

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

**КУЛЬТУРОЛОГІЯ
ТА СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ:
ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ**

CULTURAL STUDIES
AND SOCIAL COMMUNICATIONS:
INNOVATION STRATEGIES OF DEVELOPMENT

**Матеріали міжнародної наукової конференції
(22–23 листопада 2022 року)**

Proceedings of the International Scientific Conference
(November 22–23, 2023)

У 2 частинах

Частина 1

Харків, ХДАК, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ:

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ

В. Шейко (V. Sheiko) ПСИХОАНАЛІЗ ЯК СКЛАДОВА ОСНОВ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ЯК НАУКИ (PSYCHOANALYSIS AS A COMPONENT OF THE FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF CULTURAL STUDIES AS A SCIENCE).....	3
Е. Сардаров (E. Sardarov) MODERN PROBLEMS OF CULTURAL STUDIES AND MEDIA COMMUNICATION ON THE EXAMPLE OF AZERBAIJAN (СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ АЗЕРБАЙДЖАНУ).....	4
М. Шарпило (M. Sharpylo) КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС ГОЛОКОСТУ В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ «ТІКТОК» (CULTUROLOGICAL DISCOURSE OF THE HOLOCAUST IN THE TIKTOK SOCIAL NETWORK).....	7
Н. Максимовська (N. Maksymovska) ПОДІЄВІСТЬ У КУЛЬТУРОТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ (EVENT IN THE CULTURAL CREATIVE PROCESS).....	8
В. Маркова (V. Markova) НЕЙМІНГ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 061 ЖУРНАЛІСТИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР У ЗВО УКРАЇНИ: МІЖ УНІВЕРСАЛІЗМОМ І СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ (NAMING OF EDUCATIONAL PROGRAMS IN THE SPECIALTY 061 JOURNALISM OF THE BACHELOR'S DEGREE IN THE HEIS OF UKRAINE: BETWEEN UNIVERSALISM AND SPECIALIZATION).....	10
Т. Булах (T. Bulakh) ДО ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОДКАСТІВ (TO THE PROBLEM OF CLASSIFICATION OF PODCASTS).....	13
О. Демчук, А. Фурдичко (O. Demchuk, A. Furdychko) КУЛЬТУРНИЙ ВПЛИВ РЕПЕРТУАРУ КОБЗАРІВ НА ЛІВОБЕРЕЖЖІ УКРАЇНИ XVII СТОЛІТТЯ (CULTURAL INFLUENCE OF KOBZARS' REPERTOIRE ON THE LEFT BANK OF UKRAINE IN THE XVII CENTURY).....	16
Г. Панков (G. Pankov) СПОВІДАЛЬНИЙ ДИСКУРС У СЕМІОТИЧНОМУ ГОРИЗОНТІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ (CONFESSIONAL DISCOURSE IN THE SEMIOTIC HORIZON OF A CULTURAL STUDY).....	18
І. Гурова (I. Hurova) ФАНДОМ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ FAN STUDIES (FANDOM IN THE SCIENTIFIC DISCOURSE OF FAN STUDIES).....	20
Є. Ворожейкін (Ye. Vorozheikin) ФЛАНЕРСТВО ЯК ВІЗУАЛЬНА ПРАТИКА: СУТНІСТЬ ТА ВАРІАЦІЇ (FLÂNERIE AS A VISUAL PRACTICE: ESSENCE AND VARIATIONS).....	22
Х. Плецан (Kh. Pletsan) ФЕНОМЕН ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СЕРЕДОВИЩІ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ (THE PHENOMENON OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE ENVIRONMENT OF CREATIVE INDUSTRIES: CULTURAL CHALLENGES).....	23
Л. Пономаренко, С. Супрун (L. Ponomarenko, S. Suprun) ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ СІЛЬСЬКИХ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ І ДОЗВІЛЛЯ (FEATURES OF THE MANAGEMENT OF RURAL CULTURAL AND LEISURE INSTITUTIONS).....	25
М. Александрова (M. Aleksandrova) ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В МЕДІЙНИХ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯХ: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ (TRAUMATIC EXPERIENCE OF UKRANIAN CULTURE IN MEDIA REPRESENTATIONS: GEOPOLITICAL ASPECT).....	27

О. Куликова (O. Kulykova) ЗАСОБИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО ФАХУ» (COMPUTER VISUALIZATION TOOLS IN TEACHING THE COURSE "INTRODUCTION TO THE PROFESSION")	28
М. Жигайло (M. Zhyhailo) РОЛЬ СИМВОЛЬНОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ КОНТЕНТУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ (ROLE OF SYMBOLIC LANGUAGE IN FORMATION OF CONTENT IN SOCIAL NETWORKS)	30
М. Демиденко (M. Demydenko) ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ІГРОВОГО КІНЕМАТОГРАФУ УКРАЇНИ (GENERAL PROBLEMS OF MODERN UKRAINIAN FICTION CINEMATOGRAPHY)	31
П. Голотенко (P. Holotenko) МІФОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ПРАУКРАЇНЦІВ ЯК ПІДҐРУНТЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ (MYTHOLOGICAL CONSCIOUSNESS OF ANCIENT UKRAINIANS AS A BASIS OF UKRAINIAN SCIENTIFIC CULTUROLOGY)	33
Н. Ігнат'єва (N. Ihnatieva) ПЛАСТИЧНА КУЛЬТУРА АКТОРА: АНТРОПОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ВИМІРИ (PLASTIC CULTURE OF AN ACTOR: ANTHROPOLOGICAL AND SOCIAL DIMENSIONS)	36
О. Козоріз (O. Kozoriz) МАСОВІ БАГАТООСІБНІ ОНЛАЙНОВІ РОЛЬОВІ ІГРИ ЯК ПРОЯВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ОЗНАК СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ (MASS MULTIPLAYER ONLINE ROLE-PLAYING GAMES AS A MANIFESTATION OF GLOBALIZATION FEATURES OF MODERN CULTURE)	37
О. Мухін (O. Mukhin) СЕМІОТИЧНИЙ РЯД У ВІЗУАЛЬНИХ РІШЕННЯХ ФІЛЬМУ Р. СКОТТА «МАРСІАНИН» (2015) (SEMIOTIC RANGE IN THE VISUAL ASPECTS OF RIDDLEY SCOTT'S "THE MARTIAN" (2015))	39
О. Проскурайкова (O. Proskuriakova) ГРИМ ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ: САКРАЛЬНЕ КОРИННЯ Й АКСІОЛОГІЧНА ФУНКЦІЯ (MAKE-UP AS A COMPONENT OF UKRAINIAN CULTURAL AND ARTISTIC TRADITION: SACRAL ROOTS AND AXIOLOGICAL FUNCTION)	41
М. Столяр (M. Stoliar) SWOT-АНАЛІЗ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ (SWOT ANALYSIS AND RECOMMENDATIONS FOR THE IMPROVEMENT OF SOCIO-CULTURAL MANAGEMENT IN RIVNE REGION)	43
І. Галушко (I. Halushko) ОБРАЗИ ОТАКУ В ЯПОНСЬКІЙ ВІЗУАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ 1990-Х–2020-Х РР. (OTAKU IMAGES IN JAPANESE VISUAL CULTURE OF THE 1990S–2020s)	45
А. Авершина (A. Avershyina) ВІЗУАЛЬНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНИ В МИСТЕЦЬКИХ ПРАКТИКАХ 2000-Х РОКІВ (VISUAL IMAGE OF UKRAINE IN ARTISTIC PRACTICES OF THE 2000s)	46
А. Біленька (A. Bilenka) ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОГО МАЛЮНКУ АРХЕТИПУ «ЖІНКА» В УКРАЇНСЬКОМУ ТЕАТРІ (THE FEATURES OF THE VERBAL PICTURE OF THE "WOMAN" ARCHETYPE IN THE UKRAINIAN THEATER)	47
П. Хлебніков (P. Khliebnikov) ОСНОВНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЧЕРКАЩИНИ (THE MAIN METHODS OF RESEARCHING THE MUSICAL CULTURE OF CHERKASY REGION)	49
Г. Боришполь (H. Boryshpol) ФЕНОМЕН СУСПІЛЬНОГО ІДЕАЛУ В ХРОНОТОПІ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ (THE PHENOMENON OF THE PUBLIC IDEAL IN THE UKRAINE'S CULTURAL CHRONOTOPE OF THE FIRST QUARTER OF THE XXI CENTURY)	50

С. Гончар, О. Гончар (S. Honchar, O. Honchar)

ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ НА СТОРІНКАХ ГАЛИЦЬКОЇ

ПРОФСІЛКОВОЇ ПРЕСИ ХІХ СТОЛІТТЯ (GENERAL PROBLEMS

OF MEDIA COMMUNICATIONS ON THE PAGES

OF THE GALICIAN TRADE UNION PRESS OF THE XIX CENTURY)..... 52

СЕКЦІЯ:

**ФІЛОСОФСЬКІ, СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ПРАВОВІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ**

В. Лисенкова (V. Lysenkova)

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СПОСОБУ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ

(IDENTITY AS A FACTOR IN THE FORMATION OF A PERSON'S LIFESTYLE)..... 53

К. Горбачов, М. Замета (K. Horbachov, M. Zameta)

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ

(PHILOSOPHICAL ASPECTS OF MODERN DEVELOPMENT) 54

В. Васенкова, Т. Ярмак (V. Vasenkova, T. Yarmak)

ПРОБЛЕМА ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СТАНУ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

(THE PROBLEM OF THE SPIRITUAL AND MORAL BEHAVIOR

OF A MODERN PERSON)..... 56

О. Сук, А. Глухов (O. Suk, A. Hlukhov)

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК ЗАСІБ ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ ТА ПІЗНАННЯ СВІТУ

(DIALOGUE OF CULTURES AS A MEANS OF MUTUAL UNDERSTANDING

AND COGNITION OF THE WORLD) 57

І. Ушно (I. Ushno)

ЛЕГЕНДА ПРО ІКАРА ТА ДЕДАЛА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ

(THE LEGEND ABOUT ICARUS AND DAEDALUS:

SOCIAL AND PHILOSOPHICAL COMPREHENSION)..... 59

В. Мірошніченко (V. Miroshnychenko)

LA LANGUE MATERNELLE: ВИБІР, ДИСКРИМІНАЦІЯ

(LA LANGUE MATERNELLE: CHOICE, DISCRIMINATION) 60

С. Криворученко (S. Kryvorutchenko)

КОНСЕРВАТИЗМ VERSUS НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МОДІ:

СУТНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ ПРОТИСТОЯННЯ

(CONSERVATISM VERSUS THE LATEST FASHION TRENDS:

ESSENCE AND CONSEQUENCES OF CONFRONTATION) 62

Н. Цигановська, Даріуш В. Скальські (N. Tsyhanovska, Dariusz V. Skalski)

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ДОПІНГУ

(SOCIAL AND LEGAL ASPECTS OF THE DOPING PROBLEM)..... 64

К. Попова-Коряк (K. Popova-Koriak)

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ НА СУЧАСНЕ ПРАВО

(THE INFLUENCE OF RELIGION AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

ON MODERN LAW)..... 66

З. Остропольська (Z. Ostropolska)

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

В БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНИ (PROBLEMS OF IMPLEMENTATION

OF SOCIAL RESPONSIBILITY INTO UKRAINIAN BUSINESS SPHERE) 68

В. Мацука (V. Matsuka)

МЕНЕДЖМЕНТ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

(MANAGEMENT OF CORPORATE CULTURE)..... 70

І. Ахновська, В. Кирик (I. Akhnovska, V. Kyryk)

КУЛЬТУРА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАТЬ

(CULTURE OF ENTREPRENEURSHIP IN THE CONDITIONS OF THE KNOWLEDGE ECONOMY) 72

СЕКЦІЯ:
ДОСЛІДНИЦЬКІ ПАРАДИГМИ МУЗЕЄЗНАВСТВА
ТА ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА

А. Шербань (A. Shcherban) ЖОРНО З НАДМОГИЛЬНОГО КАМЕНЯ (С. ДИКАНЬКА) ЯК СВДЧЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ТРАВМИ (MILLSTONE FROM A TOMBSTONE (DIKANKA VILLAGE) AS AN EVIDENCE OF CULTURAL TRAUMA)	74
С. Гаврилук (S. Havryliuk) ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ В МІЖВОЄННІЙ ПОЛЬЩІ (THEORETICAL ASPECTS OF THE RESTORATION OF ARCHITECTURAL MONUMENTS IN INTERWAR POLAND)	76
М. Тортіка (M. Tortika) ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКТУВАННЯ ТА ЕКСПОНУВАННЯ ПРОТОБОЛГАРСЬКИХ КОЛЕКЦІЙ У МУЗЕЯХ ІСТОРИЧНОГО ПРОФІЛЮ (НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ В ХАРКОВІ І НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ В СОФІЇ) (PECULIARITIES OF ACQUISITION AND EXHIBITION OF PROTO-BULGARIAN COLLECTIONS IN HISTORICAL MUSEUMS (ON THE EXAMPLE OF THE KHARKIV HISTORICAL MUSEUM AND THE SOFIA NATIONAL HISTORICAL MUSEUM))	78
В. Надольська (V. Nadolska) ЕКОНОМУЗЕЙ: НОВІТНІ ПРАКТИКИ В МУЗЕЙНИЦТВІ УКРАЇНИ (ECONOMUSEUM: THE LATEST PRACTICES IN THE MUSEUM INDUSTRY OF UKRAINE).....	80
А. Сошніков (A. Soshnikov) ЦИФРОВІЗАЦІЯ МУЗЕЇВ І НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МУЗЕЙНИКІВ (DIGITALIZATION OF MUSEUMS AND THE NEED FOR THE FORMATION OF THE INFORMATION CULTURE OF MUSEOLOGISTS)	82
F. Anderton (Ф. Ендертон) AUSTRALIAN MUSEUMS, CULTURAL COMMUNITIES AND NATIONAL PARKS THAT REFLECT THE HISTORY OF A UNIQUE CONTINENT (АВСТРАЛІЙСЬКІ МУЗЕЇ, КУЛЬТУРНІ ОБ'ЄДНАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПАРКИ, ЯКІ ВІДОБРАЖАЮТЬ ІСТОРІЮ УНІКАЛЬНОГО КОНТИНЕНТУ)	84
О. Дацюк (O. Datsiuk) ДО ПИТАННЯ ВИПУСКУ ЛИСТІВОК З ВИДАМИ КИЄВА (ON THE ISSUE OF THE RELEASE OF POSTCARDS WITH THE VIEWS OF KYIV)	86
Л. Висоцька (L. Vysotska) З ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ПЕРШОЇ НА ЧЕРКАЩИНІ СТАЦІОНАРНОЇ МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ХОЛОДНОЯРСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ (1918–1922 РР.) (FROM THE HISTORY OF THE CREATION OF THE FIRST STATIONARY MUSEUM EXHIBITION ON THE ACTIVITIES OF THE KHOLODNYI YAR REBELLION ORGANIZATION IN CHERKASHCHYNA (1918–1922)).....	88
О. Біррова (O. Birova) VR У МУЗЕЙНОМУ ПРОСТОРИ (VR IN THE MUSEUM SPACE).....	90
Д. Білавич (D. Bilavych) ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ЛІТОПІСУ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ (ON THE QUESTION OF CREATING A CHRONICLE OF THE LIFE AND CREATIVITY OF SOLOMIIA KRUSHELNYTSKA).....	91
І. Медведєв (I. Medvediev) СТВОРЕННЯ МУЗЕЙНО-ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РІВНІ ГРОМАДИ: ДОСВІД МІСТА ТРОСТЯНЕЦЬ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ (CREATION OF A MUSEUM AND HISTORICAL ENVIRONMENT AT THE COMMUNITY LEVEL: THE EXPERIENCE OF TROSTIANETS, SUMY REGION)	93

І. Споденець (I. Spodenets) ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФОТОДЖЕРЕЛ У МУЗЕЙНІЙ СФЕРІ (НА ПРАКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДОМЧОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО МУЗЕЮ ННЦ ХФТІ) (PHOTO SOURCES INTERPRETATION IN THE MUSEUM SPHERE (ON THE EXAMPLE OF THE ACTIVITIES OF THE SCIENTIFIC AND TECHNICAL MUSEUM OF THE NATIONAL SCIENTIFIC CENTER OF KHARKIV INSTITUTE FOR PHYSICS AND TECHNOLOGY))	96
М. Міщенко (M. Mishchenko) ОБЛІК ВТРАТ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПЕРІОДУ ВОЄННОГО СТАНУ (ACCOUNTING FOR LOSSES IN THE SYSTEM OF PROTECTION OF OBJECTS OF CULTURAL HERITAGE DURING THE MARTIAL LAW PERIOD)	98
В. Парацій (V. Paratsiy) БЕРЕЖАНСЬКІ «КОРЕСПОНДЕНТИ» ЗНАНОГО УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЙНИКА ТА ІСТОРИКА КОЗАЦТВА (BEREZHANY "CORRESPONDENTS" OF THE FAMOUS UKRAINIAN MUSEOLOGIST AND HISTORIAN OF COSSACK PERIOD)	100
Я. Ліхолетов (Ya. Likholyetov) ОСОБЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ХАРКІВЩИНІ (1953–1965 РР.) (FEATURES OF THE ACTIVATION OF MONUMENT PROTECTION ACTIVITIES IN KHARKIV REGION (1953–1965))	103
А. Марків (A. Markiv) АРХІТЕКТУРНІ ЗМІНИ КОСТЕЛУ СВЯТИХ АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА В ЛУЦЬКУ (ARCHITECTURAL CHANGES OF THE CHURCH OF THE ST. APOSTLES PETER AND PAUL IN LUTSK)	105
А. Лузан (A. Luzan) МУЗЕЙНИЙ КВЕСТ: ІНТЕРПРЕТАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ХАРКІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ ІМЕНІ М. Ф. СУМЦОВА) (MUSEUM QUEST: INTERPRETATIONS IN CRISIS CONDITIONS (FROM THE WORK EXPERIENCE OF THE M. F. SUMTSOV KHARKIV HISTORICAL MUSEUM)).....	106
К. Калюжна (K. Kaliuzhna) РОБОТА ПАВЛОГРАДСЬКОГО ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ (WORK OF THE PAVLOHRAD HISTORICAL AND LOCAL LORE MUSEUM DURING THE MARTIAL LAW).....	108
О. Шапорда (O. Shaporda) КОРотКА ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ АРХЕОДРОМІВ У ЄВРОПІ Й ПЕРСПЕКТИВИ ТАКОГО ЗАКЛАДУ НА БІЛЬСЬКОМУ ГОРОДИЩІ (A BRIEF HISTORY OF THE CREATION OF ARCHAEODROMES IN EUROPE AND THE PROSPECTS FOR SUCH INSTITUTION AT THE BILSK SETTLEMENT).....	110
А. Гузенко (A. Huzenko) З ДОСВІДУ ОЦИФРУВАННЯ ЗРУЙНОВАНИХ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (FROM THE EXPERIENCE OF DIGITIZATION OF DESTROYED OBJECTS OF CULTURAL HERITAGE)	112
А. Євсюков (A. Yevsiukov) ПРОЕКТ МУЗЕЙНОЇ ВИСТАВКИ «ДВА КОЛЕСА, ЩО РУХАЮТЬ СВІТ» (THE PROJECT OF THE MUSEUM EXHIBITION "TWO WHEELS THAT MOVE THE WORLD")	113
І. Сошніков (I. Soshnikov) ПРОЕКТ «MEMORY SAVERS» У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МУЗЕЙНИХ ФАХІВЦІВ З ОЦИФРУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (“MEMORY SAVERS” PROJECT IN THE CONTEXT OF TRAINING OF MUSEUM SPECIALISTS IN CULTURAL HERITAGE DIGITIZATION).....	114
В. Кашеева (V. Kashcheieva) МУЗЕАЛІЗАЦІЯ ТКАЦТВА БОЙКІВЩИНИ В УКРАЇНІ (MUSEUMIZATION OF BOYKIVSHCHYNA WEAVING IN UKRAINE)	116

Т. Буніна (T. Bunina) КАРИНСЬКА ЕПОХА В МИСТЕЦТВІ ДИЗАЙНУ КОСТЮМА (KARINSKA ERA IN THE ART OF COSTUME DESIGN).....	117
---	-----

СЕКЦІЯ:

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ ТУРИЗМУ

V. Stepanov (В. Степанов) THE CONCEPT OF "TOURISM SECTOR" IN THE PUBLIC SYSTEM (ПОНЯТТЯ «СФЕРА ТУРИЗМУ» У ГРОМАДСЬКІЙ СИСТЕМІ).....	118
В. Осієвський (V. Osievsky) ТУРИСТИЧНИЙ НАРАТИВ, ІНКУЛЬТУРАЦІЯ ТА ТУРИСТИЧНИЙ ДОСВІД (TOURISTIC NARRATIVE, ENCULTURATION AND TOURISTIC EXPERIENCE)	120
А. Аніщенко (A. Anishchenko) УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ТУРИСТИЧНОЇ ОСВИТИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ (UKRAINIAN EXPERIENCE OF TOURISM EDUCATION IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRENDS)	121
А. Єфремов, І. Варнавська (A. Yefremov, I. Varnavska) ВПЛИВ ТУРИЗМУ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МІСЦЕВОГО НАСЕЛЕННЯ (THE INFLUENCE OF TOURISM ON THE FORMATION OF THE SOCIO-CULTURAL IDENTITY OF THE LOCAL POPULATION).....	124
М. Яріко (M. Yariko) ІНКЛЮЗІЯ В ЕКСКУРСІЙНІ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІД ГЕТТО ДО УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ (INCLUSION IN EXCURSION ACTIVITIES: FROM GHETTO TO UNIVERSAL DESIGN).....	125
М. Зайцева (M. Zaitseva) ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ ПОСЛУГ У ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ (EXHIBITIONS AS A MARKETING TOOL IN TOURISM INTERNET MARKETING AS A TOOL FOR PROMOTING SERVICES IN THE HOTEL BUSINESS)	128
Г. Аfenченко, Н. Шумлянська (H. Afenchenko, N. Shumlyanska) ВИКОРИСТАННЯ ТАРГЕТИНГУ В ПРОЦЕСІ ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ (USE OF TARGETING IN THE PROCESS OF PROMOTING TOURIST PRODUCTS AND SERVICES)	129
І. Мартищенко (I. Martyshchenko) МІЖНАРОДНА АРТРЕЗИДЕНЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ (INTERNATIONAL ARTRESIDENCE AS A TOURIST DESTINATION DEVELOPMENT TOOL)	130
С. Чебелюк (S. Chebeliuk) ОКОЛЬНИЙ ЗАМОК У ЛУЦЬКУ ЯК ПРИВАБЛИВИЙ ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ (OKOLNYI CASTLE IN LUTSK AS AN ATTRACTIVE OBJECT OF CULTURAL TOURISM).....	132

СЕКЦІЯ:

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ І ФІЛОЛОГІЇ В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

ПІДСЕКЦІЯ:

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ТА УМОВИ ПСИХІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЛЮДИНИ

Р. Білоус, Л. Кременчуцька (R. Bilous, L. Kremenchutska) ОСОБЛИВОСТІ ЧАСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ СТУДЕНТІВ (PECULIARITIES OF STUDENTS' TIME PERSPECTIVE)	134
---	-----

А. Большакова, Д. Дубінін (A. Bolshakova, D. Dubinin) КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФЕНОМЕНУ АКСІОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (CONCEPTUALIZATION OF THE PHENOMENON OF AXIOLOGICAL COMPETENCY).....	135
І. Віденієв (I. Videnieiev) ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ВАЖКИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЙ ОСОБАМИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ (PECULIARITIES OF OVERCOMING DIFFICULT LIFE SITUATIONS BY ADOLESCENTS).....	137
Dariusz V. Skalski, Paulina Kreft (Даріуш В. Скальські, Пауліна Крефт) SPORTS IN THE PROCESS OF UNDER-AGE PERSONS' REHABILITATION WITH HEALTH EDUCATION (СПОРТ У ПРОЦЕСІ РЕАБІЛІТАЦІЇ З ОЗДОРОВЧИМ ВИХОВАННЯМ НЕПОВНОЛІТНІХ).....	138
Т. Кетлер-Митницька (T. Ketler-Mytynska) СМИСЛОЖИТТЄВІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ В УМОВАХ ВІЙНИ (MEANINGFUL LIFE ORIENTATIONS OF SOCIONOMIC SPECIALTIES STUDENTS AS A FACTOR OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING IN THE CONDITIONS OF WAR).....	140
А. Кіріллова, К. Лафа (A. Kirillova, K. Lafa) ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОСТІ (PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF CREATIVITY).....	142
А. Куруч (A. Kuruch) КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ: ДОСВІД ГО «ДРУЖИНИ ВЕТЕРАНІВ» (CULTURE AS A MEANS OF INTEGRATION OF COMBATANTS: THE EXPERIENCE OF THE NGO "WIVES OF VETERANS").....	144
Д. Приходько, А. Путько (D. Prykhodko, A. Putko) РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ (RESILIENCE OF STUDENTS IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW).....	146
О. Радько (O. Radko) МЕТОДИ РЕЛАКСАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОДОЛАННІ КРИЗОВИХ СТАНІВ (RELAXATION METHODS AS EFFECTIVE TECHNOLOGIES IN OVERCOMING OF CRISIS STATES).....	148
Л. Ткач, С. Бабух (L. Tkach, S. Babukh) ВІЙНА-КОНФЛІКТ-ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ (WAR-CONFLICT — PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES).....	150
Л. Туріщева, І. Дорожко, О. Малихіна (L. Turishcheva, I. Dorozhko, O. Malykhina) БІБЛІОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ (BIBLIOTHERAPY AS A MEANS OF DEVELOPING SOCIAL INTELLIGENCE IN STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS).....	152
D. Filipkowska, Dariusz V. Skalski (Д. Філіпковська, Даріуш В. Скальські) ASSESSMENT OF SWIMMING TECHNIQUE AND SOMATIC STRUCTURE (ОЦІНКА ТЕХНІКИ ПЛАВАННЯ ТА СОМАТИЧНОЇ БУДОВИ).....	153
О. Шукалова (O. Shukalova) ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ ДО УМОВ ЖИТТЯ ЗА КОРДОНОМ (FEATURES OF THE ADAPTATION OF UKRAINIAN REFUGEES TO LIVING CONDITIONS ABROAD).....	155

ПІДСЕКЦІЯ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

О. Білик, А. Борусова, А. Журане-Бремане (O. Bilik, A. Borisova, A. Zhurane-Bremane) SHORT-TERM PROGRAM OF INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY: ORGANIZATION AND PARTICIPATION EXPERIENCE (КОРОТКОСТРОКОВА ПРОГРАМА МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ: ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УЧАСТІ).....	157
О. Олійник (O. Oliinik) THE IMPACT OF AI ON ENGLISH LANGUAGE LEARNING: BENEFITS, CHALLENGES, AND FURTHER STEPS (ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ПОДАЛЬШІ КРОКИ).....	159

P. Nasirova (П. Насірова) THE IMPACT OF GLOBALIZATION IN LANGUAGE TEACHING (ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ВИКЛАДАННЯ МОВ)	161
I. Дерев'янюк (I. Derevianko) КОНЦЕПТ «ПІЗНАВАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС»: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ("COGNITIVE INTEREST" CONCEPT: RETROSPECTIVE ANALYSIS)	163
I. Фесенко (I. Fesenko) ТВОРЧИСТЬ О. П. ЧУГУЙ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ПАРАДИГМИ (O.P. CHUHUY'S CREATIVITY IN THE CONTEXT OF THE MODERN LITERARY PARADIGM)	164

СЕКЦІЯ:
ДОКУМЕНТНО-КОМУНІКАЦІЙНІ СТРУКТУРИ СУСПІЛЬСТВА:
ТЕОРІЇ, СТРАТЕГІЇ, ІННОВАЦІЇ

I. Давидова (I. Davydova) ІНФОРМАЦІЙНО-КОГНІТИВНА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ (INFORMATION AND COGNITIVE DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT OF LIBRARIES IN THE DIGITAL SOCIETY)	165
G. Koloskova (G. Koloskova) ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ БІБЛІОТЕК (FEATURES OF MODERN LIBRARY COMMUNICATION)	166
L. Prokopenko (L. Prokopenko) НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА ЯК НАЦІОНАЛЬНЕ БІБЛІОГРАФІЧНЕ АГЕНТСТВО: ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА (NATIONAL LIBRARY AS A NATIONAL BIBLIOGRAPHIC AGENCY: EUROPEAN PRACTICE)	167
I. Pavlenko (I. Pavlenko) БІБЛІОГРАФІЧНІ ІНФОЛОГЕМИ В СИСТЕМАХ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ОБ'ЄКТАМИ (BIBLIOGRAPHICAL INFOLOGEMES IN INFORMATION OBJECTS MANAGEMENT SYSTEMS)	170
O. Zimenko (O. Zimenko) БІБЛІОТЕКИ, АРХІВИ ТА БАЗИ ЗНАТЬ ЯК ОСЕРЕДКИ ПРОТИДІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ (LIBRARIES, ARCHIVES, AND KNOWLEDGE DATABASES AS CENTERS OF RESISTANCE IN THE CONDITIONS OF INFORMATION WARFARE)	171
I. Lisova (I. Lisova) «КНИГА – ЦЕ ЗБРОЯ»: ПОТУЖНИЙ КРОК У СПРАВІ ПРОМОЦІЇ ЧИТАННЯ В УКРАЇНІ ("A BOOK IS A WEAPON": A POWERFUL STEP IN READING PROMOTION IN UKRAINE)	173
N. Kushnarenko, A. Solianyk (N. Kushnarenko, A. Solianyk) ОСОБЛИВОСТІ СИГНАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ ЯК ВИДУ ДОКУМЕНТА (FEATURES OF SIGNATIVE COMPONENT OF UKRAINIAN EMBROIDERY AS A TYPE OF DOCUMENT)	176
A. Humenchuk (A. Humenchuk) МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ (INTERDISCIPLINARITY AS A PARADIGM FOR THE DEVELOPMENT OF HIGHER LIBRARY AND INFORMATION EDUCATION)	178
K. Fomychova (K. Fomychova) СТВОРЕННЯ БІБЛІОТЕКАМИ ЗВО ВЛАСНИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ (CREATION OF ONLINE COURSES BY UNIVERSITY LIBRARIES)	179
R. Velychko (R. Velychko) ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (PROJECT ACTIVITIES OF LIBRARIES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE)	181
N. Tiurkedzhy (N. Tiurkedzhy) АСИСТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ДОСТУПНОСТІ БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ (ASSISTIVE TECHNOLOGIES FOR EXPANDING LIBRARY SERVICES ACCESSIBILITY)	182

С. Толочко (S. Tolochko) ПРЕДСТАВНИК ПОКОЛІННЯ «ЗУМЕРІВ» — НОВИЙ КОРИСТУВАЧ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ (A REPRESENTATIVE OF “ZOOMERS” GENERATION AS A NEW USER OF THE UNIVERSITY LIBRARY)	184
О. Борисов (O. Borysov) ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ У БІБЛІОТЕКАХ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КООПЕРАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВ (INTERNET OF THINGS IN LIBRARIES: AN ANALYTICAL REVIEW OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC COOPERATION AND PROSPECTS)	186
Я. Мартиненко (Y. Martynenko) ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕКАХ (USE OF CLOUD TECHNOLOGIES IN MODERN LIBRARIES)	189
Ван Шуайтянь (Wan Shuaitian) ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ КНИГОРОЗПОВСЮДЖЕННЯ (CLOUD TECHNOLOGIES IN THE BOOK DISTRIBUTION SYSTEM)	191
Го Чжилян (Guo Zhiliang) РЕГІОНАЛЬНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ КНР (REGIONAL COMPONENT OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL INFORMATION SYSTEM OF CHINA)	194
Сі Сінвень (Xi Xinwen) БІБЛІОТЕКА ЯК СКЛАДОВА КИТАЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗНАНЬ (LIBRARY AS A COMPONENT OF CHINA'S NATIONAL KNOWLEDGE INFRASTRUCTURE)	195
В. Мамон (V. Mamon) ВІД КОНЦЕПЦІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ФІЛІАЛІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ (FROM CONCEPT TO IMPLEMENTATION: THE HISTORY OF BRANCHES OF THE KHARKIV PUBLIC LIBRARY)	196
В. Сєдих (V. Siedykh) ЖИТТЯ І ДОЛЯ Б. О. БОРОВИЧА: ДО 140-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО БІБЛІОТЕКОЗНАВЦЯ (LIFE AND FATE OF B. O. BOROVYCH: TO THE 140TH ANNIVERSARY OF THE BIRTHDAY OF AN OUTSTANDING UKRAINIAN LIBRARIAN)	198
Н. Бабкова (N. Babkova) ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОФІЛЮ НА БАЗІ ФАКУЛЬТЕТУ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАРОДНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ О. ПОТЕБНІ (THE TRAINING OF LIBRARY PROFILE SPECIALISTS AT THE FACULTY OF POLITICAL EDUCATION OF THE O. POTEBNIA KHARKIV INSTITUTE OF PUBLIC EDUCATION)	200
О. Осєвська (O. Osievskya) КЛАСИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ СИНОДАЛЬНОГО ПЕРІОДУ (CLASSIFICATION OF DOCUMENTS OF THE KYIV METROPOLE OF THE SYNODAL PERIOD)	202

СЕКЦІЯ:
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГЛОБАЛЬНОГО
СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Л. Філіпова (L. Filipova) ОСОБЛИВОСТІ МАГІСТЕРСЬКИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ LIS В УНІВЕРСИТЕТАХ США (FEATURES OF THE MASTER'S EDUCATIONAL PROGRAMS OF THE INFORMATION PROFILE THE LIS SPECIALTY IN THE UNIVERSITIES OF THE USA)	204
М. Пасічник, К. Прокопенко (M. Pasichnyk, K. Prokopenko) ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ ЯК КАТЕГОРІЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ (ELECTRONIC PUBLICATION AS A CATEGORY OF ELECTRONIC RESOURCES)	206

I. Берест (I. Berest) ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ (INFORMATION WARS AND THEIR IMPACT ON THE SITUATION IN UKRAINE).....	207
О. Федотова, А. Андйбор (O. Fedotova, A. Andybor) СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОРПОРАТИВНІЙ КУЛЬТУРІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ (SPECIFICS OF APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE CORPORATE CULTURE OF ENTERPRISE MANAGEMENT).....	210
О. Романюк, І. Коваленко (O. Romaniuk, I. Kovalenko) ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ СПЕЦІАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ЗНАРЯДДЯ ПБРИДНОЇ ВІЙНИ (SPECIAL INFORMATIONAL AND PSYCHOLOGICAL OPERATIONS AS A TOOL OF HYBRID WARFARE).....	212
I. Берест, В. Патрицький (I. Berest, V. Patrytskyi) МІСЦЕ ДОКУМЕНТНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ПРОЦЕСАХ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (THE ROLE OF DOCUMENT COMMUNICATIONS IN THE INSURANCE ACTIVITY PROCESSES).....	213
М. Олійник, О. Федоров (M. Oliinyk, O. Fedorov) ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ОКТАВІАНА ТА АНТОНІЯ ЯК НАСТУПНИКІВ ЦЕЗАРЯ (INFORMATION POLICY OF OCTAVIAN AND MARK ANTONY AS CAESAR'S SUCCESSORS)	216
І. Захарова, Г. Поздняк (I. Zakharova, H. Pozdniak) ТИПИ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ СФЕРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ (TYPES OF SOCIAL INSTITUTIONS IN THE INFORMATION SERVICES SPHERE)	218
В. Кудлай, Я. Левченко (V. Kudlai, Ya. Levchenko) ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ ТА ПОСЛУГИ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ (INFORMATION PRODUCTS AND SERVICES OF MODERN LIBRARY INSTITUTIONS)	220
К. Прокоф'єва, О. Решетілова (K. Prokofieva, O. Reshetilova) ЄВРОПЕЙСЬКЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК, АРХІВІВ ТА МУЗЕІВ (EUROPEAN FUTURE OF UKRAINIAN LIBRARIES, ARCHIVES AND MUSEUMS)	222
Л. Ткач, А. Мазепа (L. Tkach, A. Mazepa) ДІЄВНІ МЕТОДИ СУЧАСНИХ КОМУНІКАЦІЙ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ ЗА МЕЖАМИ КРАЇНИ В ЧАС ВІЙНИ. СИТУАТИВНІ ФАКТОРИ ВИБОРУ (EFFECTIVE METHODS OF MODERN COMMUNICATIONS IN TEACHING UKRAINIAN STUDENTS OUTSIDE THE COUNTRY DURING THE WAR. SITUATIONAL FACTORS OF CHOICE)	224
С. Савченко, Є. Подоляк (S. Savchenko, Ye. Podoliak) ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ПІЗНАННЯ: МІСІЯ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ (DOCUMENT AND INFORMATION INFRASTRUCTURE OF SOCIETY AS AN OBJECT OF COGNITION: THE MISSION OF DOCUMENTARY SCIENTISTS).....	226
І. Захарова, А. Телепчук (I. Zakharova, A. Telepchuk) ВИЗНАННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТАХ (RECOGNITION OF THE INFORMATION ACCESS RIGHT IN INTERNATIONAL LEGAL ACTS)	228
А. Карпюк (A. Karpiuk) ЦИФРОВИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ (DIGITAL DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF THE VOLYN REGION)	231
О. Вдовіна (O. Vdovina) ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ (DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL SPACE DURING WARTIME)	233
В. Брусенцев (V. Brusentsev) ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА НЕЙРОМЕРЕЖІ (ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND NEURAL NETWORKS).....	235

І. Побіженко (I. Pobizhenko) ВИКОРИСТАННЯ CHAT GPT ДЛЯ ПІДТРИМКИ ВИКЛАДАЧІВ У ЗВО: ЗАСТОСУВАННЯ ТА ПЕРЕВАГИ (USING CHAT GPT FOR TEACHER SUPPORT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: APPLICATION AND BENEFITS).....	237
О. Шемаєв (O. Shemaiev) ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГРОМАДСЬКОМУ ЗДОРОВ'І (INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN PUBLIC HEALTH).....	238
A. Shelestova (A. Шелестова) AI CAPABILITIES FOR VIDEO CONTENT CREATING: ELAI.IO (МОЖЛИВОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) ДЛЯ СТВОРЕННЯ ВІДЕОКОНТЕНТУ: РІШЕННЯ ELAI.IO).....	239
О. Novikov, D. Nienova (O. Новіков, Д. Нєнова) ADVANTAGES OF USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES FOR LEARNING FOREIGN LANGUAGES FOR PROFESSIONAL PURPOSES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE (ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ).....	242
Н. Думанський (N. Dumanskyi) ПОШУК НАУКОВИХ СТАТЕЙ У БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДАХ (SEARCH FOR SCIENTIFIC ARTICLES IN LIBRARY COLLECTIONS).....	244
В. Гришин (V. Hryshyn) ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ «ЕЛЕКТРОННА УКРАЇНА» (INFORMATION AND COMMUNICATION SUPPORT OF THE “ELECTRONIC UKRAINE” PROGRAM).....	246
Л. Пугач (L. Puhach) ВЕБСАЙТ — ІНСТРУМЕНТ ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА КОМУНІКАЦІЇ (WEBSITE — REMOTE SERVICE AND COMMUNICATION TOOL).....	248
О. Татарчук (O. Tatarchuk) РОЗВИТОК АРХІВУ ЯК СУБ'ЄКТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА (ARCHIVE DEVELOPMENT AS A SUBJECT OF THE INFORMATION SOCIETY).....	250
A. Попова (A. Popova) ІСТОРІЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ» (HISTORY AND MAIN ACTIVITIES OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE “KYIV-MOHYLA ACADEMY” NATIONAL UNIVERSITY).....	252
І. Даценко (I. Datsenko) ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ (PUBLIC ADMINISTRATION IN THE INFORMATION SPHERE).....	255
Д. Погрібний (D. Pohribnyi) АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ (AUTOMATED MANAGEMENT SYSTEMS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: IMPORTANCE FOR THE EFFICIENT ACTIVITIES OF MODERN UNIVERSITIES).....	257
О. Гончаров (O. Honcharov) ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ (INFORMATION AND COMMUNICATION INTERACTION OF LIBRARIES IN UKRAINE).....	259
A. Андрєєв (A. Andrieiev) ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ КОНТРОЛЮ ВЕРСІЙ ДЛЯ КОЛЕКТИВНОЇ РОБОТИ НАД ДОКУМЕНТАЦІЄЮ (EXPEDIENCY OF USING VERSION CONTROL SYSTEMS FOR COLLECTIVE WORK ON DOCUMENTATION).....	260
Я. Бидльовська (Ya. Bydlovska) ПРОБЛЕМА ВИКРИВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНИХ ЗМІ В ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ (THE PROBLEM OF MISREPRESENTATION OF INFORMATION IN THE MODERN MEDIA DURING THE WAR IN UKRAINE).....	262

М. Сняданко (M. Sniadanko)	
ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ТА ОСОБИСТА БЕЗПЕКА В МЕРЕЖІ (INFORMATION WARFARE AND PERSONAL SECURITY ON THE INTERNET).....	263
М. Zameta (M. Замера)	
SOCIAL NETWORKS AS AN INTEGRAL PART OF OUR MODERN LIFE (СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАШОГО СУЧАСНОГО ЖИТТЯ).....	265
Я. Марильченко (Ya. Marylchenko)	
СУЧАСНИЙ СТАН ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛ В УКРАЇНІ (CURRENT STATE OF DIGITIZATION OF ARCHIVED SOURCES PRESERVATION IN UKRAINE).....	266
М. Панасюк (M. Panasiuk)	
ЗНАЧЕННЯ ТА СТРУКТУРА WEB-САЙТУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ (IMPORTANCE AND STRUCTURE OF THE WEBSITE OF A GENERAL EDUCATION INSTITUTION).....	268

criteria and methods for the effectiveness of rehabilitation interventions, primarily within the framework of judicial supervision and correctional institutions.

It's worth noting that consideration of rehabilitative pedagogy as one of the directions of special education might limit its subject to the upbringing of minors' resocialization. Rehabilitative education (rehabilitative pedagogy) is an educational process in which students undergo changes as undesirable habits, which are the source of hostile and destructive behavior conflicting with social expectations are eliminated. The subject of rehabilitative pedagogy is specialized rehabilitative education. The primary condition for rehabilitative values is laughter, play, and rich sensory impressions, such as sound and space, but primarily, it is the warm and free contact of the educator with students, with adhering to certain discipline norms. In the field of health-saving education, it's vital to remember that due to sports activities an individual:

- maintains and enhances physical fitness,
- supports psychophysical health,
- improves figure, that accompanies a young person with pride in achieving the goal and self-confidence,
- provides information about a human body and its needs,
- acquires knowledge and other information concerning various forms of physical activity,
- allows to self-actualize,
- fosters healthy lifestyle,
- acquires first-aid skills,
- pays attention to personal hygiene and the environment.

Thus, analyzing the importance of sports in resocialization, it is possible to assert that it touches many spheres of life, especially mental, physical, social, and aesthetic. Meanwhile, the benefits of resocialization through sports become evident in the way a young person functions and thinks, knowing that conscious and safe work on one's mind and body is a means to achieve goals like health and happiness in daily life.

T. Ketler-Mytницька

**СМИСЛОЖИТТЄВІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ СОЦІОНОМІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ
В УМОВАХ ВІЙНИ**

T. Ketler-Mytynska

**MEANINGFUL LIFE ORIENTATIONS OF SOCIONOMIC SPECIALTIES STUDENTS
AS A FACTOR OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING IN THE CONDITIONS OF WAR**

Війна призвела до суттєвого погіршення психологічного благополуччя населення України, зокрема викликала смислову кризу, пов'язану зі зміною часової перспективи життя, його поділу на «до» та «після». Відбулася переоцінка багатьох цінностей, глибинний злам уявлень про безпечність життя, реалістичність здійснення власних мрій та планів. Це значно підвищило вимоги до професійної, зокрема особистісної, готовності фахівців соціономічної сфери щодо надання населенню допомоги, якої воно потребує.

О. Панькевич відносить до працівників соціономічних професій психологів, вчителів, корекційних педагогів, соціальних робітників, медиків, юристів

та ін. Умовою успішності їх професійної діяльності є готовність до плідного, конструктивного спілкування, здатність вислуховувати клієнтів, надавати їм підтримку та затребувані послуги з повагою та доброзичливістю. Це передбачає психологічне благополуччя самих фахівців, їх спроможність зберігати працездатність та емоційний баланс попри стресові ситуації.

Під час професійної діяльності в умовах війни фахівці соціономічної сфери часто стикаються з людським боєм та розпачом. При цьому, як зауважує О. Пінчук, ситуація ускладнюється високою відповідальністю за результати праці, обмеженістю можливостей планувати свою діяльність через відключення електрики та загальну непередбачуваність подій, стан фізичної та соціальної незахищеності. Труднощі та перевантаження призводять до погіршення психічного благополуччя працівників соціономічних професій, і досить вірогідно, що така тенденція, на жаль, буде продовжуватися й у післявоєнні часи. Це актуалізує проблему формування готовності студентів зазначених спеціальностей до подібних викликів.

Поняття «психологічне благополуччя» більшість науковців, зокрема N. M. Bradburn, C. Ruff та інші, розуміють як суб'єктивне відчуття щастя і задоволеності життям, переважання позитивних емоцій, прийняття себе та інших, автономію, відчуття свого впливу на середовище та перспектив особистісного зростання.

Огляд праць сучасних українських дослідників, зокрема О. Шатілової, А. Стаднік, О. Колесніченко, дозволив зробити припущення, що одним з внутрішніх чинників психологічного благополуччя під час війни є смисло-життєві орієнтації (термін впроваджено Д. Леонтьєвим). О. Іванова визначає поняття «смисло-життєві орієнтації» (на прикладі особистості в юнацькому віці) як сегмент смислової сфери, який має життєтворчі та регулятивні функції. І. Варє розуміє під цим поняттям складні соціально-психологічні утворення, зумовлені цінностями та цілями особистості, що визначають напрями її соціалізації, життєві плани і стратегії.

Ми теоретично з'ясували характер впливу смисло-життєвих орієнтацій студентів соціонометричних спеціальностей на їх психологічне благополуччя. Сформовані смисло-життєві орієнтації в умовах війни забезпечують:

- здатність переосмислювати та переоцінювати травматичні події, наповнювати їх особистісним сенсом у контексті посттравматичного зростання;
- інтеграцію болісних переживань до власного життєвого досвіду, приймання власного минулого;
- наявність реалістичних цілей на майбутнє та впевненості у власній спроможності їх досягти, попри труднощі;
- рефреймінг, оновлене сприймання поточних подій, здатність помічати та цінувати прекрасне в людях, мистецтві, природі на тлі жахливих воєнних подій; готовність до вдячності;
- відновлення часової перспективи в умовах спричиненої війною нестабільності, непередбачуваності подій;
- вихід за межі власних інтересів на рівень активної турботи про людей, допомоги їм; включення доброчуття інших до системи власних цінностей;
- усвідомлення відповідальності за власне життя, наповнення його осмисленими позитивними подіями;
- глибше розуміння сенсу життя, усвідомлення його цінності, зміну пріоритетів.

На підставі вищезазначеного ми зробили припущення, що сформованість смисло-життєвих орієнтацій студентів соціометричних спеціальностей можна вважати внутрішньоособистісним чинником їх психологічного благополуччя. Перевірка цього припущення емпіричним шляхом становить перспективу подальших досліджень.

А. Кіріллова, К. Лафа

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОСТІ

A. Kirillova, K. Lafa

PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF CREATIVITY

Проблеми визначення творчості та креативності, становлення творчої особистості, розкриття природи творчості, створення передумов для творчої самореалізації особистості вже тривалий час привертають увагу теоретиків і практиків у сфері психології. Адже здатність до творчої діяльності є необхідною умовою для адаптації людини до умов стрімких змін сучасного світу.

Творчість — це такий вид діяльності, у результаті якого особою творяться нові в якісному плані матеріальні та духовні цінності. А власне творчі здібності, які відображають готовність до створення нових цінностей називають креативністю. Креативність допомагає вирішувати проблеми, знаходити незвичайні шляхи саморозвитку, урізноманітнювати життя, реалізовувати творчі ідеї. Креативність у сучасному світі може мати різні варіанти реалізації (реклама, рішення різного роду управлінських завдань, мистецтво тощо).

Розвиток креативності стимулюється низкою психологічних чинників. Їх перелік варіюється залежно від психологічного підходу. Наприклад:

- за В. Дружиніним: відсутність жорстко регламентованої поведінки; позитивний зразок творчих дій; умови для наслідування творчої поведінки оточуючих та блокування її деструктивних реакцій; соціально необхідне підкріплення творчого вияву;
- за Стенбергом: інтелектуальна здібність, знання, стиль мислення, індивідуальні риси, мотивація, зовнішнє середовище.

Крім того, психологами активно обговорюється питання спадковості творчих здібностей. У наукових працях можна зустріти три підходи до розв'язання цієї проблеми:

- 1) здібності передаються спадково;
- 2) на розвиток здібностей активно впливає середовище (більшою мірою старші члени родини);
- 3) взаємодія спадковості та середовища.

Проте якщо розглядати творчу діяльність з погляду мозкової організації, то слід зазначити, що кожна півкуля відповідає за ряд специфічних функцій (табл. 1).

Творчі функції півкуль мозку

Права півкуля	зображення предмета
	іконічні знаки
	видима геометрія простору (ілюзія об'єму на площині)
	ближній простір
	цілісність, впорядкованість та зв'язність структури зорового простору
	ліва частина простору
Ліва півкуля	поняття про предмет
	символічні знаки
	геометрія об'єктивного простору
	дальній простір
	на основі бінарних опозицій («вгору / вниз», «вправо / вліво»)
	членування простору, побудова узагальнених просторових відношень
	права частина простору

Також необхідно розуміти, що творчість є доволі неоднорідним утворенням і тому в її межах виокремлюються певні види (за В. Моляко):

- наукова (діяльність людини в межах математики, фізики, хімії тощо);
- технічна (процес створення машин, приладів, різних деталей, удосконалення їх функцій);
- літературна, музична, художня (створення нових творів у цих галузях);
- ігрова (пов'язана з участю людини у грі, яка потребує певних змін та вигадок, досягнення результату);
- навчальна (процес засвоєння нових знань у різних видах навчальної діяльності, розв'язання нових завдань. Саме навчальна творчість має доволі організований характер у вигляді системи освіти: дошкільної, початкової, базової середньої, професійної середньої тощо);
- управлінська (керування колективом у ході виконання корисної роботи);
- військова;
- побутова / домашня (виховання дітей, розподіл бюджету сім'ї, хатні справи, організація відпочинку тощо);
- ситуативна / життєва (розв'язання проблем, які виникають поза межами роботи чи дому);
- комунікативна (розв'язання завдань творчого спрямування в ході міжособистісного спілкування).

Будь-який вид творчості складається з етапів / стадій. Г. Воллесом та Е. Гетчинсоном виокремлюються такі етапи творчого акту:

- 1) підготовка (визначення завдань та початкові спроби їх розв'язати. Саме цей етап дозволяє перевірити певні гіпотези та відбувається їх «відкидання». Також цей період може охоплювати відрізок життя, який був у науковця до початку роботи над завданням);

- 2) інкубація (переключення на інший предмет, стан спокою, сну та релаксації. У цей час несвідоме опрацьовує можливі рішення проблеми);
- 3) інсайт (інтуїтивне проникнення в сутність проблеми, яке призводить до її рішення та отримання емоційного задоволення). Проте інкубація може не завершуватися інсайтом;
- 4) перевірка (визначення цінності того результату, який отримали, співвіднесення його з метою. Тривалість цього періоду може коливатися від декількох хвилин до декількох років).

Отже, творчість — це специфічний процес створення чогось нового. Вона виступає також як цілеспрямована адаптивна діяльність. Вивчення особливостей організації творчої діяльності в межах психологічної науки зумовлено тим, що в сучасному світі людина неминуче стикається з новим, що потребує детального освоєння й пізнання, саморозвитку, соціалізації та адаптації до різних умов. Тому зростання інтересу до психологічних аспектів творчості є вкрай закономірним й актуальним процесом.

А. Куруч

КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ: ДОСВІД ГО «ДРУЖИНИ ВЕТЕРАНІВ»

А. Kuruch

CULTURE AS A MEANS OF INTEGRATION OF COMBATANTS: THE EXPERIENCE OF THE NGO “WIVES OF VETERANS”

Нині в Україні культура є важливим інструментом інтеграції учасників бойових дій до цивільного життя у суспільстві, після участі в бойових діях. Інтеграція учасників бойових дій у суспільство — важке завдання через травми, пережиті стреси, а також стигматизацію, яку учасники бойових дій можуть зазнати через свою участь у бойових діях.

Культура відіграє важливу роль у процесі інтеграції учасників бойових дій у цивільне суспільство в Україні. Ця інтеграція охоплює як соціальний адаптаційний процес, так і психологічну реабілітацію військових. Важливими аспектами інтеграції є мистецтво. Мистецтво має вагомий позитивний вплив на психологічне оздоровлення учасників бойових дій. Саме мистецтво допомагає забезпечити можливість виразити свої почуття та думки через творчість.

Культура відіграє важливу роль у підтримці пам'яті про війну. Пам'ять про події і жертви війни може бути відтворена через літературу, кіно, музику та інші види мистецтва, що допомагає не лише нагадувати суспільству про історію, але й об'єднувати людей на основі спільної ідентичності. Збереження пам'яті є досить важливим аспектом для учасників бойових дій у процесі інтеграції у цивільне суспільство.

Культурні проекти допомагають залучити увагу громадськості до потреб і проблем учасників бойових дій та членів їх сімей, сприяючи підвищенню рівня підтримки й розуміння у суспільстві.

Культурні й творчі ініціативи досить часто стають джерелом професійних можливостей для ветеранів. Вони можуть знайти себе у сферах, пов'язаних

з мистецтвом або творчістю, для того щоб повністю змінити своє життя і переключитися після тривалої військової служби.

В Україні нині інтеграцією учасників бойових дій та членів їх сімей здебільшого займаються організації громадянського суспільства, зокрема громадські організації, такі як «Дружини ветеранів», цей процес пов'язаний з тим, що саме громадські організації дуже добре знають потреби своїх цільових аудиторій та активно співпрацюють з органами державної влади, медичними установами та іншими громадськими організаціями для створення комплексної підтримки учасників бойових дій та членів їх сімей на всіх рівнях — фізичному, психологічному та соціальному.

З 2017 р. громадська організація «Дружини ветеранів» опікується учасниками АТО/ООС, учасниками бойових дій та їх родинами, надаючи юридичну, психологічну та соціальну допомогу, забезпечуючи інтеграцію учасників бойових дій у цивільне суспільство. Тож серед свого досвіду проведення заходів, у сфері культури, які мали найбільший позитивний ефект, з інтеграції учасників бойових дій та членів їх родин, можемо виокремити такі:

Програми мистецтва й творчості — допомагають учасникам бойових дій висловити свої почуття й досвід через малювання, скульптуру, музику, літературу тощо. Це допомагає їм краще зрозуміти свої емоції та вивільнити їх, таким чином цей процес сприяє швидкому психологічному відновленню людини.

Організація спільних культурних та спортивних заходів, таких як фестивалі, виставки, відвідування концертів і вистав спільно з родиною, створює умови для зближення родини та відчуття єдності, допомагає відволіктися від рутинних проблем учасникам бойових дій та їх родинам. Також такі заходи спрямовані на те, щоб учасники бойових дій відчували себе частиною загального суспільства.

Культурні ініціативи можуть слугувати платформою для надання психологічної та соціальної підтримки учасникам бойових дій.

Залучення до різноманітних культурних заходів учасників бойових дій розширює їх світогляд, сприяє розумінню та прийняттю інших культур і традицій. За допомогою таких знань у учасників бойових дій формується толерантне сприйняття різних соціальних груп у суспільстві, що позитивно впливає на процес інтеграції.

На Харківщині особливо ефективними засобами інтеграції учасників бойових дій у суспільство було спільне відвідування вистав родиною ветерана разом із психологом, а також проведення сімейних ретритів.

Отже, можна зауважити, що культура може слугувати як міст між учасниками бойових дій та суспільством, допомагаючи їм знайти своє місце в нових умовах і побудувати стійкі та гармонійні відносини з іншими громадянами.

Культура нині відіграє важливу роль у процесі інтеграції учасників бойових дій та членів їх родин у цивільне життя. Культура сприяє не лише психологічному оздоровленню та соціальній адаптації, але й підтримує пам'ять та ідентичність, підвищує громадську свідомість і надає можливість для творчого вираження учасникам бойових дій.

Д. Приходько, А. Путько

РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

D. Prykhodko, A. Putko

RESILIENCE OF STUDENTS IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Вже 20 місяців жителі України потерпають від повномасштабного вторгнення ворожої армії та знаходяться в постійному кризовому стані. Війна та її наслідки, терористичні акти, геноцид, економічна, суспільно-політична нестабільність — це ті найсуттєвіші причини, які призводять до фізичної і психологічної травматизації та морального виснаження суспільства загалом.

Саме все це привертає увагу фахівців психологів і медиків до пошуку дієвих методів, за допомогою яких можна здійснити психологічну стабілізацію та розвинути резильєнтність особистості.

Психологічна резильєнтність (або резильєнтність) — це вроджена динамічна властивість особистості, що лежить в основі здатності долати стреси та важкі періоди конструктивним шляхом. Попри те, що ця властивість уроджена, її можна розвивати.

С. Г. Геллерштейн, розглядаючи цей феномен, виокремив дві його основні складові — фізичну резильєнтність як показник стресостійкості й толерантності та психологічну резильєнтність, що містить у собі розвиток та підтримку соціальних контактів, використання соціальної підтримки, віднайдення смислів у важких подіях або ситуаціях, підвищення освітнього рівня й опанування різних психотехнологій, що допомагають розвитку та подоланню негативних наслідків після стресу.

Вивчення резильєнтності зосереджено на виявленні та описі характеристик особистості індивідів, успішних, попри життя у складних умовах, тобто тих, які успішно адаптувалися до подій, що потенційно травмують.

Поняття «резильєнтність» активно розробляється в позитивній психології. Наявність резильєнтності не означає, що людина не відчуває стресу, емоційних потрясінь і страждання. І далі зносячи емоційний біль, переживання та страждання, людина залишається здатною діяти.

Війна — це нова стресова ситуація для кожного з нас. Вона поділила життя українців на «до» і «після». Психологічний стан студентів нині дуже складний. Хвилюючись за долю України, вони мають знаходити сили на виживання та для навчання.

Наразі через війну молоді люди, студенти стикаються з такими стресовими ситуаціями, як:

1. Обстріли, бомбардування, загроза життю.
2. Евакуація з рідних домівок, біженство.
3. Знаходження на окупованих ворогом територіях.
4. Перебої (відсутність) постачання електрики, води, тепла, зв'язку та Інтернету.
5. Виїзд за кордон близьких і друзів.
6. Участь когось із рідних у бойових діях.
7. Каліцтво (загибель) близьких та друзів.

Дослідниця В. В. Шевченко, вивчаючи «синдром біженця» як психологічну проблему в умовах війни, виокремила основні його симптоми:

- відчуття безсилля та покинутості;
- пригнічений настрій та стан;
- відчуття провини та тужливості;
- самокартання — аж до емоційної виснаги;
- повна апатія та ангедонія (коли немає задоволення від улюблених справ);
- дратівливість та зміна ставлення до тих, хто надав прихисток;
- страх та паніка;
- спонтанність прийняття рішення;
- спалахи агресії.

З такими симптомами в умовах війни зіштовхується майже кожен українець. Ось саме для захисту від таких симптомів потрібно підвищувати свій рівень резильєнтності.

Воєнні події загалом дуже тиснуть на психіку людини, і робити звичайні буденні речі дуже складно. А навчання вимагає значного ресурсу — як психологічного, так і фізичного. З початком повномасштабної війни студентам доволі складно зосереджуватися та змусити себе щось робити.

У ході спілкування зі студентами та їх однолітками, ми з'ясували, що вони знаходять розраду в навчанні та хобі. Та цього може бути замало для ефективного навчання й життя в екстремальних умовах. Тож, нами було підібрано декілька порад студентам про те, як долати стрес, щоб продовжувати навчатися, працювати та жити під час війни:

1. Дбайте про свої фізичні потреби.

Сон, їжа, вода та гігієна — основні ресурси вашого фізіологічного існування. Такі базові речі допоможуть бути в гармонії зі своїм тілом та повернути відчуття захищеності.

2. Припиніть скролити стрічку новин.

Коли ви переглядаєте новини, ваш мозок ніби проживає все те, про що ви читаєте. Це додатковий стрес для організму. Перегляньте, за якими джерелами ви стежите, залиште 2–3 достовірні та виділіть окремий час для їх перегляду.

3. Плануйте своє найближче майбутнє.

Плануючи свій день, ви робите все можливе, щоб мінімізувати невизначеність. Важливо не те, скільки справ ви запланували і виконали, а те, що у вас є план дій на день, тиждень.

4. Дозвольте собі відпочивати.

Нині кожен українець працює на своєму фронті задля перемоги України. Багато людей працюють без відпочинку, який дуже потрібен. Відпочинок — це коли ви абсолютно нічого не робите. Скільки часу потрібно для того, щоб відпочити? — Стільки, щоб ви відчули, що відпочили. Для когось вистачить 30 хвилин, а для когось потрібно 2 години.

5. Будьте уважні до своїх думок.

Не комбінуйте в голові різні варіанти найстрашнішого розвитку подій. Ці думки точно не допоможуть емоційній стабільності. Якщо є реальна загроза — подумайте про неї і про те, що ви можете зробити для себе та рідних, щоб вберегтися. Думаєте, робите і розумієте, що ви зробили все можливе.

У сучасних умовах військового стану для можливості продовжувати навчання, студентам потрібно підвищувати свій рівень резильєнтності. Є чимало практик, що допомагають розвивати резильєнтність, ось декілька з них:

1. Самоусвідомленість — розуміння того, як саме ми типово відповідаємо на стрес чи негативні події, а також виокремлення своїх сильних сторін і зон для розвитку.
2. Саморегуляція — вміння фокусуватись в умовах стресу та негативних подій за допомогою технік зниження стресу (наприклад, дихальні практики, практики керованих образів, практики зосередженості тощо).
3. Розвиток навичок долати кризу (ведення щоденника, рефреймінг власних думок, фізичні вправи, прогулянки, соціалізація, гігієна сну, творчість тощо)
4. Розвиток оптимістичного світогляду через фокусування на тому, що нам під силу, та пошук дрібних кроків до вирішення питання.
5. Розширення й зміцнення соціальних зв'язків.

Якщо ви відчуваєте, що вам психологічно важко і ви не можете самостійно впоратися, не соромтеся звернутися за допомогою до фахівця. Просити про допомогу — нормально.

Також, спілкуючись зі студентами та основуючись на особистих спостереженнях, нами були зроблені висновки, що резильєнтність хлопців та дівчат значно відрізняється. Тобто, маємо припущення, що резильєнтність може різнитися за гендерними відмінностями. Цим актуальним питанням і буде присвячено наше подальше дослідження.

О. Радько

МЕТОДИ РЕЛАКСАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОДОЛАННІ КРИЗОВИХ СТАНІВ

О. Radko

RELAXATION METHODS AS EFFECTIVE TECHNOLOGIES IN OVERCOMING OF CRISIS STATES

Сьогодні наша держава та суспільство проходять суворі випробування, які спричинила жорстока війна в Україні. Як наслідок — у населення порушується базове почуття безпеки і кожен день несе у собі погрозу життю та здоров'ю людей або їх близьким. Саме тому дуже високий фактор ризику виникнення та розвитку кризових станів у населення. Однак не тільки умови бойових дій можуть спричинити появу кризових станів, а й різноманітна кількість невирішених складних життєвих ситуацій може їх зумовлювати.

Кризовий стан визначається як складний період у житті людини, коли зіткнувшись з труднощами, людина не в змозі впоратися із ситуацією, застосовуючи звичайні методи адаптації. Більшість авторів погоджуються, що кризові стани впливають на фізіологічний, психологічний та поведінковий рівень функціонування особистості.

На фізіологічному рівні, психічне перенапруження веде за собою м'язове напруження та здвиги у вегетативній нервовій системі: прискорене серцебиття, розширення зіниць, прискорення роботи наднирникових залоз, що призводить до появи в крові високого рівня гормонів (адреналіну та норадреналіну).

На психологічному рівні до ознак кризових станів особистості належить інтенсивний рівень таких почуттів, як тривога, гнів, сум, відчуття безпорадності, апатії; а також фізичне стомлення, різке зниження самооцінки, сенситивність і депресія, наявність психологічної фрустрації як нездоланної перешкоди життєвої ситуації. На поведінковому рівні людина може стати замкнутою, уникати контактів зі світом, або навпаки, проявляти агресію, відбувається повний розлад діяльності.

Попри складні суб'єктивні умови протікання кризових станів, подолати їх люди можуть зазвичай самостійно або за допомогою психологічної підтримки фахівця. Серед різних психокорекційних інтервенцій при таких станах широку популярність мають технології м'язової релаксації, які є історично найбільш ранніми техніками тілесно-орієнтованої психотерапії. Технології м'язової релаксації почали розроблятися з 30–40-х рр. ХХ ст. американським психологом Е. Джейкобсоном. Створення цих технологій відбувалося на багатовіковому фундаменті східних духовно-релігійних практик, що виробили свої методи психічної саморегуляції, це буддизм, йога, цигун тощо.

Ефективність тілесно-орієнтованих технологій у роботі з кризовими станами визначається багатьма дослідженнями вітчизняних та зарубіжних психологів. Такі інструменти допомоги прості у виконанні, людина їх завжди має при собі та завдяки ним може самостійно впливати на свій психоемоційний стан.

Зазначимо, що релаксація — це метод, за допомогою якого можна частково чи цілком знизити фізичне та психічне напруження, що необхідно для людей, які знаходяться у кризовій ситуації. І найцінніше в цих технологіях те, що людина може освоїти ці інструменти самостійно, застосовувати їх у житті, а також допомагати іншим. Нині існують різноманітні варіанти нервово-м'язової релаксації за Джейкобсоном, Бенсоном, Якобсоном-Еверді та інші модифікації.

Релаксація за Е. Джейкобсон розроблена на тому припущенні, що м'язове напруження тим вище, чим вище відчувається людиною нервово-психічна напруженість. І навпаки, розслаблення м'язів впливає заспокійливо на людину. Цю закономірність Е. Джейкобсон назвав «нервово-м'язова гіпертензія», і розробив саме метод прогресивної м'язової релаксації.

За автором технології, максимально глибоке розслаблення м'язів настає після виробленого м'язового зусилля, тобто м'язи розслабилися, напругу треба збільшити. Схема почергового напруження м'язів проста: кисті, руки, плечі; груди і спина; стопи, гомілки, стегна; наприкінці додаємо м'язи обличчя. Після освоєння цієї схеми, окрема увага приділяється вмінню звертати увагу на присутність перенапруження в різних групах м'язів свого тіла. Далі йде засвоєння навичок опанування релаксації болю вищого рівня, яку Джейкобсон назвав диференційованою — тобто різних груп м'язів при різному положенні тіла.

За іншим принципом досягають розслаблення методом фізично-пасивної нервово-м'язової релаксації. На відміну від розслаблення після напруги за методом Джейкобсона, ця технологія заснована на концентрації уваги на відчуттях та подальшого розслаблення, саме тому вона називається пасивною. А перевагою методу прогресивної м'язової релаксації за Якобсоном-Еверді є те, що розслаблення можна досягати в будь-якій зручній позі для клієнта, що робить цей інструмент самопомоги одним з найбільш доступних у будь-якій ситуації. Класично, можна досягати розслаблення у позі «кучера» або «ганчірної ляльки» за допомогою

поетапного розслаблення окремих частин тіла, але передусім — це зручна поза, яка є доступною в цей час для людини.

Відзначимо, що методи м'язової релаксації є не єдиними тілесно-орієнтованими технологіями зняття напруги та стабілізації психоемоційного стану людини. До таких технологій ще можна віднести аутогенне тренування (АТ), методи центронування та заземлення, а також технології управління диханням.

Л. Ткач, С. Бабух

ВІЙНА-КОНФЛІКТ-ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ

L. Tkach, S. Babukh

WAR-CONFLICT — PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES

Чути «війна» у XXI столітті в цивілізованому суспільстві було дивно, це поняття поступово відходило в минуле, хоча зовсім не зникло. І ось, на жаль, для українців це слово стало реальністю. Війна внесла кардинальні зміни в життя України, яка через вторгнення країни-агресора була втягнута в конфлікт, через що люди змушені були залишати свої домівки з метою уникнення наслідків збройного насилля (втрата життя, шкода здоров'ю, голод, хвороби). У людей відбулася переоцінка цінностей: одні поставили своє життя «на паузу», інші лише з війною зрозуміли цінність кожної хвилини свого життя.

Оскільки йдеться про вплив війни на українське суспільство, важливо враховувати таке явище, як згуртованість. У цьому контексті нація відчуває потребу в єднанні. Долучаючись до груп, можна віднайти в собі більше сил і позитивних емоцій, порівняно з тими, хто намагається витримати труднощі на самоті. Людина розуміє, що їй необхідно відчувати належність до родини, країни та інших, з ким вона бажає об'єднатися. У зв'язку з цим зростає потреба побачити/знайти членів родини, друзів, союзників.

Здебільшого потерпають від війни представники більш вразливих груп — люди похилого віку, люди з інвалідністю, діти, внутрішньопереміщені особи. Натомість витривалішою і стійкою є молодь, яка намагається долати труднощі завдяки відчуттю єднання у випробуваннях воєнного часу: спільна мета та спільний ворог згладжують попередні конфлікти. Сьогодні конфліктам серед молоді сприяє неприязнь та дискомфорт від російської мови серед оточення через асоціацію цієї мови з російським впливом, розбіжності в позиції щодо бойкоту російського культурного простору.

Зауважимо, що не всі можуть впоратися із конфліктами, депресією, боєм, яких завдає війна в Україні. Депресивні стани і посттравматичні розлади виникають у тих, хто був змушений пережити небезпеку або не зміг вийти зі складних ситуацій. Такі розлади можуть проявлятися як неконтрольований вибух агресії, дратівливість й озлобленість. Психосоматичні переживання безпосередньо впливають на фізичне здоров'я. Постійний стрес, порушений режим сну і неправильне харчування можуть призвести до таких захворювань, як ендокринні розлади, цукровий діабет, захворювання шкірного покриву, зміна ваги тіла, порушення сну та збільшена тривожність.

Постраждали від війни мають пов'язані з нею психічні наслідки. Ці навантаження проявляються в різних формах, наприклад: у результаті частого

перебування в сховищах упродовж довшого часу може виникнути клаустрофобія, яка має вираження в страху перед вузькими приміщеннями або перед натовпом; страх перед майбутнім через відсутність конкретного терміну завершення війни, що залишає людину в невизначеному стані; втрата контролю над власним життям та нездатність до планування чогось на майбутнє; відсутність можливості проявити своє роздратування в адекватній формі та бути почутим і зрозумілим іншими; втрата сну; підвищений неспокій і збудження.

За даними Міністерства охорони здоров'я, у 20–30% осіб, які пережили травматичні події, може розвинутися посттравматичний стресовий розлад. В умовах війни, тривалості та непередбачуваної загрози для життя тіло й психіка перевантажуються. Дистрес — це порушення адаптації та реакції пристосування до складної ситуації. Це стрес, який виникає, коли ми не можемо адекватно відреагувати на ситуацію, в якій опинилися. Такий стан характеризується тривалим напруженням, сильною втомою та постійними негативними емоціями, гнівом та тривогою. У стані дистресу людина почувається безсилою, імунітет знижується, що може призвести до виникнення вірусних захворювань. Гострий стресовий розлад розвивається через травматичні події або сильний стрес та може супроводжуватися нав'язливими думками, гострими реакціями й різними порушеннями. Він може спостерігатися як при безпосередньому перебуванні в бойових діях чи обстрілах, так і при постійному відчутті небезпеки або отриманні тривожних новин щодо війни.

Виділимо окремі симптоми гострого стресового розладу: нав'язливі думки або спогади, пов'язані із травматичною подією; гостра реакція на місця, звуки або обставини, які нагадують про травматичну подію; неспроможність відчувати радість, задоволення, розслаблення та інші позитивні емоції; викривлене сприйняття часу і простору; порушення сну; неконтрольована агресія; труднощі з концентрацією уваги та ін.

Не у всіх може проявлятися гострий стресовий розлад, оскільки це пов'язано з індивідуальними вразливостями. Визначити особу, яка знаходиться в групі ризику, складно через велику кількість факторів, які можуть впливати на це. Симптоми гострого стресового розладу схожі на симптоми посттравматичного стресового розладу, але основна відмінність полягає в тому, що гострий стресовий розлад розвивається протягом перших трьох днів після травматичної події та триває близько місяця. Діагноз можна встановити лише у випадку тривалості симптомів понад три тижні.

Розлади адаптації характеризуються симптомами, які зазвичай з'являються безпосередньо після стресової події та зникають протягом шести місяців після завершення впливу стресового фактору. Це і депресивний настрій, і тривожність. Попри те, що розлади адаптації, зазвичай, зникають із часом, важливо шукати допомогу, оскільки існують підвищені ризики негативних наслідків у подальшому житті. Немає сумнівів, що такі люди, незалежно від віку, потребують всебічної допомоги в реабілітації.

Незважаючи на зростання поширеності проблем психічного здоров'я внаслідок війни, втішає те, що дослідження не виявило загострення конфліктів серед молоді, а навпаки, на відміну від 2022 року, знизилась стурбованість проблемами в родині, труднощами в спілкуванні, невмінням вирішувати конфлікти.

Відтак, на багатьох в Україні чекає нелегке завдання — комплексне відновлення психосоціального здоров'я, де найбільш складним та тривалим етапом буде саме реабілітація.

Л. Турищева, І. Дорожко, О. Малихіна

БІБЛІОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

L. Turishcheva, I. Dorozhko, O. Malykhina

BIBLIOTHERAPY AS A MEANS OF DEVELOPING SOCIAL INTELLIGENCE IN STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS

Питання бібліотерапії у своїх працях аналізували зарубіжні автори Г. Данцер, Р. Барт, Ж. Лекан, К. Леві-Строс, Н. Пезешкіан, Б. Раш, Дж. М. Галт, Ф. Ніцше та ін., які відводять бібліотерапії допоміжну роль при лікуванні. Учені М. М. Бахтін, Ю. М. Дрешер, О. Л. Кабачек, І. М. Казаринова, Р. А. Трофімова та ін. почали використовувати читання з лікувальною метою: для відволікання від важких переживань, отримання інформації, зміни стереотипів мислення.

Представники харківської психологічної школи обстоювали думку про те, що сприймання художнього твору, розуміння його змісту може використовуватися для з'ясування життєвих явищ.

У сучасній науковій літературі бібліотерапія аналізується як спеціальний корекційний вплив на людину за допомогою читання спеціально підібраної літератури для підтримання її психічного стану.

Метод бібліотерапії сприяє вирішенню завдань:

- засвоєння нових знань у різних галузях, але, в першу чергу, отримання інформації на питання, які хвилюють дитину;
- формування навичок конструктивної соціальної поведінки;
- формування вміння розуміти літературні твори;
- розвиток умінь генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя.

Цей метод є ефективним для розвитку соціального інтелекту в дітей будь-якого віку. По-перше, саме читання книг допомагає отримати необхідну інформацію про предмети та явища навколишнього світу. По-друге, досвід, засвоєний із книги, заповнює брак власного досвіду. Тобто дитина набуває нових думок, бажань, образів і уявлень, які допомагають їй знайти нові можливості та шляхи вирішення проблеми.

Таким чином, соціальний інтелект можна розглядати як комплекс знань і здатностей особистості щодо пізнання й вирішення нею життєвих завдань, які визначають успішність її взаємодій з іншими людьми й ефективність адаптації в різних ситуаціях взаємодій.

У цьому випадку ми розглядаємо бібліотерапію як засіб розвитку соціального інтелекту в учнів з особливими потребами. Для дітей з особливими потребами проблема розвитку соціального інтелекту є актуальною, саме вона забезпечує повноцінну інтеграцію в суспільство.

Бібліотерапія допомагає учням ототожнити себе з героєм, знайти подібності в ситуаціях, які описуються в книгах та відбуваються в житті; проявити співпереживання; забезпечує емоційну розрядку, формує адекватну самооцінку,

сприяє зміні ставлення чи поведінки. Отже, бібліотерапію можна розглядати як засіб розвитку соціального інтелекту.

У нашому експерименті брали участь учні 10 класів Харківської школи № 7 з мовленнєвими порушеннями.

Перед початком проведення занять з елементами бібліографії нами було проведено методику «Діагностика соціальної емпатії». Мета методики — визначити рівень емпатії учнів. Методика, яка складалася з 33 питань, на які треба було надати відповідь «так» або «ні». За допомогою ключа ми визначали, який саме рівень емпатії в учня: високий, середній або низький.

За результатами методики нами були отримані наступні результати: 2 учня мають середній рівень емпатійних тенденцій і 8 — низький. Треба додати, що результати методики співпали зі спостереженнями педагогів та логопедів школи з рівня розвитку емпатії у учнів.

Цих учнів ми поділили на дві групи (по 5 учнів у кожній). У кожній групі був 1 учень з середнім та 4 з низьким рівнем розвитку емпатії. Але тільки з однією групою ми проводили заняття з елементами бібліотерапії.

В основу циклу наших занять було покладено основні педагогічні принципи: доступність та принцип колективного підходу.

Перед кожним заняттям учні читали та готувались обговорювати один із творів. Перелік літературних творів, які ми обговорювали під час занять: Дрейпер Шерон «Привіт, давай поговоримо»; А. Маршалл «Я вмю стрибати через калюжі»; В. Г. Короленко «Сліпий музикант»; Софі де Сегюр «Маленький горбун»; Болдуїн Енн Норріс «Ще трохи часу».

Під час занять учні під керівництвом психолога обговорювали: найяскравіші моменти художнього твору; почуття, які відчуває герой; особливості взаємин між однолітками; особливості встановлення стосунків з іншими людьми.

Після проведення циклу занять ми запропонували учням відповісти на запитання методики «Діагностика соціальної емпатії», яку використовували перед проведенням занять.

Слід зазначити, що загальний результат не змінився. Однак, якщо аналізувати якісні зміни, то учні, які відвідували заняття з елементами бібліотерапії, у своїй поведінці стали частіше виявляти інтерес до настрою і почуттів іншої людини, демонстрували вміння поставити себе на місце іншої людини тощо.

Отже, бібліотерапію можна розглядати як засіб розвитку соціального інтелекту в учнів з особливими потребами. До переваг такого прийому можна віднести: інтерес учнів і, як наслідок, високий рівень вмотивованості; він не потребує спеціального обладнання та грошових вкладень; можливість використання в дистанційних умовах.

D. Filipkowska, Dariusz V. Skalski

ASSESSMENT OF SWIMMING TECHNIQUE AND SOMATIC STRUCTURE

Д. Філіпковська, Даріуш В. Скальські

ОЦІНКА ТЕХНІКИ ПЛАВАННЯ ТА СОМАТИЧНОЇ БУДОВИ

Human functioning is made up of the adaptation processes to loads. The athlete overcomes the limits of capabilities that increases the difficulties of many sports. The

fashion for doing sports attracts more and more people that increases this trend. Drive to achieve the highest possible results in professional sport is caused by the desire to demonstrate the best score. A person's decisiveness, excellence and talent are extremely important in the training process, which consists of many new sciences, such as exercise physiology, biomechanics, biochemistry, sports psychology, and human anthropology. As science progresses, the effectiveness of a specific training activity increases that facilitates the increase of the level of world sports competition. Thanks to modern methods, it is possible to estimate the effectiveness of a specific approach to training and predict future results. In sport swimming, the level of achievements is extremely high, nevertheless the athletes continue improving their personal bests. Swimming is becoming more and more popular among children and young people, particularly in swimming clubs that results in the participation of Polish athletes at international competitions. The successes of Polish swimmers arouse admiration and pride among their fans. Long-term experience and knowledge of the trainers have an impact on the growth of the observed achievements in this discipline. Perfectly planned macrocycles and properly assumed training loads as well as test starts are one of the most important processes in training athletes. A key element of swimming training is the development of speed, which is shaped at given starting distances depending on the number of movements performed. In addition, an inseparable ability of the training process is to overcome the athlete's fatigue. Nevertheless, the greatest impact on the improvement of sports performance is the ability to master the technique along with the size of the training load. It is due to the well-planned training loads under the guidance of coach that contribute to success at the season's most important events.

The aim of the research is to evaluate the variability of swimmers' individual swimming technique in the 4x25m test.

Test methods include a comparative analysis of the results received by the swimmers in the 4x25m test that they achieved since the beginning of March 2023 till the beginning of May 2023. The swimmer's task was to swim 4 times the distance of 25 m. The start of each repetition took place in a 60-second cycle after bouncing off the wall. Every 25m had to be swum faster and faster. To treat the results, the following methods were used: time of the 25-meter swimming pool, average cycle speed, cycle frequency, technical index and speed of swimming.

Results of the research demonstrated that in modern professional sports, the most precise instrument for controlling the intensity and monitoring of the athlete's adaptive changes as a result of training effect is to conduct swimming tests. The tests not only indicated precise changes in aerobic and anaerobic metabolism but also helped to identify different areas of intensity and assess individual variability in swimming technique. However, it is relatively easy to determine sprint ranges by analysing the distance covered to maximum speed. Intensity in endurance training is the basis of effectiveness in a highly specialized training program. Analysis of changes in the speed of swimming, cycle frequency, cycle length and technique index show that the previous parameters have improved significantly compared to the first attempt of the 4x25m freestyle test in March. The most desirable changes concerning the respondents occurred in the length of the cycle and the technique index. In addition, swimmers' somatic structure and individual technique variability of athletes was determined by Michalski's classification. Using the indicator, a comparison between the average values of technical index and the arm span was made. It was noted that an athlete with a larger arm span has a higher technical index.

The results of the research allowed to make a conclusion that training loads in the macrocycle influenced the changes in the athletes' technique index. Also, they found that there is a relationship between the swimmer's somatic structure and variability of the swimming technique. The greater is the arm span, the more beneficial is the change in technique index.

О. Шукалова

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ ДО УМОВ ЖИТТЯ ЗА КОРДОНОМ

O. Shukalova

FEATURES OF THE ADAPTATION OF UKRAINIAN REFUGEES TO LIVING CONDITIONS ABROAD

У сучасному світі проблема вимушеної еміграції Українців потребує поглибленого вивчення. Адже переїзд до нової країни потребує як фізичних, так і психологічних сил. Масштаби вимушених еміграційних процесів мають тенденцію до постійного зростання — за даними ООН, в інших країнах зараз перебувають понад 7,9 млн українців на 09.01.2023. Серед них — 672 тис. українських школярів.

Діти та батьки, які переїхали в іншу країну, починають відчувати так званий культурний шок. Американський соціолог та дослідник Пітер Адлер у статті “The Transitional Experience: an Alternative View of Culture Shock” виділяє 5 етапів, які проходять усі іммігранти.

1. Первинний контакт. Коли людина тільки приїхала, то вона поступово починає занурюватися в нове середовище. На початку вона відчуває ейфорію або, іншими словами, «медовий місяць». Усе довкола неї стає незвичайним, цікавим і викликає захоплення. Ця стадія триває від тижня до півроку та залежить від минулого досвіду.

2. Розпад. Ейфорія проходить і людина стикається з побутовими реаліями, проблемами та правилами, до яких вона не була готова. Деякі люди здаються врожими, від цього посилюються тривожність та бажання повернутися на батьківщину. Розчарування й страхи можуть призвести до важкого депресивного стану. Етап розпаду є найскладнішим з усіх етапів, він може тривати протягом усього першого року. Саме в цей час мігранти повертаються до своєї країни.

3. Реінтеграція. Людина поступово починає звикати до нового життя. Вона вже знає, де купити хліб і як заплатити за квартиру, але все одно стикається з труднощами, іноді почувається самотньою. Можливе виникнення такої якості, як дратівливість, через недоліки країни. Цей етап настає приблизно за рік після переїзду.

4. Нейтралітет. Іммігрант починає долати культурні відмінності та почувається впевненіше. Перестає ділити людей на чужих та своїх, відмінності сприймаються дещо легше. Якщо людина вивчає паралельно мову, відвідує музеї, театри або має знайомих, з якими може проводити вільний час, то адаптація проходить швидше, а якщо людина сидить весь час вдома, то цей процес може затягнутися надовго. Етап у середньому починається через півтора роки життя в новій країні.

5. Незалежність. Людина вже повністю сприймає нову культуру. Життя до переїзду згадується ним як історія, що була колись давно. З'являються нові звички, знайомі, інтереси. Переїзд до нової країни може стати можливістю втілити свою

мрію, вступити до Європейського університету, влаштуватись на роботу мрії, отримати можливість подорожувати та багато іншого. Імігрант відчувається комфортно та на своєму місці. Людина відчуває себе комфортно, хоча іноді може сумувати за батьківщиною і це нормально.

Швидкість адаптації до культури іншої країни залежить від багатьох факторів, таких як вік та характер імігранта, освіта, життєвий досвід і причина переїзду.

Причиною вимушеної еміграції українців стала війна в Україні. Це значно відобразилось на сфері життєдіяльності кожної людини. Великих змін зазнала й освітня галузь, особливо початкова. Діти зазнають значних труднощів соціального та психоемоційного плану. Вони починають відчувати підвищену тривожність, занепокоєння, певний страх, невпевненість в собі або в діях, напруження, у певній мірі гнів або агресію; на соціальному рівні виникають проблеми в спілкуванні, через незнання мови, з однолітками в школі і в сім'ї.

Як зазначає М. Багері, ситуація вимушеного переміщення визначає високу незадоволеність особистості життєвими змінами, тим самим сприяючи розвитку депресії, психастенії, параноїдальних і шизоїдних розладів.

Ю. Платонов зауважив, що в біженців, які потрапили в нові умови і розпочинають нове життя, починає формуватись зовсім інше ставлення і до себе, свого внутрішнього «Я» і до навколишнього світу. Їхня поведінка стає більш збудливою, навіть агресивною через реакцію на подразники. Вони мають проблеми зі сном, частковою втратою пам'яті, відчувають труднощі в спілкуванні. Якщо коротко розглядати соціально-психологічний аспект, то біженці починають усвідомлювати свої труднощі лише той момент, коли не можуть отримати роботу за фахом, позбавлені можливості освіти і навчання або їхні життєві плани опиняються під загрозою. Звісно ж, такі зміни в житті, не набувають трагічного сенсу для кожного з біженців. Більшість людей цієї категорії населення зберігає свої потенційні і реальні можливості, тим самим знаходячи в собі сили отримати новий статус і джерела доходу. Разом з тим, загальна кількість труднощів призводить до появи і проявів у біженців різних симптомів, хвороб і бар'єрів при спілкуванні з оточуючими людьми.

Серія досліджень, які провела Н. Палагіна, засвідчує, що в процесі соціально-психологічної адаптації біженців відбуваються значні зміни в особистісному аспекті, які проявляються через знижену самооцінку та рівень домагань, деформацію ціннісних орієнтацій і соціальних установок. Тут мається на увазі, що може з'явитися почуття провини вцілілого. Наприклад, ти думаєш якщо в тебе все добре, відчуваєш, що так не має бути, тобі не можна продовжувати жити своїм життям чи дозволяти приємні події. Це сильно втомлює, призводить до апатії і роздратування. Деадаптація біженців проявляється в гіпотимному типі реагування (наприклад, непунктуальність, або різкі емоційні гойдалки), хаотичній активності, особливо виражена оборонна позиція, екстернальності. Емоційний фон у вимушених переселенців знижений, зростає емоційна напруженість, іноді проявляється схильність до безпричинної вирішеності маловажливими проблемами, а також драматичність, середній-високий рівень тривожності.

Видатний психолог Л. Шайгерова зазначила, що складний процес адаптації в ситуації вимушеного переміщення призводить до того, що зміна ідентичності особистості біженців досягає кризового рівня. Подолання цієї кризи є однією з найважливіших умов успішної адаптації особистості в ситуації вимушеного

переміщення. Деяким людям стає недостатньо власних ресурсів і вони вже потребують допомоги зі психолога або психотерапевта. Як уважає дослідниця, етап кризи ідентичності в процесі пристосування біженців до нових умов життя неминучий, успішне подолання цієї проблеми призводить до розвитку більш зрілої особистості.

Отже, процес адаптації до умов життя за кордоном у вимушених переселенців протікає набагато складніше, ніж у тих, хто приїхав добровільно, оскільки в цьому випадку зачіпаються найглибші шари особистості, такі як ідентичність. Це питання потребує більш ґрунтовного вивчення, тому воно стане темою наших подальших досліджень.

ПІДСЕКЦІЯ
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

О. Билък, А. Борысова, А. Журане-Бремане

**SHORT-TERM PROGRAM OF INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY:
ORGANIZATION AND PARTICIPATION EXPERIENCE**

О. Билик, А. Борисова, А. Журане-Бремане

**КОРОТКОСТРОКОВА ПРОГРАМА МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ
МОБІЛЬНОСТІ: ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УЧАСТІ**

According to the requirements of the contemporary educational process and the demands of the information society, the participation of scientific and pedagogical staff of higher education institutions in international academic mobility programs is a mandatory condition for ensuring the quality of teaching. One of the most popular among them is Erasmus+ — a program of the European Union international collaboration of with other countries in the fields of education, youth and sports, supporting opportunities for educational and academic mobility, projects and partnerships, development of strategies, and cooperation. Within the framework of this program, important cooperation networks of universities are formed (Gadár), which can also serve as one of the performance indicators of universities (Kosztján). The Erasmus+ program opens up significant opportunities for higher education staff to develop professional competencies and acquire international communication skills, allows familiarization with international teaching experience and organization of the educational process, and establishes contacts with the representatives of higher education institutions not only from European countries but also worldwide.

More and more Ukrainian higher education institutions are joining this program. In 2023, Kharkiv State Academy of Culture also got the opportunity to join and participate in this program due to the cooperation with Vidzeme University of Applied Sciences in Valmiera, Latvia. In October 2023, according to the contract “Erasmus+ Programme Inter-institutional agreement Key Action 1 Learning mobility for higher education students and staff between EU Member States and third countries associated to the Programme and third countries not associated to the Programme”, signed between Kharkiv State Academy of Culture and Vidzeme University of Applied Sciences on September 12, 2023, the scientific and pedagogical staff of Kharkiv State Academy of Culture participated in a Blended Intensive Programme of international academic mobility “Innovative Methods for Future Skills” (identifier BIP: 2021-1-LV01-KA131-HED-00008485-1).

The primary goal of the Academy staff participation in the mobility program was to foster the development of pedagogical skills related to the application of innovative teaching methodologies within institutions of higher learning, familiarization with the structuring of educational processes in European universities, acquisition of practical skills in employing multimedia and virtual reality in the delivery of educational modules, and effective strategies and means for intercultural and media communication. Meanwhile, the programme provided exposure to contemporary pedagogical technologies and educational frameworks. The mobility initiative was meticulously organised, ensuring optimal conditions for its realisation and subsequently allowing participants to glean valuable experience pertaining to the organisation and implementation of such events.

It is noteworthy to mention the high level of the programme organisation. At the preparatory stage, the staff of the International Department of Vidzeme University of Applied Sciences conducted substantial work: participants were provided with all necessary information regarding organisational matters, requisite agreements were concluded, and detailed explanations were given concerning issues related to the arrival and accommodation of the programme participants. This attests to the high level of executive culture in the university that organised the programme. It is also worth noting high professionalism and respect to each participant introduced by the university staff, the creation of comfortable conditions as well as constant support throughout the entire duration of the stay in Latvia.

The activities envisioned by the programme were substantive, logically structured, and pertained to the issues relevant to the scientific and pedagogical staff. Seminars and workshops conducted within the programme were dedicated to contemporary problems of higher education, and the information presented therein is pertinent for shaping the pedagogical competencies of higher education personnel required for the modern educational process. In particular, seminars on artificial intelligence in education, media and information literacy, virtual reality in academic environments, multimedia communication, and I-Living Labs contained contemporary and relevant information that will enhance teaching and elevate the professional level of scientific and pedagogical staff.

The workshop concerning the organization of work with foreign students was particularly intriguing and substantive. During this session, the participants practised valuable skills in intercultural communication and the organization of socio-psychological support for foreign students. Additionally, participants were able to acquire relevant and modern skills during a workshop on SIMGames.

All the participants gleaned much valuable information during a master class on Latvian language and culture. This session showcased interesting methods for teaching Latvian to foreigners and presented engaging facts about Latvian culture and the traditions of the Latvian people.

The cultural program proposed by the organisers was also fascinating, substantive, and well-structured: excursions and a socialising evening featuring traditional Latvian dishes facilitated acquaintance with the national traditions and culture of Latvia and created a friendly atmosphere for intercultural communication and initiating new international contacts for all programme participants. Presentations delivered by the participants about their universities were valuable for establishing international contacts, allowing attendees to gain an understanding of the educational opportunities and specificities of each higher education institution. Additionally, presentations of innovative teaching methods by

programme participants enriched everyone present at the session with new knowledge regarding the use of cutting-edge pedagogical technologies and served as a stimulus for creative exploration and transformation of participants' own teaching systems, improving individual trajectories for professional development and self-realization.

A successful conclusion of the programme was the online day, during which an online meeting of the participants and organizers took place. It was the opportunity for the participants and organisers to summarize their work over the five days and share their impressions, allowing for a reflection. The online meeting was conducted by means of modern methods for virtual meetings, including the use of interactive games and group work. Moreover, online Questionnaire concerning participants' evaluation of Blended Intensive Programme for staff "Innovative Methods for Future Skills" from Vidzeme University of Applied Sciences and the Erasmus+ office served as a format for the reflection on participation in the programme.

Therefore, participation in the staff mobility programme provided conditions to enhance the quality of professional activities, facilitating the development of professional competencies in accordance with contemporary challenges in the educational and sociocultural environment, enabled the application of innovative teaching methods and organization of intercultural communication presented during the program's implementation.

It is particularly noteworthy that participation in the mobility program allowed to expand the worldview, initiate new contacts with the colleagues from many countries, create conditions for professional development, and open opportunities for further collaboration with partners and participation in new creative international projects. Participation in the blended intensive program of international academic mobility "Innovative Methods for Future Skills" under Erasmus+ is highly beneficial, effective, and productive. It permits the acquisition of valuable experience in interpersonal intercultural communication, expands one's professional and cultural perspectives, unveils opportunities for personal and professional self-realization, and ensures an enhancement in the quality of the educational process at Kharkiv State Academy of Culture.

O. Oliinyk

THE IMPACT OF AI ON ENGLISH LANGUAGE LEARNING: BENEFITS, CHALLENGES, AND FURTHER STEPS

O. Олійник

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ПОДАЛЬШІ КРОКИ

Artificial intelligence (AI) technology has taken the field of language learning by storm, revolutionizing the way English students approach their language acquisition journey. In an era characterized by digital innovation and connectivity, the integration of AI tools into language learning has become a popular choice, offering numerous advantages for learners.

The Advantages of Learning English with AI

The adoption of AI technology for learning English has gained momentum, driven by the manifold benefits it offers. Firstly, AI language learning tools provide learners with a flexible and personalized educational experience. These tools offer advanced algorithms

to assess a learner's proficiency level and generate customized lessons that cater to their individual needs and interests.

One of the key strengths of AI-driven language learning is the ability for students to progress at their own pace. They can receive instant feedback on their language skills, enabling them to monitor their improvement over time. This continuous feedback loop is invaluable for tracking progress and staying motivated.

Furthermore, AI offers a comprehensive approach to language learning by enhancing listening, speaking, reading, and writing skills. These tools offer diverse exercises and activities that engage learners and make the learning process enjoyable and effective.

Another remarkable feature of AI language learning platforms is their integration of natural language processing technology. This allows learners to engage in conversations with virtual chatbots, fostering an immersive experience that enhances speaking skills, reduces the fear of making mistakes, and instills confidence for real-life communication.

AI's cost-effectiveness and accessibility are also significant advantages. Online platforms and apps grant learners the flexibility to access language lessons and resources anytime, anywhere, eliminating the need for expensive traditional language courses.

Challenges to Overcome

While the merits of AI in language learning are evident, there are challenges to address. One major obstacle is AI's difficulty in grasping the context and nuances of the English language, particularly with idiomatic expressions, slang, and cultural references.

Real-time feedback on speaking and writing skills may be another hurdle, as AI primarily relies on pre-recorded or pre-programmed responses. Additionally, the potential lack of human interaction could hinder the language learning process. Language acquisition involves not only memorizing vocabulary and grammar rules but also practicing communication with real people.

AI language learning platforms may not be suitable for all learning styles, as some individuals thrive in a more structured and traditional classroom setting. Overreliance on AI alone could lead to an incomplete language learning experience.

AI excels in personalizing and adapting language learning to individual needs. Machine learning algorithms analyze learners' strengths and weaknesses to create tailored learning experiences. The adaptability of AI ensures that learners receive materials and challenges suitable for their current skill level. AI also provides personalized feedback and suggestions for improvement, enhancing the learning process's efficiency.

Acknowledging Limitations

However, it's vital to acknowledge the limitations of AI in language learning. AI tools cannot replicate the level of human interaction and real-time feedback provided by human teachers. They may also struggle with context and evolving language trends.

Overreliance on technology and varying tool quality are concerns that learners must consider when embracing AI for language learning.

A Hybrid Approach to Language Learning

To maximize the benefits of language learning, a hybrid approach combining AI and traditional methods is often recommended. Traditional methods such as attending classes and engaging with native speakers provide essential opportunities for practice and real-life application.

AI complements these traditional methods by offering personalized experiences and a wealth of resources, bridging the gap between convenience and immersive learning.

In conclusion, AI has made significant inroads into the world of English language learning, offering numerous benefits while posing certain challenges. A thoughtful approach to tool selection and a combination of AI and traditional methods can lead to a more holistic and well-rounded language learning journey. By embracing the power of AI in tandem with proven language learning techniques, learners can unlock the full potential of their language acquisition endeavors.

P. Nasirova

THE IMPACT OF GLOBALIZATION IN LANGUAGE TEACHING

П. Насірова

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ВИКЛАДАННЯ МОВ

Language is a powerful factor. A nation's view of linguistic diversity says a lot about the status in society of people who speak certain languages.

Whether diversity is viewed positively or negatively stems from competing principles that have coexisted throughout our history. The ideology of discrimination and superiority denigrates diversity by treating different groups as insiders against outsiders, giving them differentiating power. The ideology of exceptionalism and domination does not welcome diversity, valuing different groups as insiders and outsiders and giving them different powers.

Diversity is a resource, not a problem. It is important to remember that English language learners need more than language training. This applies to everyone, not just those who speak a language other than English. Our country's long history and linguistic diversity have shown us that knowing more than one language is an advantage, not a disadvantage, especially in an age of globalization and increased migration. There are many benefits of speaking two languages. Every year, millions of native and second language speakers lose their potential to maintain and improve their language skills due to our unwillingness to support mother tongue and foreign language learning, which leads to the underdevelopment of mother tongue skills.

Globalization affects the education system in many ways. It has emphasized the need for reforms in the education system, with special emphasis on the more widespread use of information technologies; bringing efficiency to the education system and giving special attention to scientific research and development. It has also led to debates about changes in cross-sectoral priorities in resource allocation, which has led to inappropriate policy cuts in secondary and higher education. It also favors the privatization of higher education, without realizing the dangerous possibilities of turning the system into a commercial enterprise. Moreover, the internationalization of education, especially higher education, is promoted without taking into account the needs and capabilities of developing countries. Each country must therefore determine the nature and extent of globalization that can be constructively applied to its socio-economic and educational systems. While the temptation to align with the international community is hard to resist, the primacy of national interests must be kept in mind. This is most relevant in the field of education, which is directly related to the development of human capital. Any reckless entry into the global education market could ultimately harm the vital interests of students for future generations.

While globalization is often seen as a process of international integration involving businesses or organizations, this exchange of worldviews, cultures and ideas has had a major impact on education and the way people learn languages.

Understanding how globalization affects language around the world is important so that schools and teachers can better serve an ever-evolving population, even as their educational needs change.

1. Through colonialism, the more powerful industrialized countries were able to impose their languages on weaker populations. As these countries dictated the terms of any potential economic exchange, traders from other less powerful regions had to learn more common languages such as English and French in order to participate in this exchange. These languages thus became the main languages of written documents in Europe. While this inevitably led to the loss of smaller regional dialects, colonialism laid the foundation for the globalization process.

2. Countries less involved in globalization, such as small African countries, were able to preserve their local languages more effectively. Since the economic benefits of learning a world language are smaller, a large part of the population continues to speak their mother tongue rather than their native dialect to this day. But while English is still widely spoken, even in parts of Asia such as Singapore and Hong Kong, some mother tongues remain an important part of local culture. For future generations to use these local dialects for global communication.

3. Linguists have debated the merits of preserving local dialects even as world languages such as English and French become increasingly dominant. Local languages are a valuable part of a population's culture, but the evolution of language follows cultural change. As regions were colonized and had to adapt to the new language, speaking the local dialect became less useful. Today, such people are opening up new ways of communicating around the world, such as emojis, which are easy to understand no matter what language you speak.

4. One of the main advantages of teaching world languages like English and French is that because these languages are spoken all over the world, it makes communication between different population groups simpler and more efficient than ever before in our history. But since then, people have many options to learn languages independently. The future of language learning could take place outside of school through distance learning, online courses and mobile apps. Despite this potential change, it is important that schools remain flexible and look for ways in which teachers can help develop this learning.

English learners need more than language training. Why do we continue to think that English learners can only learn English? Louis Moll has called this the "obsession with speaking English", as if learning English is the solution to all the problems non-English speaking students face. Of course all students need to learn English, and learn it well, but they also need to learn science, math, music, art, social studies and other subjects.

As we teach English to all students, we must also address the challenging conditions that create huge barriers to student learning: poverty, racism, inequality, underfunded schools, unfair testing practices, lack of excellent education and more.

Given the diversity of theoretical and epistemological perspectives on "globalization" presented in the general social science literature, it is difficult to assess not only the nature and dimensions of globalization, but also what it means for the field of education.

The phenomenon of globalization seems to have many different implications for education. This means that the education system will increasingly provide the sites for struggles over the meaning and power of national identity and national culture.

I. Деревянко

КОНЦЕПТ «ПІЗНАВАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС»: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ

I. Derevianko

“COGNITIVE INTEREST” CONCEPT: RETROSPECTIVE ANALYSIS

Нині актуальним стає питання формування пізнавального інтересу особистості.

Аналіз цього поняття свідчить про те, що те чи інше його тлумачення пов'язане з різними підходами до проблеми пізнавального інтересу особистості представників різних наук: соціологів, психологів, педагогів.

У сучасних доробках педагогів звертається увага на важливість пізнавального інтересу в навчанні, де інтерес досліджується безпосередньо у зв'язку з процесом формування пізнавальної активності особистості. У цьому випадку важливим показником пізнавальної активності є пізнавальна ініціативність (інтелектуальна ініціативність), під якою розуміють поширення діяльності мислення за межами потрібного. Серцевиною пізнавальної ініціативності, як емоційно-мотиваційного компоненту пізнавальної активності, є пізнавальний інтерес.

Науковці-психологи розглядають пізнавальний інтерес як емоційно-пізнавальне ставлення особистості до предмета, що вивчається. Етапами його становлення вважають три групи виявлення інтересу:

1. Епізодичний інтерес — переживання як безпосередньо мотивоване, емоційно-пізнавальне ставлення до предмета або діяльності.
2. Стійкий пізнавальний інтерес, коли переживання узагальнюються і стають емоційно-пізнавальним ставленням до предмета.
3. Стійкий особистісний інтерес — емоційно-пізнавальна, безпосередньо мотивована направленість всієї особистості на певну галузь знань або діяльність.

За параметром широти сфери свого впливу пізнавальні інтереси розрізняють як стрижневі, зона дії яких — достатньо вузьке коло явищ і об'єктів, окремий навчальний предмет; і широкі, зона дії яких досить значна і в умовах навчання може охоплювати цілий цикл, а в деяких випадках і різні цикли навчальних предметів. При цьому шлях до формування широкого пізнавального інтересу передбачає формування і використання уже сформованого стійкого пізнавального інтересу.

Пізнавальний інтерес формується поступово від найнижчого до найвищого рівня: від допитливості (низький рівень) до епізодичного інтересу (середній рівень) і далі до стійкого пізнавального інтересу (високий рівень).

Низький рівень (стимульно-продуктивний) характеризується відсутністю пізнавального інтересу як внутрішньої сили, що спонукає до пізнання. Учасники навчально-виховного процесу працюють пасивно, без ініціативи, проявляють активність тільки коли їх стимулюють зовні. Студенти працюють енергійно і старанно, коли викладач використовує метод створення ситуації успіху в навчанні. При цьому позитивне ставлення до навчального предмету пов'язане із допитливістю.

Середній рівень — інтерес до предмета епізодичний, не стійкий, актуалізується безпосередньо під стимулюючим впливом викладача. Таким стимулюючим впливом

може бути вказівка на важливість розв'язання задачі при подальшому вивченні навчального предмета. Інтерес ще не є стійким, але вже вказує, що особистість має певну мотивацію до пізнання.

Високий рівень (креативний) характеризується володінням теоретичними знаннями і практичними навичками, умінням узагальнювати, аналізувати і встановлювати закономірності в галузі, що вивчається. Інтерес до предмету стійкий, проявляється не тільки під час навчання, а й у повсякденному житті. Особистість не потребує спеціальної стимуляції від викладача, а самостійно шукає нову інформацію, вирішує проблемні завдання. Такий рівень демонструє, що особистість має креативний підхід до пізнання.

Отже, пізнавальний інтерес — це явище складне, показниками якого є: мотив, мислення, інтелектуальна робота, задоволення від навчання, ініціатива пошуку, самоосвіта.

І. Фесенко

ТВОРЧИСТЬ О. П. ЧУГУЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ПАРАДИГМИ

І. Fesenko

O.P. CHUHUY'S CREATIVITY IN THE CONTEXT OF THE MODERN LITERARY PARADIGM

Драматургічна творчість Олексія Прокоповича Чугуя є надзвичайно цікавим і помітним явищем у контексті сучасної української літературної парадигми. У творчому доробку драматурга налічуємо чимало різножанрових творів: і комедії («Замах на Чорта», «Юні чарівниці»), і трагедії («Сибірська дума», «Кривава прем'єра», «Чорна троянда», «Кримські русалки»), і трагікомедії («Червоний смерч» (що складається із двох частин — «Бенкет голодних» та «Весілля людодів»), «Вершина кохання», «Агонія дракона», «Знищити місто»), і драми («Лісові гості», «Велике пророцтво», «Зрадлива доля» тощо). До того ж Олексій Чугуй є творцем малих драматургічних форм, зокрема драматургічних етюдів. До цієї жанрової форми, наприклад, належить така п'єса, як «Юні злодії».

ґрунтовне ознайомлення з біографічним дискурсом О.П. Чугуя надає підстави стверджувати, що освоєння таємниць драматургічного мистецтва слова письменником відбувалося поступово. Показово, що освоєння це здійснювалося як в теоретичному, так і в практичному аспектах. Адже основним напрямком наукової діяльності О. Чугуя було дослідження драматургії та її елементів в інших родах літературної творчості. Висока результативність цих досліджень підтверджується оприлюдненням двох монографій — «Класик української драматургії І. Карпенко-Карий (Тобілевич)», «Драматургічні елементи в ліриці Т. Шевченка» та багатьох статей на цю тему.

Паралельно з науковими пошуками здійснювалося написання драматургічних творів, які автор не поспішав друкувати, незважаючи на те, що деякі з них (наприклад, п'єса «Буйнокрилі») мали сценічне втілення в аматорському театрі. Передусім відзначимо актуальність теми перших оприлюднених п'єс О. Чугуя — трагічна доля українського народу, який навіть після багатовікового поневолення не тільки не скорився, а й продовжував активну боротьбу за визволення з-під колоніального гніту.

Слід зауважити, що п'єси О. Чугуя відзначаються не лише вдало створеними сюжетно-композиційними ситуаціями, а й яскравими комедійними діалогами, окремі репліки яких нерідко набувають ознак афористичних висловів: «кохання — сильніше смерті», «гроші — це найкращі ліки від усіх хвороб», «повернення до соціалізму — це мрія божевільних».

Значну роль у досягненні комедійного ефекту відіграє також неодноразове переодягання та використання засобів гримування і масок дійовими особами — театралізація їх учинків, пародіювання змісту і стилю промов компартійних вождів, жадібних до наживи, схильних до розпусти, підступних і лицемірних в усіх сферах своєї діяльності.

Зауважимо, що однією з особливостей усіх п'єс О. Чугуя є майстерне відтворення «театру в театрі», з усіма його атрибутами — реквізитом, костюмами, художнім і музичним оформленням, а також гострими словесними поєдинками. Усе це робить п'єси драматурга надзвичайно привабливими і виразними в сценічному аспекті. Висока сценічність досягається також завдяки майстерному використанню основних вимог драматургічної поетики, особливо під час створення сюжету, характерів та діалогів, що, власне, надає широкі можливості для реалізації як телевізійної, так і кінематографічної версій.

Драматург також у своїх творах часто вдається до використання улюбленого прийому — поглиблення психологічного аналізу шляхом стислого змалювання картин сну, що переслідують уяву головних персонажів.

Зважаючи на вищесказане, можна висувати, що драматургічні твори, створені О. Чугуєм, можуть стати в нагоді не лише викладачам вищої та середньої школи, а й усім шанувальникам і майстрам художнього слова, музики та театрального мистецтва, а відтак, заслуговують на сценічне втілення.

СЕКЦІЯ:
ДОКУМЕНТНО-КОМУНІКАЦІЙНІ СТРУКТУРИ СУСПІЛЬСТВА:
ТЕОРІЇ, СТРАТЕГІЇ, ІННОВАЦІЇ

І. Давидова

**ІНФОРМАЦІЙНО-КОГНІТИВНА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК
У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

I. Davydova

**INFORMATION AND COGNITIVE DYNAMICS
OF THE DEVELOPMENT OF LIBRARIES IN THE DIGITAL SOCIETY**

Процеси інформатизації бібліотечної діяльності певною мірою відійшли на другий план у професійному середовищі, що цілком зрозуміло, зважаючи на домінуючу поточну ситуацію як в Україні, так і світі в цілому. Разом з тим, травматичні історичні події посилюють комунікаційну взаємодію в суспільстві, виокремлюючи сферу когнітивної комунікації в якості особливого онтологічного об'єкта. У цьому сенсі вектор інформаційно-когнітивної динаміки розвитку бібліотек спрямований на підтримку технологій, що забезпечують процеси генерації, перетворення, репрезентації, збереження, поширення та використання наукової інформації й знань.

Бібліотеки швидко адаптуються до умов зовнішнього середовища, розробляють та формують механізми управління цифровим простором, опановують і апробують організаційні та технологічні моделі інтелектуальних сервісів, призначених для ефективного подання знань і реалізації власних стратегій. Ці процеси не є простими, вони здійснюються на різних рівнях комунікативних відносин, а їх широке застосування в бібліотечній діяльності потребує долання суттєвих психологічних, когнітивних, асоціативних, техніко-технологічних бар'єрів, пов'язаних з вищезазначеними феноменами.

Незважаючи на зовнішні несприятливі фактори, бібліотеки швидко опановують цифровий простір, транслюючи численні інноваційні підходи відповідно до сучасних електронних мережевих форматів. Цифрове суспільство, основане на інноваційних цифрових платформах, виступає в якості сучасної змістовно-діяльничої сфери функціонування публічних, освітніх, дитячих, юнацьких бібліотек, бібліотек закладів вищої освіти, створюючи сприятливі умови для диверсифікації форм і засобів поширення інформації.

Нині когнітивна складова бібліотечно-інформаційної діяльності охоплює широке коло феноменів: від бібліотечних лінгвістичних засобів для упорядкування знань в електронних бібліотеках і мережевому просторі, створення електронного каталогу та його багатоаспектного використання до формування інституційних баз знань, корпоративних репозитаріїв, які вможливають здійснення ефективного обміну інформацією та знаннями, сприяють використанню електронної наукової інформації.

Саме сучасні комунікаційні технології спрямовані на доставку потрібних знань у вигляді змістів, текстів, їх фрагментів, документів кінцевим споживачам. Значення комунікації є провідним у системі управління науковими знаннями, оскільки саме в цифровому інформаційному просторі вибудовуються ті типи конструкцій, що сприяють ефективній реалізації менеджменту знань. У цьому сенсі інформаційно-когнітивний розвиток бібліотек має чіткий вектор спрямованості і буде лише прискорюватись у цифровому суспільстві.

Г. Колоскова

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ БІБЛІОТЕК

G. Koloskova

FEATURES OF MODERN LIBRARY COMMUNICATION

Сучасна бібліотека є істотною складовою системи соціальних комунікацій суспільства, що утворюється установами, пов'язаними з будь-якими способами фіксації й перероблення документів, інформації та знань, що сприяють інформаційному обмінові, налагодженню стійких комунікаційних зв'язків, функціонуванню суспільної свідомості й розвитку інформаційного простору. Саме тому в контексті діджиталізації для ефективного забезпечення інформаційних потреб віддалених користувачів особливого значення набувають сучасні бібліотечні комунікації.

Діяльність більшості структур в умовах діджиталізації, а також осмислення процесу розвитку бібліотечних інформаційних комунікацій, їх ролі й значення відбувається в постійному пошуку відповідних засобів постійного інформаційного

обміну між різними суб'єктами. Зокрема й через надання онлайн-доступу до інформаційних ресурсів, наповнення достовірною інформацією каналів її циркуляції та забезпечення постійного доступу до наявних обсягів даних.

Нині традиційне розуміння бібліотеки як окремого документного фонду змінюється завдяки підходу до неї як до нової інформаційно-комунікаційної установи, що не лише збирає зовнішні бази даних та створює власні, а й надає доступ до світових інформаційних ресурсів. Останнім часом діджитальні процеси суттєво впливають на розгортання комунікативної функції книгозбірень, що реалізується через використання сучасних автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем, мережевих та комп'ютерних технологій, пошуку та опрацювання інформації. Під впливом діджиталізації бібліотечної галузі до традиційних ресурсів і послуг додаються електронні. Інформаційні ресурси, послуги та сервіси, що позиціюються на бібліотечних сайтах, розглядаємо як сучасні комунікації бібліотеки, які покликані забезпечувати інформаційні потреби віддалених користувачів. Залежно від виду та основного призначення, бібліотечні установи регіону пропонують на своїх сайтах доступ до електронних каталогів, власних та передплачених електронних баз даних, депозитаріїв, електронних колекцій документів, віртуальних виставок й оглядів літератури, послуги онлайн-замовлення літератури, абонементу електронних видань, віртуальної довідки, онлайн-консультації юриста та психолога, містять відсилання на різноманітні корисні ресурси.

В умовах діджиталізації особливостями сучасної комунікації бібліотек є можливість швидкого та легкого доступу користувачів до інформаційних ресурсів і сервісів, дистанційного ознайомлення з різними джерелами у зручний для себе час, без відвідування книгозбірні, створення спільних бібліотечних ресурсів та тих, що є результатом співпраці бібліотек з іншими структурами. Під впливом процесів діджиталізації бібліотечні установи, залежно від свого виду та основної місії, поступово трансформуються в нові соціокомунікативні й інформаційні центри. Тому, як перспективу їх подальшої діяльності та одну з особливостей сучасної комунікації бібліотек, необхідно розглядати цілодобовий графік роботи віртуальних довідкових служб та створення відділів інформаційної аналітики в обласних універсальних наукових бібліотеках, центральних міських, спеціалізованих та технічних бібліотеках. Усе це буде сприяти позиціонуванню бібліотеки як сучасної документно-інформаційної структури та кількісному, якісному та оперативному забезпеченню інформаційних потреб віддаленої аудиторії користувачів.

Л. Прокопенко

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА ЯК НАЦІОНАЛЬНЕ БІБЛІОГРАФІЧНЕ АГЕНТСТВО: ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА

L. Prokopenko

NATIONAL LIBRARY AS A NATIONAL BIBLIOGRAPHIC AGENCY: EUROPEAN PRACTICE

У кожній країні Європи національна бібліотека (НБ) має особливий статус. Це — установа, яка переважно (прямо або опосередковано) фінансується державою, несе відповідальність за вичерпний збір, бібліографічне відображення, збереження і надання в користування документальної спадщини, що представлена виданнями

усіх видів, надрукованими в межах країни, а часом і зарубіжних документів, особливо тих, які стосуються країни та її громадян за змістовою, авторською, мовною або іншими ознаками. НБ сприяє ефективному функціонуванню бібліотек країни, зокрема в межах таких напрямів, як управління національно значущими фондами і колекціями, забезпечення інфраструктури, координація діяльності у бібліотечній системі країни, міжнародні зв'язки та лідерство. У сучасних умовах особливої актуальності набувають питання розвитку і зміцнення ролі та відповідальності НБ у справі збереження національної культурної спадщини, забезпечення безперешкодного доступу до інформації та знань.

У більшості країн Європи НБ, як установи, що мають достатні повноваження та відповідні фінансові, кадрові й інші ресурси, виконують функції національного бібліографічного агентства (НБА). У Європі тільки в декількох країнах історично склалося так, що НБА є інші установи, які, втім, тісно співпрацюють з НБ: у Данії — Dansk Biblioteks Center (спільно з Королівською бібліотекою), на Мальті — Національне бібліографічне бюро, у Молдові — Національна книжкова палата, в Україні — Книжкова палата України імені Івана Федорова.

Усі НБ європейських країн як НБА отримують обов'язковий примірник (ОП) документів, які видаються в країні. Упродовж останніх десятиліть більшість країн оновили законодавчу базу про ОП загалом або окремі положення законів та інших документів, які регламентують цю сферу діяльності, з метою розширення кола документів, охоплених процедурою обов'язкового депонування.

У структурі НБ, зазвичай, створено спеціальний організаційний підрозділ (наприклад, інститут — Латвія, центр — Словенія, відділ — і Герцеговина, Швеція, Чорногорія), який на основі отримання бібліотекою ОП документів здійснює національний бібліографічний облік, підготовку офіційної та повної бібліографічної реєстрації документів, виданих у цій країні, оперативно, з регулярною періодичністю, видає національну бібліографію.

НБ як НБА несе відповідальність за створення авторитетних національних бібліографічних даних та надання цих даних НБА інших країн, бібліотекам та іншим спільнотам з метою розширення відкритого доступу до інформації.

На НБ з огляду на її статус у бібліотечній системі країни покладається відповідальність за застосування і підтримання бібліографічних стандартів, присвоєння ідентифікаторів, таких як ISSN, ISBN тощо.

Нині більше 60% НБ європейських країн тісно співпрацюють з іншими організаціями або делегують іншим установам здійснення окремих видів діяльності, пов'язаних з національним бібліографічним обліком. Йдеться, перш за все, про ISBN/ISSN/ISMN агентства, видавництва, книготорговців, інші бібліотеки або установи, які отримують ОП документів, національні бібліографічні служби, комерційні постачальники метаданих тощо.

Поділ бібліотекою функцій НБА з іншими установами має і переваги, і недоліки. З одного боку, така практика може створювати проблеми з управлінням, негативно позначитися на узгодженості дій, дотриманні єдиних правил та стандартів, а з іншого, за умов постійного скорочення ресурсів, що спостерігається в переважній більшості країн, моделі спільної роботи кількох установ можуть бути вигідні з економічної точки зору.

Наприклад, у Великій Британії Британська бібліотека для створення національної бібліографії використовує дані Програми спільної каталогізації бібліотек, які отримують обов'язковий примірник (Legal Deposit Libraries Shared Cataloguing Programme), до якої, окрім Британської бібліотеки, залучені ще п'ять установ — Бодліанська бібліотека Оксфордського університету, бібліотека Кембриджського університету, Національна бібліотека Шотландії в м. Единбург, бібліотека Триніті-коледжу в м. Дублін (Ірландія), Національна бібліотека Уельсу у м. Абериствіт. Британська бібліотека передала адміністрування програми Cataloging in Publication (CIP) та створення записів для видань, що готуються до друку, комерційному бібліографічному агентству Bibliographic Data Services Limited — незалежній приватній компанії, яка спеціалізується на створенні бібліографічних даних для бібліотек, книжкової торгівлі й видавництва. Однак саме Британська бібліотека встановлює критерії змісту записів CIP та їх якості.

Національна центральна бібліотека Флоренції як НБА Італії тісно співпрацює з Національною бібліотечною службою (Servizio bibliotecario nazionale) — мережею італійських бібліотек різних видів, одним з основних напрямів діяльності якої є корпоративна каталогізація.

Національна бібліотека Норвегії від 2017 р., визнавши, що власними ресурсами більше не може гарантувати оперативність підготовки національної бібліографії, закуповує метадані про нові норвезькі видання в комерційних постачальників метаданих. При цьому Національна бібліотека Норвегії контролює дотримання правил і стандартів каталогізації, предметизації та авторитетного контролю, встановлені для національної бібліографії.

Національна бібліотека Чехії як НБА з 2005 р. реалізує Програму спільної каталогізації обов'язкових примірників, оснований на угоді між трьома бібліотеками, які отримують повний ОП (Національна бібліотека Чехії, Моравська земська бібліотека в Брно та Наукова бібліотека в Оломоуці). Окрім того, Національна бібліотека співпрацює з іншими великими бібліотеками країни, які отримують регіональний ОП, здійснюють повний рівень каталогізації і надсилають записи до Зведеного каталогу Чехії. З 2019 р. НБ також співпрацює з найбільшою муніципальною бібліотекою Чехії — Муніципальною бібліотекою Праги, яка приєдналася до підготовки національної бібліографії і здійснює облік художньої літератури.

Важливі завдання, які виконують всі НБ країн Європи у якості НБА, — це також моніторинг видавничої продукції країни, підготовка статистичних, аналітичних оглядів стану національного друку. Дані поточної національної бібліографії, зазвичай, є авторитетним прозорим індикатором тенденцій національного книговидавництва, вони надають змогу представити унікальну, своєчасну й перевірену статистичну інформацію про видавничу продукцію країни, проаналізувати структуру документного потоку національних видань.

Національна бібліотека Франції, спираючись на дані про надходження ОП, видає статистичний щорічник “Observatoire du dépôt légal”, який інформує про національну видавничу продукцію та аналізує тенденції у всіх секторах видавничої справи країни. Додатково кожен випуск більш детально висвітлює певний тематичний сегмент видавничої продукції Франції. Ця бібліотека також

щорічно публікує “Statistiques de production de la Bibliographie nationale française” — статистичний звіт про бібліографічний облік документів, які надходять як ОП.

У практиці роботи НБ країн Європи (Данія, Нідерланди, Німеччина, Норвегія, Франція, Чехія, Швеція) останніми роками поширюється тенденція дослідження використання даних національної бібліографії, визначення кола її потенційних споживачів, вивчення їхніх потреб, що є підґрунтям для формування оптимальної політики функціонування НБ як НБА.

Аналіз сучасної практики діяльності НБ країн Європи як НБА свідчить, що ці установи використовують найефективніші технології й засоби задля збереження колективної пам'яті та документальної спадщини Європи, гарантування об'єктивного та всебічного обліку всіх видань для теперішніх і майбутніх поколінь, надання доступу для всіх користувачів до інформації та знань — стратегічних завдань, які нині чітко визначають провідне місце НБ у площині національної спадщини.

І. Павленко

БІБЛІОГРАФІЧНІ ІНФОЛОГЕМИ В СИСТЕМАХ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ОБ'ЄКТАМИ

I. Pavlenko

BIBLIOGRAPHICAL INFOLOGEMES IN INFORMATION OBJECTS MANAGEMENT SYSTEMS

Будь-яка інформація, представлена в інформаційному просторі, наділена рядом властивостей, найважливішою із яких має бути її достовірність. Інформацію з низьким рівнем достовірності позначають як «інфологему». Подібна інформація генерується як випадково, так і усвідомлено та цілеспрямовано. Інфологеми в інформаційному просторі можуть існувати як короткостроково, так і довготривало, розвиватися та розповсюджуватися. Розглянемо механізми генерування, відтворення й вплив інфологем на прикладі, пов'язаному з інформацією певного виду, а саме бібліографічною інформацією.

Бібліографічна інфологема — це спотворена, хибна або неповна бібліографічна інформація. Поява бібліографічних інфологем у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності часто асоціюють з необхідністю проведення уточнюючого бібліографічного пошуку — пошуку відсутніх або неправильно представлених бібліографічних відомостей. Повноцінне редагування бібліографічного списку передбачає не тільки створення правильного бібліографічного запису, а й обов'язкову перевірку достовірності вказаних бібліографічних відомостей та їх відповідність документним джерелам.

Перевірити бібліографічну інформацію на достовірність можна за допомогою бібліографічних баз даних, електронних каталогів, сайтів видавництва, журналів та інших офіційних джерел. Неправильний бібліографічний запис потрібно і необхідно виправляти та доповнювати до повної відповідності щодо першоджерела. В інтернет-просторі інфологемний варіант досить живучий і може переходити з ресурсу на ресурс. Це відбувається в процесі бібліографічного пошуку в електронному цифровому середовищі, при введенні неправильних бібліографічних відомостей в пошуковий рядок Гугл. Причиною однократного використання

бібліографічної інфологеми, наприклад, у списку літератури, доступному через Інтернет, є запозичення неперевірених бібліографічних відомостей.

Первинними причинами появи інфологем можуть бути також: неуважність, погана обізнаність з правилами складання бібліографічних записів, відсутність розуміння важливості цих правил, а також цілеспрямоване спотворення бібліографічних відомостей. Пролонговане життя інфологем пояснюється необхідністю збільшення обсягу власне бібліографічного списку, що надає йому більшої значимості та вагомості.

Класичний приклад переміщення бібліографічних інфологем з одного документа до іншого — низька якість інформаційно-пошукової діяльності при написанні навчальних та наукових робіт. Може виникати така послідовність дій: у процесі написання наукової розвідки автор при пошуку інформації не звертається до фондів друкованих документів, автоматизованих бібліотечних систем та електронних бібліотек, а проводить пошук інформації «просто в Інтернеті» — находячи інформацію на неперевірених сайтах з сумнівними бібліографічними даними, і навіть не замислюючись над тим, що варто ознайомитися із самими документними джерелами стосовно їх змісту і достовірності бібліографічного відображення.

Свідоме створення та поширення бібліографічних інфологем можна вважати не лише індикатором низької бібліографічної культури фахівців, основаної на знаннях, уміннях та навичках оперування бібліографічною інформацією, які генерують інформацію, а й порушенням авторської етики. Остання потребує обов'язкової вказівки всіх документних джерел, використаних автором у тексті, їх коректного цитування та правильного бібліографічного відображення.

Таким чином, достовірна бібліографічна інформація забезпечує єдність інформаційного простору та можливість навігації в ньому. Навряд чи можна повністю уникнути появи та поширення бібліографічних інфологем, а мінімізувати їх кількість, у тому числі за допомогою підвищення рівня бібліографічної культури, яка є стимулом активізації інформаційної діяльності користувачів у процесі наукового дослідження, відіграючи роль регулювання, системоорганізації, упорядкування інформації про документи — цілком реально.

О. Зіменко

БІБЛІОТЕКИ, АРХИВИ ТА БАЗИ ЗНАТЬ ЯК ОСЕРЕДКИ ПРОТИДІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ

O. Zimenko

LIBRARIES, ARCHIVES, AND KNOWLEDGE DATABASES AS CENTERS OF RESISTANCE IN THE CONDITIONS OF INFORMATION WARFARE

Нині інформаційний вплив є поширеним явищем, здатним вплинути на різні аспекти суспільного життя. Суспільству необхідно краще зрозуміти роль документно-комунікаційних структур у сучасному інформаційному середовищі та їхні можливості відповісти на виклики інформаційної війни сьогодення. Варто зазначити, що ці структури можуть підтримувати доступ до правдивої інформації, підвищувати рівень критичного мислення та зберігати культурну спадщину для наступних поколінь.

Бібліотеки: осередки знань та критичного мислення

1. *Доступ до правдивої інформації:* Бібліотеки відіграють роль надійних джерел інформації, які перевіряються та фільтруються. Вони надають доступ до друкованих книг, журналів, наукових статей й інших видань, які можуть бути перевірені на достовірність та об'єктивність. Це допомагає громадянам отримувати об'єктивну інформацію, не піддаючись дезінформації та маніпуляціям.

У той час, як інтернет-джерела не проходять багатоетапну перевірку на правдивість інформації, бібліотеки працюють з великими масивами даних, які проходять не одне коло редагувань перед тим, як бути надрукованими та прийнятими в обіг. Таким чином, поріг входження цієї інформації значно вищий.

2. *Підвищення критичного мислення:* Бібліотеки сприяють розвитку критичного мислення через надання доступу до різноманітних точок зору та поглядів на проблеми. Вони сприяють дослідженню різних підходів до питань, що допомагає громадянам аналізувати інформацію об'єктивно та здійснювати обґрунтовані висновки.

Варто згадати поняття, введене в обіг активістом І. Парайзером, — «інформаційна бульбашка». Активіст зазначає, що інтернет-алгоритми фільтрують інформацію та надають користувачу ті дані, які пов'язані з його попередньою історією переглядів. Таким чином, користувач не виходить з інформаційної зони комфорту та не натрапляє на джерела інформації, які висвітлюють точки зору, що відрізняються від його погляду. Бібліотеки, у свою чергу, надають доступ до різноманітної інформації, руйнуючи інформаційну бульбашку.

3. *Збереження культурної спадщини:* Бібліотеки є осередками збереження літературної, історичної та культурної спадщини. Вони зберігають старі рукописи, документи, книги, картини й інші артефакти, які свідчать про історію та культуру нації. Це допомагає зберегти і передати цінні знання та цінності наступним поколінням.

Наприклад, бібліотека Вернадського — найбільше за обсягом документно-інформаційних ресурсів книгосховище України, у фонді якого нараховується майже 16 млн екземплярів.

Архіви: збереження об'єктивної інформації

1. *Збереження об'єктивної інформації:* Державні та історичні архіви відіграють ключову роль у збереженні об'єктивної інформації про історичні події, правопорушення та рішення влади. Це дозволяє громадянам та дослідникам перевіряти факти й реальність минулих подій.

На відміну від інформації в Інтернеті, яка може спотворюватись, редагуватись та інтерпретуватись сторонніми реципієнтами, архіви зберігають інформацію в початковому вигляді. Законодавчі акти, історичні документи та інші важливі відомості не редагуються, тому дослідники, яким потрібен доступ до такої інформації, зможуть отримати цю інформацію в такому самому вигляді, у якому вона надійшла до архіву.

2. *Боротьба з дезінформацією:* Архіви надають можливість перевіряти факти та документи, що стосуються певних подій чи рішень. Це сприяє виявленню дезінформації та ворожої пропаганди, оскільки об'єктивна документація може бути порівняна з тим, що поширюється в медіа.

Електронні і фізичні бази знань і культурної спадщини

1. *Доступність інформації*: Електронні бази даних дозволяють легко отримувати доступ до інформації з будь-якого місця, що є надзвичайно важливим у світі, де інформація поширюється швидко. Вони роблять доступ до знань більш доступним і відкритим.

2. *Збереження та відтворення культурної спадщини*: Електронні ресурси дозволяють зберігати і відтворювати культурну спадщину у віртуальному форматі. Це може включати архіви мистецтва, музичні колекції, документи про історію тощо.

Як приклад згадаємо Український центр культурних досліджень або Ukrainian Heritage Monitoring Lab, які займаються збереженням та відновленням об'єктів культурної спадщини.

Крім цього, важливо відзначити, що бібліотеки і архіви постійно адаптуються до змін у сучасному інформаційному середовищі, впроваджуючи нові технології та інноваційні підходи до роботи з документами і інформацією. Це дозволяє їм ефективно відповідати на виклики сьогодення та забезпечувати доступ до якісної інформації для громадян та дослідників.

Отже, можна зазначити, що документно-комунікаційні структури, такі як бібліотеки, архіви, електронні та фізичні бази даних, відіграють надзвичайно важливу роль у забезпеченні суспільства доступом до правдивої інформації, сприяють підвищенню критичного мислення громадян, а також зберігають та розповсюджують культурну спадщину. Вони є фундаментальними членами інформаційного ландшафту, допомагаючи суспільству опиратися викликам інформаційної війни, що є критично важливим в умовах збройної та інформаційної агресії.

I. Лісова

«КНИГА — ЦЕ ЗБРОЯ»: ПОТУЖНИЙ КРОК У СПРАВІ ПРОМОЦІЇ ЧИТАННЯ В УКРАЇНІ

I. Lisova

“A BOOK IS A WEAPON”: A POWERFUL STEP IN READING PROMOTION IN UKRAINE

Основною метою процесу підтримки читання є створення та поширення в суспільстві позитивної думки про книгу й читання. Якнайбільшу увагу громадськості до літератури, потреб формування в молоді культури читання, популяризацію престижності читання привертають масштабні масові заходи. Саме такими є різноманітні книжкові фестивалі, що проводяться в усьому світі. Зокрема, Brooklyn Book Festival (США), Edinburgh International Book Festival (Шотландія), Birmingham Literature Festival (Велика Британія), Literacki Sopot (Польща), Melbourne Writers Festiva (Австралія), Berlin International Literature Festival (Німеччина), Malta Book Festival (Мальта), Dublin Book Festival (Ірландія), Read My World (Нідерланди), Jaipur Literature Festival (Індія) тощо.

В Україні найбільш відомими літературним фестивалем є BookForum (Форум видавців), який відбувається щороку, починаючи з 1994 р., у Львові. Письменники, художники, видавці, музиканти, журналісти, бібліотекарі беруть участь у читаннях, дискусіях, перформенсах та лекціях, що відбуваються у рамках BookForum. Поступово фестиваль набув всеукраїнського, а згодом і міжнародного рівня.

З 1996 р. в м. Одеса щороку проходить міжнародний книжковий фестиваль «Зелена хвиля», що є місцем зустрічі українських та іноземних видавців, книгопоширювачів, письменників, критиків і читачів. Серед основних напрямів фестивалю популяризація читання та міжнародні культурні зв'язки.

Міжнародний щорічний фестиваль «Книжковий Арсенал» відбувається з 2011 р. Місія фестивалю — створювати такі взаємодії між людьми, спільнотами, інституціями, коли поєднання естетичного переживання та інтелектуального включення в контексті книги посилює спроможність людини та суспільства. У 2019 р. на Лондонському книжковому ярмарку (International Excellence Awards) фестиваль «Книжковий арсенал» визнали найкращим літературним фестивалем року.

У вересні 2023 р. у столиці України вперше відбувся книжковий фестиваль KyivBookFest, організатори якого мали на меті максимально врахувати інтереси видавців. Фестиваль відбувався у двох форматах: книжкова виставка-продаж та галузевий форум, де різні представники видавничого бізнесу обговорювали тенденції та виклики книжкової сфери.

Професійні події об'єднали представників органів державної влади, видавництва, бібліотек тощо. Активну участь у дискусіях взяли спікери від: Української бібліотечної асоціації, Українського культурного фонду, Українського інституту книги, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Книжкової Палати України.

Актуальні проблеми книговидавничої галузі, фінансової підтримки книговидання та книгопоширення, забезпечення провідних бібліотек обов'язковими примірниками документів, стан бібліотечної галузі в час війни були предметом обговорення на тематичних панелях: «Книжкова галузь у світі: економіка, структура, тенденції, тренди», «Український книжковий ринок. Оцінка ринку: інструментарій та залучені інституції, недоліки пропозиції», «Український книжковий ринок. Ретроспектива 2013–2023 років, поточний стан, SWOT-аналіз», «Видавці, читачі, бібліотеки, держава. Стан бібліотечної галузі на 2023 рік: структура, підпорядкування, фінансування та його джерела, втрати під час війни 2014–2023 років», «Фінансова підтримка держави: субсидії книгарням, закупівлі для бібліотеки, адресна підтримка видавничих проектів, ваучери читачам», «Що варто зробити для підтримки книжкової галузі?», «Екосистема «Видавці, читачі, бібліотеки, держава», «Різні погляди — спільна мета: як підвищити ефективність бюджетного фінансування для досягнення бажаних результатів», «Можливості від Українського культурного фонду та приклади реалізованих проектів».

Другий день KyivBookFest відзначився широкою тематичною палітрою дискусій бібліотечної спільноти. Зокрема, «Бібліотечні фонди: актив чи пасив для розвитку людського капіталу? Взаємодія читачів, бібліотек, видавців, держави. Російські видання у фондах бібліотек. (Не)задоволені читач». Жваве обговорення викликала проблема актуалізації бібліотечних фондів, необхідність вилучення з фондів публічних бібліотек України книжок, виданих країною-агресором. Своїми думками з присутніми поділилися Оксана Бруй (президентка ВГО Українська бібліотечна асоціація, директорка науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «КПІ імені Ігоря Сікорського»), Інна Божко (керівник відділу соціокультурної роботи Міністерства культури та інформаційної політики України), Олександра Коваль (директорка Українського

інституту книги), Олег Сербін (генеральний директор Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого), Віктор Круглов (директор видавничої корпорації «Ранок»), Ігор Степурін (голова Благодійного фонду «Бібліотечна країна», видавець, засновник і директор з проєктів видавництва «Саміт-Книга»).

У ході заходу «Електронні видання: побудова моделі “Видавець-бібліотека-читач”», директорка Публічної бібліотеки імені Лесі Українки для дорослих м. Києва Ольга Романюк презентувала досвід користування польською електронною бібліотекою Legimi, доступ до якої надали партнери з Воеводської публічної бібліотеки у Кракові.

У рамках фестивалю також було оприлюднено основні результати соціологічних досліджень, присвячених читанню. Генеральний директор Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого Олег Сербін представив проміжні результати дослідження «Читання під час війни: інтереси, потреби, можливості», а завідувачка сектору аналітичної роботи Українського культурного фонду Людмила Кожекіна ознайомила аудиторію з результатами дослідження про вплив війни на культурне дозвілля молодих українців «Культурні практики молоді в умовах війни».

Окрім галузевих дискусій, KyivBookFest у своїй програмі передбачав немало презентацій книг, зустрічей з авторами тощо. Відвідувачі мали можливість поспілкуватися з улюбленими письменниками, отримати автограф автора книги, дізнатися цікаві історії, познайомитися з авторами-початківцями, зокрема з тими, чия творчість пов'язана з війною. Найбільшу увагу відвідувачів фестивалю привернули зустрічі з Максом Кідруком, Юрієм Гудименком, Данилом Яневським, Володимиром В'ятровичем та Сергієм Руденком, братами Капрановими, Марією Матіос, Василем Шклярем, а також спільна презентації Віктора Морозова та Івана Малковича.

На виставці-продажі свої книги представили понад 80 видавництв України. Серед них: «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА», «АБУК», «ArtHuss», «Білка», «Віват», «Видавництво Старого Лева», «Зелений Пес», «Колесо Життя», «Наш Формат», «Ранок», «Саміт-Книга», «Фабула», «Фоліо» та ін.

У рамках книжкового фестивалю також відбувся закритий військовий івент за участі курсантів та викладачів військових закладів освіти, представників Сил оборони України, видавців, військовослужбовців, організаторами якого виступили ГО Реформація, яка з 2020 року озброює Збройні Сили книжками та Центральне управління інформаційних проєктів Апарату Головнокомандувача ЗС України.

Головним меседжем військового блоку KyivBookFest стало гасло «Книга — це зброя». Учасники обговорювали важливість читання у формуванні здатності прийняття правильних рішень, питання військового лідерства, психологічної реабілітації воїнів та ветеранів через книгу.

Заключним блоком заходу стала дискусійна панель щодо поточного стану забезпечення Сил оборони України методичною, навчальною та мотиваційною літературою, роль у цьому процесі волонтерів й держави.

Організатори, учасники та відвідувачі фестивалю одностайні у своїй оцінці — KyivBookFest дебютував успішно. Захід має важливе значення для формування ключових векторів розвитку культури в нашій країні та світі. Питання літератури, читання та бібліотек обговорювалися в рамках різноманітних за формами й складом учасників заходів, що є чудовою можливістю для промоції книги та читання.

Н. Кушнаренко, А. Соляник

ОСОБЛИВОСТІ СИГНАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ ЯК ВИДУ ДОКУМЕНТА

N. Kushnarenko, A. Solianyk

FEATURES OF SIGNATIVE COMPONENT OF UKRAINIAN EMBROIDERY AS A TYPE OF DOCUMENT

Сучасний етап розвитку українського суспільства прикметний піднесенням національно-культурної самосвідомості народу, посиленням його інтересу до матеріальної та духовної спадщини нашої Батьківщини. Звернення до життєдайних джерел української вишивки актуалізовано її потужним духовним, патріотичним потенціалом, повагою в усьому світі.

Дослідження української вишивки як різновиду вишитого документа (ВД) суттєво збагачує теоретико-методологічні засади документології, дозволяє розширити клас аутентичних документів, довести коректність міжнародно визнаного визначення поняття документ у його найширшому сенсі як «записаної інформації чи матеріального об'єкту, що може використовуватися як одиниця в документаційному процесі» (ISO 5127.2017. Information and documentation. Foundation and vocabulary. Switzerland. VI. p. 303).

За характером знакових засобів фіксації та передачі інформації ВД може бути ідеографічним, іконічним, текстовим і комплексним. Знакову систему фіксації інформації в документології прийнято розглядати як сигнативну (від лат. «signum» — знак) складову документа. Знак — найважливіший атрибут ВД, який кодує і транслює в зовнішнє середовище глибинні смисли семіотичного поля вишивки.

ВД — мультисимвольний документ. З одного боку, він функціонує в певній мовно-знаковій системі, підлягає загальним закономірностям її формотворення, а з іншого — має власну особливу художньо-образну мову, знакову систему, що забезпечує його унікальний статус у документо-комунікаційній системі, формує його аутентичну семантику. Уважається, що вишивка є «прамовою українців», її символічна знакова мова зрозуміла всім і кожному.

За характером знакових засобів передачі інформації ВД може бути як символічним (ідеографічним), у якому знак не подібний об'єкту, що він означає, так і аналоговим (іконічним) документом. В абстрактних орнаментах ідеографічних ВД закодовано багато смислів, що фіксують сенси вірувань, звичаїв, обрядовості, духовних прагнень українського народу. Потужне смислове навантаження має як ВД в цілому, так і кожний з його компонентів: орнамент, сюжет, композиція, колористична гама, тканина матеріального носія тощо. Унікальність сигнативної складової української вишивки полягає в тому, що вишитий знак часто виходить за межі означуваного об'єкта і набуває ознак символу. Дослідники виокремлюють у сигнативній складовій ВД семантику символів, кольорів і чисел. Знаки-символи ВД умовно позначають предмети, поняття, явища, процеси, художні образи; відображають певну думку, ідею, почуття. Науковці підкреслюють, що українська вишивка має різноманітну символіку, корені якої сягають давнини. Геометричні, рослинні, тваринні символи відображають стародавнє уявлення українців про

світлобудову. У вишивці використовуються численні геометричні фігури: лінія, ромб, квадрат, трикутник, розетка, хрест, зубці, коло, зигзаги, меандри, плетінки, прямі, скісні, ламані й зубчасті лінії тощо. Кожна лінія чи фігура (орнаментальні сюжети) має певне значення: пряма горизонтальна лінія — земля; хвиляста горизонтальна — вода; вертикальна хвиляста — дощ; трикутник — гора; гачкуватий хрест — вогонь; квадрат, коло чи ромб — сонце та ін. Найпоширенішими в українській вишивці є п'ять видів орнаментів: геометричний, рослинний, тваринний, пташиний, людиноподібний.

У стародавні часи процес вишивання був своєрідним ритуалом, за нього бралися у визначені дні, із чистими і світлими думками, закладаючи у свій витвір позитивну енергетику. У свідомості українців закарбований символізм рушників і вишиванок як оберегів, найсакральніших предметів побуту. Зображувані на них ромби, розетки, квадрати, кола символізують Всесвіт, Землю, Сонце, Природу та ін., яким вклоняються як джерелам життєдайної сили.

За характером знакових засобів передачі інформації ВД може бути також і аналоговим (іконічним) документом, у якому інформація записана знаками, подібними до зображуваного об'єкта. Назва походить від грецького кореня «ікон», що означає «зображення, образ». Іконічний (іконографічний) ВД має своїм підґрунтям рослинні, тваринні і людиноподібні мотиви сюжетного зображення. Він дещо тотожний живописному документу: ікона, жанрова картина, пейзаж, натюрморт, панно, портрет та ін. Підтвердженням поєднання цих видів документа може слугувати, зокрема те, що ще у XVIII ст. техніку вишивки гладдю називали «живописом голкою». Крім того, іконічний ВД є результатом тісної співпраці народних майстрів і художників-професіоналів. Саме вони створювали малюнки для вишивки, яку виготовляли в майстернях на початку XX ст., що вивело українську вишивку на міжнародний рівень. Уже в 1930-ті рр. відбулося опанування технології «перенесення малюнку на мову вишивки». У 1970–1980-ті рр. набула значного поширення т. зв. «рисована вишивка», або «вибиванка», коли композицію попередньо малювали на полотні, а орнаментальні мотиви вишивали двома видами гладі в рослинному стилі. Ці техніки збереглися й до нашого часу. Отже, за наявності цих ознак ВД — іконічний різновид документа.

Серед різновидів ВД можна виокремити і текстові документи, оскільки українська вишивка часто містить текст, вписаний у її канву — слово або словесний вислів, які співпадають за змістом із зображальним матеріалом. З часом обсяг писемного тексту у вишивці збільшується, але суто текстові ВД не надто поширені, як правило, текст є допоміжним до основних орнаментальних і сюжетних зображень. Майстри вишивання як у давні часи, так і нині дотримують певних пропорцій між текстом і зображенням. У сучасному ВД текстова інформація найчастіше подається у вигляді коротких повідомлень, гасел, побажань, констатувачів та ін. Вдало підібраний і вишитий текст, адекватний за змістом вишитому виробу, справляє на людей не менший вплив, ніж зображення. Отже, сучасний ВД може містити й тестову інформацію, зафіксовану будь-яким видом письма.

Елементарним текстовим контентом у майже кожній більш-менш значущій вишивці було прізвище, ім'я, вік майстра, його походження, дата виготовлення виробу, тобто в ній можна було прочитати все — від імені вишивальниці до часу її роботи. Зазначення прізвища автора та інших додаткових відомостей про документ

у документології мають назву «реквізити документа», що обов'язково додаються до основного тексту і надають змогу його ідентифікувати. У цьому полягає ще одна спорідненість ВД з класичним документом.

Таким чином, ВД може бути комплексним різновидом документа, якщо поєднує в собі два або більше ідеографічних, іконічних і текстових знаки, що передають основну ідею вишивки. Наведені аргументи видаються достатніми для висновку — українська вишивка повністю відповідає всім базовим ознакам документа як носія важливої соціальної інформації і має посісти належне місце в науковому дискурсі як об'єкт документологічних досліджень.

А. Гуменчук

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

A. Humenchuk

INTERDISCIPLINARITY AS A PARADIGM FOR THE DEVELOPMENT OF HIGHER LIBRARY AND INFORMATION EDUCATION

Посилення міждисциплінарності в когнітивній та інституціональній складових вищої бібліотечно-інформаційної освіти зумовлено об'єктивними чинникам розвитку глобального комунікаційного простору. Бібліотекар як комунікаційний посередник між виробниками інформації та її споживачами має працювати з великими даними, хмарними обчисленнями, штучним інтелектом (ШІ), блокчейном, Інтернетом речей, 5G, ефективно формуючи інформаційні ресурси як стратегічну умову зростання економічної конкурентоспроможності держави.

Бібліотечно-інформаційна галузь є нині найбільшим бенефіціаром цифровізації, яка збагачує її новим змістом і швидко диверсифікує асортимент інформаційних продуктів та послуг. Так, найважливішим результатом інтеграції електронної бібліотеки й ШІ є «розумна бібліотека», яка автоматизує більшість рутинних технологій та вивільняє бібліотекаря для розроблення та запровадження соціо-гуманітарних проєктів, спрямованих на гуманізацію суспільства, збереження національної культурної спадщини, популяризацію досягнень науки та мистецтва.

Інституціоналізація нової галузі знання — цифрової гуманітаристики, яка успішно імплементує цифрові методи в історичні, археологічні, музеєзнавчі, лінгвістичні, літературознавчі та інші гуманітарні дослідження, прискорює процеси інтеграції бібліотечно-інформаційної й ІТ-освіти. Сучасний бібліотекар має досконало володіти комп'ютерними програмами візуалізації та обробки цифрових даних різних типів, методами вебо- і альтметрії та конкурентної розвідки, технологіями екстракції прихованих знань та ін. Так, ядром обов'язкових навчальних дисциплін у найрейтинговіших університетах світу, які готують бібліотечних фахівців, є: Аналітика великих даних і управління; Візуалізація інформації; Інтелектуальний аналіз тексту та даних; Метадані; Кібербезпека; Вебплатформи з Bootstrap, Linux, Python; Безпека даних в мережі; Вебюзабіліті; Управління цифровими активами.

До змісту підготовки сучасних бібліотечних фахівців як представників гуманітарної професії соціокомунікаційного профілю необхідний особливий підхід, який фокусується на навчанні тому, як саме треба навчатися протягом всього життя,

швидко адаптуючись до технологічних та соціокультурних змін через навички ефективної комунікації, креативності й критичного мислення, командної роботи, тайм-менеджменту, вміння приймати рішення в нестандартних виробничих ситуаціях. Інтелектуалізація, універсальність і міждисциплінарність змісту вищої бібліотечно-інформаційної освіти підвищать її адаптованість до наслідків цифрової конвергенції архівів, бібліотек, музеїв, видавництва та ЗМІ, будуть гарантувати високу затребуваність бібліотечних фахівців на ринку праці.

Інституціональні трансформації в системі вищої бібліотечно-інформаційної освіти виявляються в реорганізації структурних підрозділів (бібліотечних шкіл, факультетів та кафедр) університетів, які нині модернізували вектори підготовки фахівців і тягнуть до назв на кшталт: факультет управління інформацією та знаннями, школа інформації, кафедра інформаційних наук та/або досліджень та ін. Аналогічні зміни відбуваються і в назвах освітніх програм, які готують сучасних бібліотекарів: «Управління інформацією»; «Управління даними та інформацією»; «Інформаційні науки»; «Інформаційні системи»; «Науково-технічна інформація»; «Інформаційні науки та комунікаційні технології»; «Інформаційний менеджмент»; «Управління медичною документацією»; «Інжиніринг інформації».

Модель перебудови вищої бібліотечно-інформаційної освіти України в умовах розбудови цифрової економіки має базуватися саме на міждисциплінарності та імплементації в зміст та структуру освіти досягнень бібліотекознавства, інформатики, IT-технологій і цифрової гуманітаристики.

К. Фомичова

СТВОРЕННЯ БІБЛІОТЕКАМИ ЗВО ВЛАСНИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ

K. Fomychova

CREATION OF ONLINE COURSES BY UNIVERSITY LIBRARIES

В умовах інтенсивної цифровізації усіх сфер суспільства, пандемії Covid-19 у 2020–2021 роках та повномасштабного російського вторгнення, що розпочалося 24 лютого 2022 року, український освітній простір майже повністю перейшов в онлайн-сферу. Водночас, у світі, перенасиченому інформацією, розвиток інформаційної культури стає ключовим завданням. Інформаційна грамотність та навички вибіркового підходу до інформації є важливими елементами сучасної освіти. Однією з ефективних стратегій вирішення цього завдання, в умовах дистанційного навчання, є створення та впровадження бібліотеками ЗВО онлайн-курсів з інформаційної культури. Ці курси не тільки сприятимуть розвитку важливих навичок, а й підвищать рівень інформаційної грамотності та підготують студентів до вищої якості наукових досліджень.

Серед важливих напрямів навчання інформаційній культурі можна виділити:

- академічну доброчесність;
- кібербезпеку;
- інформаційну гігієну;
- інформаційні ресурси бібліотеки;
- правила складання бібліографічного опису;
- правила оформлення посилань;
- класифікація за таблицями УДК;

- правила написання наукових статей.

Для розробки власного навчального курсу бібліотеці необхідно пройти декілька етапів, а саме:

- аналіз потреб цільової аудиторії;
- розробка навчальної програми та методів навчання;
- вибір технологічної платформи;
- залучення експертів;
- створення чату з кураторами;
- система оцінювання та моніторинг прогресу.

Потреби цільової аудиторії, тобто студентів, можна виявити методом анкетування, які теми є для студентів найбільш цікавими або в чому в них виникають складнощі.

Проаналізувавши «болі» та виявивши теми, яким треба приділити більше уваги, можна перейти до проектування програми курсу, що включає в себе текстові матеріали, відеоуроки, практичні завдання, додаткові матеріали та форми зворотного зв'язку. При цьому використання сучасних методів навчання, таких як “microlearning”, сприятиме кращому засвоєнню інформації.

Важливим етапом є вибір платформи для розміщення курсу. Найкраще, щоб вона підтримувала інтерактивність та могла забезпечити зручний доступ для користувачів. Розгляньте можливість використання вже наявних LMS (систем управління навчанням) або завантаження матеріалів на Ютуб чи в хмарне сховище бібліотеки. Зараз існує багато платформ для інтерактивного навчання, але вони в основному платні. Популярна у Україні платформа Kwiga надає новим користувачам місяць безоплатного доступу, чим можна скористатися, запустивши місячний онлайн-курс для першокурсників у вересні, надавши подальший доступ студентам до всіх матеріалів курсу через хмарне сховище.

Визначивши платформу для розміщення курсу, необхідно обрати спікерів, що відіграватимуть роль експертів з певної теми. Ними можуть бути як самі працівники бібліотеки, так і запрошені фахівці. Наприклад, на урок з кібербезпеки можна запросити спікером технічного фахівця університету.

Для оперативної взаємодії зі студентами в системі сучасної онлайн-освіти, чат підтримки є необхідною частиною навчального процесу. Його наявність підвищує мотивацію студентів та доходимість до кінця курсу. У чаті з куратором студенти можуть задавати питання, ділитися враженнями від лекції тощо.

Встановлення системи оцінювання заохотить студента до навчання орієнтованого на результат та дозволить відстежувати успішність студентів й здійснювати корекції в процесі навчання. Для отримання об'єктивних відгуків на якість навчального курсу та виявлення напрямів подальшого вдосконалення, важливим етапом є анкетування студентів, що вже пройшли курс. На основі аналізу можна виявити слабкі сторони курсу, недостатньо розкриті теми та моменти, на які треба звернути увагу під час наступних запусків.

Онлайн-курси мають також численні переваги, серед них:

- гнучкість: студенти можуть вчитися у власному темпі, враховуючи свої графіки та обставини;
- доступність: забезпечення доступу до знань та навчальних ресурсів незалежно від місця проживання або географічного положення;

- ефективність: використання інтерактивних методів навчання сприятимуть кращому засвоєнню матеріалу та підвищенню мотивації.

З 2016 року наукова бібліотека Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова у межах предмету «Інформаційні ресурси Університету» викладає для студентів курс «Інформаційні ресурси НБ ХНУМГ ім. О. М. Бекетова» через платформу дистанційного навчання Moodle.

Під час проходження курсу студенти навчаються вести самостійний пошук інформації за допомогою традиційного довідково-пошукового апарату бібліотеки (каталогів і картотек) та автоматизованого інформаційного пошуку (за допомогою електронного каталогу, цифрового репозиторію, сайту бібліотеки); освоюють культуру оформлення наукового тексту, вивчають правила належного цитування й оформлення покликань тощо. Також під час занять акцентується на принципах академічної доброчесності, запобіганню проявам шахрайства та плагіату.

Упровадження онлайн-курсів з інформаційної культури в бібліотеках ЗВО є важливим кроком до покращення результативності освітнього процесу в навчальному закладі в умовах дистанційного навчання. Ці курси не лише відкривають доступ до важливих навичок користування бібліотечними ресурсами та інформаційними технологіями, а й активно сприяють зростанню інформаційної грамотності студентів.

Р. Величко

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

R. Velychko

PROJECT ACTIVITIES OF LIBRARIES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE

Бібліотеки завжди були серцем освіти та джерелом знань. Проте сучасний вищий освітній ландшафт в Україні і у світі зазнав кардинальних змін. Вимоги стосовно доступу до інформації, навичок інформаційної грамотності та інтерактивного навчання стали вищими. У цьому контексті тема проєктної діяльності бібліотек закладів вищої освіти (ЗВО) України набуває особливої актуальності та важливості.

В епоху Інтернету та масового доступу до інформації бібліотеки ЗВО повинні відповісти на нові виклики. Проєктна діяльність у цих бібліотеках допомагає забезпечити доступ до цифрових ресурсів, створювати електронні колекції та розробляти онлайн-курси, які підтримують навчальний процес. Проєктна діяльність у бібліотеках стимулює розвиток інформаційної грамотності серед здобувачів вищої освіти, викладачів та науковців. Це важливо для ефективного пошуку, вибору й аналізу інформації, що є необхідним для науки та роботи в сучасному інформаційному суспільстві.

Проєктна діяльність сприяє активному навчанню, де здобувачі не лише споживають інформацію, а й активно створюють принципово нові знання через участь у проєктах і дослідженнях.

Зважаючи на ці аспекти, можна висувати — проєктна діяльність бібліотек ЗВО України є необхідною і важливою для розвитку сучасної освіти та науки в Україні. Вона допомагає бібліотекам відповісти на потреби користувачів, підвищити рівень інформаційної грамотності та сприяти науковим дослідженням. Бібліотеки стають

центрами активного навчання й інновацій, що сприяє розвитку сучасної вищої освіти в Україні.

Аналіз сучасних проєктів бібліотек ЗВО є важливою складовою для розуміння того, як бібліотеки в Україні впроваджують проєктну діяльність для підтримки навчання, досліджень і розвитку інформаційної грамотності. Багато бібліотек активно працюють над створенням цифрових архівів, які містять електронні версії рідкісних книг, рукописів, студентських наукових робіт і інших цінних документів. Це забезпечує доступ до унікальних ресурсів для студентів та дослідників.

Деякі бібліотеки активно працюють над ініціативами відкритого доступу до наукових публікацій і досліджень. Вони сприяють публікації наукових праць відкритих для громадськості, забезпечують вільний доступ до знань. Бібліотеки організують навчальні заходи, семінари та курси для студентів і викладачів з питань інформаційної грамотності. Це допомагає користувачам вчитися критично оцінювати джерела інформації та ефективно їх використовувати.

Розвиток проєктної діяльності бібліотек ЗВО в Україні свідчить про їхню готовність адаптуватися до нових викликів та надавати якісні бібліотечні послуги для студентів, викладачів, дослідників. Бібліотеки стають активними центрами знань і розвитку, що сприяє підвищенню якості вищої освіти в Україні.

Н. Тюркеджи

АСИСТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ДОСТУПНОСТІ БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

N. Tiurkedzhy

ASSISTIVE TECHNOLOGIES FOR EXPANDING LIBRARY SERVICES ACCESSIBILITY

У сучасному світі інклюзія та доступність стали вкрай важливими аспектами суспільної рівності. Бібліотеки виступають агентами змін у створенні інклюзивного суспільства. Вони мають не тільки забезпечувати доступ до інформації та знань, а й активно сприяти толерантному ставленню до людей з інвалідністю та соціальній різноманітності загалом. Асистивні технології відкривають безмежні можливості для полегшення доступу до бібліотечних ресурсів для людей з різноманітними особливими потребами. Інформація про ці технології та їхню доступність є важливою для бібліотек та їхніх користувачів.

Асистивні (або адаптивні) технології — електронні, програмні, механічні, оптичні рішення, які дозволяють людям з певними обмеженнями жити, повноцінно та незалежно. Наприклад, люди з порушеннями зору можуть прослуховувати текст на екрані комп'ютера, збільшувати розмір тексту для самостійного читання. Такі технології дозволяють вводити дані без використання миші чи клавіатури, а також надають можливість переглядати вказівки комп'ютера для тих, хто фізично не може слухати їх.

Важливо відзначити, що пакети програм Microsoft Windows та програми Vista містять функції доступності, які можуть допомогти людям з інвалідністю використовувати комп'ютери. Однією з таких можливостей є Sound Sentry, яка допомагає людям з порушеннями слуху бачити аудіосигнали комп'ютера. Sticky Keys дозволяє вводити команди за допомогою окремих клавіш, таких як Ctrl-Alt-Delete, що корисно для людей з обмеженою координацією рухів. Користувачі

з порушеннями зору або освітніми відмінностями можуть знайти корисними програми, такі як “Magnifier” (збільшувач) та “Narrator” (оповідач).

В ідеальному варіанті бюджети всіх бібліотек дозволяли б надати електронний доступ для всіх користувачів з інвалідністю та без неї. Однак, оскільки ми працюємо в реальному світі, потрібно розробити план, який дозволить бібліотеці придбати необхідні інструменти, які найбільше допоможуть людям. Також важливо, щоб персонал був обізнаний з наявними інструментами та був навчений їх використовувати.

Для користувачів із порушенням слуху, ПК в цілому не є проблемою. Певні труднощі виникають при використанні програм та сайтів з аудіосигналами, а також у випадку потреби в інтерпретаторі під час комп’ютерних занять. Як Microsoft, так і Apple пропонують програми, які допомагають подолати деякі проблеми, пов’язані з аудіосигналами:

- програма Sound Sentry, доступна в усіх програмах Microsoft Windows та Vista, а також в комп’ютерах Apple, дозволяє користувачам, які не чують вбудованих звукових сигналів продуктів Microsoft, бачити їх у вигляді спалахів;
- використання миттєвого обміну повідомленнями (Instant Messaging) є загальнодоступною технологією, яка дозволяє працівникам і користувачам, які не чують, «розмовляти» один з одним.

Для допомоги користувачам із порушеннями зору існують спеціалізовані програми та обладнання, які збільшують відображення на моніторі або відтворюють матеріали за допомогою синтезатора мови. Деякі з них також дозволяють вводити текст за допомогою мови.

До найпоширеніших програмно-апаратних рішень належать:

- Zoomtext Xtra Screen-Magnification Software — для збільшення зображення на екрані та його адаптації для користувачів зі слабким зором;
- JAWS Screen Reader, що дозволяє людям із порушеннями зору отримувати доступ до інформації на екрані комп’ютера через вивід голосом;
- Open Book Text Reader для читання тексту шляхом сканування надрукованого тексту і озвучування його синтетичним голосом;
- Duxbury Braille Translating Software — для перекладу тексту шрифтом Брайля;
- Braille Embosser, який друкує Брайлем 2-го рівня на папері або дозволяє користувачам зберігати документи на USB-флеш-накопичувачі;
- Talking Typer Software для вивчення друку для людей із порушеннями зору або освітніми відмінностями, з аудіоінструкціями та навчальними матеріалами;
- основні предмети: ручні лупи, шаблони для підпису, фломастери та великі пристрої для збільшення, такі як закриті телевізійні збільшувачі (CCTV), які використовують відеокамеру для збільшення розміру тексту від трьох до тридцяти разів нормального розміру тексту.

Люди із певними фізичними обмеженнями потребують допомоги під час виконання деяких фізичних завдань при роботі з комп’ютером. Перш за все має бути забезпечене стійке та безпечне робоче місце. Важливими факторами є регульована висота столу й положення монітора. Крім того, такі пристрої підвищують зручність та безпеку користування комп’ютером:

- спеціальні пристрої введення, такі як трекболи, джойстики, перемикачі, сенсорні панелі та розширені клавіатури (мікроклавіатури або клавіатури з великими кнопками);
- система Madentec Tracker — користувачі мають невелику відбивну точку на лобі або окулярах. Камера/трекер дозволяє їм керувати курсором за допомогою руху голови;
- програмне забезпечення Softtype, яке замінює функціональність стандартної клавіатури повнофункціональною екранною клавіатурою.

Працівники бібліотеки, напередодні придбання як дороговартісного, так і більш доступного електронного обладнання, мають пам'ятати, що інформація повинна бути доступною для всіх користувачів. Для цього доцільно ознайомитися з наступними ресурсами:

1. Вебсайт «Доступність Apple» надає інформацію про вбудовані спеціальні можливості продуктів Apple та базові відомості про асистивні технології, які можуть бути корисними для користувачів.
2. Ресурс «ASCLA» надає базове розуміння того, як робити електронні носії доступними. Сайт містить глосарій термінів та абревіатур, які часто використовуються у сфері інвалідності.
3. Вебсайт «Доступність Microsoft: технологія для всіх» надає докладний огляд продуктів Microsoft для людей з інвалідністю, а також статті та інші корисні матеріали про доступність.

Світ технологій постійно змінюється. Тому важливо для бібліотек постійно слідкувати за новими розробками та інноваціями у сфері асистивних технологій.

Партнерство з компаніями, такими як Apple і Microsoft, може значно полегшити завдання бібліотек у створенні доступних середовищ. Освічений та навчений персонал є ключовим фактором у забезпеченні інклюзивності й доступності у бібліотеках. Усі зусилля у сфері інклюзії та доступності мають одну загальну мету — створення суспільства, де кожна людина має можливість отримувати доступ до інформації, освіти та саморозвитку без обмежень і дискримінації.

С. Толочко

**ПРЕДСТАВНИК ПОКОЛІННЯ «ЗУМЕРІВ» — НОВИЙ КОРИСТУВАЧ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ**

S. Tolochko

**A REPRESENTATIVE OF “ZOOMERS” GENERATION
AS A NEW USER OF THE UNIVERSITY LIBRARY**

Університетські бібліотеки як бібліотеки в структурі закладів вищої освіти, згідно із Законом України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» (1995), за своїм призначенням відносяться до бібліотек спеціальних. Такі бібліотеки забезпечують бібліотечно-інформаційну підтримку освітнього процесу та наукової діяльності університету. Їхньою основною типологічною ознакою є спрямованість на задоволення особливих інформаційних потреб користувачів — студентів, викладачів, науковців та адміністративного персоналу — на основі бібліотечного фонду, який визначається як універсальний (або галузевий) за змістом документів та універсальний (або спеціалізований) за — їх формою. Університетські бібліотеки

обслуговують конкретні, чітко виокремлені за певними характеристиками групи користувачів.

Окрім основного завдання зі сприяння розвитку освітньо-наукового середовища університету шляхом оперативного надання якісних бібліотечно-освітніх послуг, сучасна університетська бібліотека орієнтована також на всебічну підтримку неформального навчання та виховного процесу (патріотичного й правового зокрема) задля розвитку гармонійної особистості, на формування академічної доброчесності, інформаційної та мовної культури користувачів, їх особистісного розвитку, на підтримку інтересу до вивчення та розуміння національної історії, культури тощо. Університетська бібліотека є важливим місцем спілкування і відпочинку.

У цьому контексті постійно залишається актуальним вивчення особливостей користувачів університетської бібліотеки, їхніх інформаційних потреб та вироблення найоптимальнішого асортименту бібліотечно-інформаційних продуктів та послуг задля їх задоволення.

Прикметною особливістю наукових і прикладних досліджень цієї проблематики у вітчизняному і зарубіжному бібліотекознавстві останніх років є поява публікацій, які наголошують на необхідності трансформації традиційної діяльності університетської бібліотеки у зв'язку із зростанням нових категорій користувачів, які кардинально відрізняються від попередніх. Йдеться про так звані «зумерів».

Покоління «зумерів» — так називають людей, які народилися між 2-ю половиною 1990-х та 2-ю половиною 2000-х років. Зазвичай, йдеться про 1997–2012 рр. Іноді, з огляду на їх глибокий зв'язок з Інтернетом та цифровими технологіями, цих людей також називають «цифровими аборигенами», «поколінням 5G» та «@». Існує думка, що наразі представники цього покоління — це вже 32% населення всього світу.

Найхарактернішою особливістю «зумерів» є той факт, що більше 60% інформації вони споживають у цифровому форматі, а, отже, мають яскраво виражену специфіку сприйняття інформації. Йдеться про надання переваги коротким текстам і такому контенту, який одразу привертає увагу і, зазвичай, містить відео. Статистика свідчить, що «зумери» щоденно витрачають понад три години на перегляд відеоконтенту, приділяючи найбільшу увагу таким платформам, як YouTube, Instagram та TikTok.

Важливою їх характеристикою є активне використання мережі «Інтернет» саме через телефон. А це ставить перед університетськими бібліотеками завдання оптимізувати свої цифрові ресурси та послуги для сприйняття саме через такі пристрої.

Як визначають результати багатьох досліджень останніх років, «зумери» відчувають гостру потребу в особистому спілкуванні, позитивних емоціях, завжди знаходяться в пошуку нових вражень, що також робить їхні інформаційні потреби особливими.

У той же час, покоління «зумерів» — це покоління користувачів, які надають потужний відгук на все, з чим зустрічаються в житті. Вони люблять поширювати інформацію у своїх спільнотах, ділитися враженнями, писати коментарі та огляди в соціальних мережах. При цьому це та категорія користувачів, що не боїться висловлювати своє невдоволення й залишати публічні негативні відгуки і скарги, у загальних рисах представляючи етичне та екологічне споживання, активність і прогресивність.

Як користувач бібліотеки, представник покоління «зумерів» є досить досвідченим, вимогливим, має високі очікування, але, у той же час, нечітко визначені потреби і запити, довіряє Інтернету, схильний до партнерських мережевих зв'язків, сповідує «цифрові цінності». Це справжній «digital native», який народився і виріс в епоху глобалізації і постмодернізму.

Завданням кожної сучасної університетської бібліотеки є вивчення пріоритетів нових користувачів — студентів покоління «зумерів» і побудова своєї діяльності з урахуванням їхніх вподобань, інтересів та потреб, налагодження продуктивної співпраці й взаємодії.

О. Борисов

ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ У БІБЛІОТЕКАХ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КООПЕРАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВ

O. Borysov

INTERNET OF THINGS IN LIBRARIES: AN ANALYTICAL REVIEW OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC COOPERATION AND PROSPECTS

Сучасний світ активно змінюється під впливом інноваційних технологій, серед яких важливе місце посідає Інтернет речей. Ця технологія набуває особливої актуальності у таких сферах, як промисловість, медицина, сільське господарство та ін. Проте не менш важливе місце вона займає і в бібліотечно-інформаційній сфері. Бібліотеки, які завжди були центрами збереження та поширення знань, нині стикаються з викликами адаптації до нових технологічних реалій.

Однак упровадження технологій Інтернету речей у бібліотеках затримується через проблеми безпеки та конфіденційності, відсутність стандартів, а також нестачу фінансових, технологічних й організаційних ресурсів. Міжнародна наукова співпраця дослідників відкриває шляхи для об'єднання зусиль вчених та фахівців з різних країн, що дозволяє врахувати досвід кожної країни й специфіку регіонів у розробці оптимальних методів впровадження Інтернету речей у бібліотечну діяльність. Аналіз цієї наукової кооперації допомагає виявити найефективніші підходи, вказати на проблемні зони та визначити перспективи подальшого розвитку, а також краще розуміти шляхи вирішення виявлених проблем на основі глобального досвіду.

Для глибокого аналізу наукової діяльності та вивчення трендів у сучасних дослідженнях необхідно використовувати надійні джерела інформації. У ролі такого джерела було вибрано Scopus — одну з найавторитетніших та найвпливовіших наукометричних баз даних у світовому науковому співтоваристві. Вибір зокрема цієї платформи зумовлено не лише її авторитетом, але й широкими можливостями для дослідників. Scopus надає змогу експортувати велику кількість бібліографічних записів — до 20000 за один раз. Це відкриває дослідникам широкі перспективи для подальшої детальної обробки даних, їх систематизації, аналізу взаємозв'язків між різними роботами та визначення ключових напрямків розвитку науки.

Проведення докладного аналізу наукової активності потребує скрупульозного підходу до визначення джерел інформації та методів обробки. У рамках цього дослідження основний акцент був зроблений на вивченні публікацій у сфері Інтернету речей та їх взаємодії з бібліотечним виробництвом. Акцентувалася

на публікаціях, які перетинались із соціальними науками, та окремо на тих, що стосувались безпосередньо бібліотечного виробництва.

З метою отримання найбільш точних і актуальних даних було сформовано специфічний пошуковий запит. Він включав в себе ключові слова “Internet of Things” і “library”, а також обмеження за типами документів та періодом публікації, який визначається з моменту появи першої публікації за тематикою. Із застосуванням у запиті додаткової фільтрації омонімічних слів методом виключення ключових виразів, не пов’язаних з контекстом дослідження, досягнуто покращення точності та релевантності аналітичного дослідження. Цей підхід дозволяє виокремити й врахувати лише ті значення, які є важливими для цього контексту, сприяючи уникненню неправильних інтерпретацій та забезпечуючи більш точні й зрозумілі результати.

За результатами відповіді на запит було виявлено 200 наукових праць, а перша наукову працю, що поєднує технології Інтернету речей і бібліотечне виробництво, опубліковано у 2010 році. Цей документ був представлений у вигляді тез конференції під назвою “Library system digitization study of the public university” та присвячений реалізації можливостей технологій радіоідентифікації в бібліотечно-інформаційну систему Університетської бібліотеки імені Александра Дубчека в Тренчіні (Словаччина).

Таким чином, для бібліометричного аналізу було обрано період з 01 січня 2010 року по 31 грудня 2022 року. Статистичні дані, які були отримані після проведеного запиту, були відображені в таблиці 1. У цій таблиці подано інформацію про кількість публікацій у зазначеному напрямку дослідження в хронологічному порядку.

Табл. 1

Кількість публікацій за тематикою «Інтернет речей у бібліотечній справі» за період з 2010 до 2022 року (за даними Scopus)

Рік	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість публікацій	2	3	3	7	11	5	6	10	20	28	37	36	32

У географічному контексті досліджень Інтернету речей у бібліотечній галузі, лідирують китайські вчені, опублікувавши 63 роботи (31,5% загальної кількості). Американці йдуть наступними із 33 роботами (16,5%). Індійці з 25 публікаціями займають третє місце (12,5%). Також активні в цій сфері Німеччина (5%), Велика Британія (4,5%), Південна Корея (4%), Японія (3,5%), Іран (3%) і Італія (2,5%).

На основі даних з бази Scopus було проведено організацію та розмежування публікацій за галузями за певний час. Найбільша наукова активність спостерігається у сфері комп’ютерних наук з 154 публікаціями, що формують 35,6%. Інженерія представлена 99 роботами, що складає 22,9%. Математика, соціальні дисципліни, дослідження у сфері прийняття рішень, фізика та астрономія мають показники у 9,5%, 8,6%, 6,9% і 5,3% відповідно. Інші напрямки досліджень у контексті Інтернету речей у бібліотечній діяльності не демонструють визначних досягнень.

У період 2010–2022 років дослідницька активність у сфері інтеграції Інтернету речей у бібліотечне середовище була представлена вченими з 52 країн світу.

З використанням програмного інструменту VOSviewer, яке дозволяє проаналізувати рівень співпраці між вченими різних країн та інституцій на основі даних Scopus, було проведено аналіз взаємозв'язків між цими країнами на основі співавторства. Аналізуючи показник “Total link strength”, який вказує на міцність ланки зв'язків, відкривається можливість більш детального розгляду інтенсивності співпраці науковців з різних країн. У таблиці 2 наведено десять лідерів серед країн за обсягом наукових праць, пов'язаних з використанням технологій Інтернету речей у бібліотечних процесах.

Табл. 2

Топ 10 країн за кількістю цитувань з урахуванням співавторської взаємодії

Поз.	Країна	Кількість публікацій	Кількість цитувань	Загальна міцність ланки	Середня кількість цитувань публікації
1	Китай	63	328	18	5,21
2	США	33	705	16	21,36
3	Великобританія	9	16	10	1,78
4	Німеччина	10	22	7	2,20
5	Нідерланди	4	25	6	6,25
6	Франція	3	3	4	1,00
7	Італія	5	28	5	5,60
8	Південна Корея	8	41	4	5,13
9	Бразилія	4	21	1	5,25
10	Пакистан	4	12	1	3,00

Найбільша наукова взаємодія з тематики впровадження технологій Інтернету речей відбувається між дослідниками з Китаю, США. Цікавим є те, що, хоча Китай й лідирує за кількістю публікацій — 63, але має показник лише у 5,21 цитувань на публікацію. У той же час дослідження зі Сполучених Штатів мають майже вдвічі меншу кількість наукових праць, але вирізняються найвищою якістю, що підтверджується високою кількістю цитувань на публікацію, — 21,36. Це підкреслює значущий внесок американських науковців у розвиток цієї сфери.

Міжнародна співпраця науковців у галузі інтеграції технологій Інтернету речей у бібліотечне середовище є ключовою для обміну результатами досліджень і передовим досвідом. Така взаємодія забезпечує швидше та ефективніше впровадження інновацій, ураховуючи різноманітність бібліотечних систем у різних країнах. Додатково, спільні наукові зусилля відкривають можливість для розробки уніфікованих стандартів та підходів, що покращують сумісність і спрощують інтеграцію технологій. Отже, активізація міжнародної наукової співпраці в цьому напрямку відіграє вирішальну роль у формуванні майбутнього бібліотечного середовища, де Інтернет речей стане невід'ємною його частиною.

Я. Мартиненко

ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕКАХ

Y. Martynenko

USE OF CLOUD TECHNOLOGIES IN MODERN LIBRARIES

Трансформаційні процеси сучасного суспільства зумовлюють модернізацію всіх сфер життя людини. Бібліотеки також зазнають важливих змін під впливом цих процесів, здебільшого актуалізується їхнє цифрове існування, що є потребою сучасної людини та відповідає викликам часу. Суттєво модернізуються технології, що застосовуються в бібліотеках для зберігання інформації та доставлення її споживачеві. Насамперед, це стосується сервісної функції бібліотек і використання хмарних технологій для її реалізації. Світові бібліотеки вже декілька років вивчають та впроваджують методи хмарних обчислень у практику своєї діяльності, що дозволяє зробити їхні послуги більш ефективними, надійними, безпечними та економічними.

Ідея хмарних технологій виникла у 1960 р. і була пов'язана із припущенням американського вченого Джона Маккарті (John McCarthy) щодо можливості використання комп'ютера для проведення будь-яких обчислень аналогічно до надання комунальних послуг.

Для розуміння сутності хмарних технологій звернемося до визначення цього терміну, представленого NIST (National Institute of Standards and Technology), де, відповідно, хмарні технології трактуються як модель, що забезпечує зручний мережевий доступ на вимогу користувачів до загальних ресурсів та має набір обчислювальних ресурсів (мережі, сервери, системи зберігання, додатки, сервіси), які можуть швидко надаватися й вивільнятися з мінімальними зусиллями керування чи взаємодії із постачальником послуг.

У хмарних обчисленнях існують три моделі обслуговування: інфраструктура як сервіс (Infrastructure as a Service: IaaS); платформа як сервіс (Platform as a Service: PaaS); програмне забезпечення як сервіс (Software as a Service: SaaS). О. Зінченко, С. Щеряков, С. Прокопов, С. Серих, В. Василенко вважають, що така тришарова архітектура хмарних систем може узагальнити всі можливі класифікації хмар. При цьому IaaS пропонує інформаційні ресурси, зокрема ресурси зберігання інформації, як сервіс. Наприклад, хмара Amazon Web Services, яка містить Elastic Compute Cloud (інформаційні ресурси у вигляді сервісів), і Simple Storage Service, що використовується для зберігання інформації. PaaS спрямована на розробників додатків, які завантажують свій програмний код на платформу, що дозволяє автоматично масштабувати додатки. Прикладом реалізації PaaS є платформа Google App Engine. Програмне забезпечення SaaS управляється віддалено, є найважливішим рівнем хмарних обчислень, тому що дозволяє вирішити проблеми користувачів. Прикладом SaaS є комплекс Google Apps, що містить такі системи як Google Mail і Google Docs.

На думку С. Орехова та Н. Линської, ці рівні можливо розглядати як моделі надання послуг у бібліотеці за допомогою хмарних технологій. Дослідники визначають, що програмне забезпечення як послуга (SaaS) забезпечує надання

доступу до інтегрованої платформи для створення різних проектів та власних інформаційних ресурсів у бібліотеці; платформа як послуга (PaaS) розглядається як модель сервісу, що дозволяє розгорнути на основі хмарної інфраструктури певні інформаційні ресурси; інфраструктура як послуга (IaaS) забезпечує бібліотеку віртуальною комп'ютерною інфраструктурою.

У сучасних публікаціях виокремлюють такі види хмар: громадська або публічна хмара (центри обробки даних, що надають свої ресурси третім особам через Інтернет), приватна хмара (розгорнута в рамках внутрішньої мережі будь-якої організації), гібридна хмара (об'єднання громадської та приватної хмари, дозволяє організаціям запускати частину додатків всередині приватної хмари, а іншу частину даних передавати на обробку в громадські хмари). У практиці діяльності бібліотек можуть застосовуватися усі ці види хмар.

Для сучасних бібліотек хмарні технології стали тим значущим ресурсом, який суттєво змінив не лише сервісну функцію цих закладів, але й загалом сприяв трансформації їхньої діяльності щодо накопичення, збереження та поширення інформації, допоміг бібліотечній інформації подолати наявні бар'єри. Для українських бібліотек, зважаючи на складні економічні умови їх існування, значне зменшення фінансування, Covid-пандемію та воєнний стан, хмарні технології стають тим важливим ресурсом, який забезпечить ефективний розвиток та модернізацію процесів комплектування, обробки й збереження фондів, бібліографічного обслуговування тощо.

Проблему використання хмарних технологій у бібліотеках досліджують як зарубіжні, так і українські науковці, зокрема Нандкішор Госейві (Nandkishor Gosavi), Баг'яшрі Докулка (Bhagyashree Dhakulkar), Л. Сун (L. Sun), Й. Ван (J. Wang), В. Хорстман (W. Horstman), Д. Піллед (D. Pilled), М. Аветісова, О. Васильєва, Н. Кунанець, Я. Левченко, Н. Линська, А. Лукашина, О. Макарова, Т. Новицька, С. Орехова, В. Пасічник, А. Ржеуський та ін.

Крім теоретичних аспектів упровадження хмарних технологій у діяльність сучасних бібліотек, науковці розглядають також практику використання у їхній роботі конкретних хмарних платформ. А. Ржеуцький, Н. Кунанець, О. Пасічник зауважують, що першими хмарними технологіями, які почали застосовуватися в бібліотеках, є: Dropbox, ShugarSyns, Box.com, GoogleDrive, UbuntuOne, Microsoft SkyDrive. Провівши порівняльний аналіз хмарних сервісів та їх можливості щодо використання в бібліотеках, А. Ржеуцький називає найбільш оптимальними щодо роботи бібліотек такі хмарні сервіси: Zoho, 4shared, OneDrive, MediaFire, вони мають значний обсяг вільного простору, що вможливило зручність їхнього використання для зберігання інформаційних ресурсів бібліотеки.

Цими ж дослідниками було використано хмарну PaaS-платформу (програмне забезпечення Heroku) для створення та розгортання рекомендаційної системи «Віртуальна довідка», яка допомагає консолідувати інформаційні ресурси довідкових служб українських бібліотек.

Т. Новицька та Я. Левченко вказують на використання таких хмарних технологій у сучасних бібліотеках: CiteSeerX, Amazon EC2, Knimbus — хмарна дослідницька платформа, розроблена для відкриття знань і надання простору для спільної роботи дослідників і вчених. Широко використовуються для збереження

ресурсів у цифрових бібліотеках інструменти LOCKSS (Lots of Copies Keeps Stuff Safe), CLOCKSS (Controlled LOCKSS) і Portico.

На думку О. Васильєвої, найперспективнішими щодо використання в роботі бібліотек є такі хмарні сервіси: iCloud, GooglePlay, GoogleDocs, Microsoft Office WebApps, Xbox Live, Dropbox, OnLive, Windows LiveSkyDrive, Zoho. Саме ці платформи дозволяють значно розширити сервісну функцію бібліотеки. Також дослідниця вважає, що в бібліотеках зручно і перспективно використовувати вільне програмне забезпечення, що ґрунтується на хмарних технологіях, зокрема такі програми, як Koha, DSpace, NewGenlib, Fedora, Eprints, що дозволяють створювати архіви документів та зберігати цифровий контент бібліотеки.

А. Лукашина ділиться досвідом використання Науковою бібліотекою Національного університету кораблебудування ім. адмірала Макарова таких хмарних сховищ: Google Диск; ISSUU; Microsoft OneDrive; DSpace. Вона наголошує, що в університеті за допомогою програмного забезпечення відкритого доступу DSpace та хмарних технологій VMware створено інституційний репозитарій Electronic Institutional Repository of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (eir.nuos.edu.ua), у якому збираються, зберігаються, поширюються наукові та науково-методичні праці викладачів і здобувачів університету.

О. Макарова також називає хмарні сховища, що використовуються в практиці сучасних українських бібліотек: Koha, DSpace, NewGenlib, Fedora, Eprints, акцентуючи на тому, що найпопулярнішими серед них є Koha, DSpace і Eprints. Також, на її думку, у бібліотеках широко використовуються сервіси Google: віртуальна хмара Google Диск, електронна пошта Gmail, відеохостинг YouTube, онлайн-офіс GoogleDocs та ін.

Отже, дослідження останніх років свідчать, що хмарні технології широко впроваджуються в практичну діяльність сучасних бібліотек та мають суттєві переваги щодо їх використання: збільшується надійність сервісів, розширюються їхні можливості щодо збереження та розповсюдження інформації, оптимізується сервісна функція бібліотеки, створюються можливості для більш якісного надання інформаційних послуг користувачам.

Ван Шуайтянь

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ КНИГОРОЗПОВСЮДЖЕННЯ

Wan Shuaitian

CLOUD TECHNOLOGIES IN THE BOOK DISTRIBUTION SYSTEM

Важливою технологією для системи книгорозповсюдження є хмарна. Хмарні технології — технології розподіленого оброблення цифрових даних, за допомогою яких комп'ютерні ресурси надаються інтернет-користувачу як онлайн-сервіс. З моменту появи у 2006 р. концепція хмарних технологій глибоко проникла в різні ІТ-сфери та займає дедалі вагомішу роль у самих різних сферах. Сучасна реалізація хмарних технологій почалася, коли компанія Amazon представила свою інфраструктуру вебсервісів, яка не тільки забезпечувала хостинг, а й надавала клієнту віддалені обчислювальні потужності.

Серед переваг використання хмарних технологій:

- доступність — доступ до інформації, що зберігається в хмарі, може отримати кожен, хто має комп'ютер, планшет, будь-який мобільний пристрій, підключений до Інтернету;
 - мобільність — у користувача немає постійної прив'язаності до одного робочого місця, з будь-якої точки світу можна отримувати звітність і стежити за виробництвом;
 - економічність — користувачеві не потрібно купувати дорогі, великої обчислювальної потужності комп'ютери і програмне забезпечення (ПЗ), йому також немає необхідності наймати фахівця з обслуговування локальних інформаційних технологій;
 - орендність — користувач отримує необхідний пакет послуг тільки в той момент, коли він йому потрібен, і платить лише за кількість придбаних функцій;
 - гнучкість — необхідні ресурси надаються провайдером автоматично;
 - висока технологічність — великі обчислювальні потужності, які надаються в розпорядження користувача, можна використовувати для зберігання, аналізу та обробки даних;
 - надійність — на думку експертів, надійність, яку забезпечують сучасні хмарні обчислення, набагато вища, ніж надійність локальних ресурсів. Це аргументують тим, що мало підприємств та організацій можуть дозволити собі утримувати повноцінний центр обробки даних;
 - швидкий старт;
 - простота відмови від послуги.
- Завдяки хмарним технологіям користувачі можуть:
- зберігати файли, користуватися програмами без необхідності мати локальні програми, адже робота йде через Інтернет, де і зберігається інформація, вже готова або створена в хмарній програмі. Для зберігання інформації не потрібно купувати дорогі комп'ютери та комплектуючі, адже все зберігатиметься в хмарі;
 - підвищити продуктивність комп'ютерів, адже хмарні технології віддалено запускають програми, тому на комп'ютері залишається багато вільного місця;
 - зменшити проблеми з обслуговуванням, адже постійно знижується кількість фізичних серверів, а ПЗ постійно оновлюється;
 - зменшити витрати на купівлю ПЗ, оскільки потрібно лише раз купити його для хмари, а іноді можна навіть замовити його оренду;
 - зняти обмеження в обсязі збережених даних, у більшості випадків обсяги таких сервісів обчислюються мільйонами гігабайт;
 - автоматично оновлювати ПЗ, тому стежити за цим немає потреби, як у випадку із завантаженими додатками;
 - використовувати хмару на будь-якій операційній системі, оскільки доступ до програм здійснюється через веббраузери;
 - завжди і в будь-якому місці мати доступ до документів за наявності Інтернету;
 - забезпечити хорошу безпеку і захист від втрати інформації, оскільки відправлені дані автоматично зберігаються.

Усі ці переваги роблять хмарні технології перспективними для застосування в галузі книгорозповсюдження. Оскільки процеси книгорозповсюдження пов'язані з використанням різноманіття сервісів, ефективним рішенням для поєднання всіх

цих сервісів є хмара, яка дозволяє у будь-який час вирішувати завдання, пов'язані з доступом до інформації та її обробкою.

Сучасною тенденцією є швидка еволюція книги від традиційного паперового видання, яке, по суті, статичне, до інтерактивного формату надання інформації. Електронні видання, здебільшого, є гіпертекстовими документами, які посилаються на зовнішні джерела, у них наявна значна кількість мультимедійного матеріалу. Для того щоб якісно, надійно та швидко доставляти цей контент на пристрої користувачів, необхідно мати масштабоване та надійне сховище. Тому хмара фактично надає всі засоби для такого розміщення інформації.

Застосовуючи хмарні технології видавець має змогу отримувати матеріали в певному електронному форматі від правовласників, розміщувати їх у сховищі та через Інтернет надавати до них доступ. Особливо це важливо для повноцінних електронних підручників, яких на ринку поки що мало, оскільки більшість видавців продовжують працювати з електронними версіями друкованих книжок, які мало чим відрізняються від них, окрім відсутності фізичної ваги. За цих умов у викладачів є можливість вставляти в підручники власні матеріали та завдання. Тому конструктор для створення подібних матеріалів може надаватися як додаткова опція і дозволяти здійснювати доступ до завдань через хмару учням, викладачам і батькам. Фактично це вможливить перейти від детермінованих масивів матеріалів у вигляді підручників і робочих зошитів до інтерактивного електронного контенту.

Застосування хмарних технологій створює підґрунтя для інтеграції книжкової індустрії з іншими галузями. Так, пандемія стала стимулом інтеграції медицини і видавництва. Для боротьби з нею видавництвами Китаю були започатковані різноманітні платформи протиепідемічного реагування; поряд з видавництвами, які відкрили по одній такій платформі, були й такі, які відкрили від чотирьох до семи платформ. Численні приклади є і в галузі інтеграції книжкової індустрії з освітою. Так, China South Publishing у 2015 році створила платформу онлайн-освіти Bakclass.com, яка налічує 4,85 млн зареєстрованих користувачів і використовується в 59 600 школах Китаю. Платформа надає цифровий контент для освітніх потреб. Окрім зазначеної платформи видавництво також продукує інші цифрові освітні продукти та послуги, у тому числі і онлайн-університети.

Завдяки хмарним технологіям легко реалізовувати друк за вимогою. Хмари стають сховищами фактично всіх даних, які збирає видавець. У будь-який момент за запитом магазину або друкарні є змога передати книгу в потрібному їм вигляді. Це позбавляє видавця необхідності підготовки великої кількості даних у різних форматах. Підготовлений контент є інтегрованим в інтернет-магазини. Тому в будь-якому місті можна купити книжку, яку буде відправлено на друк у необхідному форматі та доставлено в найкоротший термін. Усе це стало можливим завдяки хмарним рішенням зі зберігання контенту та метаданих. Таким чином, видання продається ще до того, як його надрукували.

Хмарні технології широко використовуються в інтернет-торгівлі. Один з лідерів онлайн-ритейлу Jingdong.com (www.JD.com) має хмарну платформу електронної комерції (JD Cloud), яка дозволяє зберігати великі обсяги даних та надавати швидкий доступ до них.

Тому хмарні технології є більш ефективними, оскільки не потребують придбання серверів, вкладання суттєвих коштів у безпеку. Використання хмарних

технологій суб'єктами книгорозповсюдження, окрім економії коштів та конвертації капітальних вкладень в операційні витрати, надають ще й певну економію часу, основувану на ефекті масштабу.

Го Чжилян

РЕГІОНАЛЬНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ КНР

Guo Zhiliang

REGIONAL COMPONENT OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL INFORMATION SYSTEM OF CHINA

Дослідження історичних етапів розбудови національної системи науково-технічної інформації Китаю дозволило встановити, що її регіональна підсистема сформована у 1958–1974 рр. У цей період в усіх провінціях КНР було відкрито центри НТІ, які обслуговували інформацією науково-технічних фахівців потужних промислових підприємств своїх регіонів.

Нині в Китаї — 34 адміністративні райони провінційного рівня, з них — 23 провінції, 5 автономних районів, 4 муніципалітети, що безпосередньо підпорядковуються центральному уряду (Пекін, Тяньцзінь, Шанхай і Чунцін), 2 спеціальні адміністративні райони (Гонконг і Макао). З метою встановлення сучасного рівня інформаційного обслуговування користувачів регіональної підсистеми НТІ КНР, було проведено контент-аналіз 28 офіційних сайтів Інститутів НТІ провінційного рівня як базового каналу надання цифрових продуктів та послуг. За результатами контент-аналізу виявлено проблеми зі стабільністю роботи, оперативністю оновлення та якістю наповнення сайтів Інститутів НТІ віддалених автономних районів: Внутрішньої Монголії, Гуансі-Чжуанського, Тібетського, Нінся-Хуейського та Синьцзян-Уйгурського. Серед провінційних установ найменш інформативним та частково застарілим є контент сайтів Гуйчжоуського, Ляонінського, Хайнанського, Шаньсійського Інститутів НТІ, Шаньдунської академії НТІ, що складає 30% від загальної кількості регіональних центрів НТІ. Найінформативнішими та найзмістовнішими з точки зору наявності просунутих інтелектуальних систем управління пошуком науково-технічних інновацій визнано сайти Інститутів НТІ таких регіонів, як Пекін, Ганьсу, Гуандунь, Тяньцзінь, Хубей, що складає 15% від загальної кількості обстежених сайтів. Встановлені співвідношення ступеня інформативності сайтів регіональних інститутів НТІ КНР свідчать, що 55% сайтів регіональних Інститутів НТІ Китаю ще потребують вдосконалення як канали комфортного та оперативного надання абонентам сучасного асортименту цифрових послуг.

Аналіз організаційної структури регіональних інститутів НТІ дозволяє визначити головні функції цих інституцій: здійснення інформаційного супроводу науково-технічного розвитку своїх провінцій на основі формування локальних баз даних, що відбивають промисловий профіль територій, а також БД наукової, статистичної, патентної, експертно-аналітичної, наукометричної, архівної, маркетингової інформації. Більшість Інститутів НТІ провінцій відіграють важливу допоміжну роль у створенні регіональних інноваційних систем, надаючи інформаційну та посередницьку підтримку суб'єктам продукування й запровадження техніко-технологічних інновацій.

Але в умовах експоненційних темпів збільшення потоків цифрової науково-технічної інформації та економічного відставання бідних регіонів Китаю постає необхідність реорганізації мережі НТІ КНР шляхом інтеграції її в Національну науково-технологічну платформу управління науково-дослідними проектами та інноваціями на всіх рівнях — від загальнонаціонального до регіонального й локального. Запропонована фахівцями Національного інституту НТІ Китаю модель цієї платформи є відкритою, інтегрованою з новітніми технологіями обробки великих даних, яка здатна здійснювати інформаційний моніторинг усіх процесів життєвого циклу науково-технічного проекту: від планування, реалізації, оцінки ефективності, рекламування результатів та впровадження й поширення через трансфер технологій. Сервісний потенціал системи має бути спрямований на науково-дослідні інституції та їхніх працівників, керівників проектів і суб'єктів прийняття рішень у єдиному цифровому середовищі наукових досліджень.

Сі Сінвень

БІБЛІОТЕКА ЯК СКЛАДОВА КИТАЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗНАТЬ

Xi Xinwen

LIBRARY AS A COMPONENT OF CHINA'S NATIONAL KNOWLEDGE INFRASTRUCTURE

Китайська національна інфраструктура знань (CNKI) створена і успішно функціонує як інноваційний проект, засновником якого є Університет Цінхуа і його бібліотека. Цей проект започатковано у 1995 році і він отримав потужну підтримку державних органів влади, зокрема Міністерства освіти, Міністерства науки і технологій, Департаменту пропаганди ЦК КПК, а також підтримку Державної адміністрації радіо, кіно та телебачення.

Пильна увага державних органів влади до реалізації проекту свідчить про становлення та розвиток в Китаї нової функції управління — менеджменту знань, завданням якого є акумулювання інтелектуального капіталу, виявлення і поширення наявної інформації та досвіду, створення передумов для розповсюдження, передачі знань.

Китайський проект інфраструктури знань розпочинав свій розвиток з випуску китайських академічних журналів на компакт-дисках, що дозволило йому швидко опанувати бібліотечний сегмент інформаційного ринку Китаю. Подальша диверсифікація інформаційних продуктів була реалізована завдяки створенню Баз даних ресурсів знань Китаю (China Integrated), яка охопила журнали, докторські та магістерські дисертації, доповіді на конференціях, щорічники, статистичні дані книги, стандарти, патенти та інші ресурси.

Розвиток проекту інфраструктури знань очолює бібліотека університету Цінхуа і виступає його важливою складовою. Під її керівництвом у 1998 р. було офіційно створено електронний журнал китайських академічних журналів, а також офіційно запущено Проект стандартизації цифрових публікацій китайських академічних журналів. У 2008 р. CNKI розпочав створення наукової бази даних CNKI Scholar та іноземних мовних ресурсів. Важливим показником розвитку проекту є створення у 2019 р. CNKI 2.0. CNKI Express 2.0, також відомий як CNKI Unified Discovery

Platform for Literature in Chinese and Other Languages, — це база даних, яка допомагає користувачам здійснювати пошук академічних робіт по всьому світу.

Одним з важливих ресурсів мережі знань Китаю є «Китайська бібліотека повнотекстових баз даних» (CBFD), яка станом на 2020 р. містила понад 4 млн. книг китайських і закордонних авторів, які складають базу мережі знань. CNKI надає доступ користувачам також до повнотекстових баз даних академічних журналів Китаю (CJFD), конференцій (CPFD), монографій (CCJD), газет (CCND), щорічників (CYFD), а також цитат, правових знань, національних стандартів, китайських політичних газет і періодичних видань.

Інформаційний сервіс Китайської національної інфраструктури знань активно розвивається і нині його користувачами є не лише великі університети, дослідницькі установи, державні аналітичні центри, підприємства, а й публічні бібліотеки. Обслуговування широкого кола користувачів відбувається і у створених десяти мережевих сервісних центрах, розташованих у Пекіні, Північній Америці, Японії, Тайвані, Південній Кореї, Гонконгу та інших місцях.

CNKI активно продовжує інтегрувати новий контент і працювати над створенням продуктової лінійки у двох основних напрямках: повнотекстові академічні ресурси, програмне забезпечення з оцифрування й управління знаннями. Розпочавши свою діяльність зі створення і розповсюдження академічних журналів, CNKI став найпотужнішою та найбільш доступною академічною онлайн-бібліотекою в Китаї.

В. Мамон

ВІД КОНЦЕПЦІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ФІЛІАЛІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ

V. Mamon

FROM CONCEPT TO IMPLEMENTATION: THE HISTORY OF BRANCHES OF THE KHARKIV PUBLIC LIBRARY

Відкриття у 1886 році Харківської громадської бібліотеки (ХГБ) привернуло увагу громадськості до проблеми розвитку системи бібліотек на Харківщині. Уже на другому році існування бібліотеки (1887) з ідеєю створення її філіалу виступив відомий громадський діяч, колишній міський голова Харкова, Є. С. Гордієнко. Однак молода бібліотека тоді ще не мала можливостей реалізувати такий амбіційний проєкт.

Над питанням створення філіалів займався один з засновників бібліотеки, професор Харківського університету, М. Ф. Сумцов. Протягом 1888–1889 років на сторінках газети «Харьковские губернские ведомости» він опублікував кілька статей, де описував своє бачення розвитку бібліотечної системи Харкова. За проєктом Сумцова, головне місце в цій системі займала б ХГБ, яка розміщувалася б у центрі міста. На околицях Харкова мали бути відкриті філіальні відділи підпорядковані ХГБ. Свій проєкт Сумцов схарактеризував як «природний хід розвитку громадських бібліотек у великому університетському місті». Також він визначив основні завдання філіалів з обслуговування населення.

Ще одним великим ентузіастом відкриття філіальних відділів був інший член правління, економіст С. М. Самойлов. Він уважав відкриття філіалів однією

з головних цілей ХГБ. У 1891 році Самойлов вніс на розгляд правління бібліотеки проект про відкриття філіальних відділів у повітових містах Харківської губернії. Відкриття філіалів довелося відтермінувати через те, що пріоритетною метою ХГБ стало будівництво власного приміщення. До ідеї про створення філіалів повернулися лише через вісім років. На загальних зборах ХГБ, які відбулися 5 грудня 1899 року, за ініціативи С. М. Самойлова були внесені зміни до статуту бібліотеки, які дозволили створення філіалів.

На початку 1900 року була створена організаційна комісія, до якої увійшли як кілька членів правління ХГБ, так і просто охочі працювати у створенні філіалів. Головою комісії стала художниця М. Д. Раєвська-Іванова, секретарем — В. І. Ільїнський, а скарбником — С. М. К. На той час Раєвська-Іванова була постійним членом правління бібліотеки, а Ільїнський та Коцевалов простими членами бібліотеки.

Перед комісією були поставлені такі основні цілі: долучення нових членів, вирішення питання матеріального забезпечення, складання каталогу, розроблення інструкцій та правил.

Комісія успішно вирішила всі завдання. Уже наприкінці першого року її існування кількість членів сягала 90 осіб. Успішно був проведений збір грошей та книг для відділу, їх жертвували як члени комісії, так і сторонні особи. Члени комісії постійно зверталися до авторів та видавців з проханням пожертвувати книги. Загалом на момент відкриття філіалу було зібрано близько 1500 томів книг та 2500 руб.

Для роботи над каталогом філіального відділу було залучено багато викладачів та професорів вищих і середніх навчальних закладів. Зокрема відомо про участь історика В. П. Бузескула, юриста В. Ф. Левитського, мовознавця В. І. Харцієва, літературознавця Б. А. Лезіна, астронома М. М. Євдокимова.

Одночасно велася робота над розробленням інструкцій та правил відділу. Інструкція філіального відділу була затверджена 1 жовтня 1900 року Загальними зборами членів Харківської громадської бібліотеки. На тих же зборах був затверджений склад Комісії філіального відділу, до якої увійшли 24 члени бібліотеки, які зробили членські внески на користь відділу.

На загальних зборах комісії було затверджене приміщення, де планувалось розмістити філіал. Це стала невелика квартира у будинку за номером 44 на Петінській вул. (в радянський час — вул. Плеханова, з 2023 року — вул. Георгія Тарасенка).

Після отримання дозволу на відкриття філіалу від харківського губернатора Г. А. Тобізена, 3 листопада 1900 року були проведені вибори до Комітету відділу, де було обрано 11 членів. Окрім того, до складу комітету увійшов Г. Ф. Бураков, який був призначений губернатором відповідальним за ХГБ.

Комітет продовжив основні напрямки діяльності комісії. Була фіналізована робота над складанням каталогу, також комітет склав кошторис на купівлю потрібних книг, інвентарю й на утримання філіалу. Хоча більшість замовлених книг на той момент ще не прибула, комітет вирішив не зволікати з відкриттям.

Урочисте відкриття філіального відділу відбулося 2 лютого 1901 року. На закладі, окрім членів відділу, також були присутні члени ХГБ та представники робітників з навколишніх заводів. Урочисту промову з відкриття закладу зробив лікар Є. Р. Клевезаль. Також з промовами виступали представник від робітників,

голова ХГБ, замісник голови Харківського товариства грамотності й громадські діячі. Окрім того, було прислано кілька вітальних телеграм.

Вивчення періоду від зародження концепції до фактичного відкриття першого з філіалів Харківської громадської бібліотеки розкрило значущий внесок ключових особистостей та колективних зусиль у розвиток культурного й освітнього середовища міста.

В. Седих

ЖИТТЯ І ДОЛЯ Б. О. БОРОВИЧА: ДО 140-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО БІБЛІОТЕКОЗНАВЦЯ

V. Siedykh

LIFE AND FATE OF B. O. BOROVYCH: TO THE 140TH ANNIVERSARY OF THE BIRTHDAY OF AN OUTSTANDING UKRAINIAN LIBRARIAN

У листопаді 2023 р. виповнюється 140 років з дня народження Бориса Осиповича Боровича (1883–1938). Це ім'я вийшло з забуття з моменту відродження незалежності України у 1991 р., але якоїсь системності у дослідженні його життя і творчості не було. Отже, настав час, щоб всебічно розкрити його здобутки та вчинки, які припали на одну з найтрагічніших сторінок нашої історії (1910-і–1930-і рр.). У 2023 р. Кабінет бібліотекознавства імені Л. Б. Хавкіної ХНДБ імені В. Г. Короленка розпочав відповідний науковий проект. У час рашистської навали такі розвідки надають можливість пишатися незламним духом, досягненнями, талантом наших співвітчизників, що живлять віру в нашу перемогу.

Ким він був? Одесит без вищої освіти, який усе життя вчився, самовдосконалювався і духовно, і фізично, знань та навичок якого вистачило на різноманітні види діяльності (діловод, бібліотекар, журналіст, вихователь тощо). Та головне — це була людина не байдужа, яка гостро сприймала несправедливість, злидні, гнітючу духовну задуху, невинні страждання людей і особливо дітей, палко хотіла змін за допомогою мирної політичної і просвітницької діяльності. Борович став членом соціал-демократичної партії (меншовиків), перебував під наглядом поліції, був висланий до м. Могилів-Подільського (1914–1915 рр.). В Одесі у 1912 р. разом з однодумцями організував дитячий клуб, де був керівником-педагогом. Вони хотіли, аби діти з бідних родин одеської околиці були залучені до звичайних дитячих радощів, були б відірвані від негативного впливу вулиці. Експеримент виявився вдалим.

Вжитий нами топонім був не випадковим, оскільки у 1916 р. Борович переїжджає до Харкова, де продовжує звичну для себе діяльність, поступово зосереджуючись на бібліотечній роботі, стає з часом відомим бібліотекознавцем, яскравим представником харківської науково-бібліотечної школи. Цікаво, що рамки його наукових інтересів були ширшими. По-сучасному, його можна іменувати документознавцем, культурологом, менеджером соціально-культурної сфери, зокрема видавничої діяльності. Зокрема, з 1917 р. по 1929 р. він очолював культурно-просвітницьку організацію «Труд», у складі якої діяли видавництво, книжковий склад і крамниця.

Успішність Б. Боровича як бібліотекознавця була зумовлена його органічним зв'язком з бібліотечно-бібліографічною практикою. З 1920–1932 рр. він обіймав посаду завідувача консультаційно-довідкового відділу Харківської громадської бібліотеки (нині ХДНБ імені В. Г. Короленка). Безліч проблем, з якими він стикався, стимулювали його дослідницьку діяльність. Його перші книжки — практичні посібники висвітлювали загальні бібліотечні технології. Вони відрізнялися від подібних видань чіткістю, лаконічністю, доступністю, ґрунтувалися на власному досвіді й рекомендаціях. Найвідомішим з них були «Організація і ведення невеликих бібліотек» (Харків, 1918) та «Шляхи зближення книги з читачем» (Харків, 1922).

Але справжнє визнання науковців, його сучасників, викликали праці з предметизації та організації предметних каталогів. Вони здобули йому знаність і повагу в колишньому СРСР. За ними публічні, наукові бібліотеки розпочинають створювати нові для вітчизняної практики предметні каталоги (ПК), які на той час поширюються в США і Західній Європі. Фахівці, науковці його не тільки підтримують, а й критикують, а діяч палко дискутує з ними. Харків неофіційно стає центром науково-дослідницької роботи з ПК. Одночасно Борович співпрацює з Всенародною бібліотекою України, Українською книжковою палатою, Всеукраїнським інститутом комуністичної освіти (у складі якого діє бібліотечний факультет), редакціями фахових видань, Українським інститутом книгознавства (УНІК). Зокрема, він стає членом Каталогграфічної комісії Всеукраїнської Академії наук (ВУАН); Н. Фрідьева, завідувачка кафедри бібліотекознавства, запрошує його на роботу як досвідченого фахівця і педагога; редакція найавторитетнішого журналу «Бібліотечні вісті» пропонує йому постійне співробітництво; разом з М. Годкевичем, директором Української книжкової палати, вони обговорюють можливості оптимізації централізованої каталогізації. Здавалося, не існувало на той час проблем, які залишили б його байдужим. Рівень, широта професійної компетентності вченого були необмежені.

Політичний терор як атрибут радянської влади став особливо нестерпним з кінця 1920-х рр. Звісно, що він посилювався й досягнув апогея в 1937 р. Особливо жорстоким він був у гуманітарній сфері, яка відповідала за ідеологію. Бібліотекознавці тих часів поділялися на два табори, у яких по-різному ставилися до принципу партійності в бібліотечній роботі. Представники народно-демократичного спрямування, не заперечуючи політичну пропаганду, тим не менш уважали бібліотеки носіями загальнолюдських цінностей. Їхні опоненти-партійці вбачали в книгозбірні знаряддя комуністичного виховання. Отже, науковців, як-от Б. О. Боровича, Л. Б. Хавкіну, К. І. Рубинського тощо, критикували за помилкові погляди, а з початку 1930-х рр. відверто кваліфікували як ворогів, закликали їх покаятися, та Борович відмовився. Почалися репресії.

Він був позбавлений постійного місця роботи, нормального життєзабезпечення, перестав писати про бібліотечну справу, нервував, що було для нього не властиво. Знову був заарештований у 1937 р. (вперше у 1921 р.). У чекістській буцегарні поведив себе мужньо, навіть геройськи. У 1938 р. його розстріляли за вироком «трійки». Десятиліттями замовчуваний, у 1990-і рр. реабілітований. Наше завдання — повністю відтворити його життєвий шлях, творчий спадок, об'єктивно поцінувати.

Н. Бабкова

**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОФІЛЮ НА БАЗІ ФАКУЛЬТЕТУ
ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАРОДНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ О. ПОТЕБНІ**

N. Babkova

**THE TRAINING OF LIBRARY PROFILE SPECIALISTS AT THE FACULTY
OF POLITICAL EDUCATION OF THE O. POTEBNIA KHARKIV INSTITUTE
OF PUBLIC EDUCATION**

Підготовка до двох ювілейних дат: 95-річчя ХДАК та 100-річчя запровадження вищої освіти бібліотечного спрямування актуалізує питання про історичні витоки згаданих вище знаменних подій. Незважаючи на існування значного пласту історіографічних напрацювань, присвячених становленню вищої бібліотечної освіти в Харкові та Україні, ще й досі існують лакуни, які потребують дослідження та заповнення. Віднайдення й опрацювання нових архівних документів сприяють цьому процесу.

В історіографічних працях неодноразово зазначалося, що факультет політосвіти Харківського інституту народної освіти імені О. Потебні було відкрито рішенням Раднаркому УРСР № 471/394 від 17 вересня 1925 р. Але цьому процесу, починаючи з 1921 р., передувала жвава дискусія як на сторінках періодичних видань, так і у владних кабінетах. Лише після погодження з Вищою радою народного господарства, Народним комісаріатом внутрішніх справ, Народним комісаріатом охорони здоров'я, Народним комісаріатом Робітничо-селянської інспекції та Народним комісаріатом праці УРСР Наркомосвіти прийняв постанову від 12 вересня 1925 р. № 29981 «Про утворення факультету політосвіти при Харківському інституті народної освіти», на основі якої й було затверджено офіційне рішення найвищого органу виконавчої влади в УРСР. Протягом 10–12 жовтня 1925 р. відбулися вступні іспити кандидатів, і 20 жовтня 151 студент розпочав навчання. За попередньо затвердженим навчальним планом здобувачі вищої освіти мали вчитися 3 роки, здобути ґрунтовні знання як із соціально-економічних, так і з профільних дисциплін. Передбачалося функціонування 2 відділів: міського та сільського і 4 секцій: шкільно-курсової, книжково-бібліотечної, художньої пропаганди та екскурсійно-виставочно-музейної. Але, як продемонстрував аналіз доступних архівних документів, від останніх двох керівництво ХІНО відмовилося за браком висококваліфікованих вузькопрофільних спеціалістів. З 1927 р. факультет політичної освіти перейшов на 4-річний термін навчання і підготовку за формою роботи: шкільно-курсовою та бібліотечною. Навчальним планом цей поділ на практичну підготовку затверджувався на 3 курсі і вступав у силу саме в 1927/1928 навчальному році. Тому протягом 1925–1929 р. на дві секції факультету політичної освіти загалом вступило близько 450 абітурієнтів. Викладання в 90 % відбувалося українською мовою, російською — лише за дозволом Наркомосу й за відсутності україномовного викладача.

Протягом практичної підготовки здобувачі вищої освіти бібліотечного спрямування мали набути навичок з комунікації, графічної грамотності та мистецтва. Володіння цими компетенціями сприяло вчасному отриманню диплома з кваліфікацією бібліотекар, організатор бібліотечної роботи: інспектор з бібліотечної роботи і завідувач бібліотекою. Керівником бібліотечної секції з 1 серпня 1927 р.

було призначено Л. Р. Когана (директора Одеської державної наукової бібліотеки, згодом кандидата філологічних наук). Після його від'їзду, з 14 вересня 1928 р. секцію очолила Н. Я. Фрідьева (знаний бібліотекознавець, завідувач кабінету бібліотекознавства нинішньої Національної парламентської бібліотеки України, згодом кандидат педагогічних наук і фундатор бібліотечної освіти в ХДА). Крім того, для підсилення підготовки з бібліотечних дисциплін до ХІНО було запрошено і Д. Н. Ігудесман, яка викладала бібліотекознавство і займалася вивченням проблем профілізації бібліотек.

Теоретична підготовка майбутніх фахівців бібліотечної справи полягала у вивченні на 3 курсі таких дисциплін: історія бібліотеки та книги; система та становлення бібліотечного будівництва в УСРР та РСФРР; методика бібліотечної справи (пропаганда книги, зміст форми та методи роботи з читачем, вивчення читача, керівництво читачем); бібліотечна техніка та наукова організація праці в ній, елементи техніки. На 4 курсі здобувачі освоювали методику бібліотечної справи; біброботу з дітьми та підлітками; пересувну роботу бібліотек; бібліографію та вивчення книги; бібліографічні огляди літератури (суспільствознавство, природознавство, прикладні науки, художня література, дитяча література); комплектування книги; книжково-газетне виробництво; позабібліотечні форми поширення книги. Після прослуховування теоретичної інформації здобуті знання закріплювалися практичною роботою в останньому триместрі.

За науковим підходом, увесь навчальний план здобувачів бібліотечної секції факультету політосвіти ХІНО поділявся на цикл книгознавства та бібліотекознавства: У першому, книгознавчому циклі, студенти вивчали особливості книгодрукування, книгоописування, книгорозповсюдження, книговикористання, історію книги. Другий, бібліотекознавчий цикл, поділявся на декілька пластів, що були присвячені різним проблемам функціонування бібліотек:

1. Побудова бібліотечного помешкання та його утримання.
2. Обробка книги в бібліотеці (класифікація, каталогізація, інвентар, розстановка).
3. Обслуговування читача в бібліотеці (абонемент, читальня, довідкова робота, пересувна робота, книгоношество).
4. Облік роботи в бібліотеці (статистика, звітність).
5. Принципи комплектування.
6. Пропаганда книги, її види й форма. Бібліотечна суспільність.
7. Керування читанням (рекомендація індивідуальна, гуртки, самостійна робота, робота з газетою, керування дитячим читанням).
8. Методика роботи над книгою.
9. Вивчення читача.
10. Палітурна справа.
11. Професійні питання.

Практичне закріплення здобутих теоретичних знань відбувалося під час практики, що відбувалась наприкінці грудня-січня. Заняття в галузі книгознавства проходили через екскурсії до друкарень, видавництв, книжкових магазинів. Метою практики було ознайомлення з усіма елементами книги, з процесом друкування книги та газети, з бібліографічними довідниками та підручниками з різних галузей знань, видавничими каталогами, бібліографічними відділами різних журналів,

словників, ознайомлення з основами видавничої справи і кон'юктурою книжкового ринку (вивчення планів видавництва, засобів калькуляції і принципів тиражу), з апаратом та способом розповсюдження книг (книжний склад, магазин, кіоск, ларьок, букіністи, книгоноші). У галузі бібліографії практичні заняття мали більш самостійний характер і полягали в аналізі рекомендованих каталогів, складанні типових списків за темами, підборі книг для певної мети, для індивідуального читача або певних груп читачів. Завданням бібліотекознавчої практики було спостереження за роботою бібліотек різних типів (державних, наукових, міських, центральних, міських, районних, профспілкових, клубних, рухомих, сільських), самостійне проведення різних операцій та моментів бібліотечної політосвітньої й технічної роботи, проведення різних операцій в окремих бібліотеках, проведення дослідницької роботи (вивчення інтересів читачів та вивчення книги), проведення спеціальних графічних робіт (бібліотечний почерк, складання таблиць, діаграм, статистичних завдань, картограм, плакатів).

Поєднання ґрунтовних теоретичних знань та значного практичного досвіду сприяло набуттю здобувачами бібліотечної секції факультету політичної освіти ХІНО широких і професійних компетенцій, які випускники могли застосовувати і розвивати в різних напрямках бібліотечної діяльності. І перший випуск кваліфікованих бібліотекарів 1929 р. засвідчив, наскільки ця професія була затребувана не лише в містах, а й у селах України. Тому розширення й поглиблення бібліотечної освіти, з реорганізацією факультету політичної освіти Харківського інституту народної освіти імені О. Потебні в окремий вищий навчальний заклад, набуло нових масштабів й привело до появи спеціалізованих кафедр і факультетів, що готували вузькопрофільних спеціалістів. І ХДАК є славетним носієм традицій своїх попередників у сфері вищої бібліотечної освіти.

О. Осієвська

КЛАСИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ СИНОДАЛЬНОГО ПЕРІОДУ

О. Osievska

CLASSIFICATION OF DOCUMENTS OF THE KYIV METROPOLE OF THE SYNODAL PERIOD

Класифікація архівних документів у будь-яких наукових дослідженнях перелідує передовсім дві мети — теоретичну та практичну. Теоретична мета пов'язана головню із необхідністю систематизації наукових знань, а практична — з можливістю оптимального використання архівних документів при проведенні наукових досліджень, при пошуку джерел, формуванні фондів або при зберіганні документів.

З огляду на сучасні українські процеси, пов'язані із трансформацією усіх сфер суспільного життя, особливого значення набуває інтерес до церковних структур. Адже вони впливають на суспільні відносини. І особливо роль серед усього їх різноманіття відіграє Київська митрополія. Проте, станом на початок ХХІ століття, існують дві структури з такою назвою, що є частиною ПЦУ та УПЦ. З'ясування ж багатьох сучасних історичних реалій пов'язане з їхнім минулим, що базується на існуванні Київської митрополії у т. зв. Синодальний період.

Синодальний період існування Київської митрополії охоплює період від 1721 до 1917 рр. За цей відтинок у межах цієї єпархії було видано безліч церковних різноманітних документів, котрі нині зосереджені в архівних установах України — ЦДДАУК, ІР НБУВ та ін. Кількісно їх достатньо складно визначити. Безумовно, лише те, що ця категорія визначається сотнями тисяч одиниць збереження. Їхньою особливістю є те, що вони зберігаються не лише в суто церковних фондах, але й в інших.

Церковні документи ми розуміємо як вид одного з найбільш поширених матеріальних об'єктів зі специфічною інформацією, що фіксує церковно-суспільні відносини та внутрішній стан церковних структур.

Як загальновідомо, основною одиницею архіву є архівний фонд. І, відповідно, цей момент є найбільш простим шляхом для класифікації документів. Отже, маємо фонд 127 «Київська духовна консисторія» чи фонд 128 «Кієво-Печерська лавра» в ЦДДАУК. Такий же підхід можемо застосувати й до інших архівів України.

Однак більше питань викликає класифікація церковних документів у ширшому масштабі, оскільки документи Київської митрополії зберігаються в різних архівних установах. Цей момент важливий, оскільки в рамках кожного фонду містяться акти, для яких спільним може визначатися їх внутрішній зміст. Наприклад, у згаданих фондах 127 та 128 містяться документи, що мають а) господарче спрямування, б) біографічне, в) управлінсько-розпорядче, г) довідкове тощо.

Звісно, в ситуації, яка розглядається, багато що залежить і від кількісного наповнення архівними справами чи інших фондів. У деяких із них можуть бути лише одиниці. Наприклад, у фондї 170 «Ржищівський Спасо-Преображенський жіночий монастир» в ЦДДАУК міститься усього лиш 293 справи. Щоправда, у деяких інших фондах маємо й іще меншу кількість справ, а в інших — навпаки.

Класифікація документів Київської митрополії виключно за фондоутворювачем має значення тільки при практичній діяльності дослідника. Щодо наукових досліджень, то тут класифікація може бути більш різноманітною: за хронологічними критеріями, за функціональними, за структурно-організаційними тощо.

За хронологічними критеріями може бути різноманітний підхід. Але традиційно історія будь-якої церковної структури базується на діяльності певного ієрарха. Тому, відштовхуючись від цього моменту, можна пропонувати розгляд документів відповідно до діяльності київських митрополитів. Такий підхід може мати сенс, адже кожен цей церковний діяч вносив певні свої власні бажання і уявлення в функціонування церковних структур Київської митрополії та в обіг документів в межах цієї єпархії.

За функціональними критеріями класифікація документів повинна враховувати передовсім спрямованість діяльності самої Київської митрополії. Попри те, що сама ця єпархія має головно релігійно-світоглядне призначення, тим не менше, вона виконує також і інші функції — економічно-господарську, соціально-політичну, освітню тощо. Відповідно до такого підходу можна виділяти документи економічного, просвітницького і т. д. спрямування.

За структурно-організаційними критеріями класифікаціями документів повинна розглядатися кризь призму існування в рамках митрополії відповідних структур, що утворюють всю ієрархічну систему управління. Тому тут можна означити документи Київської духовної консисторії, документи окремих монастирів, документи

Київської духовної академії, документи парафій, документи духовних училищ тощо. Такий підхід у класифікації можна вважати достатньо ефективним, оскільки він охоплює весь комплекс документів у їх управлінському коловороті.

Таким чином, класифікація документів Київської митрополії Синодального періоду може бути здійснена за різноманітними критеріями. Однак головним чинником при її здійсненні повинен виступати оптимальний підхід, визначений на основі тих завдань, що ставлять перед дослідником. Зрештою, нам здається, що важливою була б узагальнююча праця, у якій можна було б звести в єдине ціле (із застосуванням визначених способів класифікації) всю інформацію про фонди і документи Київської митрополії, що нині містяться в архівах України.

СЕКЦІЯ:
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГЛОБАЛЬНОГО
СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Л. Філіпова

**ОСОБЛИВОСТІ МАГІСТЕРСЬКИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ІНФОРМАЦІЙНОГО
ПРОФІЛЮ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ LIS В УНІВЕРСИТЕТАХ США**

L. Filipova

**FEATURES OF THE MASTER'S EDUCATIONAL PROGRAMS OF THE INFORMATION
PROFILE THE LIS SPECIALTY IN THE UNIVERSITIES OF THE USA**

В освітній американській системі вже багато десятиріч успішно розвивається інформаційна профілізація вищої освіти, яка має власні історію та традиції, що знаходить відображення в профільних освітніх програмах на рівнях магістра та доктора філософії. Йдеться про спеціальність Library and Information Studies (скорочено — LIS) — в перекладі: Бібліотечні та інформаційні дослідження (навчання). На думку американських фахівців, така спеціальність пов'язана з фіксованою інформацією і знаннями, послугами та інформаційними технологіями, які використовують для управління даними; охоплюють процеси створення інформації і знань, комунікації, виявлення, відбору, придбання, організації, опису, зберігання, пошуку, аналізу, опрацювання, оцінювання, узагальнення, поширення та управління даними, що організовані в бібліотеках, архівах та інформаційних службах.

Незважаючи на те, що акредитація в США є добровільною системою оцінювання діяльності університетів, більшість з них вважають за необхідне акредитувати майже усі свої програми задля успішного працевлаштування випускників. Саме роботодавці є головними для оцінки освітніх програм університетів, тому що вони забезпечують працевлаштування випускників, вважають за краще наймати фахівців, які закінчили акредитовані програми і відмовляються від неакредитованих кандидатів, котрі закінчили курси.

Акредитація гарантує, що університети та їхні підрозділи або програми відповідають професійним стандартам якості й цілісності.

Зокрема, в американських університетах підготовку магістрів бібліотечно-інформаційного профілю (LIS) з різними назвами магістерських програм визнано на

державному рівні. Водночас існують загальні положення щодо освітньої програми магістра (MSLIS), згідно з якою навчають професіоналів для управління бібліотеками та інформаційними службами. У різних університетах освітні програми можуть мати різні назви, які зумовлені вимогами роботодавців, наприклад, це: бібліотеки (шкільні, публічні та ін.), архівні, діловодні та інформаційні служби й системи.

На державному рівні акредитацію освітніх програм усіх рівнів за вказаним профілем здійснює ALA (American Library Association — Американська бібліотечна асоціація).

За даними акредитації магістерських освітніх програм (ОП) за спеціальністю LIS ALA у 2023 році, із 63 університетських ОП було затверджено різні назви ОП, серед яких більшість включала такі:

- Master of Science in Library and Information Science (Бібліотечні та Інформаційні науки);
- Master of Science in Information and Library Science (Інформаційні та бібліотечні науки);
- Master of Information Science / Master of Information Studies (Інформаційні науки);
- Master of Information (Інформація).

Крім того є і інші поодинокі назви щодо управління та мистецтва у вказаних галузях: Master of Management in Library and Information Science; Master of Arts in Library and Information Studies.

Слід відзначити, на наш погляд, серед інших американських університетів Іллінойський університет в м. Урбана-Шампейн (шт. Іллінойс), який успішно акредитував свою магістерську ОП MSLIS у комплексному трактуванні — Master of Science in Library and Information Science (до 2026 р.). Підкреслимо, що цей університет є головним у сфері обміну студентами та навчання їх за міжнародними програмами з різних країн світу. У рекламі на їх сайті [<https://ischool.illinois.edu/degrees-programs/graduate/ms-library-and-information-science>] йдеться про універсальний ступінь, який надає навички управління, аналізу та збереження інформації у різних сферах діяльності; є можливість налаштування програми відповідно до професійних цілей випускників-магістрів. Вони можуть обіймати керівні посади у різних інформаційних середовищах, включаючи різні бібліотеки, а також охорону здоров'я, бізнес та науку, серед яких такі, як: менеджер з інформаційних технологій, архіваріус, директор бібліотеки, інформаційний аналітик, вебдизайнер та інші. Пропонуються такі професійні напрями розвитку, як: Архівні та спеціальні колекції; Організація інформації та управління нею; Дослідницькі та інформаційні сервіси; Управління даними та знаннями тощо.

Варіативність спеціалізацій у межах освітніх ступенів такого рівня MSLIS реалізується в американських університетах вже багато десятиріч і, спираючись на досвід практичного застосування, виправдовує себе. На нашу думку, варто вивчати та аналізувати гнучкий підхід до освітніх можливостей окремих університетів, до плану підготовки та місць працевлаштування магістрів такого профілю та згодом адаптувати означений підхід до української освітньої системи.

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ ЯК КАТЕГОРІЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ

М. Pasichnyk, K. Prokopenko

ELECTRONIC PUBLICATION AS A CATEGORY OF ELECTRONIC RESOURCES

Електронні ресурси — це інформаційні ресурси, які використовуються за допомогою комп'ютера, що потребують периферійного пристрою або зв'язку з мережею Інтернет.

Електронні ресурси є новим видом інформаційної продукції на новітніх фізичних носіях; це різна електронна інформація в режимі локального та віддаленого доступу, інтерактивні мультимедіа.

Електронний ресурс може бути віддільним документом, таким як видання або мультимедійний продукт, або входити до складу іншого електронного ресурсу. Він також може слугувати як додаток до паперових документів та іншої інформації. Важливою особливістю електронних видань, що відрізняє їх від інших категорій електронних ресурсів, є наявність редакційної та видавничої обробки, а також наявність початкових даних, що пов'язує їх з традиційними друкowanymi виданнями.

Збільшення потоку електронних ресурсів призвело до необхідності виробити принципи і правила для їх бібліографічного обліку та каталогізації.

Електронні ресурси поділяють на види, які формують у групи за спільними ознаками: цільове призначення, структура багаточастинних документів, періодичність тощо.

Залежно від режиму доступу використовують такі електронні ресурси:

- локального доступу — містять інформацію, зафіксовану на окремому фізичному носії (магнітні диски (CDR/RW, DVDR/RW), дискети, flash пам'ять);
- віддаленого доступу (мережеві ресурси) — електронні ресурси, призначені для користування в інформаційних мережах (Інтернет), доступні необмеженій кількості користувачів (мережеві версії друкowanых видань, онлайнів газети та часописи, додатки до традиційної преси, сайти, блоги, статті, мультимедійні та програмні продукти, електронні ЗМІ, електронні ігри тощо).

Поняття «електронне видання» є подібним до електронних ресурсів. Воно охоплює набір інформації, яка може бути графічною, текстовою, цифровою, мовною, музичною, відео-, фотографічною та іншою. У рамках одного електронного видання можуть бути доступні інформаційні або інформаційно-довідкові ресурси, інструменти для створення та обробки інформації тощо. Електронне видання може бути виконане на будь-якому електронному носії, а також опубліковане в електронній комп'ютерній мережі.

Електронні відтворення друкowanых видань мають однаковий з оригіналом правовий статус, зберігають розташування тексту, ілюстрацій, посилань, приміток тощо.

Сьогодні на сучасних носіях видаються різні довідники, енциклопедії, словники, навчальні програми, записуються бібліографічні, повнотекстові бази даних, відеофільми.

Електронні освітні ресурси представляють собою засоби навчання, які існують у цифровій формі на різних типах носіїв або знаходяться в інформаційно-

телекомунікаційних системах. Вони можуть бути відтворені за допомогою електронних технічних пристроїв і використовуються в освітньому процесі. Електронні освітні ресурси розробляються з метою оновлення освітнього процесу і забезпечення рівного доступу до навчання для всіх учасників, незалежно від їх місця проживання та форми навчання. Міністерство освіти оновило вимоги та процедури для створення та впровадження таких ресурсів.

Види електронних освітніх ресурсів:

1. За функціональною ознакою:

- електронні навчальні видання об'єднують електронні версії друкованих підручників, електронні підручники, електронні практикуми, електронні хрестоматії, електронні курси лекцій, електронні навчальні посібники та інші подібні видання;
- електронні довідкові видання: електронні довідники, електронні енциклопедії, електронні словники та інші подібні видання;
- електронні практичні видання: збірники віртуальних лабораторних робіт, електронні методичні рекомендації, електронні робочі зошити та інші подібні видання.

2. За наявністю друкованої версії:

- електронні версії друкованих видань: електронні версії наявних друкованих видань;
- самостійні електронні видання або матеріали, які не мають друкованих аналогів: включають аудіовізуальні твори, електронні довідники, електронні словники, електронні методичні рекомендації, електронні тести, електронні дидактичні матеріали та інші подібні ресурси.

Організаційно-допоміжні електронні освітні ресурси можуть входити до складу основних електронних освітніх ресурсів або публікуватися окремо: аудіовізуальні твори, електронні довідники, електронні словники, електронні методичні рекомендації, електронні тести, електронні дидактичні матеріали та інші подібні ресурси.

Електронні навчальні посібники можуть включати теоретичний матеріал, який відповідає навчальній програмі, контрольні запитання до кожної теми, практично-орієнтовані компетентнісні завдання різних рівнів складності, тестові завдання, словники, список основної й додаткової літератури та інші матеріали.

Електронні освітні ресурси можуть бути розроблені та використані в одному навчальному закладі з дотриманням відповідного законодавства. Рішення про їх застосування може бути прийняте директором (керівником) навчального закладу.

Електронні освітні ресурси з грифом Міністерства освіти та науки України можуть бути розміщені на спеціальному інформаційному ресурсі.

I. Берест

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

I. Berest

INFORMATION WARS AND THEIR IMPACT ON THE SITUATION IN UKRAINE

Інформаційні війни — це конфлікти та сутички, які відбуваються у сфері інформації й засобів масової інформації і спрямовані на вплив на суспільну думку, всупереч науковим фактам чи спростовуючи їх, створюючи дезінформацію,

спотворюючи реальність або розповсюджуючи пропаганду з метою зміни думки або поглядів громадськості.

Україна була однією з країн, які стали аренами інформаційних війн під час ряду подій, зокрема конфлікту на сході України. Після анексії росією Криму у 2014 році і повномасштабного вторгнення росії в Україну, інформаційні війни стали суттєвим інструментом ведення війни. Обидві сторони конфлікту активно використовують пропаганду та дезінформацію для досягнення своїх цілей.

Російська федерація використовує свої засоби масової інформації для розповсюдження пропаганди, яка найчастіше спрямована на дискредитацію української влади, підтримку сепаратистів та створення негативного ставлення до України в російському та міжнародному співтоваристві.

Українська влада й цивільне суспільство активно працюють над виявленням та спростуванням фейків і дезінформації через незалежні фактчекінгові організації та медіа.

Також інформаційні війни можуть включати кібератаки на українські інформаційні інфраструктури та державні органи, що може призвести до розголошення конфіденційної інформації або завдання шкоди інфраструктурі.

Вплив інформаційних воєн на сучасну ситуацію в Україні досить суттєвий. Вони можуть викликати негативні наслідки для стабільності та безпеки країни, розпалюючи антиукраїнський націоналізм або суперечки між різними соціокультурними групами. Дезінформація може впливати на результати виборів, публічну думку та громадську активність.

Інформаційні війни можуть призвести до зменшення довіри до інформаційних джерел, що загрожує функціонуванню демократичних інститутів та свободі преси.

Україна намагається впровадити заходи для захисту себе від інформаційних війн, зокрема підвищує свою інформаційну грамотність, розширює мережу фактчекінгових агентств та зміцнює кібербезпеку для захисту своєї інфраструктури.

Понад те, що Україна робить для захисту від інформаційних воєн, міжнародне співтовариство також відіграє важливу роль у боротьбі з цим явищем. Один із ключових аспектів — забезпечення підтримки та співпраці з іноземними партнерами, зокрема з країнами Європейського Союзу та НАТО.

Деякі інші способи, які Україна та інші країни можуть використовувати для боротьби з інформаційними війнами, включають зміцнення інформаційної грамотності. Власне йдеться про розширення інформаційної грамотності серед громадян та освіти, яка має на меті розпізнавання фейків і дезінформації.

Важливим фактором являється підтримка незаангажованих ЗМІ, зокрема забезпечення свободи преси та незалежних ЗМІ, які можуть функціонувати без зовнішнього тиску і контролю. Пріоритетним фактором також виступає співпраця з міжнародними організаціями, які спеціалізуються на питаннях кібербезпеки й боротьби з дезінформацією.

Ще варто відзначити розробку і впровадження законодавчих заходів, а саме прийняття законів та регулятивних актів, які нормують діяльність інформаційних платформ і соціальних мереж щодо поширення дезінформації й обмеження доступу до небажаного вмісту.

Також важливо брати участь у розробці міжнародних стандартів, які регулюють використання кіберзасобів в рамках конфліктів та інформаційних воєн.

Загалом інформаційні війни залишаються складним й актуальним викликом для України та інших країн, і потребують поєднання зусиль як на національному, так і на міжнародному рівні для ефективної протидії й мінімізації впливу на суспільство та політичні процеси.

Також пропонуємо декілька порад та стратегій щодо боротьби з інформаційними війнами й дезінформацією:

1. Розпізнавання дезінформації: навчитись визначати підозрілі джерела інформації та фейки; перевіряти інформацію, перш ніж вірити їй або поширювати її; особливо важливо звертати увагу на заголовки та загальну логіку інформації — часто дезінформація містить нелогічні або суперечливі твердження.
2. Співпраця з фактчекерами. У межах цього потрібно слідкувати за роботою незалежних фактчекінгових організацій. Вони допомагають виявляти та підтверджувати достовірність інформації.
3. Інформаційна грамотність, що потребує розвитку інформаційної грамотності себе та оточення, вивчення методів розпізнавання дезінформації та навчання цього інших.
4. Збереження конфіденційності і безпеки в мережі — варто дбати про свою кібербезпеку, використовуючи надійні паролі та захисні програми, завжди пам'ятати про конфіденційність особистої інформації, якою діляться в Інтернеті.
5. Критичне мислення — завжди використовувати критичне мислення при розгляді інформації, запитувати себе, хто стоїть за інформацією та які можуть бути його мотиви.
6. Сприяння незалежним ЗМІ — слідкувати та підтримувати незалежні ЗМІ, які виконують фактчекінг та проявляють професійні якості в роботі.
7. Виявлення кібератак. Для підвищення своєї кібербезпеки слід використовувати надійний антивірус та здійснювати інші заходи для захисту свого комп'ютера й особистих даних.
8. Співпраця з державними органами — зв'язатися з державними органами для отримання корисної інформації щодо інформаційних загроз та дезінформації.
9. Спільнота та мережа контактів — створювати мережу контактів, яка дозволить всім перевіряти інформацію й консультуватися щодо надійності джерел.
10. Соціальна відповідальність — обов'язково потрібно бути відповідальними в соціальних мережах та Інтернеті, не поширювати інформацію, яка не перевірена, не розголошувати особисту інформацію інших людей без їхньої згоди.

Загалом боротьба з інформаційними війнами потребує поєднання особистих зусиль та загальносуспільних заходів. Дотримання цих порад може сприяти збереженню інформаційної безпеки та створити більш надійний інформаційний простір. В інформаційних війнах і дезінформації важливо бути інформаційно грамотними та вміти критично мислити. Зростаюча інформаційна грамотність, співпраця з фактчекерами, захист конфіденційності та підтримка незалежних ЗМІ можуть допомогти в боротьбі з цими загрозами. Це важливо для збереження демократії та громадянського суспільства в умовах сучасної інформаційної дійсності.

О. Федотова, А. Андибор

**СПЕЦИФИКА ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
У КОРПОРАТИВНІЙ КУЛЬТУРІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ**

О. Fedotova, A. Andybor

**SPECIFICS OF APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES
IN THE CORPORATE CULTURE OF ENTERPRISE MANAGEMENT**

Нині кожне підприємство у своїй роботі використовує корпоративні інформаційні системи. Цей важливий крок у розвитку сучасних організацій дозволяє підвищити ефективність їх роботи, вдосконалити корпоративну культуру, збільшити продуктивність, оптимізувати звітність в управлінні, забезпечити кращий доступ до інформації з метою прийняття стратегічних рішень.

Упровадження корпоративних інформаційних систем — доволі складний процес, який вимагає уважного планування, організації та координації. Він є не тільки технічним актом, а й заходом, що потребує зміни в культурі управління компанією. Успішне застосування такого роду систем може значно покращити конкурентоспроможність підприємства та сприяти його стійкому розвитку в умовах сучасного бізнесу.

Задля грамотної організації виробничих процесів на цьому етапі недостатньо мати в розпорядженні лише матеріальні та людські ресурси. Вкрай необхідна ще й детальна інформація як про внутрішній стан організації, так і про навколишнє середовище.

Запорукою якісного управління організаціями вважається підготовлена на відповідному рівні, якісна й достовірна інформація. Саме тому інформаційні системи виступають важливим елементом управлінської діяльності.

У межах нашого дослідження маємо уточнити термін «інформаційна система» (далі — ІС). Під ним мається на увазі формація, яка забезпечує збереження і здійснення маніпуляцій з інформацією, що стосується проблемної галузі. Власне маніпулювання передбачає комплекс певних операцій з інформаційного збору, оброблення, віднайдення, передавання інформаційних даних, важливих у ході прийняття управлінцем рішень.

Слід зазначити, що в науковій літературі найчастіше пропонуються такі різновиди класифікацій інформаційних систем: за сферою безпосереднього застосування; за вартістю та масштабами; за функціональною ознакою; за управлінськими рівнями.

Утім, оптимально ефективним є застосування ІС інтегрованого типу, які включають усі напрями роботи організації. Порівняно нещодавно інтегровані системи управління дістали назву корпоративних інформаційних систем. Власне корпоративні інформаційні системи (КІС) являють собою інтегровані системи керування територіально розподіленим підприємством відкритого типу та базуються на комплексній автоматизації бізнесових операцій усіх рівнів підприємств, зокрема і процесів прийняття якісних управлінських рішень.

Водночас серед корпоративних інформаційних систем, спрямованих на впровадження автоматизації різновидів господарського призначення обліку та управління організацією, виокремлюють такі категорії: локальні («Інфобухгалтер»,

«Турбобухгалтер» та ін.), середні інтегровані (ПАРУС, «Інфософт» тощо) й великі інтегровані (скажімо, PeopleSoft, SAP і т. п.). Серед названих систем перші — елементарні й фінансово найбільш доступні, зорієнтовані на вирішення певних завдань щодо ведення обліку в організації; другі — широко розповсюджені на українському інформаційному ринку; треті — найновіші, багатофункціональні, західного управлінського зразка, проте доволі дорогі.

Залежно від типу сучасних корпоративних інформаційних систем, їм притаманні такі параметри:

- 1) масштабність, тобто охоплення великих територій та наявність суттєвої програмно-апаратної платформи;
- 2) функціонування в обчислювальному неоднорідному середовищі (тобто на різнопланових обчислювальних платформах, а також під контролем різних видів операційних систем);
- 3) застосування багатоплатформного варіанта ведення обчислень (принципово різні комп'ютери з аналогічним інтерфейсом і логічними операціями);
- 4) ведення розподіленого типу обчислення шляхом використання допоміжної архітектури клієнт-серверу (коли вирішення завдання розподілене серед кількох комп'ютерів).

Однією з найважливіших вимог для роботи корпоративних інформаційних систем корпоративного рівня є обов'язкове забезпечення розподіленого типу діяльності і можливості віддаленого доступу для роботи.

Новітні системи згаданого типу мають також відповідати низці вимог, а саме: задовольняти параметри клієнт-серверної архітектури із перспективою провадження промислово орієнтованих систем управління базами даних; відповідати параметрам безпеки через застосування надійних методів контролю і розмежування клієнтського доступу до наявних інформаційних ресурсів; підтримувати розподілену технологію обробки інформаційних даних; мати модульний принцип структурної побудови з числа програмно-незалежних функціональних блоків та інших програмних компонентів; підлягати можливості суттєвого розширення в результаті застосування відкритих стандартів; безперешкодно підтримувати технології Інтернет та Інтранет.

Отже, використання сучасних інформаційних технологій допомагає бізнесу одержати повну інформацію про стан справ та вчасно розробити план для подальшого росту або вирішення актуальних проблем. Варто також пам'ятати про безпеку в інформаційному середовищі, оскільки програми, які застосовуються в різних галузях і напрямках ведення бізнесу, дозволяють налагодити ефективний захист інформації від несанкціонованого доступу та кіберзагроз, гарантують надійність даних, допомагають покращити спілкування між співробітниками підприємства та вдосконалити корпоративну культуру управління. Усі ці фактори підсилюють важливість впровадження корпоративних інформаційних мереж для підприємств. Завдяки їм компанії можуть забезпечити ефективну роботу, високий рівень безпеки й конкурентоспроможність на ринку, що є ключовими чинниками успіху в сучасному світі.

О. Романюк, І. Коваленко

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ СПЕЦІАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ЗНАРЯДДА ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

O. Romaniuk, I. Kovalenko

SPECIAL INFORMATIONAL AND PSYCHOLOGICAL OPERATIONS AS A TOOL OF HYBRID WARFARE

У гібридній війні, яку Росія веде проти України, інформаційна сфера відіграє не менш важливу роль ніж військова та економічна. Сьогодні дослідники все більше схиляються до думки, що гібридна війна ведеться, перш за все, за людей, за їхні погляди і переконання, а лише потім за територію. Основними методами інформаційної складової гібридної війни є «викид» певної дезінформації, інтерпретація реальних подій у вигідному для себе ключі або створення вигаданих подій. Найефективнішою формою реалізації таких завдань є проведення інформаційно-психологічних спеціальних операцій.

Інформаційно-психологічна операція (ІПСО) — це система інформаційних заходів, що ставить своєю метою конструювання сприйняття реальних або вигаданих подій широкими масами населення через вплив на їхні почуття, мотиви, критичне мислення. Об'єктами ІПСО можуть бути населення країни супротивника, населення цієї країни, а також населення інших (не воюючих) держав. У разі, коли об'єктом ІПСО є населення країни супротивника, то її завдання полягають в його деморалізації, втрати віри в перемогу збройних сил цієї країни, зародження сумнівів у необхідності продовження цієї війни. Коли об'єктом ІПСО є населення цієї країни, то методика ставить своїми завданнями збільшити підтримку влади, політичного режиму, інтерпретувати події на фронті (навіть коли справи йдуть кепсько) на свою користь, зміцнити національну єдність. Коли об'єктом ІПСО є населення не воюючих країн, завдання полягають у забезпеченні насамперед моральної, а, можливо, й іншої (політичної, економічної тощо) підтримки цієї воюючої країни. Проте ІПСО може бути націлене на всі ці об'єкти одночасно.

Кожна ІПСО являє собою унікальне явище, проте всі такі операції мають приблизно однакову технологію підготовки та проведення, які можна розділити на п'ять етапів, два з яких є підготовчими, а інші три — етапами реалізації.

1. Визначення завдання проведення ІПСО, прогнозування ефекту, що має бути досягнутий у результаті операції.

2. Розробка алгоритму проведення операції, визначення її дійових осіб.

3. Реалізація ІПСО. Відбувається т. зв. викид інформації, що має принести прогнозований психологічний ефект. Такий викид може здійснюватися як офіційно (через офіційну заяву), так і неофіційно (приміром, через інтерв'ю в ЗМІ). Його може здійснювати як офіційна особа (державний посадовець), так і неофіційна (відомий експерт або журналіст за замовленням уряду або спецслужб).

Ця інформація поширюється в медійному просторі ангажованими засобами масової інформації та персональними соціальними комунікаторами (блогерами, експертами, журналістами тощо).

П'ятий етап є найбільш важливим, оскільки на ньому має бути забезпечений успіх всієї операції. Його сутність полягає в тім, що інформація, яка поширена

ангажованими ЗМІ та персональними комунікаторами, набуває вірусного поширення серед широких мас. Тобто вона поширюється як вірус, вже самостійно без цільової установки її поширювачів — пересічних громадян (див. схему 1).

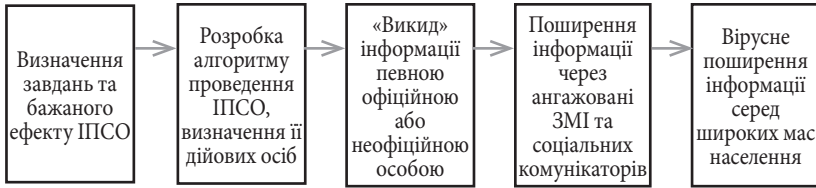

Схема 1. Основні етапи підготовки та проведення ІПСО

Нині, коли Україна обстоює свою державну незалежність у війні проти російської гібридної агресії, особливо актуальною є проблема протидії та нейтралізації ворожих ІПСО. Цей процес залежить від координації зусиль структур, таких як Рада національної безпеки і оборони, Національний інститут стратегічних досліджень, Генеральний штаб Збройних Сил України, Головне управління розвідки Міністерства оборони України, Служба безпеки України, Міністерство закордонних справ України, Міністерство культури та інформаційної політики України.

Діяльність з протидії та нейтралізації ворожих ІПСО передбачає такі стадії:

1. Прогнозування проведення ворогом своїх ІПСО, їх спрямованості, способів та засобів реалізації, що базується на аналізі ситуації в стані супротивника, всередині власної країни, на міжнародній арені, а також даних розвідки та інших спецслужб.
2. Швидке спростування «викиду» супротивником первинної інформації через належну аргументацію, підкріплену певними фактами (контрінформація). Чим швидше відбудеться спростування, тим ефективнішим воно буде.
3. Поширення контрінформації через вітчизняні та зарубіжні ЗМІ. Чим ширше відбудеться поширення, тим контрінформація буде ефективнішою.

Поширення контрінформації має запобігти вірусному поширенню інформації супротивника або принаймні суттєво загальмувати його. Фінальний результат нейтралізації ворожих ІПСО залежить від аргументованості та достовірності застосованої інформації. Чия інформація є більш аргументованою та достовірною, то той має більше шансів виграти в інформаційній боротьбі.

І. Берест, В. Патрицький

МІСЦЕ ДОКУМЕНТНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ПРОЦЕСАХ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

I. Berest, V. Patrytskyi

THE ROLE OF DOCUMENT COMMUNICATIONS IN THE INSURANCE ACTIVITY PROCESSES

У сучасному суспільстві документна комунікація є найважливішою підсистемою соціальних, освітніх та економічних комунікацій, яка включає процеси і засоби обміну інформацією за допомогою документів. Документна комунікація

відіграє ключову роль у русі різноманітної інформації, забезпечуючи створення, зберігання й поширення документів, включаючи сферу страхування.

Походження документної комунікації відзначається на певному етапі соціального розвитку людства, і нині вона охоплює всі аспекти суспільного життя. У контексті документної комунікації електронні документи можуть бути створені, передані, збережені та перетворені за допомогою електронних засобів у візуальну форму.

Візуальне представлення електронного документа може бути здійснене через використання комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення або переведення інформації на папір з використанням комп'ютерного обладнання у вигляді, придатному для сприйняття людиною.

У сучасній науковій теорії документи розглядаються як носії інформації, засоби її передачі в просторі та важливий аспект соціальної комунікації. Документ також розглядається як частина управлінських, правових, організаційних систем і представляє собою спосіб подання соціальних відносин та сучасної комунікації. Отже, комунікаційна функція документа є однією з найбільш важливих і значущих функцій документної комунікації.

Документ, як засіб спілкування, застосовується як у професійному, так і в особистому житті індивіда, і може відігравати ключову роль для учасників комунікаційного процесу.

Слід відзначити, що документ відрізняється від звичайної інформації тим, що завдяки певним атрибутам його можна ідентифікувати як зафіксовану інформацію на матеріальному носії, і він підпадає під певні стандарти, правила та вимоги для збереження й розповсюдження в просторі і часі.

Особливе місце в системі документно-інформаційних комунікаційних процесів належить інформаційно-комунікаційним інститутам, які є складовою системи документно-інформаційних комунікацій.

Перш за все, документні комунікації є інструментом для формалізації взаємодії між страховиком та клієнтом. За допомогою документних комунікацій створюються правові зв'язки між сторонами й визначаються умови страхування. Крім того, документи містять важливу інформацію про страхові випадки, що дозволяє страховикам здійснювати аналіз ризиків і розраховувати відповідні страхові тарифи.

Документні комунікації також є інструментом забезпечення ефективної внутрішньої комунікації в межах страхової компанії. Це включає обмін документами між різними підрозділами компанії, наприклад, між відділом підписання договорів та відділом обробки заявок на страхування. Забезпечення ефективної комунікації між різними підрозділами може допомогти покращити якість обслуговування клієнтів та зменшити ризики, пов'язані зі збоями в роботі.

У сучасних умовах документні комунікації в страховій діяльності часто здійснюються за допомогою електронних каналів зв'язку.

Документно-інформаційні комунікаційні інститути можна класифікувати як комуляційні і некомуляційні. Процес інституціоналізації включає такі важливі аспекти: наявність соціальної потреби в інформації, усвідомлення важливості документно-інформаційного обміну, наявність засобів комунікації, можливість організації, формалізації та стандартизації процесів.

Комунікаційні інститути виконують соціально-економічні функції, включаючи архівну справу, бібліотечно-бібліографічну діяльність, музейну справу, систему науково-технічної інформації та телекомунікаційні мережі, наприклад, Інтернет.

Некомунікаційні інститути, з іншого боку, не виконують соціально-економічні функції і включають такі сфери, як газетно-журнальна діяльність, книговидавнича справа, книготорговельна справа та засоби зв'язку, такі як пошта й телеграф.

В основі документно-інформаційної комунікації — комунікаційний акт, який включає такі компоненти: комунікант (відправник), реципієнт (одержувач), комунікат (повідомлення), зміст інформації, код (система символів для передачі інформації) та контекст (ситуація чи середовище, у якому відбувається комунікація). Зазвичай комунікант має уявлення про те, як повідомлення може бути зрозуміло реципієнту. Однак результат інтерпретації, тобто сприйняття повідомлення одержувачем, визначається рядом факторів, зокрема процесом кодування.

Кодування полягає у вираженні ідеї комуніканта за допомогою символів або знаків, що перетворюють ідею на мову, яку може розуміти реципієнт. Кодування є суб'єктивним процесом і залежить від особи, котра кодує, але головна ідея полягає в тому, щоб зберегти інтерпретацію повідомлення для одержувача згідно із визначеними цілями комунікації. Як коди можуть бути використані звуки, символи, слова та інші знаки.

Повідомлення — це зафіксована інформація, яку комунікант намагається передати реципієнту. Декодування повідомлення полягає в перекладі його на мову одержувача і залежить від індивідуальних можливостей реципієнта, його спроможності розпізнавати інтерпретувати використані коди під час передачі ідеї. Адекватність сприйняття повідомлення є суб'єктивною та може варіювати від нуля до ста відсотків залежно від умов. До прикладу, відсутність знання певної іноземної мови внеможливіє декодування іншомовного повідомлення до нуля, а знання мови обома учасниками комунікації, навпаки — покращує сприйняття повідомлення.

Комунікаційний канал — це реальна або уявна лінія зв'язку, по якій повідомлення передається від комуніканта до реципієнта. Наявність комунікаційного каналу необхідна умова для будь-якого процесу комунікації. Канал надає комунікантові та реципієнту засоби для створення й сприйняття повідомлення, включаючи символи, мову, коди, матеріальні носії повідомлення та технічні пристрої. Таким чином, комунікаційні канали представляють собою матеріальну складову документно-інформаційної комунікації.

Нині щороку неухильно збільшується частка документів, виконаних у електронному вигляді та у страхуванні зокрема. Цьому сприяють усі більш зростаючі можливості інформаційних технологій у житті суспільства та держави. Для сучасного етапу розвитку нашої країни характерні стрімкий та активний розвиток систем електронного документообігу, обсяг електронних документів, що постійно наростає в діяльності органів державної влади, архівів, бібліотек та промислових підприємств, зростання кількості технічних документів, виконаних з використанням програмних продуктів і засобів автоматизованого проектування, збирання виробів тощо.

М. Олійник, О. Федоров

ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ОКТАВІАНА ТА АНТОНІЯ ЯК НАСТУПНИКІВ ЦЕЗАРЯ

М. Oliinyk, O. Fedorov

INFORMATION POLICY OF OCTAVIAN AND MARK ANTONY AS CAESAR'S SUCCESSORS

Представляючи аналіз інформаційної боротьби після смерті Цезаря, коли його ім'я стало вирішальним фактором для всіх ворогуючих сторін, зазначимо, що багато хто, особливо члени сенату, не до кінця усвідомлювали, наскільки важливою була ця людина для Риму. Після його смерті, ім'я Цезаря стало найважливішим інструментом для будь-якого акту пропаганди, і це стало причиною того, що тінь диктатора була кинута на всі аспекти життя в Пізній республіці та навіть за її межі. Основна боротьба, відразу після смерті Цезаря, розгорнулася між т. зв. цезаріанцями та республіканцями. Перша партія використовувала ім'я Цезаря як ідеальну модель того, як Рим міг би процвітати під управлінням когось подібного. Інша сторона використовувала ім'я Цезаря, щоб окреслювати розбещеність останнього владою і як результат — руйнацію республіканських ідеалів, які були основою римської влади. Але в цьому конфлікті у цезаріанців було більше козирів. Відродити республіканські ідеали не вдалося, оскільки зміни в державі стали надто глибокими. Формула республіки була вичерпана, і після Цезаря, багато людей (особливо міський плебс) вважали, що сильний лідер кращий за старі ідеали. Така ситуація оточила ім'я Цезаря великим символізмом після його смерті. Його останні дії з багатьма законодавчими ініціативами та природа його смерті підготували шлях для прославлення. Послідовники Цезаря після безрезневих ід, особливо Октавіан та Антоній, використали цю ідею та розвинули її, щоб створити концепцію того, що він був взірцем лідерства. В інформаційній політиці тріумвірів Цезар навіть став божественним.

За іронією долі, коли вбивці Цезаря використовували його ім'я у своїй інформаційній політиці, щоб засудити його, насправді для більшості римлян це лише посилювало пропаганду Цезаря. У якийсь момент, Цицерон зрозумів це і спробував скористатися сформованою репутацією колишнього диктатора, використавши у своїх інтересах цезаріанців (Октавіана) проти інших послідовників Цезаря (Марка Антонія та Лепіда). Але ця гра була надто очевидною і закінчилася смертю Цицерона під час жорстоких проскрипцій, коли полягло й багато противників другого тріумвірату. Інші республіканці, на чолі з Брутом і Кассієм, зазнали поразки від Марка Антонія під час і після битви при Філіппах. Битва при Філіппах була кроком до помсти за смерть Цезаря. З цієї причини навіть богів, наприклад, Марса Ультора, було використано з метою пропаганди божественної спадщини Цезаря. Стало вирішальним те, що Октавіан почав видавати себе за сина божественного Цезаря, що також надавало йому богоподібних рис. Та зазначимо, що, згідно з заповітом Цезаря, той всиновлював Гая Октавія (Cass. Dio. 46.47.5-6), й повне ім'я останнього звучало вже як Гай Юлій Цезар Октавіан (sic!). Хоча Октавіан не дозволяв називати себе богом, ані віддавати собі почесні як богу, він знайшов інший спосіб для оточення себе ореолом божественності — підкреслював походження від божественного

Юлія (*divi filius*) і висловив згоду на практикування культу свого генія, тобто тієї частинки божественного ества, яка, відповідно до римських традиційних вірувань, проявлялася в діяльності людини. Сам Август скромно зазначав, що: «... влади мав не більше, ніж інші, які були в мене коли-небудь колегами за посадою» (RGdA. 34). Та це могло бути лише маскування справжнього політичного становища принцепса в Римі.

Величезна кількість пропаганди ґрунтувалася на припущенні, що божественний син божественного Цезаря відновить колишню славу Республіки. Таке враження створювало відчуття, що в Римі не порушаться традиції (*mos maiorum*) і водночас держава матиме наступника Цезаря, який займатиметься соціальними справами, що особливо цікавило плебс. Це знайшло позитивний відгук й у рядах війська, для яких питання божественності не було таким дратівливим як, наприклад, для нобілів. Створення образу «нового Цезаря» в середовищі плебсу та ветеранів було необхідним кроком для легалізації Октавіаном своєї діяльності та подальшої політичної кар'єри.

Подібна пропаганда змусила Октавіана шукати рішення, щоб тільки він був тим, хто міг би використовувати будь-яку символіку Цезаря та його ім'я. З іншого боку, Антоній був старшим, досвідченішим, а також як полководець, набагато успішнішим, ніж Октавіан. Боротьба між ними була неминучою. Розлад усередині тріумвірів відкрив для Клеопатри гарну можливість висунути свої претензії на «спадкоємця» Цезаря та завоювати владу в Римі. Однак справжньою перешкодою для Октавіана в повній мірі володіти всіма ознаками символіки Цезаря був син Клеопатри — Птолемей Цезар (Цезаріон). Цей хлопчик, а скоріше його мати, ім'я Цезаря міг (могла) використовувати відкрито, без домислів. Коли Антоній став союзником Клеопатри, війна стала неминучою.

Клеопатра та її син використовували ім'я Цезаря з очевидною метою — завоювати владу в Римі, але саме Антоній міг втілити ці мрії. В інформаційній політиці головним «козирем» Клеопатри й Антонія був син Цезаря. Якщо він став би царем, міг виникнути новий вид монархії, а її основоположник в такому разі успадковує славетне минуле Цезаря та Птолемеїв, але який також матиме родинні зв'язки з Олександром Македонським. В Цезаріоні Рим міг мати лідера, який був би досконалим із символічної точки зору. Це була велика перспектива для Марка Антонія; однак для Октавіана це несло найбільшу загрозу. Ось чому війна проти Антонія була для нього також боротьбою за усунення «іншого» Цезаря; у цьому світі існувало місце тільки для одного Цезаря. Цезаріон був важливим чинником для пропаганди, але реальні політичні інтриги та військова боротьба повинні були вестися. Для Антонія проблема полягала в тому, що він діяв на основі своїх головних емоцій і хибної віри у власну долю. З точки зору інформаційної політики та прагматичного використання пропаганди, Октавіан мав повну перевагу над своїми опонентами.

Перемога в битві при Акції, а потім і у Єгипті, забезпечила Октавіану панівне становище в державі. Згодом він став принцепсом Риму протягом наступних років, що стало найважливішим політичним кроком у переході від республіки до імперії. Символізм Цезаря в інформаційній політиці Октавіана Августа був значною мірою замінений іншими факторами, але його тінь і його ім'я залишилися в Римській імперії назавжди.

І. Захарова, Г. Поздняк

ТИПИ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ СФЕРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

I. Zakharova, H. Pozdniak

TYPES OF SOCIAL INSTITUTIONS IN THE INFORMATION SERVICES SPHERE

Для полегшення пошуку необхідної інформації в суспільстві створено спеціальні інститути. Вони накопичують інформацію і надають її відповідно до потреб людей. Діяльність, що забезпечує задоволення інформаційних потреб суспільства, прийнято визначати як інформаційне обслуговування (інформаційний сервіс).

Враховуючи величезну кількість установ, які займаються інформаційною діяльністю, інформаційним обслуговуванням, актуальним є визначення основних типів інститутів, які відповідальні перед суспільством за здійснення інформаційної діяльності.

Одним з підходів до класифікації інформаційних інститутів є відомчий підхід, що значимо з точки зору управління. З цих позицій він виділяє, окрім вищих органів влади, «інформаційні», «соціальні», «силові», «виробничі», «наукові», «природно-ресурсні», «економічні» та «політичні» установи та їх інформаційні ресурси.

Для класифікації цих установ з погляду інформаційного обслуговування доцільно використовувати функціональний підхід, а в якості розмежувальної ознаки першого рівня застосувати віднесення виконуваної ними інформаційної діяльності до основної, включеної чи допоміжної. На цій основі можна виокремити три групи установ.

1. Для першої групи установ, які включають адміністрацію, аптеку, службу побуту і подібні, інформаційне обслуговування виступає не як основна, а як додаткова функція. Ці установи надають клієнтам інформацію про свій робочий графік та розширення послуг, які вони пропонують (рекламна інформація). Вони також консультують клієнтів з питань, що входять в їхню компетенцію (консультативна інформація). Отже, інформаційне обслуговування в цьому випадку спрямоване на підвищення продуктивності діяльності організації.

2. Друга група установ представлена навчальними закладами, де інформаційне обслуговування становить невід'ємну складову основної діяльності. Воно не відокремлене та здійснюється в межах форм цієї діяльності (уроку, лекції, семінару, електронного навчання тощо).

3. Третя група служб включає бібліотеки, служби науково-технічної інформації (НТІ), рекламні фірми, архіви, музеї, книгарні, видавництва, телеграфні агенції, статистичні служби, кінопрокат, радіо- та телевізійні компанії, відеослужби, служби інформаційних брокерів та інші спеціалізовані установи, призначені для інформаційної діяльності. У межах цієї групи установ, інформаційне обслуговування функціонально (і часто організаційно) становить важливий елемент їхньої діяльності.

Усі ці установи входять до згаданої індустрії інформації, оскільки основною метою і змістом діяльності в індустрії інформації є перетворення інформації для виринення будь-яких завдань споживачів та забезпечення умов доступу споживачів до необхідної інформації.

Очевидно, що всі установи другої та третьої групи є інститутом соціальної пам'яті, а окремі (у т. ч. названі) служби — установи цього інституту, які, згідно з соціологічною наукою, створюються для виконання своїх функцій.

В інституті соціальної пам'яті та установах індустрії інформації виконують завдання, пов'язані з накопиченням і передачею інформації, соціального досвіду, культурних взірців, спрямовуючи це як на поточне, так і на майбутнє покоління (завдання кумуляції та трансляції). У закладах освіти передача інформації, культури й соціальних норм призначена для поточного покоління (трансляційна функція).

Серед установ індустрії інформації, залежно від особливостей виконання першої функції, виділяються дві групи організацій.

1. Перша група, до якої входять бібліотеки, архіви, служби науково-технічної інформації (НТІ), Книжкова палата, музеї, здійснює довгострокову кумулятивну (збір, обробка і тривале зберігання документної інформації) і трансляційну функції, що реалізується в процесі інформаційного обслуговування. Зазначена функція сприяє поширенню інформації, забезпеченню доступу людей до накопичених цими, а також іншими установами інформаційних ресурсів, задоволенню їх інформаційних та культурних потреб.

2. Друга група, яку представляють видавництва, виставкові комплекси, рекламні агенції, книгарні, редакції радіо, телебачення, інформаційні брокери, виконують короткострокову кумулятивну й трансляційну функції. Незважаючи на різноманітність функцій, усі ці установи надають інформаційні послуги користувачам. Бібліотеки, архіви, музеї та інші інституції мають свої специфічні особливості, пов'язані з типом документів, які вони зберігають, та групами користувачів, на які вони орієнтовані. Наприклад, бібліотеки в основному надають документи та інформацію широкому колу користувачів, при цьому деякі бібліотеки також зберігають та надають рукописні матеріали. Архіви спеціалізуються на зберіганні неопублікованої документації й матеріалів від установ і організацій, які втратили своє актуальне значення, і ця інформація призначена головним чином для фахівців. Телебачення створює аудіовізуальні передачі для широкої аудиторії, а служби інформаційних брокерів орієнтовані на обмежене, але платоспроможне коло користувачів.

Окрім специфіки кожної групи установ, їх інформаційне обслуговування може бути виражене за допомогою різних термінів, таких як «бібліотечне обслуговування», «музейне обслуговування», «архівне обслуговування» та інші. Однак наявність загальних ознак обслуговування обґрунтовує використання терміна «інформаційне обслуговування», який визначається стандартами і включає надання інформаційних послуг користувачам. Згідно із Національним стандартом України ДСТУ 5034:2008 «Інформація і документація. Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять», інформаційне обслуговування — це «забезпечення користувачів необхідною інформацією, яку надають бібліотеки, інформаційні органи, інформаційні центри, інформаційні системи».

Надання інформаційних послуг користувачам є загальною ознакою всіх установ, які займаються інформаційним обслуговуванням, незалежно від того, чи це є основною або допоміжною сферою діяльності.

Кожен вид інформаційного обслуговування (бібліотечне, архівне, музейне та ін.) має свої характерні форми послуг, які переважно надаються. Бібліотеки,

наприклад, надають документи для тимчасового користування, а також довідки. Музеї спеціалізуються на експозиційних послугах та проведенні екскурсій. Органи НТІ надають аналітичні послуги, тоді як мас-медіа, такі як радіо і телебачення, виробляють новинні передачі. Важливо зауважити, що це означає не виключення інших видів послуг у відповідних установах. Терміни вказують на панівні форми обслуговування в кожній з них, а не на їхню єдину функцію. На цій підставі всі ці види обслуговування можна розглядати як підклас інформаційного обслуговування, яке забезпечує користувачів необхідною інформацією шляхом надання відповідних послуг. Однак загальні функції інформаційного обслуговування існують у всіх цих установах. Серед них можна виділити такі види послуг, як бібліотечне, архівне, музейне та інше інформаційне обслуговування, які забезпечують користувачів інформацією в результаті надання відповідних послуг. Ці обслуговування мають специфічні особливості в кожній групі установ, але загальний фактор полягає в наданні інформаційних послуг користувачам.

Але інформаційне обслуговування можна розглядати як утворення не лише у функціональному плані. Адже це — складна організаційна система, куди входять державна, галузеві, регіональні підсистеми обслуговування, і навіть підсистеми, які створюють спеціалізовані структурні підрозділи всередині інформаційних служб, а сама система має вихід у світовий інформаційний простір.

Система інформаційного обслуговування трансформується у зв'язку зі зміною історико-культурного та соціального контексту, адаптується до впливу зовнішнього середовища за допомогою механізмів спеціалізації та універсализації, централізації й децентралізації, концентрації ресурсів та їх диференціації, координації й кооперування окремих підсистем. Активно триває процес спеціалізації інформаційного обслуговування у зв'язку зі зростанням обсягів інформації та пов'язаною з цим спеціалізацією інформаційних служб.

В. Кудлай, Я. Левченко

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ ТА ПОСЛУГИ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ

V. Kudlai, Ya. Levchenko

INFORMATION PRODUCTS AND SERVICES OF MODERN LIBRARY INSTITUTIONS

Всеохоплююча інформатизація в суспільстві робить процеси виробництва та використання інформації головною рушійною силою соціоекономічного і соціокультурного прогресу. Бібліотечна установа, будучи середовищем, де сконцентровано інформаційні ресурси, накопичено пам'ять людства та локалізовано місце пошуку знань, має займати власну нішу всередині виробничої системи людства, являючи собою потужний інформаційний термінал, у якому діяльність спрямовується на створення «нових знань», що реалізуються засобами виробництва специфічних інтелектуальних продуктів.

В умовах інформатизації сучасна спільнота потребує змін і активізації інформаційних ресурсів бібліотеки та приведення його відповідно до потреб і сподівань користувачів, що представляють різні соціальні групи та структури. Бібліотекою ці процеси здійснюються за допомогою інтенсифікації інформаційно-бібліотечного виробництва.

Як будь-яка галузь виробництва, бібліотека володіє складною інфраструктурою. З одного боку, її можна вважати однією із галузей індустрії інформації, яка пов'язана з поліграфією, книжковою торгівлею, комп'ютерними технологіями, телекомунікаційними системами, Інтернетом, виробництвом комп'ютерно-програмних продуктів, але з іншого — вона сформована як галузь виробництва, є складним виробничим комплексом, що поєднує вхідні інформаційні ресурси; сам процес виробництва, що перетворює інформаційні ресурси в нові якості; інформаційний продукт або послугу, які являють собою результат функціонування системи; і, відповідно, кадрові ресурси, залучені до виробництва цього продукту або послуги.

Інформація становить основу створення інформаційного продукту або послуги. Вона нині є дедалі вагомішим економіко-політичним і соціальним ресурсом соціуму. Її якісне наповнення визначає споживацьку цінність та властивості продукту, який створюється на її основі, його конкурентоспроможність і попит, оскільки властивості, які має інформація, показують себе у готовому продукті.

Діяльність сучасної бібліотеки в умовах ринку впливає на розуміння суспільством сутності інформаційного продукту і послуги. У такому ключі інформацію розглядають як товар.

Інформації притаманні якісні характеристики товарів, такі як форма надання, оперативність, інформативність, орієнтація на користувачів. Відтак, інформація повинна відповідати достовірності, точності, актуальності.

Продукція, що створюється на основі інформації, являється і товаром, і водночас послугою. Поняття «продукт» і «послуга» дослідники формулюють як дію, що здатна приносити користь, або як роботу, яка виконується з метою задоволення якоїсь потреби, тобто є певною діяльністю, що являє собою корисний результат праці — товар або продукт. Відтак, можна зазначити, що в основу послуги покладено задоволення потреби споживача через вироблення товару або продукту.

У той же час одна й та сама інформаційна продукція може скласти основу для реалізації багатьох інформаційних послуг. Відтак, високі сервісні можливості мають бази даних: вони утворюють основу для підготовки і видачі інформаційних відомостей щодо нових надходжень, ретроспективного пошуку та видачі інформації щодо одноразових запитів дистанційних користувачів у віддаленому режимі, видачі друкованих версій за результатами пошуків у базах даних, замовленні копій тощо.

У процесі підготовки інформаційних послуг особливо актуальними є пошук та поширення інформації; виявлення потреб в інформації, безпосередньо надання інформації; оцінка якісних характеристик інформації, яка надається споживачеві, що є важливим у процесі користування електронними інформаційними ресурсами. У створенні інформаційного продукту увагу приділяють процесу збирання та оброблення вихідної інформації, створенню масивів інформації та процесу зберігання цієї інформації. Проте в питанні забезпечення ефективного обслуговування і задоволення потреб сучасного користувача важливо поєднувати ці два види інформаційного сервісу, оскільки питання якості в діяльності бібліотек чинить потужний вплив на імідж установи, яка є виробником інформаційного продукту та/або послуги, у тому числі як інституції в суспільстві, яка здатна змінювати ставлення до пропонованого продукту та послуги як звичайних громадян, так і влади.

Отже, нині інформатизація в суспільстві, умови конкурентного середовища примушують сучасні бібліотеки активно збагачувати свій арсенал інформаційних продуктів та послуг, інтенсивно забезпечувати користувача із будь-якими документними відомостями необмеженими фондами бібліотечної продукції. Інформаційні послуги в сучасних бібліотеках повинні мати широкі пошукові можливості, комфортні умови, у яких надається інформація, та різноманітні режими доступу, у тому числі віддалений. Головний напрям у питанні виробництва інформаційного продукту та послуг полягає у їх спрямованості задовольняти інформаційні потреби кожного користувача. Для досягнення цієї мети потрібно займатись постійним пошуком можливостей для розширення асортименту інформаційної продукції та послуг, що зумовлює можливість для вибору того чи іншого інформаційного продукту або послуги, які найповніше відповідає запиту, потреби та звичкам сучасних користувачів.

К. Прокоф'єва, О. Решетілова

ЄВРОПЕЙСЬКЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК, АРХІВІВ ТА МУЗЕЇВ

К. Prokofieva, O. Reshetilova

EUROPEAN FUTURE OF UKRAINIAN LIBRARIES, ARCHIVES AND MUSEUMS

Стан бібліотек, архівів, музеїв зокрема, культурної політики в Україні взагалі можна описати як складний і неоднозначний. З одного боку, держава визнає значення культури для розвитку суспільства та забезпечує її підтримку за допомогою різноманітних програм, конкурсів, грантів, розробки законодавства та інших заходів. Однак, на практиці, реалізація культурної політики уряду часто стикається із низкою проблем, таких як недостатні фінансові ресурси, корупція, недосконалість законодавства, відсутність системи захисту культурної спадщини, відсутність механізмів підтримки вітчизняних творців та культурних ініціатив.

Треба відзначити, що в Україні недостатньо розвинута культурна інфраструктура, особливо у провінційних регіонах. Багато бібліотек, архівів та музеїв мають проблеми зі збереженням та реставрацією культурних цінностей, через обмеженість фінансування та недостатню кваліфікацію фахівців. Крім того, культурна політика України часто не узгоджувалася із міжнародними стандартами та практиками, що ускладнювало інтеграцію культурних ініціатив України із міжнародними проектами та програмами. Отже, вступ до Європейського Союзу має на меті значно поліпшити цю ситуацію.

Триває складний та багатомірний процес включення українських бібліотек, архівів та музеїв у європейську спільноту. Це безумовно сприятиме розвитку їхньої діяльності за стандартами, які визнані в Європейському Союзі. Євроінтеграція є важливим кроком на шляху до розвитку культурної та інформаційної сфери України, що дозволить українським установам налагоджувати співпрацю зі світовими культурними та інформаційними організаціями, отримувати доступ до новітніх технологій та знань, підвищить якість надаваних послуг.

Згідно з даними Міністерства культури та інформаційної політики України, українські бібліотеки, архіви та музеї з 2014 року активно співпрацюють із європейськими організаціями у межах реалізації програми «Горизонт 2020», яка має на меті фінансування досліджень та інновацій в усіх сферах, включаючи культурну

й інформаційну. Ця програма надає можливість українським бібліотекам, архівам і музеям отримати фінансову підтримку для здійснення проєктів із розвитку та модернізації. Також українські установи беруть участь у таких проєктах, як «Доступність культурних надбань для всіх», «Культурна спадщина Європи в цифровій епосі» та інші.

Участь у програмах євроінтеграції дозволить українським установам не лише отримувати фінансову підтримку, а й удоступнити новітні технології та знання у сфері культури та інформації. Також вона сприятиме обміну досвідом між українськими і європейськими установами, що збільшить рівень професіоналізму працівників у галузі культури та інформації. Україна є кандидатом у члени Європейського Союзу, тож євроінтеграція українських бібліотек, архівів та музеїв є важливим елементом розвитку культурної та інформаційної сфери країни.

Одним зі знакових досягнень було укладення угоди між Україною та ЄС про вільну торгівлю. Ця угода забезпечила зниження мит на культурні товари, зокрема на книги, що збільшило можливості бібліотек для поповнення своїх фондів європейською літературою. Україна також активно співпрацює з Європейською асоціацією бібліотек та інформаційних центрів (EBLIDA), яка допомагає українським бібліотекам вдосконалювати свою діяльність за європейськими стандартами.

Відкриваючи можливості для співпраці всього цивілізованого світу, євроінтеграція має важливий вплив на культурну політику кожної країни. У зв'язку з цим, Україна активно розвиває інфраструктуру культури, включаючи бібліотеки, архіви та музеї. Євроінтеграція розширює можливості для міжнародної співпраці, обміну культурними цінностями та підвищення рівня професійної підготовки фахівців. Залучання європейських інвестицій у розвиток культурної інфраструктури України, сприяє збільшенню її конкурентоспроможності та відкриває нові можливості для її просування на світовій арені.

За допомогою європейських стандартів та технологій українські бібліотеки, архіви та музеї зможуть покращити якість своїх послуг, забезпечуючи доступ до них ширшого кола користувачів. Дуже важливим є збільшення обсягу фондів та збереження національної культурної спадщини. Зниження мит на культурні товари може сприяти збільшенню обсягу фондів українських бібліотек, архівів і музеїв, а також забезпечити можливість збереження та реставрації цінних культурних артефактів.

Участь у програмах та проєктах з європейськими партнерами може стати приводом для проведення спільних наукових досліджень. Такі фактори як розширення аудиторії та розвиток туризму також позитивно впливатимуть на розвиток культурної сфери нашої країни. Благодійна підтримка та сприяння ЄС можуть допомогти українським музеям розширити свою аудиторію та забезпечити більший доступ до цінних культурних артефактів для різних груп населення. Участь у проєктах із розвитку культурного туризму може допомогти українським музеям залучати більше туристів та забезпечити нові можливості для розвитку економіки.

Україна має довгу та багату культурну спадщину, яка постійно привертає увагу світової спільноти. Зокрема, українська культура має значний внесок у світову літературу, музику, живопис та інші види мистецтва. Проте для збереження та відтворення культурної спадщини потрібні великі зусилля, які можуть

бути досягнуті шляхом співпраці з європейськими партнерами та інтеграції в європейський культурний простір.

Одним із напрямів євроінтеграції культурної спадщини України є співпраця з Європейським Союзом у межах програми «Креативна Європа». Ця програма надає фінансову підтримку культурним проектам, що сприяють збереженню та розвитку культурної спадщини, розвитку культурних індустрій та їх міжнародної співпраці. Україна бере участь у програмі «Креативна Європа» з 2015 року. Відтоді реалізовано багато проектів, які сприяли популяризації української культури та її інтеграції в європейський контекст. Важливим інструментом євроінтеграції культурної спадщини України є ратифікація Європейської конвенції про захист культурної спадщини (1954) та Європейської конвенції про національні меншини (1995). Ці конвенції сприяють збереженню й захисту культурної спадщини й національної ідентичності країни.

Отже, стан культурної політики в Україні потребує подальшого розвитку та вдосконалення, щоб забезпечити належний рівень підтримки культурного розвитку країни та її інтеграцію у європейський і світовий культурний простір.

Л. Ткач, А. Мазена

**ДІЄВІ МЕТОДИ СУЧАСНИХ КОМУНІКАЦІЙ У НАВЧАННІ
УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ ЗА МЕЖАМИ КРАЇНИ В ЧАС ВІЙНИ.
СИТУАТИВНІ ФАКТОРИ ВИБОРУ**

L. Tkach, A. Mazena

**EFFECTIVE METHODS OF MODERN COMMUNICATIONS IN TEACHING
UKRAINIAN STUDENTS OUTSIDE THE COUNTRY DURING THE WAR.
SITUATIONAL FACTORS OF CHOICE**

Незважаючи на реалії України, у яких війна руйнує всі сфери життя, організаційна діяльність українських закладів вищої освіти (далі — ЗВО) продовжує своє спрямування на якісну підготовку фахівців. Частина учасників освітнього процесу внаслідок загрози життю, бойових дій та тимчасової окупації окремих територій вимушено перемістилася в межах країни або за кордон: хтось вирішив продовжувати здобувати освіту, а хтось — покинути навчання і йти працювати. В умовах війни надзвичайно важливим і складним завданням вищої освіти є не тільки функціонування її закладів, мінімізація освітніх втрат, а й розвиток і вдосконалення вищої освіти задля забезпечення якості освітнього процесу й підготовки кваліфікованих фахівців. За вимушених умов дистанційного навчання інформаційно-комунікаційні технології з допоміжних перетворилися на основні, а в багатьох регіонах України в умовах воєнної агресії росії — на єдиний можливий спосіб взаємодії із здобувачами освіти.

Зауважимо, що розвиток інформаційних технологій давно привертав увагу та інтерес до дистанційної освіти. Нові світові виклики та загрози потребують від освітан оперативного реагування й адаптування до умов надання освітніх послуг в оновленому форматі. Навчання на відстані є особливою формою організації освітнього процесу, що надає змогу обмежити безпосередній контакт науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти, спрямовує останніх на самостійне опрацювання матеріалів і пошук інформації та ін.

Доведено, що ефективна модель дистанційного навчання передбачає активну позицію всіх учасників взаємодії, оскільки в іншому випадку навчання на відстані набуває форми традиційної моделі заочного навчання та самостійного вивчення матеріалу, при цьому студент стає автономною й ізольованою фігурою освітнього процесу. У зв'язку з цим потрібна спеціальна підготовка педагогів до реалізації активних та інтерактивних методів у системі дистанційного навчання.

У комунікаційному зв'язку «викладач — студент» популяризується опосередковане електронне спілкування між викладачем і студентом. Його учасники мають можливість у зручний час обговорити актуальні як для викладача, так і для студента проблеми. Прийнятною буде будь-яка форма комунікаційної взаємодії викладача зі студентами: індивідуальна, групова, масова, а використання різних рівнів комунікації між викладачем і студентами потребує застосування відповідних каналів, способів і засобів спілкування. Дуже важливо навчитися співпрацювати через різні канали комунікації.

Сьогодні популяризуються онлайн-комунікації. Це можуть бути будь-які соціальні мережі, електронна пошта, відеоконференція тощо. Електронна пошта — це стандартний сервіс Інтернету, що забезпечує передавання повідомлень як у формі звичайних текстів, так і в інших формах (графічній, звуковій, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. У системі віддаленої освіти електронна пошта використовується для організації спілкування викладача/здобувача освіти. Популяризуються в навчальному процесі і відеоконференції (конференції в режимі реального часу, онлайн). Це один з ефективних способів зв'язку, що дозволяє проводити заняття у «віддалених аудиторіях», коли студент — викладач перебувають на відстані, але можуть безперешкодно обговорювати питання, консультуватися, захищати проекти в режимі реального часу.

Лекція відрізняється від інших методів чіткою структурою; логікою викладу навчального матеріалу; великою кількістю інформації, що повідомляється тощо. Лекція є одним з ефективних методів за показником сприйняття змісту інформації, який, залежно від певних умов, може скласти 20–50% ефективності.

Робота з джерелами. Метою самостійної роботи з інформацією є вміння вибирати, аналізувати, систематизувати відповідно до тематики і завдань, вміння читати (поверхового, вибірково, вдумливо тощо), пошук відповідей на певні питання, вивчення матеріалу, реферування окремих текстів, розкриття проблемних питань для дискусії, виконання контрольних завдань тощо. Такий метод навчання є інколи складним для здобувачів освіти. Адаже прочитати і надати відповіді на питання з прочитаного для самоконтролю можуть не всі. Тому такому методу в навчальному процесі потрібно якомога більше приділяти уваги. Серед чинників, що визначають ефективність цього методу, найбільш важливими є: вміння вільно читати і розуміти прочитане; вміння виділяти головне в матеріалі, що вивчається; вміння вести записи, складати опорні конспекти; вміння добирати літературу з проблемних питань на відповідну тему.

Недоліком методу роботи з інформаційними джерелами є витрати часу і енергії. Крім того, він не передбачає індивідуальні особливості тих, хто навчається.

Ситуативний метод у навчальному процесі, скомбінований із багатьох шляхів і способів, використовується тоді, коли жоден із відомих методів у дистанційному навчанні «не спрацьовує», не надає очікуваних результатів. Тому такий метод ще

називають творчим, нестандартним. Ключова роль у виборі і застосуванні цього методу відводиться ситуації. Це дозволяє ухвалювати нестандартні рішення, використовувати нетрадиційні, інтерактивні шляхи для досягнення відповідної мети. Як правило, в ситуативному методі поєднуються і традиційні, і новітні ідеї.

Дистанційне навчання з різними методиками продовжує створювати чимало дискусій та навіть побоювань щодо подальшої майбутньої освіти, адже така форма навчання підходить не всім. Проте всупереч умовам, в яких є Україна, потрібно знаходити і створювати переваги такої форми навчання, тим самим мотивуючи до навчання здобувачів освіти. Потрібно продовжити розглядати питання активних методів навчання, характерною особливістю яких є здатність інтеграції та застосування в електронному середовищі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

С. Савченко, Є. Подоляк

ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ПІЗНАННЯ: МІСІЯ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ

S. Savchenko, Ye. Podoliak

DOCUMENT AND INFORMATION INFRASTRUCTURE OF SOCIETY AS AN OBJECT OF COGNITION: THE MISSION OF DOCUMENTARY SCIENTISTS

Документно-інформаційна інфраструктура (далі — ДІІ) є основою для функціонування суспільства та забезпечення його розвитку. Розвиток цифрових технологій й Інтернету значно впливає на них, відкриваючи нові можливості для комунікації та взаємодії. Йдеться про системи, які забезпечують ефективне та безпечно передавання, зберігання й управління документами та інформацією в організації. З розвитком технологій і цифровізації бізнес-процесів, ДІІ постійно вдосконалюється, впроваджуються нові інноваційні рішення, щоправда, нерідко без комплексної оцінки економічних наслідків та соціальної відповідальності.

Одним з основних напрямків розвитку ДІІ є перехід від паперових документів до електронних. Це надає змогу скоротити час на опрацювання та передачу документів, зменшити витрати на зберігання паперових копій і підвищити безпеку інформації. Для цього використовуються різні технології, такі як електронний підпис, шифрування даних тощо. Ще однією інновацією в галузі ДІІ є впровадження систем управління документами (СУД). Вони дозволяють автоматизувати процеси створення, управління та зберігання документів, а також забезпечують централізоване зберігання інформації й швидкий доступ до неї.

Вагомим нововведенням є впровадження систем управління знаннями (далі — СУЗ). Вони надають змогу організаціям збирати, зберігати й обмінюватися знаннями та досвідом усередині компанії. Це допомагає підвищити якість прийнятих рішень, прискорити процеси розробки нових продуктів і послуг, а також підвищити конкурентоспроможність організації. Також варто відзначити розвиток хмарних технологій, які дозволяють зберігати й обробляти документи та інформацію віддалено, без необхідності встановлення спеціального програмного забезпечення на комп'ютери співробітників. Це спрощує процеси спільної роботи над документами і підвищує мобільність співробітників. Важливими аспектами ДІІ є захист інформації та забезпечення її конфіденційності, особливо в умовах

цифрового середовища; взаємодія між різними документно-комунікаційними структурами (державними, бізнес-структурами, громадськими організаціями). Зазначимо, що впровадження інновацій має здійснюватися з урахуванням соціальних наслідків та етичних норм, а також за участі всіх зацікавлених сторін. Особливо, коли йдеться про деякі аспекти впровадження технологій електронного урядування, електронної взаємодії урядових структур та громадян.

Нарешті, варто відзначити розвиток і використання штучного інтелекту (далі — ШІ) у формуванні сучасної документно-інформаційної інфраструктури. За допомогою ШІ можна автоматизувати багато рутинних завдань, пов'язаних з опрацюванням і класифікацією документів. ШІ можна використовувати для аналізу великих обсягів даних та виявлення тенденцій і закономірностей, що допомагає ухвалювати більш обґрунтовані рішення. Утім тут постає безліч етичних проблем, що поки що не мають адекватного осмислення.

Інтелектуальне осягнення окреслених аспектів ДІІ передбачає розробку стратегічного бачення, поточне управління динамікою комунікаційної взаємодії в документно-інформаційній сфері, аналіз системних недоліків та їх усунення. Хто здатен надавати таку інтелектуальну підтримку? Традиційні фахівці з бібліотечної, музейної чи архівної справи навряд чи спроможні будуть впоратися з цим, як і вузькі технічні спеціалісти з комп'ютерних систем, не кажучи вже про секретарів-референтів та діловодів. На наш погляд, саме в цій царині мала би реалізовуватися професійна місія фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

На жаль, дослідження в такому перспективному напрямку, як аналіз та розробка стратегії оптимізації документно-інформаційної інфраструктури суспільства (в широкому розумінні), можуть бути згорнуті внаслідок запланованих змін до номенклатури освітніх спеціальностей і припинення підготовки бакалаврів та магістрів — висококваліфікованих фахівців з інтелектуального керування документацією й інформацією. МОН пропонує розбити спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» на дві спеціальності (С8 «Бібліотечна, музейна та архівна справа» та D7 «Секретарська та офісна справа, документознавство») ще й за різними галузями знань («Соціальні науки, журналістика та інформація» та «Бізнес, управління та право»), понижуючи статус документознавства. Відтепер це має бути освітня спеціальність для підготовки молодших бакалаврів.

У разі реалізації такої ідеї про документознавство як науку (власне, теорію документа та документно-інформаційних процесів) в Україні на довгі роки можна забути. І це на тлі двох безсумнівних фактів:

1. Документознавство давно має статус окремої науки та, відповідно, наукової спеціальності, за якою вже багато десятиліть захищаються кандидатські та докторські дисертації, пишуться монографії, сотні та тисячі фахових статей.

2. Функціонування в європейському освітньому просторі бакалаврату з керування документацією, а не лише курсів з офісної роботи для підготовки діловодів та секретарів. Хочемо звернути увагу, у зв'язку з нашими європейськими прагненнями, на те, що в деяких університетах Європейського Союзу функціонує бакалаврський рівень для спеціальності, яка, з певними термінологічними корективами, пов'язаними з посиленою цифровізацією суспільства та документних комунікацій, концептуально відповідає документознавству й інформаційній діяльності і має назву: “Digital Information and Documentation Management”. В Університеті Барселони

в силабусі цієї спеціальності іспанські колеги вказують, що бакалаврат «готує майбутніх професіоналів, надаючи їм розуміння національної та міжнародної правової бази, що регулює інформацію в новому цифровому світі. Він пропонує конкретні компетенції для збору, вибору, організації, збереження та поширення інформації та документації з застосуванням технологій..., навички комунікації, необхідні для зв'язку користувачів та документів, а також компетенції в управлінні ресурсами для забезпечення якості інформаційних послуг».

Доречно підкреслити, що саме в цьому, як правило, й полягає місія бакалаврської та магістерської освітньої програми «Документознавство та інформаційна діяльність» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», тоді як діловодство, офісна робота та секретарське обслуговування — це не наука, а суто технічна сфера офісної практики, з якою й повинен впоратися молодший бакалавр, як це було до сьогодні. Гадаємо, що спеціальність (нині освітня програма) «Документознавство та інформаційна діяльність» для бакалаврів і магістрів довела свою затребуваність, ефективність та стратегічну вагомість за останні десятки років. Відтак, в її усуненні з освітнього простору не існує жодного раціонального сенсу, тим більше, в умовах, коли світ розпочав трансформацію з індустріального до постіндустріального (інформаційного, технотронного) суспільства, де інформація стає головним ресурсом економіки.

I. Zakharova, A. Telepchuk

ВИЗНАННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТАХ

I. Zakharova, A. Telepchuk

RECOGNITION OF THE INFORMATION ACCESS RIGHT IN INTERNATIONAL LEGAL ACTS

Соціальні та економічні права не можуть бути реалізовані без вільного доступу до інформації. Це підтверджує Декларація про свободу висловлювань та інформації, яку прийняв Комітет Міністрів Ради Європи у 1982 році. У цьому документі стверджується, що свобода інформації є необхідною для соціального, економічного, культурного та політичного розвитку кожної особи і є важливою умовою гармонійного розвитку різних соціокультурних груп, націй і міжнародної спільноти.

Перед признанням права на доступ до інформації на міжнародному рівні відбулась важлива подія. Перша сесія Генеральної Асамблеї ООН у 1946 році визнала свободу інформації як фундаментальне право людини і критерій, що об'єднує всі інші свободи, які ООН відзначила в резолюції 59 (I). Подальше закріплення права на свободу інформації здійснилося у Всесвітній декларації прав людини 1948 року та Міжнародному Пакті про громадянські та політичні права 1966 року.

Водночас ті права, які були передбачені цими документами, обмежувалися правом отримувати інформацію з загальнодоступних джерел. У момент створення Всесвітньої декларації прав людини у 1948 році та Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права у 1966 році, основну мету Статті 19 Пакту було спрямовано на забезпечення вільного обігу інформації, свободи слова та свободи масової інформації.

Питання про наявність права на доступ до інформації відповідно до Статті 19 розглядалось ООН тільки з 1993 року, коли була затверджена посада Спеціального доповідача з питань сприяння й захисту права на свободу думок та їх вираження. Доповідач звернув увагу на те, що свобода інформації не має сенсу, якщо людям буде відмовлено в доступі до інформації. Доступ до інформації є невід'ємною частиною демократичного способу життя. У своєму звіті в 1998 році, доповідач розглянув право на доступ до інформації як окреме право, а не лише як складову свободи висловлювання. У цьому звіті та в подальших звітах, таких як 1999, 2000, 2004, 2005 роки, держави нагадували про свою зобов'язаність забезпечувати право своїх громадян на доступ до інформації, якою володіють органи влади.

Крім визнання права на доступ до інформації, 1998 рік є важливим із-за того, що тоді ООН прийняла Конвенцію ООН «Про доступ до інформації, участь громадськості в прийнятті рішень та доступ до суду у справах, пов'язаних із довкіллям». Ця Конвенція була ухвалена в Ааргусі (Данія) 25 червня 1998 року.

Можливо, виникає питання: чи дійсно міжнародна спільнота стала усвідомлювати важливість права на доступ до інформації лише у 90-х роках минулого століття? Звісно, це не так. Вперше питання доступу до інформації на наднаціональному рівні було порушено на обговоренні Ради Європи з 21 по 23 вересня 1976 року в місті Грац, де проводився колоквиум на тему: «Свобода інформації — обов'язок державних органів забезпечувати доступ до інформації». Враховуючи цю рекомендацію, Комітет Міністрів Ради Європи ухвалив рекомендацію Rec(81)19E «Про доступ до інформації, що перебуває в розпорядженні державних органів» в 1981 році, а у 2002 році Комітет Міністрів Ради Європи схвалив нову розширену рекомендацію Rec(2002)2 «Про доступ до офіційних документів».

Остаточним визнанням права на доступ до інформації європейською спільнотою стало прийняття Конвенції Ради Європи про доступ до офіційних документів (CETS № 205), яка була доступна для підписання у червні 2009 року. Ця Конвенція є першою у світі юридично обов'язковою для держав-учасниць багатосторонньою міжнародною угодою з цього питання.

Конвенція Ради Європи про доступ до офіційних документів, також відома як Конвенція Тромсе, набула чинності з 1 грудня 2023 року. Десятою ратифікацією Конвенції, яка відбулася 20 травня 2023 року в Україні Верховною Радою, цей міжнародно-правовий інструмент, що визначає право на доступ до офіційних документів, набув чинності для 10 країн, які її ратифікували. Поза Україною, ці країни включають Швецію, Боснію і Герцеговину, Естонію, Фінляндію, Норвегію, Молдову, Хорватію, Чорногорію, Угорщину і Литву.

Ця Конвенція встановлює мінімальні стандарти для справедливої обробки запитів на доступ до офіційних документів, і включає зобов'язання держави забезпечити належний доступ до ефективного та незалежного механізму перегляду рішень, у випадку відмови в наданні доступу. Конвенція передбачає, що загалом офіційні документи мають бути доступними громадськості і можуть обмежуватися лише в інтересах захисту інших прав та законних інтересів.

Отже, протягом останніх років приймалися міжнародно-правові документи, які визнають право на доступ до інформації як одне з фундаментальних прав людини. Представники ООН, Ради Європи та ОБСЄ у своїх звітах наголошують, що право на доступ до інформації є ключовим чинником для участі громадян у прийнятті

державних рішень, сприяє розвитку демократії і є важливим інструментом в боротьбі з корупцією.

Серед основних міжнародних документів, які встановлюють стандарти права на доступ до публічної інформації, на сьогодні входять:

- 1) Угода Ради Європи щодо доступу до офіційних документів від 18 червня 2009 року.
- 2) Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя в питаннях, пов'язаних із довкіллям (підписана Україною за Законом № 832-XIV від 6 липня 1999 року).
- 3) Принципи Йоганнесбурзького засідання: національна безпека, свобода висловлювань і доступ до інформації.
- 4) Документи міжнародної організації «Артикль 19» (Article 19), включаючи «Право громадськості на інформацію: принципи законодавства про свободу інформації» та «Модельний закон про свободу інформації».
- 5) Рекомендація Rec (2002) 2 Комітету Міністрів Ради Європи від 21 лютого 2002 року щодо доступу до офіційних документів.
- 6) Рекомендація № R (81) 19 Комітету Міністрів Ради Європи від 25 листопада 1981 року щодо доступу до інформації, якою володіють державні органи.
- 7) Рекомендація № 854 (1979) Парламентської Асамблеї Ради Європи про доступ громадськості до інформації, що перебуває в розпорядженні державних органів, і про свободу інформації.
- 8) Резолюція № 1165 (1998 р.) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо права на недоторканість приватного життя.
- 9) Практика Європейського суду з прав людини.

Згідно із зазначеними міжнародними документами, ключовими міжнародними стандартами у сфері права на доступ до інформації є:

- 1) Принцип максимальної відкритості, який передбачає, що уся інформація про публічні органи доступна громадськості, за винятком випадків, передбачених законом.
- 2) Обмеження доступу до інформації повинно бути обґрунтованим та контрольованим згідно з «трискладовим тестом», включаючи обов'язок, що інформація повинна мати відношення до законної мети, передбаченої законом; розкриття інформації повинно створювати значні ризики для вказаної законної мети; вага можливої шкоди вказаній меті повинна переважати загальний інтерес до отримання інформації.
- 3) Інформація про публічну особу має бути менш обмеженою, ніж інформація про приватну особу.
- 4) Процедура доступу до інформації повинна бути чітко визначеною, а строк надання інформації за запитом — коротким.
- 5) Право на доступ до інформації охоплює не лише інформацію, якою володіють органи державної влади та місцевого самоврядування, а й інформацію, що належить приватним організаціям, якщо її розкриття зменшить ризик завдання шкоди суттєвим суспільним інтересам.
- 6) Наявність спеціального позасудового механізму захисту права на доступ до інформації, такого як інформаційний уповноважений.
- 7) Захист прав «викривачів» («whistleblowers»).

Саме тому існує нерозривний зв'язок між дотриманням права на доступ до інформації та якістю законодавства в цій галузі. Прийняття спеціальних законодавчих гарантій щодо права на доступ до інформації істотно покращує ситуацію щодо забезпечення цього права.

А. Карпюк

ЦИФРОВИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

А. Карпюк

DIGITAL DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF THE VOLYN REGION

Сьогодні в Україні підвищення ефективності роботи територіальних громад відбувається із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Їх впровадження сприяє прозорості діяльності територіальних громад, покращує процес взаємодії влади і громади, а також активізує залучення місцевих жителів до роботи самостійних адміністративно-територіальних одиниць.

Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади України, який формує та займається реалізацією державної політики у сферах цифровізації, цифрового розвитку, електронного урядування та електронної демократії тощо, є Міністерство цифрової трансформації України.

Цифровізація регіонів залишається пріоритетним напрямком розвитку держави. Підвищення якості та забезпечення доступності для населення послуг, що надаються органами державної влади й органами місцевого самоврядування, незалежно від місця проживання, зокрема на засадах цифровізації, є пріоритетами регіонального розвитку на період до 2027 р.

Реалізацією державної політики у сфері цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій, електронного урядування та демократії, надання електронних та адміністративних послуг та ін. у Волинській області займається Відділ цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Волинської обласної державної адміністрації. Відділ підпорядкований, підзвітний, підконтрольний голові обласної державної адміністрації, а також підзвітний і підконтрольний Міністерству цифрової трансформації України та заступникові голови Волинської обласної державної адміністрації з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. Серед основних завдань Відділу цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Волинської обласної державної адміністрації — забезпечення формування та виконання завдань регіональної програми інформатизації як складової Національної програми інформатизації, координації роботи структурних підрозділів обласної держадміністрації, районних держадміністрацій та органів місцевого самоврядування з питань цифрового розвитку, цифровізації, електронного урядування, електронних комунікацій, розвитку надання електронних та адміністративних послуг, аналізу стану і тенденцій розвитку сфери зв'язку в регіоні; проведення моніторингу у сфері цифрового розвитку, якості надання електронних та адміністративних послуг, відкритих даних на території області. Відділ долучається до підготовки заходів щодо регіонального цифрового розвитку, розробляє проєкт регіональної програми інформатизації, а також проєкти регіональних програм з питань, що належать до компетенції відділу, та інше.

Задля подальшого розвитку ІТ-сфери Волинською областю була затверджена регіональна програма інформатизації на 2023–2025 роки. У цьому документі передбачені заходи з розвитку бренду регіону та проектного офісу “Digital Volyn”; розробка платформи регіонального маркетплейсу крафтової продукції від виробників усіх територіальних громад області; реалізація інструменту візуалізації відкритих даних «Волинь в цифрах»; утворення центру підтримки для підприємців «Дія. Бізнес»; створення та запровадження електронної програми для транспорту, який рухається між населеними пунктами, а також розробка розумних зупинок “Smart Bus”; реалізація науково-технологічного парку в області. Пріоритетними аспектами цієї програми визначають забезпечення безперешкодного доступу до послуг онлайн та сервісів усім мешканцям Волині, покращення навичок та вмінь громадян у цифровій сфері, підтримка та пришвидшення процесу цифровізації в області задля комфортного життя та запровадження системи безпечного регіону. Регіональною програмою інформатизації передбачено більше 50 завдань та заходів, які мають на меті стимуляцію розвитку відкритого інформаційного суспільства у територіальних громадах області, а також покращення рівня життя населення в умовах воєнного стану.

Значна кількість територіальних громад Волинської області самостійно розробили власні концепції та програми цифрового розвитку. Станом на жовтень 2023 р. 13 громад області затвердили програми інформатизації, а ще 6 громад розробили проекти програм та працюють над їх погодженням і затвердженням. Не можна про абсолютну реалізацію цих програм, проте вони допомагають виокремити пріоритетні напрями ефективної роботи на місцях.

У листопаді 2022 р. на Волині відкрився «Офіс впровадження цифрових рішень “Digital Volyn”», діяльність якого має на меті підтримати цифрову трансформацію регіону та підвищити спроможність органів державної влади, місцевого самоврядування у плануванні та впровадженні цифрових перетворень на місцях. Проєкт реалізується ВОГО «Асоціація регіонального розвитку» у партнерстві з Волинською обласною військовою адміністрацією за підтримки Міністерства цифрової трансформації України, програми EGAP, що впроваджується Фондом Східна Європа за підтримки Швейцарії. У цьому проєкті розкриваються перші цифрові історії, які створені в спільноті громад Волині. Така діяльність сприяє налагодження діалогу про цифрову трансформацію, цифрову культуру, проекти та послуги, які роблять зручним та комфортним життя мешканців територіальних громад. У рамках проєкту також передбачено обмін досвідом про цифрові послуги, які уже впроваджені в громадах, або які заплановані.

У рамках тижня регіональної цифрової трансформації “Digital Regions Week” у листопаді 2022 р. у Луцьку відбувся форум «Digital Volyn: цифрові громади» Мета форуму — обговорення основних напрямів діяльності Міністерства цифрової трансформації України в підтримці цифровізації територіальних громад та їх історії успіху, міжнародну співпрацю та подальшу взаємодію громад з державними органами, неурядовими організаціями, ІТ-бізнесом та закладами вищої освіти. 20–21 березня 2023 р. у м. Львові відбувся Форум цифрових громад, до роботи якого долучилось 105 представників цільових громад Вінницької, Волинської, Одеської, Чернігівської, Дніпропетровської та Луганської областей.

Важливим для розвитку загалом України та окремо її регіонів є дослідження рівня цифрового розвитку в органах місцевого самоврядування, а також аналіз цифрової компетентності жителів громади. 14 липня 2023 р. Міністерство цифрової трансформації України спільно з Фондом Східна Європа та Deloitte презентували Індекс цифрової трансформації громад. До цього проєкту долучаються територіальні громади Волинської області.

Таким чином, цифрова трансформація суспільства впливає на діяльність територіальних громад, підвищуючи їх конкурентоспроможність та покращуючи якість життя місцевих жителів. Цифрова спроможність територіальних громад Волинської області дозволяє результативно організувати свою роботу, ефективно приймати управлінські рішення, обмінюватись документами, відкривати цифрові простори, формувати зворотній зв'язок з громадянами, надавати адміністративні послуги за короткий час або ж у віддаленому режимі.

О. Вдовіна

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТЬОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

O. Vdovina

DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL SPACE DURING WARTIME

Актуальним і перспективним напрямом розвитку вітчизняної системи освіти є її цифровізація. Цифровізація освіти — впровадження в освітній процес на всіх рівнях сучасних інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій з метою розвитку у здобувачів освіти навичок XXI століття (аналізу достовірності отримуваної інформації, застосування критичного мислення), максимального використання в навчальних цілях різноманітного мультимедійного контенту, інтенсифікація освітнього процесу в результаті застосування інтерактивних методів навчання. Закон України «Про Національну програму інформатизації» визначає цифрову технологію як «сукупність систематизованих правових, науково-технічних, організаційних рішень, спрямованих на застосування комп'ютерної та іншої електронно-обчислювальної техніки, програмного забезпечення та інших засобів для зменшення участі користувача інформаційно-комунікаційних систем і засобів інформатизації під час збирання, приймання, обробки, передавання інформації чи трудомісткості виконуваних операцій». У Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року зазначено, що «Сьогоднішня система освіти і науки має зазнати докорінних цифрових змін та відповідати світовим тенденціям цифрового розвитку для успішної реалізації кожною людиною свого потенціалу».

Нині освітній процес у нашій країні відбувається під звуки сирен, часто під звуки обстрілів. Дехто взагалі втратив можливість навчатися. Повномасштабна військова агресія РФ проти України спричинила запровадження воєнного стану, принесла масштабні руйнування, вимушене внутрішнє переміщення учасників освітнього процесу, їх виїзд за кордон, знищення українських освітян на тимчасово окупованих територіях, навчання в умовах блекауту та колосальний психологічний тиск.

Відповідно до чинного законодавства воєнний стан — це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії

чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

В умовах воєнного стану велика кількість закладів вищої освіти змушена працювати в дистанційному (онлайнному) або змішаному форматах, тому електронні інструменти, платформи дистанційного навчання, хмарні сервіси не лише надають учасникам освітнього процесу доступ до освітніх ресурсів (матеріалів), але й впливають на підтримку та покращення якості освіти. Дослідження реалізації освітнього процесу в зазначених умовах, на нашу думку, має ряд особливостей, зокрема:

- заборона або обмеження доступу до Інтернету і технологій (на воєнний період можуть бути введені обмеження на доступ до Всесвітньої Мережі та інших цифрових ресурсів у певних районах або для певних груп населення з метою забезпечення безпеки та зменшення можливостей ворога для кібератак. Це водночас може ускладнити проведення дистанційного навчання та доступ до навчальних ресурсів);
- безпека даних і кібербезпека (кібератаки можуть бути значущими загрозами, саме тому освітні установи повинні зосередити увагу на захисті даних та забезпеченні кібербезпеки. Важливо розробити ефективні стратегії та заходи для запобігання кібератакам на освітні ресурси закладів вищої освіти);
- опанування навичок цифрової грамотності (у воєнних умовах важливо розвивати навички цифрової грамотності, щоб студенти могли ефективно користуватися цифровими технологіями для навчання та комунікації);
- перехід на дистанційний формат освіти (завдяки цифровим технологіям можна реалізувати систему дистанційного навчання, що дозволяє студентам продовжувати освіту, навіть якщо фізична присутність в навчальних закладах обмежена. Онлайн-курси, вебінари, відеоконференції — важливі інструменти у таких умовах);
- підтримка психологічного здоров'я (воєнний стан може мати серйозний вплив на психологічне здоров'я як здобувачів освіти, так і науково-педагогічних працівників. Важливим є забезпечення доступу до психологічної підтримки та ресурсів для управління стресом і тривожністю).

Характеризуючи сучасне різноманіття цифрових технологій, що можуть бути використані в освітньому просторі, доцільно розділити їх на групи, виокремивши найбільш затребувані, популярні та поліфункціональні:

1. Онлайн-платформи для навчання:

- Moodle (дозволяє створювати онлайн-курси з завданнями, тестами та форумами для дискусій);
- Coursera та edX (надають можливість доступу до курсів від провідних університетів та коледжів з усього світу);

- Prometheus (платформа онлайн-освіти, розроблена спільно з лекторами та представниками приватних і державних компаній, яка містить великий обсяг онлайн-курсів з найбільш популярних і затребуваних суспільством тем).

2. Відеолекції і відеоконференції:

- Zoom та Microsoft Teams (проведення віддалених уроків та вебінарів).
- YouTube та Vimeo (можуть бути використані для завантаження відеоуроків і лекцій, створення каналів для розміщення відео- та аудіозаписів освітнього змісту).

3. Адаптивні програми для навчання:

- Khan Academy (надає індивідуалізовані завдання та навчання у математиці та науці);
- Duolingo (мовний тренажер, що допомагає вивчати іноземні мови за допомогою інтерактивних вправ та тестів).

4. Віртуальна реальність (VR) і розширена реальність (AR):

- Google Expeditions (відкриває можливості для науково-педагогічних працівників створювати віртуальні екскурсії для навчання історії, науки тощо);
- Microsoft HoloLens (використовує AR для створення інтерактивних навчальних додатків).

5. Штучний інтелект (AI) та аналітика даних:

- IBM Watson (використовується для створення персоналізованих рекомендацій для студентів);
- Learning Analytics (допомагає аналізувати дані про успішність студентів та оптимізувати навчальні програми).

6. Мобільні додатки для навчання:

- Quizlet (дозволяє створювати та вивчати набори карток з питаннями та відповідями);
- Rosetta Stone (надає можливість вивчати іноземні мови на мобільних пристроях).

Отже, в умовах воєнного стану цифрові технології можуть використовуватись не лише в освітньому просторі, а й у сфері медицини, комунікацій, розвідки, кіберзахисту тощо. Окрім того, надзвичайно важливим, на нашу думку, є розроблення дорожньої карти, плану і стратегії реалізації цифровізації освітнього простору для забезпечення доступу до навчальних матеріалів (електронних навчально-методичних комплексів) усіх учасників освітнього процесу, з урахуванням обмежень і загроз, пов'язаних з конфліктом. Такі заходи допоможуть забезпечити безперервність освіти й підтримку освітньо-педагогічного процесу навіть у надзвичайних ситуаціях.

В. Брусенцев

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА НЕЙРОМЕРЕЖІ

V. Brusentsev

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND NEURAL NETWORKS

Штучний інтелект (далі — ШІ) — це галузь інформатики, яка вивчає створення програм і систем, які можуть демонструвати імітацію інтелекту, розуміння, розмову, прийняття рішень і навчання. ШІ містить різноманітні підходи, включаючи символічний ШІ (використання символів і логічних операцій), а також підхід, який

базується на нейромережах (коннекціоністичний ШІ). Застосування ШІ включають в себе розпізнавання мови, обробку природної мови, машинне бачення, системи рекомендацій, автономних роботів і багато іншого.

Нейромережі — це математичні моделі, які інспіровані біологічною нейронною системою і використовуються для обробки інформації та вирішення завдань у багатьох сферах. Нейромережі складаються з штучних нейронів, які об'єднуються в шари. Інформація передається через зв'язки між нейронами, що мають ваги. Нейрони обчислюють ваговані суми вхідних сигналів та використовують функцію активації для генерації вихідного сигналу. Нейромережі використовуються в багатьох завданнях машинного навчання, таких як класифікація, регресія, обробка зображень, обробка природної мови, рекомендації тощо.

Однією з найпопулярніших архітектур нейромереж є глибокі нейромережі (глибоке навчання), такі як згорткові нейромережі (CNN) для зображень та рекурентні нейромережі (RNN) для послідовних даних. Глибокі нейромережі дозволяють вирішувати складні завдання завдяки великій кількості шарів і параметрів.

Штучний інтелект і нейромережі знаходять все більше застосувань у різних галузях, від медицини до автомобільної промисловості, і вони продовжують розвиватися завдяки дослідженням та новим технологіям.

Останнім часом набули поширення засоби ШІ, а саме нейромережі, які мають різні сфери застосування для виконання різних завдань. Багато популярних нейромереж мають інтерфейс вебсервісу або телеграм-боту. Слід виділити декілька категорій за призначенням цих нейромереж та самі вебсервіси/телеграм-боти:

1. Для написання текстів: Copymonkey, ChatGPT, @neuro_network_bot Writesonic.
2. Для створення зображення: Midjourney, @kandinsky21_bot, Canva, Playground AI, Autodraw (створює малюнки на основі каракулів).
3. Для редагування зображень: Colorize (розфарбовує чорно-біле фото), Clipping Magic (видаляє фон), Icons8 AI Image Upscaler (покрщує якість фото), Watermark Remover (знаходить водяний знак та видаляє його).
4. Для створення та редагування музики: Melobytes, Aiva, Imaginary Soundscape (створює мелодію за картинкою), Adobe Speech Enhance (очищує звук від шумів).
5. Для створення відео: Runway (додає круті ефекти на відео, вирізає фон, функції для роботи з фото), D-id.com, Visper (заданий персонаж оголошує потрібний вам текст), Pictory, Fliki (створюють відео за заданим сценарієм).
6. Для створення логотипів: Looka, Namelix.

Більшість із цих сервісів має функцію реєстрації через електронну пошту скриню Google, що дозволяє в майбутньому авторизуватися через google-акаунт та використовувати можливості сервісу. Опції кожного сервісу обмежені і мають як безкоштовний інструментарій, так і платний, також є можливість ознайомитись з демонстрацією користування обраним сервісом або користувач має декілька спроб чи обмеження за часом у безкоштовному сервісі.

Майбутнє нейромереж є доволі перспективним і пов'язане з безліччю можливостей. Можна означити кілька основних напрямків розвитку:

- заглиблення в глибоке навчання;
- поєднання з іншими технологіями;
- додаткові галузі застосування;

- розширення в напрямку малих інтегрованих систем;
- етичні питання та регулювання;
- автоматизація робочих процесів.

Загалом нейромережі — це ключова технологія, що формує майбутнє, і вони продовжують розвиватися, надаючи нові можливості та вирішуючи складні завдання в різних сферах життя. Використання нейромереж має безмежні перспективи в багатьох галузях, і ця технологія надає можливості для значного покращення ефективності, якості та автоматизації великої кількості процесів, що дозволять прискорити їх та зберегти час.

I. Побіженко

ВИКОРИСТАННЯ CHAT GPT ДЛЯ ПІДТРИМКИ ВИКЛАДАЧІВ У ЗВО: ЗАСТОСУВАННЯ ТА ПЕРЕВАГИ

I. Pobizhenko

USING CHAT GPT FOR TEACHER SUPPORT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: APPLICATION AND BENEFITS

З початку 2022 року, у контексті воєнної ситуації з Росією, в Україні було помічено виникнення нового інструменту в освітньому процесі — Chat GPT. Він став доступним для викладачів та студентів, відкривши широкі можливості для покращення навчального процесу. Пропонуємо докладний аналіз використання Chat GPT та висвітлення його переваг для викладачів у закладах вищої освіти (далі — ЗВО).

Викладач і штучний інтелект:

Перед нами стоїть порівняння двох ключових фігур у навчанні. Викладач здатен збирати та аналізувати інформацію, проводити дослідження, навчати, створювати навчальний зміст, перевіряти результати навчання та надавати поради. Він постійно вдосконалюється завдяки новим курсам і стажуванню.

Переваги Chat GPT:

Chat GPT, як інструмент, має власні сильні сторони. Він здатен збирати і аналізувати інформацію з різних джерел, має доступ до результатів безлічі джерел та може генерувати індивідуальні освітні шляхи з урахуванням побажань і обмежень студентів. Chat GPT може бути використаний для прогнозування результатів навчання та пропонування різних ролей, щоб стимулювати краще розуміння матеріалу.

Запити до Chat GPT:

Для успішного використання Chat GPT у навчанні важливо враховувати кілька ключових аспектів. Визначення тону повідомлення, використання аналогій, вибір аудиторії, надання прикладів та вказівки для формату запиту — це всі важливі аспекти взаємодії з цим інструментом. Також важливо визначити мету запиту, врахувати контекст, ключові слова, обмеження та терміни подій. Від інструменту можна вимагати важливі аспекти, такі як пояснення ситуацій з різних сторін, цитати відомих людей та послідовність дій для вирішення конкретних завдань.

Розширені можливості:

Крім текстової взаємодії, Chat GPT може бути використаний в поєднанні з іншими інструментами, такими як Plant UML та Mermaid, для створення блок-схем

і діаграм, спрощуючи процес розробки методичних матеріалів та програм. Засоби цього інтелектуального агента можуть також бути використані для створення різних видів тестів, на основі матеріалів лекцій.

Отже, використання Chat GPT в освіті у ЗВО може покращити навчальний процес, забезпечити доступ до різноманітних інформаційних ресурсів та індивідуальний підхід до навчання. Правильне використання цього інструменту може значно підвищити якість освіти в Україні. Викладачі та студенти повинні навчитися користуватися Chat GPT із розумінням його можливостей та обмежень, щоб максимально використовувати його потенціал для поліпшення якості навчання та підготовки молодого покоління.

О. Шемаєв

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГРОМАДСЬКОМУ ЗДОРОВ'І

O. Shemaiev

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN PUBLIC HEALTH

Без ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі — ІКТ) сучасна система охорони здоров'я позбавлена можливості належного функціонування. Актуальність дослідження ІКТ у громадському здоров'ї пов'язана із необхідністю покращення доступу до медичної інформації, консультацій та послуг у сфері здоров'я. Упровадження й поширення електронних медичних записів, телемедицини та інших інформаційно-комунікаційних технологій може значно покращити ефективність медичної практики. Лікарі мають можливість швидше отримувати доступ до інформації про пацієнтів, здійснювати профілактичні заходи, визначати діагнози та надавати необхідне лікування. Окрім цього, за допомогою ІКТ здійснюються аналіз та оцінка програм громадського здоров'я, моніторинг і контроль захворювань, збереження даних про вакцинацію тощо. Важливе значення ІКТ мають щодо різноманітних кризових та надзвичайних ситуацій, допомагають урядам і громадським організаціям удосконалити ефективність своєї діяльності, сприяють здійсненню глобальної співпраці, обміну даними та знаннями між країнами для подолання загроз громадського здоров'я. Слід відзначити, що загальнодоступна інформація про стан здоров'я сприяє підвищенню рівня освіченості суспільства в питаннях здоров'я, що має вирішальне значення для промоції здоров'я населення та запобігання захворюванням.

До найбільш поширених способів використання ІКТ у сфері громадського здоров'я належать:

1. Електронна медична документація, що передбачає зберігання в цифровому форматі медичних записів, історій хвороб, рецептів, результатів досліджень та іншої інформації. Такий спосіб ведення медичної документації суттєво вдосконалює доступ до медичної інформації, надання медичної допомоги та прийняття управлінських рішень. Водночас електронні системи медичного документообігу мають вбудовані контролю та перевірки, які допомагають уникнути помилок у призначеннях ліків та у записах. Ведення медичної документації у цифровому форматі дозволяє ефективніше використовувати час медичних працівників та ресурси медичних закладів. Створення відповідних баз даних дозволяє використовувати їх для аналізу

та дослідження громадського здоров'я, моніторингу епідемій, визначення трендів у медицині. Деякі системи електронних медичних документів надають пацієнтам можливість переглядати свої медичні записи й бути більш інформованими про своє здоров'я.

2. Телемедицина, що використовується для надання медичної допомоги та комунікації між лікарями, пацієнтами та іншими медичними фахівцями на відстані за допомогою технологій зв'язку. Вона дозволяє оптимізувати використання часу та ресурсів, надає можливість пацієнтам та лікарям отримувати доступ до спеціалістів у різних галузях медицини, навіть якщо вони знаходяться в інших географічних регіонах, здійснювати віддалений моніторинг стану пацієнтів з хронічними проблемами, такими як цукровий діабет чи серцеві захворювання.

3. Системи моніторингу захворювань, що використовуються для збирання та аналізу даних, їх обміну між країнами та міжнародними організаціями, для інформування громадськості, для моделювання та прогнозування, а також для розвитку та зміцнення громадського здоров'я, упередження епідемій і прийняття обґрунтованих рішень.

4. Мобільні додатки для здоров'я, які допомагають зробити медичну інформацію доступною, покращують самостійний контроль над здоров'ям та сприяють здоровому способу життя.

5. Спільноти в соціальних мережах, що сприяють поширенню інформації про здоров'я та підвищенню свідомості населення щодо зміцнення громадського здоров'я через обмін знаннями про профілактичні заходи, залучення до програм та ініціатив, підтримку користувачів.

6. Геолокаційні технології, які допомагають швидкому реагуванню на спалахи та вчасному виділенню ресурсів для контролю захворювань, дозволяють організаціям охорони здоров'я відстежувати розподіл захворювань й епідемій за місцем їх поширення, можуть надсилати користувачам та зацікавленим особам важливу інформацію за місцем їх знаходження, дозволяють створити мапи ризику та безпеки.

Таким чином, використання ІКТ у галузі громадського здоров'я має великий потенціал для поліпшення якості надання медичних послуг, модернізації системи охорони здоров'я та зміцнення громадського здоров'я загалом.

A. Shelestova

AI CAPABILITIES FOR VIDEO CONTENT CREATING: ELAI.IO

A. Шелестова

МОЖЛИВОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) ДЛЯ СТВОРЕННЯ ВІДЕОКОНТЕНТУ: РІШЕННЯ ELAI.IO

Elai.io's solution falls within the realms of Computer Vision and artificial intelligence (AI). The primary goal of the startup is to create video content and realistic video avatars.

The startup founders are among the first in the market to integrate GPT-3 into their solution, providing users with the capability to generate videos directly from a given topic (rather than from text).

Additionally, with Elai.io's solution, you can generate videos from blog posts and articles. To do this, you simply need to insert a link to the article or blog post into the

service. The solution then parses the page and creates a video based on the content of that page. This way, the avatar can narrate the information contained in these articles.

Essentially, Elai.io is a video editor designed for those who need to quickly and easily create videos with a virtual spokesperson who can deliver voice messages using voice cloning technology.

Here's how it works:

1. Text is generated using GPT-3, which the virtual spokesperson will voice.
2. Users can choose from existing image templates or create their own.
3. The text generated by the neural network is automatically inserted into the template, adding titles, headers, and the script that the virtual spokesperson will speak.
4. Additional features like animations, images, music, and other elements can be added separately.
5. A video presentation is created (the video featuring the virtual spokesperson is recorded in a studio with professional lighting and equipment).

Additionally, the startup funders have also introduced a selfie-avatar option, which is created from video footage captured on a phone. You can generate videos with your own avatar, your own voice, or personalized video messages in one of 75 languages.

The primary use case for Elai.io is in education, specifically in creating educational training materials, mostly for large companies. Some of their clients already include Sigma Software, MacPaw, Spring Apps, Beiersdorf, Cefla, and Newcastle University. In addition to education, their solution is used for marketing and product videos for any product and for personalized video messages.

The platform's capabilities include:

1. Video Creation: Elai.io allows users to generate videos with virtual avatars quickly and easily.
2. Voice Cloning: Users can clone their own voices, allowing avatars to narrate content in a personalized way.
3. Text-to-Speech Generation: GPT-3 is used to generate text that the avatars will speak.
4. Customization: Users can choose from a variety of avatars, templates, and styles to tailor videos to their specific needs.
5. Multilingual Support: The platform supports over 75 languages, enabling content creation for a global audience.
6. Content Import: Users can generate videos directly from URLs, blog posts, and articles, making it convenient for repurposing existing content.
7. Media Enhancement: Users can enrich their videos with animations, images, music, and other elements to make them more engaging.
8. Educational Content: Elai.io is well-suited for creating educational and training materials, which is a significant use case.
9. Emotion and Gesture Integration: Future plans include adding more emotions and a wider range of gestures to avatars for enhanced expressiveness.
10. Investment in R&D: The startup intends to invest in research and development to continuously improve and expand its platform.
11. Marketing and Sales: Part of the investment will go towards strengthening marketing and sales efforts to expand the user base and market reach.

Present Elai.io's features are:

1. Over 80 top-notch avatars are available. Elai's wide range of video presenters and AI avatars empowers users to produce high-quality and captivating video content effectively.
2. Support for more than 75 languages. Elai.io simplifies the process of localization, expanding the reach of your videos to unexpected audiences.
3. A selection of over 450 voices. Elai offers a diverse array of voices tailored to various content and audience preferences. Users can choose from a variety of accents, languages, tones, and styles.
4. Video creation from a prompt. Users can enter a topic, and the platform's AI generates text that can be reviewed, enhanced, and automatically transformed into video scenes.
5. Voice replication. Users can replicate their own voice to bring their ideas to life. It is possible simply input a speech text, and the Avatar will narrate it in your voice.
6. Converting presentations into videos. Elai streamlines the transformation of presentations into captivating videos with customizable avatars, dynamic animations, and various voice and language options.
7. Video generation from URLs. If users are looking to save time and effort when creating videos, using Elai, which can generate videos from URLs, is an excellent choice.
8. Custom avatars. Elai offers four distinct avatar types: selfie, studio, photo, and animated mascot. Users can choose the one that best suits their needs.
9. AI script composition. Craft compelling and engaging video scripts with Elai powerful text editor enhanced by GPT. The tool makes it simple to create scripts that captivate your audience.
10. Professional video templates. The video editor includes a diverse range of professional templates in different categories to help you produce high-quality videos quickly.
11. Scalable personalization. Users can create personalized video messages at scale using Elai.io's builder and API. Incorporate variables and custom graphics to make their message and video greeting truly personal.
12. Brand kit integration. Elai enables users to incorporate their brand elements, such as logos and colors, into videos for a consistent visual identity.
13. Screen recording. It allows users easily capture their computer screen and add it to their video. This feature enables the creation of professional-looking tutorials, demos, and presentations with ease.
14. Media library. It allows enhance users' videos with captivating media elements and music to enhance the visual and auditory appeal of users' content.
15. Streamlined collaboration. Elai's AI video creation platform offers a robust collaboration feature designed specifically for creating outstanding AI videos.

These capabilities make Elai.io a versatile platform for content creation, particularly in the education and training sector, as well as for marketing and personalized messages.

In the next stage of development, the startup plans to enhance the avatar with more emotions and a variety of gestures. Currently, the startup is preparing to secure investments within a seed round, which will be directed towards research and development, particularly in the development of avatars, including their gestures and emotions. A portion of the funds will also be allocated to strengthening marketing and sales efforts.

O. Novikov, D. Nienova

**ADVANTAGES OF USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES
FOR LEARNING FOREIGN LANGUAGES FOR PROFESSIONAL PURPOSES
IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE**

О. Новіков, Д. Нєнова

**ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

In the contemporary realm of higher education in Ukraine, the assimilation of Information and Communication Technologies (shortly, ICT) with learning foreign languages has ushered in a profound transformation in language education. This convergence of technology and pedagogy holds immense promise in cultivating foreign language proficiency, particularly for professional purposes. The purpose of the presented material is to observe the intricate web of information and communication technologies that define the global socio-cultural space, with a specific focus on their application within the context of Ukrainian higher education. To fulfil this aim, various case studies of the use of technology and digitalisation in the learning process are examined. It undertakes an analysis of the advantages that accrue from using ICT for the acquisition of foreign language skills requisite for professional endeavours. To analyse the existing advantages, it is proposed to divide this issue into structures that characterise the implementation of technologies into the process of education and their impact on education development.

The first proposed structure is the accessibility and availability of online resources for students. Information accessibility and online resources have become essential in the pursuit of foreign language proficiency for professional purposes. Moreover, the advent of technology has expanded access to information like never before. In Ukraine, higher education institutions have embraced this transformation, offering students a digital gateway to different linguistic materials. Therefore, the role of accessibility cannot be overstated, as it empowers students with the ability to tap into a vast repository of authentic language content. For instance, universities provide their students with access to online libraries which contain documentation, syllabuses, and methodological support that help students refresh and broaden their knowledge. Consequently, online resources have revolutionised language learning in universities. Students can now access a wealth of resources at their fingertips, including e-books, language learning apps, and multimedia content. The availability and convenience of these materials are particularly beneficial for students who must balance their academic pursuits with work or other responsibilities. Moreover, the shift from traditional physical textbooks and workbooks to digital resources also presents a cost-effective solution. Online resources are often available free of charge or at a fraction of the cost of printed materials. The scientific publications of educators, which are openly available in such online resources, as Scopus, Google Academy, and Research Gates, play an essential role in this issue, they allow not only to provide free high-quality resources for language learning but also to create productive conditions for the cooperation of teachers and learners from different universities in order to extend already existing bases. This not only lightens the financial burden on students but also expands access to a broader range of learners, making professional language education more inclusive.

The next structure is interactivity, which plays an impactful role in education. Contemporary technologies also bring a new dimension by fostering interactivity. Traditional language learning methods, which often relied on passive absorption of content, have given way to interactive platforms and applications. These innovative platforms and tools encourage students to actively participate in their language process. Through interactive language learning software, students engage in dynamic exercises, virtual dialogues, and interactive quizzes. These activities prompt students to apply what they've learned in real-world scenarios, thus deepening their comprehension of the language. In accordance with the data presented in April 2022 by the Ministry of Education and Science of Ukraine, the most useable and most commonly used platforms for education in Ukraine include Coursers.org, Prometheus (Ukrainian), Duolingo, materials presented by the British Council, video materials of educators in open-source YouTube, and quiz platforms Kahoot! and Quizlet. Multimedia elements, gamified content, and other tools used in these platforms elevate interactivity, transforming the ordinary study process into an experience. Moreover, this cultivates active participation and stimulates higher-order thinking, developing problem-oriented and critical thinking.

The next one of the remarkable facets of ICT in the context of language learning is its capacity to connect students with native speakers and language experts worldwide. Through a range of online communication tools, language exchange platforms, and virtual classrooms, students have the opportunity to engage in real-time conversation with individuals fluent in the target language. Global communication, facilitated by technologies, holds immense significance for students pursuing foreign language proficiency. Moreover, in the case of full-distance education, there are lots of online AI-based resources that provide students with different topics to discuss, such as the online resource smalltalk2.me. Furthermore, these communication tools are not limited to just students. Ukrainian educators can also participate in international collaborations, enhancing their skills, knowledge, and teaching methods.

In organising the study process, not only resources and classes are needed, but also apps and platforms are used to summarise results and assess them. The adoption of online assessment tools in Ukrainian provides students with access to a wide variety of assessment resources, including quizzes, practice exams, and tests that adapt to individual learning progress. According to mon.gov.ua, in Ukraine, there are two most commonly used systems, namely Moodle and Google-related tools (such as Google Forms for testing and Google Classroom for course organisation). In the case of Moodle, the digitalisation of assessment and testing enables educators to offer immediate feedback, which is instrumental for students in understanding their strengths and areas that require improvement. Furthermore, the integration of these information portals into the assessment process enhances academic integrity. It reduces the potential for cheating or plagiarism by offering randomised questions, time constraints, and remote proctoring options.

In conditions of pandemic and war, the issue of organising distance learning became the most crucial in terms of education. In essence, flexibility in distance learning transcends barriers and ensures that language education is accessible and inclusive. According to the regulation of the Ministry of Education and Science of Ukraine on 22nd May 2022: distance learning in time of war empowers students to balance their academic pursuits with their professional and personal responsibilities, providing them with the flexibility to embark on their language learning journey without the constraints of time or place. This

adaptability is at the centre of modern language education, making it a transformative force in preparing students for professional language proficiency.

To sum up, the future of language education in Ukrainian higher institutions is about expanding access, leveraging cutting-edge technologies, embracing interactivity, empowering educators, and fostering an atmosphere of constant innovation. Through interactive platforms and multimedia elements, students actively engage in language learning, deepening their comprehension. Together, these elements create a dynamic and engaging language education environment that equips students to thrive in an increasingly interconnected global society, where linguistic versatility is a cornerstone of professional success.

Н. Думанський

ПОШУК НАУКОВИХ СТАТЕЙ У БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДАХ

N. Dumanskyi

SEARCH FOR SCIENTIFIC ARTICLES IN LIBRARY COLLECTIONS

Сучасний науковий світ переживає бурхливий розвиток, де інформаційна різноманітність стає найбільшою перевагою та водночас викликом. З розвитком нових технологій та збільшенням обсягу даних, науковці, студенти та викладачі зіштовхуються із завданням знаходження, відбору та використання наукових статей для покращення своїх досліджень і навчання. Актуальність теми цієї розвідки полягає в необхідності розуміти, як впоратися з цим завданням, і дізнатися про ефективні інструменти та підходи до пошуку наукових джерел у бібліотечних фондах.

Метою цього дослідження є аналіз методів та інструментів пошуку наукових статей у бібліотечних фондах з метою надання конкретних рекомендацій студентам і науковцям. Об'єкт — процес пошуку й відбору наукових джерел у бібліотечних фондах.

У контексті розгляду інструментів для пошуку наукових статей у бібліотечних фондах перш за все варто звернути увагу на бази даних та електронні каталоги бібліотек.

Сучасний доступ до наукових джерел складно уявити без використання баз даних та електронних каталогів бібліотек. Ці ресурси є важливим інструментом для пошуку наукових статей і публікацій. Однією з найпопулярніших баз даних для наукових досліджень є *PubMed*, спеціалізована в галузі медицини та науки про здоров'я. Інші, не менш важливі бази даних, включають *IEEE Xplore*, яка фокусується на інженерії та технологіях, *Scopus*, що охоплює широкий спектр наукових галузей, а також *Web of Science*, яка пропонує доступ до великої кількості рецензованих наукових журналів.

Окрім баз даних та електронних каталогів бібліотек, в Інтернеті існують спеціалізовані пошукові системи й онлайн-ресурси, які надають можливість знаходити наукові статті та журнали. Однією з найпопулярніших таких систем є *Google Scholar*, яка інтегрує багато наукових джерел. Також для пошуку наукових публікацій та досліджень може бути корисною *Microsoft Academic*. Не менш популярною є *Academia.edu* — платформа для обміну академічними дослідженнями. У ній налічується близько 47 млн робіт та 81 млн науковців, професіоналів та

студентів. Важливою ознакою цих інструментів є їхня здатність забезпечити повний текст наукових статей або посилання на них, що полегшує доступ до джерела і подальший аналіз.

Ще одним корисним інструментом є бібліотечні каталоги — це цінний ресурс для знаходження наукових статей та публікацій у бібліотечних фондах.

Ці інструменти дозволяють шукати матеріали за ключовими словами, авторами, назвами та іншими критеріями. Слід зазначити, що важливим є також уміння використовувати фільтри й параметри пошуку для точного обмеження результатів, а розуміння особливостей роботи бібліотечних каталогів сприяє знаходженню та отриманню необхідних наукових джерел.

Щодо параметрів, то одним із найважливіших аспектів успішного пошуку наукових джерел є вибір правильних ключових слів та фраз для пошуку. Це можуть бути терміни, що точно визначають тему, авторів або назву публікацій, конкретні роки, інституції тощо. Детальний аналіз тематики дослідження, яке шукається, та створення переліку ключових слів допомагають виконати точний й ефективний пошук наукових джерел.

Окрім використання ключових слів, багато баз даних та пошукових систем надають різні фільтри та параметри пошуку, які допомагають уточнити результати пошуку. Це може включати вибір типу наукових джерел (журнали, конференції, статті, книги тощо), фільтр за роками публікацій, а також можливість сортувати результати за релевантністю або датою. Використання цих фільтрів дозволяє швидше знайти кращі джерела.

Після отримання результатів пошуку важливо систематизувати та оцінити знайдені наукові статті, тобто визначити релевантність, авторитетність й актуальність кожного джерела. Критичний погляд на знайдені статті допомагає визначити, які з них найкраще відповідають встановленим потребам та критеріям для дослідження.

Важливо визначити, наскільки кожна наукова стаття відповідає темі, яка шукається, та завданням дослідження. Для цього першочергово аналізують анотацію й ключові слова кожної статті, а також визначають, чи містяться в ній результати, які цікавлять користувача.

Після аналізу результатів пошуку потрібно звернути увагу на авторитетність джерела, актуальність і релевантність інформації, а також наявність конкретних даних чи результатів дослідження, які можна використовувати у власному дослідженні.

Найбільш релевантні статті доцільно завантажити та зберегти в зручному форматі. Зазвичай використовують формат PDF. Також варто додати посилання (оформлене в одному з популярних форматах цитувань) на статтю. Збережені статті стануть основою для подальшого дослідження та використання в науковому або навчальному проекті.

У результаті дослідження алгоритму пошуку наукових статей можна сформулювати висновок, згідно з яким процес пошуку наукових статей у бібліотечних фондах є важливим та необхідним етапом будь-якого наукового дослідження або навчального проекту. Вибір правильних інструментів, стратегій пошуку й методів фільтрації допомагає отримати якісніші результати та зберегти час.

Для оптимізації процесу пошуку наукових ресурсів у бібліотечних фондах рекомендується:

- удосконалити навички роботи з відомими інструментами пошуку та вивчати нові;
- систематично оновлювати список ключових слів та фраз для пошуку;
- активно використовувати фільтри та параметри пошуку підвищення релевантності результатів;
- критично оцінювати авторитетність й актуальність знайдених джерел;
- зберігати та організовувати знайдені наукові статті для подальшого використання.

Бібліотечним фондам також варто оцінювати перспективи розвитку пошукових алгоритмів та методів, які пропонує сама бібліотека:

- досліджувати вплив нових технологій, таких як штучний інтелект, на пошук наукових ресурсів;
- аналізувати споживчу поведінку користувачів бібліотечних фондів для розробки індивідуальних підходів до пошуку.

Ці напрямки можуть сприяти подальшому вдосконаленню процесу пошуку наукових статей та сприяти розвитку сфери наукових досліджень.

В. Гришин

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ «ЕЛЕКТРОННА УКРАЇНА»

V. Hryshyn

INFORMATION AND COMMUNICATION SUPPORT OF THE “ELECTRONIC UKRAINE” PROGRAM

Україна активно розвиває ініціативи у сфері електронного уряду з основною метою забезпечення громадян оперативною та об'єктивною інформацією щодо діяльності влади на всіх рівнях, від центрального до місцевого. Цей процес розвитку має відповідати найвищим міжнародним стандартам і наближатися до практик країн, які є лідерами в цій галузі, таких як Канада, Англія, США та інші.

Поступовий розвиток системи електронного уряду передбачає перехід від простого надання громадянам інформації до взаємодії між громадянами та владою в процесі спільної розробки рішень, а також надання громадянам різних послуг за допомогою Інтернету, таких як отримання довідок, реєстрація цивільно-правових документів, подача податкових декларацій і т. д.

Паралельно з цим розвиток системи електронного уряду потребує забезпечення доступом суспільства до інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та підвищення інформованості громадян щодо можливостей використання ІКТ.

Програма «Електронна Україна» розрахована для широкого впровадження системи електронного уряду в Україні і включає такі заходи:

- 1) Створення Єдиного інтернет-порталу органів виконавчої влади, що передбачає інтеграцію вебсайтів та електронних інформаційних систем та ресурсів органів виконавчої влади з обов'язковим дотриманням стандартів щодо захисту інформації.

- 2) Розробка процедур надання державних (адміністративних) послуг фізичним та юридичним особам органами виконавчої влади через Інтернет.
- 3) Створення віртуальних приймальень органів державної влади на всіх рівнях.
- 4) Створення й регулярне оновлення вебсайтів органів місцевої державної влади та органів місцевого самоврядування.
- 5) Підтримка широкого використання програмного забезпечення з відкритим вихідним кодом для підтримки інформаційно-аналітичної діяльності органів державної влади та системи електронного уряду.
- 6) Забезпечення використання електронного цифрового підпису в органах державної влади, а також інші заходи.

У ході проведення реформ у сфері діяльності держави за допомогою інтеграції послуг значущу роль відіграють такі аспекти:

- 1) Спрощення процесу надання інтегрованої інформації та послуг, що не потребує від користувача знань про докладну структуру державного апарату.
- 2) Об'єднання державних органів, систем, процесів та послуг з метою створення вебпорталів, спрямованих на задоволення потреб користувачів.

З урахуванням цих чинників, урядовий портал повинен функціонувати в трьох аспектах:

- 1) Публікація інформації.
- 2) Здійснення трансакцій всередині окремих державних установ.
- 3) Здійснення трансакцій, що вимагають інтеграції між різними державними структурами.

Багато мали повністю інтегровані портали, які забезпечували б можливість проведення різноманітних трансакцій для громадян і підприємств та відповідали б моделі, орієнтованій на потреби користувачів, які стосуються ключових подій у житті людини або діяльності підприємств.

Стратегія розвитку електронного уряду передбачає, що державні послуги будуть доступні через різні канали, включаючи персональні комп'ютери, інформаційні кіоски, мобільні телефони, цифрове телебачення, телефонні центри обслуговування та контактні центри. У більшості країн, включаючи Україну, багато державних установ на різних рівнях влади створюють власні портали. Проте передбачається, що частина цих порталів та їхні послуги за окремими секторами державної діяльності будуть інтегровані в центральний урядовий портал. Важливо, що розробка окремих порталів має спиратися на загальні компоненти електронного бізнесу, тобто на загальну інформаційно-телекомунікаційну інфраструктуру і набір стандартів. Так, нові автономні портали повинні використовувати єдині державні стандарти аутентифікації (перевірки справжності клієнта) й забезпечення обмежень доступу до інформації, а також, за можливістю, послуги комерційних порталів.

У рамках архітектурної моделі електронного уряду урядові портали виконують дві основні функції:

1. Надають доступ до послуг користувачам (клієнтська частина).
2. Забезпечують розробників порталів установ та відомств єдиним стабільним набором інтерфейсів для розробки їхніх власних систем.

Центральний урядовий портал розглядається передусім як важливий складовий елемент інфраструктури для надання єдиної платформи для розробників державних інформаційних систем.

Компоненти електронного бізнесу в рамках архітектурної моделі електронного уряду — це стандарти, які централізовано визначені для різних аспектів, таких як забезпечення безпеки трансакцій та інформації, аутентифікація, використання смарт-карт.

У процесі впровадження архітектурної моделі електронного уряду важливо прийняти загальні стандарти й інфраструктуру для забезпечення взаємодії та обміну інформацією між державними установами, відомствами, громадянами та підприємствами. Ключовими елементами цієї взаємодії є захищений урядовий Інтранет, який є основою для обміну електронною поштою та електронними документами між державними структурами, громадянами й комерційними організаціями.

Л. Пугач

ВЕБСАЙТ — ІНСТРУМЕНТ ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА КОМУНІКАЦІЇ

Л. Puhach

WEBSITE — REMOTE SERVICE AND COMMUNICATION TOOL

Глобальні зміни у сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які впливають на суспільство в цілому, зокрема на освіту, науку, культуру, виробництво, відповідно, спрямовуються й на бібліотеки як соціальні структури, що активно комунікують із зовнішнім середовищем. Безперечно на фоні загальноцивілізаційного розвитку та динамічних змін українського інформаційного суспільства, бібліотека як культурно-освітній центр стрімко трансформується в науково-інформаційний. Насамперед це стосується динамічного розвитку, призначення, соціальних функцій, вироблення нової стратегії та адаптації системи інноваційних послуг на інформаційні виклики й потреби користувачів. Бібліотека як установа інформаційного сервісу дедалі активніше розширює свої функції, і з традиційно панівною в ретроспективі дидактичною спрямованістю — нині направлена у сферу інформаційних послуг.

Одним із важливих інструментів дистанційного обслуговування користувачів є вебсайт. Аналіз вебсайтів бібліотек, їхніх функцій присвячені наукові розвідки українських дослідників, зокрема О. Грогуль, Ю. Артемова, О. Жабіна, наукових працівників Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського — Н. Задорожньої, Ж. Левченко, О. Непляхи. Питання змісту, структури та інформаційного наповнення вебсайту досліджували Л. Філіпова, Д. Зубченко, Г. Нежурбіда, Л. Трачук, Д. Соловяненко та ін. Нині досвід обласних універсальних наукових бібліотек у повній мірі мало досліджений і недостатньо висвітлений у наукових доробках фахівців.

Практика створення вебсайтів різних компаній, організацій свідчить, що існують певні загальноприйняті вимоги, яким повинні відповідати й віртуальні представництва соціальних інституцій. Як зазначає Л. Філіпова, вони базуються на загальних критеріях якості вебсерверів, зокрема такими показниками є:

- простота навігації;
- глибина змісту;
- стабільність інформаційних ресурсів;
- оперативність оновлення інформації;
- доступність для користувачів;

– єдність дизайну всіх розділів.

Динаміка комунікації користувачів з офіційними сайтами нині поступово зменшується, натомість значно зростає користувацька активність у соціальних мережах та блогах (за матеріалами дослідження Wave 6). Значно підвищити зацікавленість користувацької аудиторії сайтом можна за допомогою створення віртуальних представництв, як-от: сторінка в різноманітних соціальних мережах (Facebook, Instagram, Twitter та ін.), група, блог, наприклад, розміщення відеоролика про бібліотеку на YouTube каналі, тощо.

Які дистанційні послуги доступні для користувачів бібліотек? Інформацію подаємо нижче (див. таблицю 1). Це лише невеликий перелік бібліотек з частиною дистанційних послуг для користувачів. Дані про наявність чи відсутність послуг вказуємо відповідними позначеннями: «+», «-».

Табл. 1.

Дистанційні послуги деяких українських бібліотек

Назва бібліотеки	Блоги бібліотеки	Віртуальна виставка	Віртуальна довідка	Електронна бібліотека	Електронний каталог	Занес до бібліотеки online	Бібліотека у соціальних мережах
Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені Валентина Отамановського	+	+	+	+	+	-	Facebook, Instagram, youtube-канал
Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича	-	+	+	+	+	-	Facebook, youtube-канал
Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка	+	+	+	+	+	-	Facebook, Instagram, youtube-канал
Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського (м. Кропивницький)	+	+	+	+	+	-	Facebook, Instagram, X (колишній Twitter), youtube-канал

На основі проведеного дослідження вебсайтів бібліотек можемо відзначити, що кожна рубрика, розподіл контенту за розділами створює позитивне враження та є достатньо доступним, інформативним, утилітарним для користувачів. Відтак, бібліотеки відповідально ставляться до інформування користувацької аудиторії, зокрема про це свідчить постійне та своєчасне оновлення інформації на головній сторінці та в рубриках. Користувачам надається доступ до оцифрованих повнотекстових видань, періодичних видань (електронна версія) та послуг, як-от: віртуальна довідка, виставка, а також таких ресурсів, як: електронний каталог, електронна бібліотека, корисні ресурси в Інтернеті.

Зокрема, на вебсайті Обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Д. І. Чижевського (м. Кропивницький) користувачка аудиторія має можливість отримати послугу: Електронного Урядування, Цифрової Грамотності. Також користувачам пропонується відвідати тематичні віртуальні виставки, майстер-класи, віртуальні книжкові полиці, різноманітні медіапроекти, мистецькі проекти. Варто зазначити, що користувачам також можна корисно провести дозвілля, а саме подивитися кіно в рубриці: Кіноклуб Екран — «вільне об'єднання шанувальників кіно, що знайомить всіх бажаючих із кращими взірцями світового кіномистецтва від 2003–2023 рр.» та ін. Відповідно, запропонований бібліотеками широкий спектр послуг та ресурсів у своїй цілковитості презентує бібліотеку користувачській інтернет-аудиторії як потужний інформаційно-інноваційний центр. Пропозицією для покращення дистанційних послуг пропонуємо розглянути — упровадження в бібліотеках для віртуальних користувачів запис online.

О. Татарчук

РОЗВИТОК АРХІВУ ЯК СУБ'ЄКТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

О. Tatarchuk

ARCHIVE DEVELOPMENT AS A SUBJECT OF THE INFORMATION SOCIETY

Поняття «архів», від часу виникнення терміна до сучасного тлумачення, з плином часу під впливом історичних подій і суспільної еволюції значно трансформувалось, однак зберіглося його основне значення в такій формі: «спеціалізована установа (структурний підрозділ), призначена для забезпечення потреб суспільства у ретроспективній документній інформації, що організує зберігання архівних документів та користування ними» (Термінологічний словник «Архівістика»).

З практичних позицій функціонування архівної справи архів визначається в чинних нормативних актах як установа чи її структурний підрозділ, що організовує і забезпечує приймання, нагромадження архівних документів, їх облік, зберігання та користування ними.

Закладені в законодавчу дефініцію архіву його функції можна умовно поділити на два блоки: джерельні та інформаційні, віднісши до джерельних функції з комплектування, зберігання та обліку, а до інформаційних — використання архівних документів.

Крім того, у діяльності архіву, як і будь-якої іншої установи, можна виділити функцію бюрократичну, яка визначає і регламентує порядок діяльності архіву, механізм його взаємодії з іншими державними та громадськими інститутами.

Залежно від того, яка зі складових більшою мірою впливає на діяльність архіву, пропонується виділяти інформаційні, джерельні та бюрократичні архіви.

Інформаційний архів передбачає відкритий, вільний і зручний доступ до інформації, що зберігається, для всіх зацікавлених осіб. Визначальним напрямком діяльності стає використання архівних документів: підготовка публікацій, виставок, організація екскурсій, презентацій та інших заходів. Архів фокусується на впровадженні найсучасніших мультимедійних технологій. Інформаційний архів затребуваний суспільством і існує для нього.

Джерельний архів зосереджується на зберіганні архівних документів. Роботи щодо використання архівних документів ведуться переважно співробітниками

архіву. Зацікавленість суспільства в існуванні такого архіву та його діяльності обмежується переважно колом істориків та краєзнавців. У цьому контексті архів існує для архіву.

Бюрократичний архів орієнтується на виконання запитів державного чи корпоративного механізму. Роботи з використання документів виконуються згідно з ідеологічними запитами, діяльність бюрократизована та формалізована. Доступ до великої кількості документів або заборонений, або обмежений.

На початку свого існування архіви були здебільшого інформаційними. Люди були зацікавлені в отриманні та використанні інформації про право власності на рухоме та нерухоме майно, звання й титули та ін. Потреба в отриманні інформації визначила появу джерельної складової — для отримання інформації її необхідно зберегти.

Роль бюрократичної складової була мінімальна: паралельно виникали та існували різні центри створення й накопичення документів, порядок їх роботи та структура особливо не регламентувалися.

Вітчизняні архіви радянського періоду можна визначити як джерельно-бюрократичні. Вони були жорстко вбудовані в систему, орієнтовані на першочергове задоволення інтересів державних і партійних органів. Архівна справа була формалізована та регламентована до дрібниць. Бюрократична складова підпорядковує собі інформаційну й джерельну, що проявляється в партійному підході до визначення джерел комплектування та відбору документів, а також у використанні документів згідно з прийнятими ідеологічними установками.

Нині більшість вітчизняних архівів зберігає джерельно-бюрократичну конфігурацію, незважаючи на численні зміни архівного законодавства, структури та підпорядкованості державної архівної служби.

Водночас завдяки стрімкому розвитку технологій інформаційний простір в останні десятиліття стає значно ширшим та різноманітнішим. Незмінно зростає роль мережі Інтернет та електронних комунікацій. У результаті архіви втрачають своє привілейоване становище монопольних зберігачів інформації та стають одним із безлічі гравців на інформаційному полі. При цьому вони значно програють електронним ресурсам за зручністю та оперативністю пошуку необхідних відомостей.

У результаті архіви поступово витісняються на периферію інформаційного простору. Водночас вони мають величезний потенціал, аби стати драйверами розвитку інформаційного суспільства. Ефективна реалізація зазначеного потенціалу за сучасних умов потребує підвищення ролі інформаційної складової вітчизняних архівів. Насправді це означає зміну підходів до організації роботи архівів та управління ними, а не просто поверхове впровадження інформаційних технологій (ІТ).

Основним напрямом діяльності інформаційного архіву стає використання архівних документів із застосуванням сучасних ІТ. Сайт із допоміжного інструменту стає основним та невід'ємним атрибутом архіву. Усі документи архіву (описи, справи, довідкові матеріали) переводяться в електронний формат та розміщуються на сайті для відкритого й вільного доступу всіх зацікавлених осіб. При цьому документи скануються з розпізнаванням тексту та розміщуються в Мережі як текст із гіперпосиланнями, що дозволяє забезпечити можливість наскрізного

повнотекстового пошуку та переходу з тексту документа до пов'язаних матеріалів за всіма фондами архіву.

Таким чином, актуалізація цих питань на сучасному етапі зумовлюється інтенсивним розвитком процесів інформатизації, які ставлять перед архівами нові завдання і виклики, змушують архівістів переосмислити свою місію та роль у суспільстві. Особливу увагу сучасних науковців привертає місце архівів в інформаційному просторі й суспільстві, що постійно змінюється.

А. Попова

ІСТОРИЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

А. Попова

HISTORY AND MAIN ACTIVITIES OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE "KYIV-MOHYLA ACADEMY" NATIONAL UNIVERSITY

Одним з освітніх, інформаційних, науково-дослідних, культурно-освітніх та просвітницьких підрозділів Національного університету «Києво-Могилянської академії» є Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Наукова бібліотека НаУКМА починає свою історію з 1992 р. і є спадкоємицею книгозбірні Києво-Могилянської академії. Але дату створення бібліотеки точно не можна назвати. Є припущення, що вона почала працювати ще з 1615 р. за епохи Київської братської школи. Основоположник Київської колегії Петро Могила в 1647 р. заповів бібліотеці особисту книжкову колекцію (2131 видання), коли ввів звичай дарування книг бібліотекам.

У XVII–XVIII ст. завдяки допомозі меценатів у вигляді внесків створювалися фонди бібліотеки. Там, де зараз знаходиться Музей НаУКМА, раніше була церква святих Бориса і Гліба, згодом перейменована на Святодухівську.

Наприкінці XVII ст. у бібліотеці було до 3,5 тис. книг; а на кінець XVIII ст. — 12 тис. томів вітчизняних і зарубіжних видань із різних галузей знань.

У 1768 р. випускник Академії Микола Бантиш-Каменський створив відокремлену Малу, або, інакше кажучи, бурсацьку бібліотеку для небагатих студентів, віддавши даром 145 книжок, у першу чергу дублетів підручників. Поміч друкованих видань у т. зв. Великій бібліотеці була певна кількість рукописів, лекційних курсів, хронік, літописів, спудейських конспектів і наукових праць, а також надцінних стародруків XVI–XVII ст., рукописів та інкунабул. На жаль, протягом цих двох століть трапилося три пожежі: 1658, 1775 та 1780 р., і під час останньої було втрачено 8632 томи, а залишилося менше 2 тисяч.

У XIX ст. бібліотека Київської духовної академії, до якої приєдналася книгозбірня Києво-Могилянської академії, мала на своєму рахунку вже 150 тис. томів і більш ніж 800 рукописів. Припинення діяльності Академії на початку 1920 р. та соціально-політична ситуація стали причиною ледве не цілковитого руйнування книгозбірні. Під час існування СРСР переважна кількість книг була остаточно втрачена або передана до інших установ.

У відтворенні бібліотеки після відновлення Києво-Могилянської академії 1991 р. фігурували благодійні фонди й товариства, фонди інших бібліотек, добротинці з України та деякі інші країни світу.

У 1993 р. у фонді бібліотеки зберігалось 38 тис. томів, а саме приміщення книгозбірні вмещувало два читальних зали, кімнату абонементу, розташовану в першому корпусі НаУКМА. Згодом через два роки було додано відділ періодики, а кількість томів вже досягла 89 тис.

У 1996 р. стали розроблятися електронний каталог й автоматизація обробки замовлень і обліку книг, за допомогою об'єднаної автоматизованої бібліотечної системи "ALERN 500". Вона гарантує швидке отримання будь-якої інформації в базі даних. З'явилася можливість купувати книжки онлайн на сайті бібліотеки замість звичайної карткової системи.

Протягом 1997–1998 рр. ще відбувалося збільшення бібліотечного дозвілля.

У 1999 р. в Академії було придбано для своїх користувачів перші журнальні колекції компанії "Springer", що є електронними ресурсами.

У 2001 р. відбулося формування Наукового архіву, де було на збереженні більш ніж 13 тис. справ, 1 фонд закладу, документи відомих українських дослідників, викладачів Академії, представників української діаспори та документи навчальних установ.

Унаслідок одержання науково-мистецької колекції Омеляна Прицака через підтримку Києво-Могилянського фонду в Америці, у 2007 р. було створено Меморіальний кабінет, у якому об'єдналися великий книжковий фонд та мистецька й архівна колекції.

Завдяки Науковій бібліотеці НаУКМА у 2009 р. почав діяти міжнародний проект «ЕЛІБУКР: Електронна Бібліотека України: створення центрів знань в університетах України». У ньому беруть участь 35 українських університетів. Цією програмою спрогнозовано відкритий доступ до наукової інформації світу для українських науковців та здобувачів освіти й правильну демонстрацію своїх наукових праць для вчених зі всього світу, їх співробітництво у сфері освіти та академічної доброчесності для забезпечення якісної освіти, дотримання правил публікацій праць. Також просування програми вищої освіти України на міжнародному рівні, прозорий та відкритий доступ до науки, вміння створювати і користуватися електронними ресурсами, світовими практиками та спостереження за регулярним аналізом результатів роботи закладів вищої освіти у всьому вищеперахованому.

Упродовж 2016–2017 рр. планувався ремонт Староакадемічного корпусу, тому що йому було потрібно відновлення, оскільки він є архітектурною пам'яткою XVIII ст. Незабаром влітку 2017 р. було розпочато реконструкцію. Тоді ж почав функціонувати новий відділ Наукової бібліотеки НаУКМА, а саме Бібліотека Ресурсного центру вивчення англійської мови.

Серед діяльності Могилянської бібліотеки є публікація науково-бібліографічних праць та покажчиків.

У бібліотеки є вихід у мережу Інтернет, також за допомогою Wi-Fi. Доступна можливість ксероксу та цифровізації.

У цій бібліотеці містяться безліч друківаних та електронних матеріалів, наприклад, навчальні посібники, наукова література, різні довідники, періодичні

видання та ін. Надзвичайно велика частка джерел, що містяться в бібліотеці, — це публікації іншими мовами, здебільшого англійською.

До структури бібліотеки відноситься адміністрація — це директор та два заступники.

Також структуру становлять загальнобібліотечні відділи:

1. Відділ комплектування документів. Він виконує каталогізацію, комплектування, предметизацію друкованих та інформаційних ресурсів, наукову обробку видань, облік, списання документів, обмін книгами.
2. Інформаційно-бібліографічний відділ. Цей відділ полягає в започаткуванні та керуванні повнотекстовими та бібліографічними ресурсами: базами даних за певними тематиками, такими як: «Видання та публікації про НаУКМА», «Праці викладачів НаУКМА» тощо, формування тематичних бібліографічних покажчиків та біобібліографічних покажчиків категорії «Вчені НаУКМА». Довідково-бібліографічні послуги: довідкова служба (в т.ч. віртуальна), виставки, демонстрації, дні інформації тощо.
3. Відділ зберігання бібліотечно-інформаційних ресурсів. Управління книгосховищами, керування станом збереженості фонду, переобліки.
4. Відділ рідкісних книг та рукописів. Робота з фондами унікальних та важливих видань, фондами колекцій й науковим архівом.
5. Відділ інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення. Виконання обов'язків, пов'язаних з технікою, мережами, сервісами й електронними базами даних. Користуються засобами інтегрованої бібліотечної системи ALEPH 500, DSpace, Omeka, Wordpress.
6. Відділ обслуговування науковою літературою. Робота полягає в наданні послуг електронними ресурсами клієнтам. Проводження тренінгів для осіб, пов'язаних з наукою, задля знаходження нової інформації, здійснення статистичних та бібліометричних досліджень. Також сприяння проєктам «Цифрова колекція НаУКМА», Інституційний репозитарій eKMAIR, Віртуальний музей НаУКМА, оформленню офіційного сайту бібліотеки, послуги «Матеріали до курсів» та рекомендація бібліотеки в соцмережах.
7. Відділ обслуговування навчальною літературою. Видача відвідувачам друкованих публікацій та надання змоги користуватися певними сервісами.

Головними напрямками роботи наукової бібліотеки є керування закладом, застосування технічних бібліотечних засобів, створення наукової бібліографії, нововведення сервісу для клієнтів, а також робота над раритетними і важливими фондами.

Призначенням бібліотеки вважається формування, зростання та захищення наукової інформації, первинних документів, які стосуються університету та є інтелектуальною цінністю. Також виконується функція забезпечення доступу до отримання інформації всім діячам освітнього процесу шляхом відкритості та легкої доступності.

Наукова бібліотека кооперується з іншими підрозділами цього університету та світовими і вітчизняними, забезпечуючи послуги сприяння дослідженням та академічним програмам.

Наразі бібліотека НаУКМА містить 14 читальних залів, що є 612 робочих місць, 31 комп'ютерних робочих станцій у 6 підрозділах: Бакалаврська бібліотека

Тетяни та Омеляна Антоновичів, Філологічна бібліотека, Бібліотека рідкісних та цінних видань, Американська бібліотека імені Віктора Китастого (документи з історії, науки, культури, літератури США), Меморіальні бібліотеки О. Прицака та Дж. Мейса.

Серед фондів, які зберігаються в бібліотеці, є 72 колекції книжкових зібрань популярних постатей науки і культури України та іноземних країн світу (В. Брюховецького, С. Білоконя, В. Вовк, О. Зуєвського, Дж. Мейса, В. Моренця, П. Одарченка, Д. Павличка, Ю. Паславського, О. Прицака, В. Старицького, Ф. Сарани та ін.). Також у фонді рідкісних та цінних видань міститься більше ніж 20 тисяч примірників, включаючи друковані публікації XVII ст. — початку XX ст. та унікальні видання діаспори. Якщо перелічити авторів фонду, то це праці В. Аскоченського, Ф. Вовка, С. Голубева, Ф. Титова про історію Києво-Могилянської академії, прижиттєві видання М. Грушевського, М. Драгоманова, Д. Чижевського, С. Єфремова, М. Туган-Барановського, В. Липинського, С. Сірополка тощо.

Серед сервісів, доступних клієнтам, є електронний каталог, яким можна користуватися через Інтернет, завжди, коли виникає необхідність. Працює інтегрована бібліотечна система «ALEPH 500», за допомогою якої можна отримати доступ до будь-якої інформації. Зручним є те, що функціонує електронне придбання літератури, послуги електронної доставки документів, формування навчальних ресурсів під назвою «Матеріали до курсів». Також кожен може подивитися дослідження науковців Академії в інституційному репозитарії eKMAIR.

Електронний архів Національного університету «Києво-Могилянська академія» (eKMAIR) зберігає та надає доступ до наукових доробок співробітників, студентів, аспірантів, докторантів НаУКМА.

Отже, Наукова бібліотека подолала довгий та складний шлях формування та розбудови, пройшовши через неодноразові пожежі, майже цілковиту втрату своїх книжкових видань. Завдяки пожертвам та підтримці благодійних фондів й доброчинцям бібліотека змогла розвинути і мати у своєї колекції більше ніж 1 млн томів.

І. Даценко

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

I. Datsenko

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE INFORMATION SPHERE

У листопаді 2011 року Україна створила Національну комісію з державного регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ) шляхом указу Президента. НКРЗІ — це державний орган, підпорядкований Президентові та відповідальний перед Верховною Радою України. Її функції включають державне регулювання сфери телекомунікацій, інформатизації, користування радіочастотним ресурсом та надання послуг поштового зв'язку. НКРЗІ виконує завдання, пов'язані з ліцензуванням, дозвільними процедурами, регулюванням та наглядом у цих сферах.

У сфері інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) діяльність законодавчого забезпечення покривається Комітетом з цифрової трансформації Верховної Ради України. Комітет складається з десяти народних депутатів і відповідає за законодавче забезпечення цифрової трансформації та інших

аспектів ІКТ у сферах цифрового розвитку, електронного урядування, електронної демократії, кібербезпеки, електронної комерції та багатьох інших сферах.

Центральним органом виконавчої влади, який відповідає за розвиток сфери цифрової трансформації та інформаційних технологій в Україні, є Міністерство цифрової трансформації України (Мінцифри), створене у 2019 році. Мінцифри координує формування та реалізацію державної політики у цих сферах, а також розвиток електронного урядування, впровадження електронних послуг та цифрову грамотність громадян.

Зокрема для прискорення цифрової трансформації в Україні Мінцифри запровадило нову посаду — Спеціаліста з цифрової трансформації (СЦТ), які працюють у різних міністерствах та поступово з'являються в регіональних та місцевих органах влади.

У складі міністерств функціонують директорати цифрової трансформації. На прикладі цього директорату в складі Міністерства освіти і науки України до комплексу основних завдань входить:

1. Забезпечення розробки державної політики шляхом постійного аналізу стану справ у галузі цифрової трансформації і цифрового розвитку освіти і науки та розробки альтернативних рішень для вирішення наявних проблем.
2. Проведення моніторингу та оцінки результатів впровадження державної політики у сфері цифрової трансформації й цифрового розвитку освіти і науки.
3. Встановлення нормативно-правових актів у сфері цифрової трансформації і цифрового розвитку освіти і науки.
4. Забезпечення виконання завдань, пов'язаних із реалізацією державної політики у галузі цифрової трансформації і цифрового розвитку освіти і науки.

У грудні 2020 року були внесені зміни до «Рекомендаційних переліків структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій», включивши до них підрозділ, який відповідає за цифровий розвиток, цифрові трансформації та цифровізацію. Це свідчить про продовження розвитку в напрямку цифрового суспільства.

Зазначені реформи спрямовані на побудову системи державних інституцій, відповідальних за функціонально-галузеве управління інформаційною сферою, впровадження електронного урядування на центральному рівні й на рівні області та району.

Світовий досвід демонструє, що оптимальним для вирішення питань ефективного управління в інформаційній сфері є відповідна реформа у напрямі створення єдиного центрального органу виконавчої влади, відповідального за розроблення та реалізацію державної політики розвитку інформаційної сфери. До сфери відання цього органу має бути віднесений увесь комплекс галузевих питань, зокрема розвиток сфери телекомунікацій, виробництво програмного забезпечення, дотримання мережевої та кібернетичної безпеки, впровадження технологій електронного урядування, електронного документообігу, електронного підпису, розвитку онлайн-сервісів тощо. Також цей орган доцільно забезпечити адміністративно-правовими механізмами впливу на вітчизняну систему профільної ІКТ-освіти.

На жаль, сьогодні Україна значно відстає від загального ритму інформаційних тенденцій, адже в Україні відсутній Інформаційний кодекс, Концепція державної інформаційної політики. Слід також констатувати і недостатню ефективність

діяльності відповідних державних органів та низький рівень усвідомлення важливості розвитку інформаційного сектору. З цієї причини дуже важливо глибоко досліджувати та розвивати сферу інформації в Україні. Нам потрібно реалізовувати конкретні заходи, спрямовані на створення національного інформаційного середовища, регулювання діяльності державних органів, які відповідають за інформаційну сферу, гармонізацію національного законодавства зі світовими стандартами та розробку державної інформаційної політики.

Нині інформаційний простір України характеризується різноманітністю учасників, які взаємодіють між собою, але часто конкурують або навіть вступають в протистояння. Іноді спостерігається неузгодженість дій і нездатність контролювати засоби поширення інформації. Також відбувається зміна пріоритетів в інформаційних та комунікативних процесах, існує недостатнє технічне забезпечення для об'єктів інформаційної інфраструктури. Помітна відсутність комплексності в цій сфері і невідповідність міжнародним зобов'язанням України щодо інформаційних питань. Надто часто використовуються техніки та технології, які не завжди відповідають вимогам і стандартам, які визначають інформаційну та комунікативну взаємодію. Потребує уваги також значне накопичення неструктурованого інформаційного ресурсу.

Тому важлива подальша оптимізація національного інформаційного законодавства, яка відповідала б європейським стандартам. Ця оптимізація спрямована на спрощення нормативних процедур для підприємств, які працюють на телекомунікаційному ринку, створення ефективних механізмів захисту прав споживачів телекомунікаційних послуг та громадського контролю над можливими зловживаннями та порушеннями прав людини при перехопленні інформації силовими структурами.

Д. Погрібний

АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

D. Pohribnyi

AUTOMATED MANAGEMENT SYSTEMS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: IMPORTANCE FOR THE EFFICIENT ACTIVITIES OF MODERN UNIVERSITIES

Автоматизовані системи управління закладом вищої освіти (ЗВО) стали не лише показником технологічного прогресу, але й ключовим фактором для забезпечення безперервного та високоефективного функціонування освітніх установ у сучасному світі. У цьому сучасному контексті, коли навчальні заклади стикаються зі зростаючою складністю управління, масштабами даних та швидкими змінами у вимогах ринку праці, автоматизація адміністративних процесів виявляється надзвичайно важливою. Ця еволюція освіти потребує систем, які можуть ефективно керувати реєстрацією студентів, навчальними програмами, фінансами та ресурсами. Автоматизовані системи управління ЗВО вирішують ці виклики, забезпечуючи точність, швидкість та доступність даних. Вони створюють можливість відслідковувати академічний прогрес студентів, оптимізувати розклад занять, ефективно взаємодіяти зі студентськими документами та спрощувати процеси навчання і оцінювання.

Наприклад, автоматизована система (АС) «Деканат» на платформі АСУ «ВНЗ» [vuz.osvita.net] виступає як сучасна альтернатива для ЗВО, які прагнуть оптимізувати та модернізувати свої адміністративні процеси. Ця система вирізняється низкою ключових особливостей, що роблять її вельми привабливою для навчальних установ. Однією з головних переваг АС «Деканат» є можливість ефективного контролю над навчальними планами. Система дозволяє автоматизувати процеси планування курсів, розподілу навчальних годин, а також моніторингу виконання навчальних планів. Це допомагає навчальним закладам ефективно реагувати на зміни в навчальних програмах та підтримувати актуальність навчальних курсів. Крім того, ведення електронних журналів стає простішим завдяки АС «Деканат». Система дозволяє викладачам та адміністрації вести детальні записи про академічний прогрес студентів, що забезпечує точність і надійність даних. Електронні журнали також полегшують спілкування між викладачами та студентами, забезпечуючи швидкий обмін інформацією про навчальні досягнення та питання стосовно навчання. Одним із ключових аспектів АС «Деканат» є її можливість взаємодії з державними структурами. Система надає зручний і надійний інтерфейс для обміну даними з офіційними установами, що регулюють освітні стандарти та надають академічні ліцензії. Це сприяє відповідності навчальних закладів законодавству та забезпечує їхню легальність у сфері вищої освіти.

Інша система, «Сократ» — це сучасна електронна система (ЕС) управління ЗВО. Ця система виступає як ключовий інструмент для університетів і коледжів, які бажать забезпечити високий ступінь автоматизації та ефективності у своєму навчальному процесі. Однією з її важливих особливостей є можливість впровадження електронного навчання. Система надає навчальним закладам зручний інструментарій для створення електронних курсів, включаючи завдання, матеріали для читання, відеолекції та тести. Це дозволяє викладачам розширити свої можливості в навчанні й створювати більш інтерактивний навчальний досвід для студентів. Крім того, ЕС «Сократ» допомагає веденню курсів та керуванню ними. Викладачі можуть легко завантажувати навчальні матеріали, виставляти завдання, відстежувати академічний прогрес студентів та надавати коментарі й інші зворотні зв'язок. Студенти, зі свого боку, мають зручний доступ до всієї необхідної інформації та можуть спілкуватися з викладачами та однодумцями через систему. Важливою складовою ЕС «Сократ» є його інструменти для аналізу даних та звітності. Система дозволяє навчальним закладам відстежувати статистику з навчання, аналізувати результати й забезпечувати документацію для аудиторських і державних організацій.

Однак вибір правильної АС є складним завданням. Різні системи можуть мати різний функціонал, ступінь відповідності конкретним потребам навчального закладу та різний рівень інтеграції з іншими інформаційними системами. Отже, дослідження та аналіз різних підходів до автоматизації стають ключовими для керівництва університету чи коледжу у виборі оптимального рішення. Правильно вибрана автоматизована система може значно полегшити навантаження на адміністративний персонал, знизити ймовірність помилок та покращити загальну продуктивність навчального закладу.

О. Гончаров

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ

O. Honcharov

INFORMATION AND COMMUNICATION INTERACTION OF LIBRARIES IN UKRAINE

Інформаційно-комунікаційна взаємодія бібліотек являє собою процес обміну інформацією й комунікації між бібліотеками, їх користувачами та іншими стейкхолдерами, з метою забезпечення доступу до інформаційних ресурсів, підтримки навчання, досліджень і культурної спадщини. Ця взаємодія охоплює різні аспекти, включаючи організацію бібліотечних послуг, обмін інформацією, доступ до друкованих та електронних документів, а також сприяє розвитку інформаційної грамотності серед користувачів.

Це визначення враховує ключову роль бібліотек у забезпеченні доступу до інформації й сприянні комунікації між різними сторонами з метою покращення освіти, науки, культури та інших аспектів суспільства.

Актуальність дослідження інформаційно-комунікаційної взаємодії бібліотек полягає в тому, що відбувається значна цифрова трансформація бібліотек, яка впливає на всі аспекти традиційної діяльності бібліотек, створюючи нові форми роботи бібліотеки — цифрову каталогізацію, надання доступу до електронних ресурсів та інтернет-послуги для користувачів. У зв'язку з цифровізацією відбувається зміна ролі бібліотек — вони вдосконалюють свою роль у сучасному світі, стаючи не лише місцями зберігання книг, а й інформаційними центрами, які надають доступ до різноманітних джерел інформації.

Інформаційно-комунікаційна взаємодія бібліотек в Україні визначається діяльністю бібліотек та їх зусиллями щодо забезпечення доступу громадян до інформаційних ресурсів, сприяння розвитку інформаційної грамотності, підтримки культурної спадщини та активної участі в процесах комунікації.

Становлення та розвиток інформаційно-комунікаційної взаємодії бібліотек в Україні відбувалися відповідно до загальних тенденцій розвитку інформаційного суспільства та технологічних інновацій. Основними етапами в цьому процесі були:

- впровадження перших інформаційних технологій у бібліотеках у 1990-х роках стало поштовхом для впровадження комп'ютеризованих каталогів та автоматизації бібліотечних процесів;
- поширення доступу до Інтернету в Україні зробило бібліотеки більш доступними для користувачів і покращило можливості пошуку та отримання інформації онлайн;
- з появою електронних ресурсів, таких як електронні журнали, бази даних та електронні книги, бібліотеки почали активно розвивати свої колекції електронних ресурсів та надавати користувачам доступ до них;
- створення цифрової бібліотеки України, яка об'єднує велику кількість цифрових ресурсів України.

Інформаційно-комунікаційна взаємодія бібліотек в Україні відбувається через різні напрями та форми, спрямовані на забезпечення доступу до інформації та сприяння комунікації між бібліотеками й користувачами. Найпопулярнішими

серед них є: електронні бази даних бібліотек, електронні книги, цифрові бібліотеки, інтернет-ресурси та вебсайти, створювані бібліотеками, електронні каталоги, соціальні медіа тощо.

Різні напрями та форми інформаційно-комунікаційної взаємодії допомагають бібліотекам в Україні надавати різнобічні послуги та забезпечувати доступ до інформації для різних верств суспільства.

Таким чином, можна відзначити, що в контексті сучасного інформаційного суспільства і швидкого розвитку технологій особливо гостро постає питання дослідження інформаційно-комунікаційної взаємодії в Україні, її історії та еволюції форм та напрямів взаємодії.

А. Андреев

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ КОНТРОЛЮ ВЕРСІЙ ДЛЯ КОЛЕКТИВНОЇ РОБОТИ НАД ДОКУМЕНТАЦІЄЮ

A. Andrieiev

EXPEDIENCY OF USING VERSION CONTROL SYSTEMS FOR COLLECTIVE WORK ON DOCUMENTATION

Сучасні програмні продукти є складними системами, що потребують ґрунтовної мультимедійної документації, розробка якої, як і самих продуктів, є ітеративним колективним процесом. Ефективна спільна робота над документацією потребує побудови процесів для взаємодії співавторів і кінцевих споживачів, своєчасного внесення змін та отримання зворотного зв'язку, а також використання спеціальних технічних рішень для перегляду, порівняння, редагування й узгодження змін у документах. Одним із таких рішень є системи контролю версій, зокрема Git та GitHub, які набули широкого поширення останнім часом.

Факт існування будь-якого документа означає існування багатьох його версій. Версія документа — це документ, який відповідає певній стадії (етапу) розробки документа. Створення документів — це поступовий, ітеративний процес. Між першим варіантом і останнім (готовим до публікації) будь-який документ проходить етапи, і на кожному з них вміст документа поступово змінюється. Якщо недоцільно зберігати проміжні результати, створені таким чином неявні версії документів існують короткий час як ефемерні сутності.

Існування множинних версій документів є невід'ємною складовою різноманітних сфер людської діяльності: у науковій сфері фіксація проміжних результатів досліджень уможливує ретроспективний аналіз еволюції знань; у художній творчості створення альтернативних інтерпретацій сприяє новаторству та експериментам; у юриспруденції наявність версій законодавчих актів забезпечує правильне правозастосування; у сфері перекладу наявність кількох мовних версій робить можливим подолання комунікативних бар'єрів; в індустріальній сфері оновлення стандартів та програмного забезпечення сприяє підвищенню безпеки, ефективності та сумісності. Таким чином, створення версій документів є критично важливим чинником науково-технічного прогресу та культурної еволюції.

Важливість колективної роботи очевидна для виробничих галузей, адже група людей фізично може зробити більше, ніж одна людина. Також очевидно, що

не всі види діяльності масштабуються ідеально, адже тисяча школярів не здатні виконувати функцію одного викладача.

У всіх основних галузях науки та техніки, суспільних наук, мистецтва, гуманітарних наук і патентів спостерігається стійка тенденція переходу від індивідуальних до колективних досліджень. У природничих науках відсоток статей, опублікованих індивідуальними авторами, знизився з 85% у 1950-х роках до 45% у 2000 році. Подібні тенденції спостерігалися в мистецтві, суспільних та гуманітарних науках.

Зростання масштабів, складність та вартість сучасних досліджень пояснюють збільшення кількості колективних робіт у лабораторних дослідженнях. Але подібне зростання кількості колективних робіт у математиці, економіці тощо свідчить про такі додаткові фактори, як збільшення кількості дослідників, спеціалізація та зниження витрат на комунікацію.

Ефективна колективна робота над документацією, як технічною, так і нетехнічною, потребує комбінації процесів, практик та інструментів, розроблених для сприяння комунікації, координації й обміну інформацією між членами команди. Наведемо нижче основні складові успішних стратегій.

Стандарти. Встановлення стандартів документації є важливим для ефективної колективної роботи. Детальний стандарт забезпечує узгодженість та чіткість у всіх документах, визначає вимоги до створення і підтримки документації, а також враховує фактори, актуальні для ефективної роботи над документацією. Наприклад, міжнародний стандарт ISO/IEC/IEEE 26511:2018 містить такі аспекти системного та програмного інжинірингу, як вимоги для замовників та постачальників користувачької документації.

Взаємні ревію. Регулярний обопільний перегляд документів колегами, співавторами та рецензентами і надання зворотного зв'язку забезпечують високу якість документації. Мета взаємного рецензування — надати можливість іншому співавторові або рецензентові переглянути документ та визначити сфери для його вдосконалення. Взаємне ревію допомагає покращити якість документа шляхом отримання об'єктивного погляду від сторонньої особи, залучення іншої точки зору. Цей процес конструктивний, коли співавтори мають спільну мету — створити якісний документ — і надають один одному регулярний зворотний зв'язок для покращення загальної якості документів.

Платформи для спільної роботи над документами. Такі інструменти, як Wiki, Google Docs, Microsoft Office Online або Confluence дозволяють багатьом користувачам разом працювати над документами, відстежувати зміни та залишати коментарі. Залежно від того, як організовано робочий процес, спільна робота над документом може бути одночасною або повністю асинхронною. Кожен варіант має свої переваги і недоліки.

Системи контролю версій. Системи, такі як Perforce, Subversion, Mercurial, Git, дозволяють командам керувати змінами та зберігати всі версії документів, що особливо корисно для технічної документації. Розрізняють такі види систем контролю версій:

- *локальні* системи працюють на одному комп'ютері та відстежують зміни в локальних файлах. Приклад: RCS (Revision Control System);

- *централізовані* використовують один централізований сервер, на якому зберігаються всі версії файлів, і клієнти, які отримують копії файлів з цього сервера. Приклади: SVN (Subversion), CVS (Concurrent Versions System), Perforce;
- *розподілені*: у таких системах кожен користувач має повну копію репозиторію, тобто він має всю історію змін. Приклади: Git, Mercurial, Bazaar, Darcs.

Будь-яка система контролю версій дозволяє відслідковувати і контролювати зміни, а також надає суттєві переваги в роботі порівняно з випадком, коли контролю версій немає взагалі. Але через недоліки локальних і централізованих систем у сучасній практиці переважно використовують розподілені системи контролю версій.

Крім колективу, що безпосередньо працює над документацією, на якість документів також впливає і цільова аудиторія. Ефективний процес підтримки належної якості документації має охоплювати тестування документації, своєчасні оновлення документації, інтеграцію з іншими системами, отримання зворотного зв'язку.

Використання таких розподілених систем контролю версій, як Git та продуктів GitHub, дозволяє залучати спільноту користувачів до процесу створення та вдосконалення документації. За допомогою механізму пул-реквестів користувачі можуть пропонувати виправлення, а за допомогою функцій опису проблем (Issues) — повідомляти про проблеми або обговорювати нові функції.

Використання розподілених систем контролю версій є важливим чинником підвищення ефективності та якості колективної роботи над документацією в сучасних умовах. Перспективним для подальшого вивчення може бути напрям DevOps та методика, які сучасні спільноти запозичують із кращих практик у розробці програмного забезпечення. Наприклад, підхід «документація як код» (Docs as Code), що означає дотримання однакових робочих процесів для авторів документації і команд розробників, заохочує створення інтегрованих команд.

Я. Бидльовська

ПРОБЛЕМА ВИКРИВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНИХ ЗМІ В ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Ya. Bydlovska

THE PROBLEM OF MISREPRESENTATION OF INFORMATION IN THE MODERN MEDIA DURING THE WAR IN UKRAINE

У XXI ст. намічається значна різниця в ролі засобів масової інформації (ЗМІ) між демократичними та авторитарними державами. У демократичних системах сучасні незалежні медіа інтерпретуються як четверта гілка влади, у той час як в авторитарних або тоталітарних режимах ЗМІ використовуються головним чином для пропаганди певного режиму.

За думкою члена керівної ради Британської корпорації “BBC”, незалежність ЗМІ залежить від трьох факторів: законодавчого регулювання, наявності компетентних керівників та здатності функціонувати в конкурентному ринковому середовищі, а також від рівня професіоналізму й відповідальності.

У демократичних суспільствах журналісти завжди готові відповідати перед громадськістю за якість своєї роботи. Вирішення соціальних та творчих завдань у

журналістиці є вираженням свободи і, отже, демократії в суспільстві. Зрозумівши різницю між творчістю та бездушною масовістю, журналіст має дотримувати законів і моральних етичних норм, що визначають поведінку у сфері медіа. Ці принципи слід застосовувати в сучасних ЗМІ.

Віртуалізація ЗМІ сприяє посиленню їх впливу на сучасне суспільство. Враховуючи важливий контекст військової та інформаційної агресії Росії проти України, вивчення впливу медіа на громадську думку, настрої різних груп громадян, етнічних спільнот, а також їх прояви та погляди щодо політичних змін стає важливим і актуальним завданням. Дослідження ролі ЗМІ в цьому процесі та ставлення громадськості до них є ключовими факторами для аналізу інформаційного контенту, визначення громадських настроїв, рівня медіаграмотності, а також здатності розрізнати правдиву інформацію від фейкової.

Сучасні ЗМІ мають значний вплив на свідомість і дії людей. З одного боку, вони публікують інформацію, яка привертає увагу аудиторії, а з іншого, вони поширюють різні ціннісні погляди, стереотипи та формують громадську думку, ставши основними засобами впливу на загальну свідомість. Цей вплив здійснюється не через безпосередній контакт, а через масові засоби інформації, які створюють враження об'єктивності та, відповідно, є вкрай переконливими.

Інформаційну війну правомірно розглядати як складник інформаційної боротьби, де діяльність ЗМІ під час війни зазнала кардинальних змін.

Росія почала створювати хибну інформацію як інструмент у боротьбі проти України і всього світу. Росії на перших етапах агресії вдавалося суттєво дезорієнтувати українське населення. Щоправда, деякі західні ЗМІ вважали росіян жертвами пропаганди і закликали не вдаватися до маніпулювання.

Необхідно наголосити, що неправдиву інформацію можна надавати цілеспрямовано (як це робить росія та її цех пропагандистів), але можна висвітлювати інформаційні події через нерозуміння і неволодіння об'єктивною ситуацією, у якій, наприклад, західні ЗМІ могли б розібратися глибше.

Російські медіа — це частина кремлівської машини, а західні медіа все ж вважають за необхідне перевіряти інформацію, яку поширюють росіяни.

Україна виграє в частині інформаційної війни, коли йдеться про представлення її контексту в західних ЗМІ. Дослідження, які здійснюють іноземні медіааналітики, акцентують на питаннях, яка роль може належати ЗМІ під час війни в державі і чи можуть вони сприяти настанню миру. Журналісти мають здатність впливати на завершення конфлікту, розголошуючи факти насильства та гуманітарних криз, та залучати увагу міжнародної спільноти. Але також можна використовувати журналістів для подальшої ескалації конфлікту, і часто в цьому процесі відсутні чіткі норми або моральні обмеження.

М. Сняданко

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ТА ОСОБИСТА БЕЗПЕКА В МЕРЕЖІ

М. Sniadanko

INFORMATION WARFARE AND PERSONAL SECURITY ON THE INTERNET

Головними інформаційними носіями для людини нині є цифрові пристрої, електронні книги — віртуальні площини. Основними типовими прикладами

інформаційних війн цього періоду можна вважати цифрові віртуальні конфлікти та реальні інформаційно-психологічні операції (ІПСО). Вони супроводжують військові конфлікти, політичні й економічні процеси.

Базовими сферами застосування сучасної інформаційної війни є: політична, дипломатична, військова, фінансово-економічна. Інформаційні протистояння в цих сферах, за структурою, виглядають як обмін інформацією, яка може/має завдати певної шкоди. Саме в цьому і полягає сутність сучасної інформаційної війни.

Базовою методологічною основою сучасних інформаційних протистоянь є маніпуляція як засіб психологічного впливу, що застосовується задля прихованого проникнення в психіку жертв із метою занесення цілей, бажань, намірів, відносин або установок маніпулятора. Фактично — це приховане управління людьми та їхньою поведінкою.

У сучасному світі інформація є одним із видів потужної зброї. Із вторгненням в Україну агресорка-росія почала її активно використовувати для поширення неправдивої інформації, створення різних компроматів, послаблення моральних сил супротивника та посилення власних здатностей, маніпулювання свідомістю людей з метою посіяння розбрату в суспільстві і розпалювання ще більшої війни. Така війна набула глобального масштабу, впливаючи на міжнародні відносини, де політичні союзники та опоненти почали використовувати інформаційні технології у своїх іграх.

Російська інформаційна війна — це частина ідеологічної боротьби. У такій війні інформація є засобом впливу та потенційною зброєю. Її основні методи: бокування або спотворення інформаційних потоків та процесів прийняття рішень супротивника, її зброя — сукупність методів і засобів для виведення з ладу функцій інформаційної інфраструктури; її дія — бокування або викривлення інформаційних потоків. Росія активно веде підлогу інформаційну війну проти України через провокаційні заяви та дезінформацію; інформаційні впливи мають чималі негативні наслідки на суспільну психіку та відносини між національностями.

Мережа Інтернет є найпоширенішим сучасним засобом комунікації, його об'єкти — медіасервіси, блоги, агрегатори новин, соціальні мережі, а суб'єкти — співучасники. Нинішні онлайніві соціальні мережі є найрезультативнішими інструментами серед тих, що можуть бути використані сучасними фахівцями із інформаційних війн.

У разі правильного використання ці технології надають максимальний комунікаційний ефект. Їхніми базовими якісними перевагами є: оперативність та гнучкість (інформаційні повідомлення доходять дуже швидко, зберігається можливість у будь-який момент вносити зміни (виходячи з реакції отримувача); персональне таргетування — трансляція інформаційного повідомлення на конкретного представника цільової групи, при цьому враховуються особисті моменти та вподобання; мала витратна складова — вартість прямої промоції в соцмережах складає невеличкий відсоток порівняно із класичними інструментами (ТБ, радіо, преса, зовнішня реклама), а промоція з майданчика акаунта приватної особи взагалі офіційно не тарифікується.

Безпека в Інтернеті — це ілюзія, і бути захищеним у Мережі зараз неможливо. Учасники-користувачі віртуальних платформ або онлайн-сервісів для соціальних взаємовідносин повинні усвідомлювати, що за позначкою геолокації та відео

може ховатися небезпека, тому не варто передавати приватну інформацію, навіть віртуальним друзям, оскільки профілі можуть бути фейковими або ж зламаними. У час війни категорично забороняється фотографувати розміщення військової техніки та об'єктів, місця вибухів та потрапляння снарядів, щоб не надавати окупантам можливості коригувати обстріли (на жаль, маємо безліч трагічних випадків через роботу таких «навідників»). Слід уникати переходу за невідомими посиланнями, які можуть бути хакерськими атаками; перевіряти новини в офіційних джерелах та каналах комунікації, щоб упевнитись у їх правдивості; бути обережним, якщо дитину автоматично додають до невідомих груп у мережі, а відтак — негайно повідомити про це дорослим. Бажано в соціальних мережах зробити свій профіль закритим, щоб обмежити доступ. Необхідно усвідомлювати, що інформація, яку ми публікуємо в мережі, залишається назавжди, тому потрібно думати про наслідки в інформаційному просторі.

Чи є щось, що можна зробити, аби бути більш захищеним, крім того, що не показувати свої паролі або не надавати забагато особистої інформації? Потрібно пам'ятати про безпеку в Інтернеті (вебсайти збирають конфіденційну інформацію тонко і непомітно); невпевненість у безпеці — додаткова мотивація для збереження приватності та уникнення витоку особистих даних в Мережі: оновлення програмного забезпечення є ефективним захистом від вірусів, оскільки розробники активно реагують на потенційні загрози; не вводити особисті дані на неперевірених сайтах, а виключно на довірених ресурсах із захищеним підключенням; віддавати перевагу сайтам із символом «замочка» в адресному рядку для введення інформації з платіжних карток; фішингові атаки найчастіше приходять через електронну пошту та спонукають до негайних дій; перевіряти підозрілі повідомлення та не натискати на непідтверджені оголошення або листи від невідомих джерел; створити складний пароль із літер, цифр та символів; урізноманітнити паролі для різних ресурсів та регулярно змінювати їх; використовувати програми для зберігання паролів, такі як KeePass, або записувати паролі в безпечному місці; використовувати двофакторну автентифікацію для додаткового рівня безпеки.

M. Zameta

SOCIAL NETWORKS AS AN INTEGRAL PART OF OUR MODERN LIFE

M. Zameta

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАШОГО СУЧАСНОГО ЖИТТЯ

Human speech and writing were the first information and communication technologies that appeared probably several millennia ago. In the course of time our society faced the need of transferring information over long distances. It used to be realized by different means of sending letters (carrier pigeons, delivery men), and nowadays we have the Internet at our disposal.

A wide range of network services and platforms such as e-mail, messengers, video conferencing and even virtual reality provide people with the opportunity to communicate and exchange information across the world. But the most popular and widespread information and communication technology is social networking. Internet users can share

text, images, audio and video information, as well as publish their materials and make them available to all users.

At present time, the most popular social network is Facebook, with over 2.9 billion registered users. It gained its popularity due to significant advantages over other online communication services. There is a simple explanation for this. A social network is a mix of several services that we use on the Internet. The basic set includes a messenger, news, mailings, online shopping, and reminders. It is the easiest way to share information. Anyone can post interesting facts of their personal daily life, work or art, express their opinions, share knowledge and exchange information with other users.

It should be noted that there is a vast amount of social media that differ in their purpose. For example, Instagram.com is based on publishing photos and videos of a user, presenting products or news, rather than just a text blog. And LinkedIn.com is used to create a CV profile to find a job or employees. Amino.com web application is of great popularity among young people who are interested in games, films and anime, quizzes and publishing fan art with their favourite characters. TikTok.com, that is also very popular now, is aimed creating and watching short videos on various topics.

Due to the algorithmic nature of each of these social media, users are shown only those topics that are of interest for them. That is why the popularity of such Internet services is constantly growing.

But, on the other hand, even such “ideal” means of communication and sharing information has its weaknesses:

1. Profile security. Unfortunately, due to the presence of hackers, user privacy may be at risk. Therefore, when registering, create a strong password. Also, do not provide personal information while communicating via the built-in messenger.
2. Disinformation. Since every user can publish any information, it is recommended not to trust every post. There is a problem of deceptive advertising among online stores on social networks.
3. Lack of live communication. Nowadays, people are becoming more and more dependent on constant using different network services and resources, and messengers have already substituted face-to-face communication.

Like any Internet service, social media has both positive and negative sides. However, if you are a careful and skillful user and follow the rules of “cyber hygiene”, quite a number of problems can be avoided. Nevertheless, social networks have already become an integral part of our modern life, thus becoming the most widespread information and communication technology.

Я. Марильченко

**СУЧАСНИЙ СТАН ЦИФРОВІЗАЦІЇ
ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛ В УКРАЇНІ**

Ya. Marylchenko

**CURRENT STATE OF DIGITIZATION
OF ARCHIVED SOURCES PRESERVATION IN UKRAINE**

Розвиток інформаційних технологій наприкінці ХХ — на початку ХХІ століття сприяв появі нових способів документування інформації за допомогою сучасних технічних пристроїв, які набули поширення в усіх сферах людської діяльності.

Архівна справа також не є винятком, адже сучасні технологічні досягнення використовуються в процесі роботи з документами (формування, облік, збереження, використання тощо).

В Україні процес збереження цифрової спадщини було започатковано прийняттям певних нормативно-правових документів, а саме: Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» (2003 р., № 851-IV), Закону України «Про електронний цифровий підпис» (2003 р., № 852-IV), «Порядку зберігання електронних документів в архівних установах» (Наказ Державного комітету архівів України, Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» (2003, № 851-IV), Закону України «Про електронний цифровий підпис» (2003, № 852-IV), «Порядок зберігання електронних документів в архівних установах» (Наказ Державного комітету архівів України, 2005, № 49, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 2005, № 627/10907), Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» (2007, № 537-V).

У визначенні основних чинників інформатизації галузі активно брали участь науковці УДНДІАСД, НБУВ, ГАУ, ІУА, кафедри архівознавства та спеціальних галузей історичної науки Київського національного університету імені Тараса Шевченка та інші. Серед цих розробок чільне місце посідає праця колективу науковців під керівництвом Л. А. Дубровіної — «Основні визначення концепції інформатизації архівної галузі в Україні», у якій враховано та проаналізовано багатогранний світовий і вітчизняний досвід інформатизації архівної галузі.

У цифровому суспільстві поряд із традиційними галузями знань виникають нові, у яких відображаються інновації суспільного розвитку, зокрема й в архівній справі, де нині вже функціонують електронні архіви, щороку зростає кількість документів на електронних носіях та існує електронна система архівної інформації, комунікації й електронних послуг. Оцифрування вплинуло на всі сфери архівної справи і призвело до того, що її складові, насамперед документні інформаційні ресурси, стали доступними в цифровій формі. Це створило нові можливості зберігання та використання електронних джерел. Оцифрування є одним із ключових пріоритетів Державної архівної служби України, оскільки покликане не лише задовольнити інформаційні потреби суспільства, а й сприяти підвищенню якості роботи та конкурентоспроможності всієї архівної системи.

На сучасному етапі розвитку архівознавства велике значення має використання інформаційних ресурсів архівних зібрань. Вимогою сьогодення є не лише забезпечення доступу користувачів до інформаційних баз даних та читальних залів, а й надання максимально повної та об'єктивної інформації про склад і зміст архівних фондів через всесвітню мережу Інтернет.

На 2023 рік важливими завданнями діяльності, які встановила Державна архівна служба України для багатьох вітчизняних архівних установ, є:

1. Забезпечення збереженості та формування Національного архівного фонду як підвалин захисту національного надбання в умовах воєнного стану.
2. Забезпечення відкритого та універсального доступу до національної архівної спадщини, прозорої й ефективної комунікації з партнерами та стейкхолдерами задля зміцнення соціальної згуртованості.

3. Забезпечення ефективного функціонування державної системи страхового фонду документації.
4. Здійснення цифрової трансформації архівів та установ страхового фонду документації в умовах війни тощо.

Отже, оцифрування музеїв і бібліотек є одним із глобальних викликів для всієї архівної галузі в найближчому майбутньому. Щоб оцифрувати тисячі, а іноді й мільйони документів (як це зробила Бібліотека Конгресу США), необхідно поєднувати використання сучасних технологій з детальним управлінням проектом. Проект оцифрування складається з кількох частин: визначення об'єктів для оцифрування, визначення пріоритетів, забезпечення самого процесу оцифрування, контролю якості, створення колекцій даних, завантаження даних до сховища та надання доступу до оцифрованих копій.

М. Панасюк

ЗНАЧЕННЯ ТА СТРУКТУРА WEB-САЙТУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

M. Panasiuk

IMPORTANCE AND STRUCTURE OF THE WEBSITE OF A GENERAL EDUCATION INSTITUTION

У наш час освітні вебпортали є невід'ємною частиною навчального процесу, важливим інформаційним та комунікаційним інструментом для учнів, батьків та вчителів і вважаються одним з ключових елементів інформаційно-освітнього середовища. Web-сайти створюються для полегшення спілкування, швидкого доступу до необхідної інформації, впровадження нових технологій та інновацій в освітній процес.

Створення вебсайтів є важливим кроком на шляху до підвищення прозорості та доступності освітнього процесу школи, привернення уваги батьків і громадськості до питання формування та реалізації освітньої політики школи.

Освітні портали — це ефективний інструмент для розширення можливостей дистанційної освіти, організації дистанційного навчання, презентації діяльності учнів та вчителів зовнішнім відвідувачам через Інтернет, інформаційної підтримки учнів та вчителів, організації дистанційних батьківських зборів, семінарів і конкурсів.

Розглянемо основні функції вебсайту навчального закладу:

- інформативна — відкритий доступ до інформації (розклади, навчальні програми, контактні дані та ін.) й інформаційний обмін;
- інтеграційна — для реалізації внутрішніх зв'язків (події, зміни в розкладі та ін.);
- комунікаційна — зв'язки із зовнішнім інформаційним простором (оголошення, новини, реклама);
- координуюча — контент, адресований різним суб'єктам (навчальні матеріали, відеоуроки та тести, підручники);
- культуроформуюча — формування інформаційної культури.

Сторінки вебсайтів загальноосвітніх закладів складаються з однакових основних компонентів та блоків і включають в себе різні функції та типи інформації. Серед них визначають такі.

1. Головна сторінка. Містить короткий огляд про навчальний заклад, останні новини та посилання на ключові розділи.
2. Про нас. Інформація про історію закладу, цінності, досягнення закладу, фотографії та відео, педагогічний колектив.
3. Новини та оголошення. Актуальні новини, оголошення та події, які відбуваються в школі.
4. Адміністрація та викладачі. Контактні дані та короткі біографічні відомості про вчителів та адміністрацію закладу.
5. Для учнів. Інформація для здобувачів освіти: розклад уроків, позашкільних занять та канікул, домашні завдання, рекомендації та корисні ресурси.
6. Для батьків. Інформація з порадами для батьків, родинні заходи, зв'язок з адміністрацією та корисні ресурси.
7. Календар подій. Календар з відміченими шкільними та громадськими подіями (свята, збори, спортивні змагання та ін.).
8. Освітні ресурси. Посилання на навчальні матеріали, відеоуроки, онлайн-ресурси та бібліотеку.
9. Контакти. Інформація для зв'язку із школою: адреса, телефони, поштова скринька та форма зворотного зв'язку.
10. Фото та відеогалереї. Зображення та відеоролики, які показують події, досягнення та життя навчального закладу.
11. Служба підтримки. Інформація та контакти для користувачів, які потребують допомоги або мають якісь запитання.
12. Важливі документи. Правила та положення навчального закладу, форми, заяви, реєстраційні матеріали.

Це загальні розділи та компоненти, які містяться на порталах загальноосвітніх закладів України. Структура може змінюватися залежно від потреб школи та її специфіки. Але важливо, щоб вебсайт був легким для розуміння та швидкої навігації по сайту.

Отже, вебсайт загальноосвітнього навчального закладу має важливе значення, оскільки виконує ряд важливих функцій та має позитивний вплив для всіх учасників навчального процесу (учні, батьки, вчителі та адміністрація) та є важливим інструментом для швидкого доступу до важливої інформації, комунікації між учнями, батьками та вчителями, для розвитку навчального закладу та приверненню нових учнів і впровадження нових технологій та інновацій в освітній процес.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ:

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ

В. Шейко (V. Sheiko) ПСИХОАНАЛІЗ ЯК СКЛАДОВА ОСНОВ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ЯК НАУКИ (PSYCHOANALYSIS AS A COMPONENT OF THE FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF CULTURAL STUDIES AS A SCIENCE).....	3
Е. Сардаров (E. Sardarov) MODERN PROBLEMS OF CULTURAL STUDIES AND MEDIA COMMUNICATION ON THE EXAMPLE OF AZERBAIJAN (СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА МЕДІАКОМУНІКАЦІЇ НА ПРИКЛАДІ АЗЕРБАЙДЖАНУ).....	4
М. Шарпило (M. Sharpylo) КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС ГОЛОКОСТУ В СОЦІАЛЬНІЙ МЕРЕЖІ «ТІКТОК» (CULTUROLOGICAL DISCOURSE OF THE HOLOCAUST IN THE TIKTOK SOCIAL NETWORK).....	7
Н. Максимовська (N. Maksymovska) ПОДІЄВІСТЬ У КУЛЬТУРОТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ (EVENT IN THE CULTURAL CREATIVE PROCESS).....	8
В. Маркова (V. Markova) НЕЙМІНГ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 061 ЖУРНАЛІСТИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР У ЗВО УКРАЇНИ: МІЖ УНІВЕРСАЛІЗМОМ І СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ (NAMING OF EDUCATIONAL PROGRAMS IN THE SPECIALTY 061 JOURNALISM OF THE BACHELOR'S DEGREE IN THE HEIS OF UKRAINE: BETWEEN UNIVERSALISM AND SPECIALIZATION).....	10
Т. Булах (T. Bulakh) ДО ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ ПОДКАСТІВ (TO THE PROBLEM OF CLASSIFICATION OF PODCASTS).....	13
О. Демчук, А. Фурдичко (O. Demchuk, A. Furdychko) КУЛЬТУРНИЙ ВПЛИВ РЕПЕРТУАРУ КОБЗАРІВ НА ЛІВОБЕРЕЖЖІ УКРАЇНИ XVII СТОЛІТТЯ (CULTURAL INFLUENCE OF KOBZARS' REPERTOIRE ON THE LEFT BANK OF UKRAINE IN THE XVII CENTURY).....	16
Г. Панков (G. Pankov) СПОВІДАЛЬНИЙ ДИСКУРС У СЕМІОТИЧНОМУ ГОРИЗОНТІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ (CONFESSIONAL DISCOURSE IN THE SEMIOTIC HORIZON OF A CULTURAL STUDY).....	18
І. Гурова (I. Hurova) ФАНДОМ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ FAN STUDIES (FANDOM IN THE SCIENTIFIC DISCOURSE OF FAN STUDIES).....	20
Є. Ворожейкін (Ye. Vorozheikin) ФЛАНЕРСТВО ЯК ВІЗУАЛЬНА ПРАТИКА: СУТНІСТЬ ТА ВАРІАЦІЇ (FLÂNERIE AS A VISUAL PRACTICE: ESSENCE AND VARIATIONS).....	22
Х. Плецан (Kh. Pletsan) ФЕНОМЕН ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СЕРЕДОВИЩІ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ (THE PHENOMENON OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE ENVIRONMENT OF CREATIVE INDUSTRIES: CULTURAL CHALLENGES).....	23
Л. Пономаренко, С. Супрун (L. Ponomarenko, S. Suprun) ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ СІЛЬСЬКИХ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ І ДОЗВІЛЛЯ (FEATURES OF THE MANAGEMENT OF RURAL CULTURAL AND LEISURE INSTITUTIONS).....	25
М. Александрова (M. Aleksandrova) ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В МЕДІЙНИХ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯХ: ГЕОПОЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ (TRAUMATIC EXPERIENCE OF UKRANIAN CULTURE IN MEDIA REPRESENTATIONS: GEOPOLITICAL ASPECT).....	27

О. Куликова (O. Kulykova) ЗАСОБИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВСТУП ДО ФАХУ» (COMPUTER VISUALIZATION TOOLS IN TEACHING THE COURSE "INTRODUCTION TO THE PROFESSION")	28
М. Жигайло (M. Zhyhailo) РОЛЬ СИМВОЛЬНОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ КОНТЕНТУ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ (ROLE OF SYMBOLIC LANGUAGE IN FORMATION OF CONTENT IN SOCIAL NETWORKS)	30
М. Демиденко (M. Demydenko) ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ІГРОВОГО КІНЕМАТОГРАФУ УКРАЇНИ (GENERAL PROBLEMS OF MODERN UKRAINIAN FICTION CINEMATOGRAPHY)	31
П. Голотенко (P. Holotenko) МІФОЛОГІЧНА СВІДОМІСТЬ ПРАУКРАЇНЦІВ ЯК ПІДҐРУНТЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЇ (MYTHOLOGICAL CONSCIOUSNESS OF ANCIENT UKRAINIANS AS A BASIS OF UKRAINIAN SCIENTIFIC CULTUROLOGY)	33
Н. Ігнатєва (N. Ihnatieva) ПЛАСТИЧНА КУЛЬТУРА АКТОРА: АНТРОПОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ВИМІРИ (PLASTIC CULTURE OF AN ACTOR: ANTHROPOLOGICAL AND SOCIAL DIMENSIONS)	36
О. Козоріз (O. Kozoriz) МАСОВІ БАГАТООСІБНІ ОНЛАЙНОВІ РОЛЬОВІ ІГРИ ЯК ПРОЯВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ОЗНАК СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ (MASS MULTIPLAYER ONLINE ROLE-PLAYING GAMES AS A MANIFESTATION OF GLOBALIZATION FEATURES OF MODERN CULTURE)	37
О. Мухін (O. Mukhin) СЕМІОТИЧНИЙ РЯД У ВІЗУАЛЬНИХ РІШЕННЯХ ФІЛЬМУ Р. СКОТТА «МАРСІАНИН» (2015) (SEMIOTIC RANGE IN THE VISUAL ASPECTS OF RIDDLEY SCOTT'S "THE MARTIAN" (2015))	39
О. Проскурайкова (O. Proskuriakova) ГРИМ ЯК СКЛАДОВА КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ: САКРАЛЬНЕ КОРИННЯ Й АКСІОЛОГІЧНА ФУНКЦІЯ (MAKE-UP AS A COMPONENT OF UKRAINIAN CULTURAL AND ARTISTIC TRADITION: SACRAL ROOTS AND AXIOLOGICAL FUNCTION)	41
М. Столяр (M. Stoliar) SWOT-АНАЛІЗ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ (SWOT ANALYSIS AND RECOMMENDATIONS FOR THE IMPROVEMENT OF SOCIO-CULTURAL MANAGEMENT IN RIVNE REGION)	43
І. Галушко (I. Halushko) ОБРАЗИ ОТАКУ В ЯПОНСЬКІЙ ВІЗУАЛЬНІЙ КУЛЬТУРІ 1990-Х–2020-Х РР. (OTAKU IMAGES IN JAPANESE VISUAL CULTURE OF THE 1990S–2020s)	45
А. Авершина (A. Avershyina) ВІЗУАЛЬНИЙ ОБРАЗ УКРАЇНИ В МИСТЕЦЬКИХ ПРАКТИКАХ 2000-Х РОКІВ (VISUAL IMAGE OF UKRAINE IN ARTISTIC PRACTICES OF THE 2000s)	46
А. Біленька (A. Bilenka) ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛЬНОГО МАЛЮНКУ АРХЕТИПУ «ЖІНКА» В УКРАЇНСЬКОМУ ТЕАТРІ (THE FEATURES OF THE VERBAL PICTURE OF THE "WOMAN" ARCHETYPE IN THE UKRAINIAN THEATER)	47
П. Хлебніков (P. Khliebnikov) ОСНОВНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЧЕРКАЩИНИ (THE MAIN METHODS OF RESEARCHING THE MUSICAL CULTURE OF CHERKASY REGION)	49
Г. Боришполь (H. Boryshpol) ФЕНОМЕН СУСПІЛЬНОГО ІДЕАЛУ В ХРОНОТОПІ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ (THE PHENOMENON OF THE PUBLIC IDEAL IN THE UKRAINE'S CULTURAL CHRONOTOPE OF THE FIRST QUARTER OF THE XXI CENTURY)	50

С. Гончар, О. Гончар (S. Honchar, O. Honchar)

ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МЕДІАКОМУНІКАЦІЙ НА СТОРІНКАХ ГАЛИЦЬКОЇ

ПРОФСІЛКОВОЇ ПРЕСИ ХІХ СТОЛІТТЯ (GENERAL PROBLEMS

OF MEDIA COMMUNICATIONS ON THE PAGES

OF THE GALICIAN TRADE UNION PRESS OF THE XIX CENTURY)..... 52

СЕКЦІЯ:

**ФІЛОСОФСЬКІ, СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ПРАВОВІ ТА УПРАВЛІНСЬКІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ**

В. Лисенкова (V. Lysenkova)

ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СПОСОБУ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ

(IDENTITY AS A FACTOR IN THE FORMATION OF A PERSON'S LIFESTYLE)..... 53

К. Горбачов, М. Замета (K. Horbachov, M. Zameta)

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ

(PHILOSOPHICAL ASPECTS OF MODERN DEVELOPMENT) 54

В. Васенкова, Т. Ярмак (V. Vasenkova, T. Yarmak)

ПРОБЛЕМА ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СТАНУ СУЧАСНОЇ ЛЮДИНИ

(THE PROBLEM OF THE SPIRITUAL AND MORAL BEHAVIOR

OF A MODERN PERSON)..... 56

О. Сук, А. Глухов (O. Suk, A. Hlukhov)

ДІАЛОГ КУЛЬТУР ЯК ЗАСІБ ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ ТА ПІЗНАННЯ СВІТУ

(DIALOGUE OF CULTURES AS A MEANS OF MUTUAL UNDERSTANDING

AND COGNITION OF THE WORLD) 57

І. Ушно (I. Ushno)

ЛЕГЕНДА ПРО ІКАРА ТА ДЕДАЛА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ

(THE LEGEND ABOUT ICARUS AND DAEDALUS:

SOCIAL AND PHILOSOPHICAL COMPREHENSION)..... 59

В. Мірошніченко (V. Miroshnychenko)

LA LANGUE MATERNELLE: ВИБІР, ДИСКРИМІНАЦІЯ

(LA LANGUE MATERNELLE: CHOICE, DISCRIMINATION) 60

С. Криворученко (S. Kryvorutchenko)

КОНСЕРВАТИЗМ VERSUS НОВІТНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МОДІ:

СУТНІСТЬ ТА НАСЛІДКИ ПРОТИСТОЯННЯ

(CONSERVATISM VERSUS THE LATEST FASHION TRENDS:

ESSENCE AND CONSEQUENCES OF CONFRONTATION) 62

Н. Цигановська, Даріуш В. Скальські (N. Tsyhanovska, Dariusz V. Skalski)

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ДОПІНГУ

(SOCIAL AND LEGAL ASPECTS OF THE DOPING PROBLEM)..... 64

К. Попова-Коряк (K. Popova-Koriak)

ВПЛИВ РЕЛІГІЇ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ФЕНОМЕНУ НА СУЧАСНЕ ПРАВО

(THE INFLUENCE OF RELIGION AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

ON MODERN LAW)..... 66

З. Остропольська (Z. Ostropolska)

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

В БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНИ (PROBLEMS OF IMPLEMENTATION

OF SOCIAL RESPONSIBILITY INTO UKRAINIAN BUSINESS SPHERE) 68

В. Мацука (V. Matsuka)

МЕНЕДЖМЕНТ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ

(MANAGEMENT OF CORPORATE CULTURE)..... 70

І. Ахновська, В. Кирик (I. Akhnovska, V. Kyryk)

КУЛЬТУРА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІКИ ЗНАТЬ

(CULTURE OF ENTREPRENEURSHIP IN THE CONDITIONS OF THE KNOWLEDGE ECONOMY) 72

СЕКЦІЯ:
ДОСЛІДНИЦЬКІ ПАРАДИГМИ МУЗЕЄЗНАВСТВА
ТА ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА

А. Шербань (A. Shcherban) ЖОРНО З НАДМОГИЛЬНОГО КАМЕНЯ (С. ДИКАНЬКА) ЯК СВДЧЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ ТРАВМИ (MILLSTONE FROM A TOMBSTONE (DIKANKA VILLAGE) AS AN EVIDENCE OF CULTURAL TRAUMA)	74
С. Гаврилук (S. Havryliuk) ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДНОВЛЕННЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ В МІЖВОЄННІЙ ПОЛЬЩІ (THEORETICAL ASPECTS OF THE RESTORATION OF ARCHITECTURAL MONUMENTS IN INTERWAR POLAND)	76
М. Тортіка (M. Tortika) ОСОБЛИВОСТІ КОМПЛЕКТУВАННЯ ТА ЕКСПОНУВАННЯ ПРОТОБОЛГАРСЬКИХ КОЛЕКЦІЙ У МУЗЕЯХ ІСТОРИЧНОГО ПРОФІЛЮ (НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ В ХАРКОВІ І НАЦІОНАЛЬНОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ В СОФІЇ) (PECULIARITIES OF ACQUISITION AND EXHIBITION OF PROTO-BULGARIAN COLLECTIONS IN HISTORICAL MUSEUMS (ON THE EXAMPLE OF THE KHARKIV HISTORICAL MUSEUM AND THE SOFIA NATIONAL HISTORICAL MUSEUM))	78
В. Надольська (V. Nadolska) ЕКОНОМУЗЕЙ: НОВІТНІ ПРАКТИКИ В МУЗЕЙНИЦТВІ УКРАЇНИ (ECONOMUSEUM: THE LATEST PRACTICES IN THE MUSEUM INDUSTRY OF UKRAINE).....	80
А. Сошніков (A. Soshnikov) ЦИФРОВІЗАЦІЯ МУЗЕІВ І НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МУЗЕЙНИКІВ (DIGITALIZATION OF MUSEUMS AND THE NEED FOR THE FORMATION OF THE INFORMATION CULTURE OF MUSEOLOGISTS)	82
F. Anderton (Ф. Ендертон) AUSTRALIAN MUSEUMS, CULTURAL COMMUNITIES AND NATIONAL PARKS THAT REFLECT THE HISTORY OF A UNIQUE CONTINENT (АВСТРАЛІЙСЬКІ МУЗЕЇ, КУЛЬТУРНІ ОБ'ЄДНАННЯ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПАРКИ, ЯКІ ВІДОБРАЖАЮТЬ ІСТОРІЮ УНІКАЛЬНОГО КОНТИНЕНТУ)	84
О. Дацюк (O. Datsiuk) ДО ПИТАННЯ ВИПУСКУ ЛИСТІВОК З ВИДАМИ КИЄВА (ON THE ISSUE OF THE RELEASE OF POSTCARDS WITH THE VIEWS OF KYIV)	86
Л. Висоцька (L. Vysotska) З ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ ПЕРШОЇ НА ЧЕРКАЩИНІ СТАЦІОНАРНОЇ МУЗЕЙНОЇ ЕКСПОЗИЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ХОЛОДНОЯРСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ (1918–1922 РР.) (FROM THE HISTORY OF THE CREATION OF THE FIRST STATIONARY MUSEUM EXHIBITION ON THE ACTIVITIES OF THE KHOLODNYI YAR REBELLION ORGANIZATION IN CHERKASHCHYNA (1918–1922)).....	88
О. Біррова (O. Birova) VR У МУЗЕЙНОМУ ПРОСТОРИ (VR IN THE MUSEUM SPACE).....	90
Д. Білавич (D. Bilavych) ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ЛІТОПІСУ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ (ON THE QUESTION OF CREATING A CHRONICLE OF THE LIFE AND CREATIVITY OF SOLOMIIA KRUSHELNYTSKA).....	91
І. Медведєв (I. Medvediev) СТВОРЕННЯ МУЗЕЙНО-ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА НА РІВНІ ГРОМАДИ: ДОСВІД МІСТА ТРОСТЯНЕЦЬ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ (CREATION OF A MUSEUM AND HISTORICAL ENVIRONMENT AT THE COMMUNITY LEVEL: THE EXPERIENCE OF TROSTIANETS, SUMY REGION)	93

І. Споденець (I. Spodenets) ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФОТОДЖЕРЕЛ У МУЗЕЙНІЙ СФЕРІ (НА ПРАКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДОМЧОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО МУЗЕЮ ННЦ ХФТІ) (PHOTO SOURCES INTERPRETATION IN THE MUSEUM SPHERE (ON THE EXAMPLE OF THE ACTIVITIES OF THE SCIENTIFIC AND TECHNICAL MUSEUM OF THE NATIONAL SCIENTIFIC CENTER OF KHARKIV INSTITUTE FOR PHYSICS AND TECHNOLOGY))	96
М. Міщенко (M. Mishchenko) ОБЛІК ВТРАТ У СИСТЕМІ ОХОРОНИ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ПЕРІОДУ ВОЄННОГО СТАНУ (ACCOUNTING FOR LOSSES IN THE SYSTEM OF PROTECTION OF OBJECTS OF CULTURAL HERITAGE DURING THE MARTIAL LAW PERIOD)	98
В. Парацій (V. Paratsiy) БЕРЕЖАНСЬКІ «КОРЕСПОНДЕНТИ» ЗНАНОГО УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЙНИКА ТА ІСТОРИКА КОЗАЦТВА (BEREZHANY "CORRESPONDENTS" OF THE FAMOUS UKRAINIAN MUSEOLOGIST AND HISTORIAN OF COSSACK PERIOD)	100
Я. Ліхолетов (Ya. Likhohietov) ОСОБЛИВОСТІ АКТИВІЗАЦІЇ ПАМ'ЯТКООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ХАРКІВЩИНІ (1953–1965 РР.) (FEATURES OF THE ACTIVATION OF MONUMENT PROTECTION ACTIVITIES IN KHARKIV REGION (1953–1965))	103
А. Марків (A. Markiv) АРХІТЕКТУРНІ ЗМІНИ КОСТЕЛУ СВЯТИХ АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА В ЛУЦЬКУ (ARCHITECTURAL CHANGES OF THE CHURCH OF THE ST. APOSTLES PETER AND PAUL IN LUTSK)	105
А. Лузан (A. Luzan) МУЗЕЙНИЙ КВЕСТ: ІНТЕРПРЕТАЦІЇ В УМОВАХ КРИЗИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ХАРКІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ ІМЕНІ М. Ф. СУМЦОВА) (MUSEUM QUEST: INTERPRETATIONS IN CRISIS CONDITIONS (FROM THE WORK EXPERIENCE OF THE M. F. SUMTSOV KHARKIV HISTORICAL MUSEUM))	106
К. Калюжна (K. Kaliuzhna) РОБОТА ПАВЛОГРАДСЬКОГО ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ (WORK OF THE PAVLOHRAD HISTORICAL AND LOCAL LORE MUSEUM DURING THE MARTIAL LAW)	108
О. Шапорда (O. Shaporda) КОРотКА ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ АРХЕОДРОМІВ У ЄВРОПІ Й ПЕРСПЕКТИВИ ТАКОГО ЗАКЛАДУ НА БІЛЬСЬКОМУ ГОРОДИЩІ (A BRIEF HISTORY OF THE CREATION OF ARCHAEODROMES IN EUROPE AND THE PROSPECTS FOR SUCH INSTITUTION AT THE BILSK SETTLEMENT)	110
А. Гузенко (A. Huzenko) З ДОСВІДУ ОЦИФРУВАННЯ ЗРУЙНОВАНИХ ОБ'ЄКТІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (FROM THE EXPERIENCE OF DIGITIZATION OF DESTROYED OBJECTS OF CULTURAL HERITAGE)	112
А. Євсюков (A. Yevsiukov) ПРОЕКТ МУЗЕЙНОЇ ВИСТАВКИ «ДВА КОЛЕСА, ЩО РУХАЮТЬ СВІТ» (THE PROJECT OF THE MUSEUM EXHIBITION "TWO WHEELS THAT MOVE THE WORLD")	113
І. Сошніков (I. Soshnikov) ПРОЕКТ «MEMORY SAVERS» У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МУЗЕЙНИХ ФАХІВЦІВ З ОЦИФРУВАННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ (“MEMORY SAVERS” PROJECT IN THE CONTEXT OF TRAINING OF MUSEUM SPECIALISTS IN CULTURAL HERITAGE DIGITIZATION)	114
В. Кашеева (V. Kashcheieva) МУЗЕАЛІЗАЦІЯ ТКАЦТВА БОЙКІВЩИНИ В УКРАЇНІ (MUSEUMIZATION OF BOYKIVSHCHYNA WEAVING IN UKRAINE)	116

Т. Буніна (T. Bunina) КАРИНСЬКА ЕПОХА В МИСТЕЦТВІ ДИЗАЙНУ КОСТЮМА (KARINSKA ERA IN THE ART OF COSTUME DESIGN).....	117
---	-----

СЕКЦІЯ:

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ ТУРИЗМУ

V. Stepanov (В. Степанов) THE CONCEPT OF "TOURISM SECTOR" IN THE PUBLIC SYSTEM (ПОНЯТТЯ «СФЕРА ТУРИЗМУ» У ГРОМАДСЬКІЙ СИСТЕМІ).....	118
В. Осієвський (V. Osievsky) ТУРИСТИЧНИЙ НАРАТИВ, ІНКУЛЬТУРАЦІЯ ТА ТУРИСТИЧНИЙ ДОСВІД (TOURISTIC NARRATIVE, ENCULTURATION AND TOURISTIC EXPERIENCE)	120
А. Аніщенко (A. Anishchenko) УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД ТУРИСТИЧНОЇ ОСВИТИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ (UKRAINIAN EXPERIENCE OF TOURISM EDUCATION IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRENDS)	121
А. Єфремов, І. Варнавська (A. Yefremov, I. Varnavska) ВПЛИВ ТУРИЗМУ НА ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МІСЦЕВОГО НАСЕЛЕННЯ (THE INFLUENCE OF TOURISM ON THE FORMATION OF THE SOCIO-CULTURAL IDENTITY OF THE LOCAL POPULATION).....	124
М. Яріко (M. Yariko) ІНКЛЮЗІЯ В ЕКСКУРСІЙНІ ДІЯЛЬНОСТІ: ВІД ГЕТТО ДО УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ (INCLUSION IN EXCURSION ACTIVITIES: FROM GHETTO TO UNIVERSAL DESIGN).....	125
М. Зайцева (M. Zaitseva) ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОСУВАННЯ ПОСЛУГ У ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ (EXHIBITIONS AS A MARKETING TOOL IN TOURISM INTERNET MARKETING AS A TOOL FOR PROMOTING SERVICES IN THE HOTEL BUSINESS)	128
Г. Аfenченко, Н. Шумлянська (H. Afenchenko, N. Shumlyanska) ВИКОРИСТАННЯ ТАРГЕТИНГУ В ПРОЦЕСІ ПРОСУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ПРОДУКТІВ ТА ПОСЛУГ (USE OF TARGETING IN THE PROCESS OF PROMOTING TOURIST PRODUCTS AND SERVICES)	129
І. Мартищенко (I. Martyshchenko) МІЖНАРОДНА АРТРЕЗИДЕНЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДЕСТИНАЦІЇ (INTERNATIONAL ARTRESIDENCE AS A TOURIST DESTINATION DEVELOPMENT TOOL)	130
С. Чебелюк (S. Chebeliuk) ОКОЛЬНИЙ ЗАМОК У ЛУЦЬКУ ЯК ПРИВАБЛИВИЙ ОБ'ЄКТ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ (OKOLNYI CASTLE IN LUTSK AS AN ATTRACTIVE OBJECT OF CULTURAL TOURISM).....	132

СЕКЦІЯ:

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ І ФІЛОЛОГІЇ
В РЕАЛІЯХ СЬОГОДЕННЯ

ПІДСЕКЦІЯ:

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ
ТА УМОВИ ПСИХІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЛЮДИНИ

Р. Білоус, Л. Кременчуцька (R. Bilous, L. Kremenchutska) ОСОБЛИВОСТІ ЧАСОВОЇ ПЕРСПЕКТИВИ СТУДЕНТІВ (PECULIARITIES OF STUDENTS' TIME PERSPECTIVE)	134
---	-----

А. Большакова, Д. Дубінін (A. Bolshakova, D. Dubinin) КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ФЕНОМЕНУ АКСІОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ (CONCEPTUALIZATION OF THE PHENOMENON OF AXIOLOGICAL COMPETENCY).....	135
І. Віденієв (I. Videnieiev) ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ ВАЖКИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЙ ОСОБАМИ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ (PECULIARITIES OF OVERCOMING DIFFICULT LIFE SITUATIONS BY ADOLESCENTS).....	137
Dariusz V. Skalski, Paulina Kreft (Даріуш В. Скальські, Пауліна Крефт) SPORTS IN THE PROCESS OF UNDER-AGE PERSONS' REHABILITATION WITH HEALTH EDUCATION (СПОРТ У ПРОЦЕСІ РЕАБІЛІТАЦІЇ З ОЗДОРОВЧИМ ВИХОВАННЯМ НЕПОВНОЛІТНІХ).....	138
Т. Кетлер-Митницька (T. Ketler-Mytynska) СМИСЛОЖИТТЄВІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ СОЦІОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ В УМОВАХ ВІЙНИ (MEANINGFUL LIFE ORIENTATIONS OF SOCIONOMIC SPECIALTIES STUDENTS AS A FACTOR OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING IN THE CONDITIONS OF WAR).....	140
А. Кіріллова, К. Лафа (A. Kirillova, K. Lafa) ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ТВОРЧОСТІ (PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF CREATIVITY).....	142
А. Куруч (A. Kuruch) КУЛЬТУРА ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ: ДОСВІД ГО «ДРУЖИНИ ВЕТЕРАНІВ» (CULTURE AS A MEANS OF INTEGRATION OF COMBATANTS: THE EXPERIENCE OF THE NGO "WIVES OF VETERANS").....	144
Д. Приходько, А. Путько (D. Prykhodko, A. Putko) РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ (RESILIENCE OF STUDENTS IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW).....	146
О. Радько (O. Radko) МЕТОДИ РЕЛАКСАЦІЇ ЯК ЕФЕКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОДОЛАННІ КРИЗОВИХ СТАНІВ (RELAXATION METHODS AS EFFECTIVE TECHNOLOGIES IN OVERCOMING OF CRISIS STATES).....	148
Л. Ткач, С. Бабух (L. Tkach, S. Babukh) ВІЙНА-КОНФЛІКТ-ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ (WAR-CONFLICT — PSYCHOLOGICAL CONSEQUENCES).....	150
Л. Туріщева, І. Дорожко, О. Малихіна (L. Turishcheva, I. Dorozhko, O. Malykhina) БІБЛІОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УЧНІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ (BIBLIOTHERAPY AS A MEANS OF DEVELOPING SOCIAL INTELLIGENCE IN STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS).....	152
D. Filipkowska, Dariusz V. Skalski (Д. Філіпковська, Даріуш В. Скальські) ASSESSMENT OF SWIMMING TECHNIQUE AND SOMATIC STRUCTURE (ОЦІНКА ТЕХНІКИ ПЛАВАННЯ ТА СОМАТИЧНОЇ БУДОВИ).....	153
О. Шукалова (O. Shukalova) ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ БІЖЕНЦІВ ДО УМОВ ЖИТТЯ ЗА КОРДОНОМ (FEATURES OF THE ADAPTATION OF UKRAINIAN REFUGEES TO LIVING CONDITIONS ABROAD).....	155

ПІДСЕКЦІЯ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

О. Білік, А. Борусова, А. Журане-Бремане (O. Bilik, A. Borisova, A. Zhurane-Bremane) SHORT-TERM PROGRAM OF INTERNATIONAL ACADEMIC MOBILITY: ORGANIZATION AND PARTICIPATION EXPERIENCE (КОРОТКОСТРОКОВА ПРОГРАМА МІЖНАРОДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ: ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УЧАСТІ).....	157
О. Олійник (O. Oliinik) THE IMPACT OF AI ON ENGLISH LANGUAGE LEARNING: BENEFITS, CHALLENGES, AND FURTHER STEPS (ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ПЕРЕВАГИ, ВИКЛИКИ ТА ПОДАЛЬШІ КРОКИ).....	159

P. Nasirova (П. Насірова)	
THE IMPACT OF GLOBALIZATION IN LANGUAGE TEACHING (ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ВИКЛАДАННЯ МОВ)	161
I. Дерев'янюк (I. Derevianko)	
КОНЦЕПТ «ПІЗНАВАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС»: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ (“COGNITIVE INTEREST” CONCEPT: RETROSPECTIVE ANALYSIS)	163
I. Фесенко (I. Fesenko)	
ТВОРЧИСТЬ О. П. ЧУГУЙ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ПАРАДИГМИ (O.P. CHUHUY'S CREATIVITY IN THE CONTEXT OF THE MODERN LITERARY PARADIGM)	164

СЕКЦІЯ:
ДОКУМЕНТНО-КОМУНІКАЦІЙНІ СТРУКТУРИ СУСПІЛЬСТВА:
ТЕОРІЇ, СТРАТЕГІЇ, ІННОВАЦІЇ

I. Давидова (I. Davydova)	
ІНФОРМАЦІЙНО-КОГНІТИВНА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕК У ЦИФРОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ (INFORMATION AND COGNITIVE DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT OF LIBRARIES IN THE DIGITAL SOCIETY)	165
G. Колоскова (G. Koloskova)	
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ БІБЛІОТЕК (FEATURES OF MODERN LIBRARY COMMUNICATION)	166
L. Прокопенко (L. Prokopenko)	
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА ЯК НАЦІОНАЛЬНЕ БІБЛІОГРАФІЧНЕ АГЕНТСТВО: ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА (NATIONAL LIBRARY AS A NATIONAL BIBLIOGRAPHIC AGENCY: EUROPEAN PRACTICE)	167
I. Павленко (I. Pavlenko)	
БІБЛІОГРАФІЧНІ ІНФОЛОГЕМИ В СИСТЕМАХ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМИ ОБ'ЄКТАМИ (BIBLIOGRAPHICAL INFOLOGEMES IN INFORMATION OBJECTS MANAGEMENT SYSTEMS)	170
O. Зіменко (O. Zimenko)	
БІБЛІОТЕКИ, АРХІВИ ТА БАЗИ ЗНАТЬ ЯК ОСЕРЕДКИ ПРОТИДІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ (LIBRARIES, ARCHIVES, AND KNOWLEDGE DATABASES AS CENTERS OF RESISTANCE IN THE CONDITIONS OF INFORMATION WARFARE)	171
I. Лісова (I. Lisova)	
«КНИГА – ЦЕ ЗБРОЯ»: ПОТУЖНИЙ КРОК У СПРАВІ ПРОМОЦІЇ ЧИТАННЯ В УКРАЇНІ (“A BOOK IS A WEAPON”: A POWERFUL STEP IN READING PROMOTION IN UKRAINE)	173
N. Кушнарєнко, А. Соляник (N. Kushnarenko, A. Solianyk)	
ОСОБЛИВОСТІ СИГНАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ ЯК ВИДУ ДОКУМЕНТА (FEATURES OF SIGNATIVE COMPONENT OF UKRAINIAN EMBROIDERY AS A TYPE OF DOCUMENT)	176
A. Гуменчук (A. Humenchuk)	
МІЖДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ ЯК ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ ВИЩОЇ БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНОЇ ОСВІТИ (INTERDISCIPLINARITY AS A PARADIGM FOR THE DEVELOPMENT OF HIGHER LIBRARY AND INFORMATION EDUCATION)	178
K. Фомічова (K. Fomychova)	
СТВОРЕННЯ БІБЛІОТЕКАМИ ЗВО ВЛАСНИХ ОНЛАЙН-КУРСІВ (CREATION OF ONLINE COURSES BY UNIVERSITY LIBRARIES)	179
R. Величко (R. Velychko)	
ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ (PROJECT ACTIVITIES OF LIBRARIES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE)	181
N. Тюркеджи (N. Tiurkedzhy)	
АСИСТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ РОЗШИРЕННЯ ДОСТУПНОСТІ БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ (ASSISTIVE TECHNOLOGIES FOR EXPANDING LIBRARY SERVICES ACCESSIBILITY)	182

С. Толочко (S. Tolochko) ПРЕДСТАВНИК ПОКОЛІННЯ «ЗУМЕРІВ» — НОВИЙ КОРИСТУВАЧ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ (A REPRESENTATIVE OF “ZOOMERS” GENERATION AS A NEW USER OF THE UNIVERSITY LIBRARY)	184
О. Борисов (O. Borysov) ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ У БІБЛІОТЕКАХ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КООПЕРАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВ (INTERNET OF THINGS IN LIBRARIES: AN ANALYTICAL REVIEW OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC COOPERATION AND PROSPECTS)	186
Я. Мартиненко (Y. Martynenko) ПРАКТИКА ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕКАХ (USE OF CLOUD TECHNOLOGIES IN MODERN LIBRARIES)	189
Ван Шуайтянь (Wan Shuaitian) ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ КНИГОРОЗПОВСЮДЖЕННЯ (CLOUD TECHNOLOGIES IN THE BOOK DISTRIBUTION SYSTEM)	191
Го Чжилян (Guo Zhiliang) РЕГІОНАЛЬНА СКЛАДОВА СИСТЕМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ КНР (REGIONAL COMPONENT OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL INFORMATION SYSTEM OF CHINA)	194
Сі Сінвень (Xi Xinwen) БІБЛІОТЕКА ЯК СКЛАДОВА КИТАЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗНАНЬ (LIBRARY AS A COMPONENT OF CHINA'S NATIONAL KNOWLEDGE INFRASTRUCTURE)	195
В. Мамон (V. Mamon) ВІД КОНЦЕПЦІЇ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ: ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ФІЛІАЛІВ ХАРКІВСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ БІБЛІОТЕКИ (FROM CONCEPT TO IMPLEMENTATION: THE HISTORY OF BRANCHES OF THE KHARKIV PUBLIC LIBRARY)	196
В. Сєдих (V. Siedykh) ЖИТТЯ І ДОЛЯ Б. О. БОРОВИЧА: ДО 140-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО БІБЛІОТЕКОЗНАВЦЯ (LIFE AND FATE OF B. O. BOROVYCH: TO THE 140TH ANNIVERSARY OF THE BIRTHDAY OF AN OUTSTANDING UKRAINIAN LIBRARIAN)	198
Н. Бабкова (N. Babkova) ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОФІЛЮ НА БАЗІ ФАКУЛЬТЕТУ ПОЛІТИЧНОЇ ОСВІТИ ХАРКІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАРОДНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ О. ПОТЕБНІ (THE TRAINING OF LIBRARY PROFILE SPECIALISTS AT THE FACULTY OF POLITICAL EDUCATION OF THE O. POTEBNIA KHARKIV INSTITUTE OF PUBLIC EDUCATION)	200
О. Осєвська (O. Osievska) КЛАСИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ КИЇВСЬКОЇ МИТРОПОЛІЇ СИНОДАЛЬНОГО ПЕРІОДУ (CLASSIFICATION OF DOCUMENTS OF THE KYIV METROPOLE OF THE SYNODAL PERIOD)	202

СЕКЦІЯ:
ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ГЛОБАЛЬНОГО
СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ

Л. Філіпова (L. Filipova) ОСОБЛИВОСТІ МАГІСТЕРСЬКИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ LIS В УНІВЕРСИТЕТАХ США (FEATURES OF THE MASTER'S EDUCATIONAL PROGRAMS OF THE INFORMATION PROFILE THE LIS SPECIALTY IN THE UNIVERSITIES OF THE USA)	204
М. Пасічник, К. Прокопенко (M. Pasichnyk, K. Prokopenko) ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ ЯК КАТЕГОРІЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ (ELECTRONIC PUBLICATION AS A CATEGORY OF ELECTRONIC RESOURCES)	206

І. Берест (I. Berest) ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ (INFORMATION WARS AND THEIR IMPACT ON THE SITUATION IN UKRAINE).....	207
О. Федотова, А. Андйбор (O. Fedotova, A. Andybor) СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОРПОРАТИВНІЙ КУЛЬТУРІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ (SPECIFICS OF APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE CORPORATE CULTURE OF ENTERPRISE MANAGEMENT).....	210
О. Романюк, І. Коваленко (O. Romaniuk, I. Kovalenko) ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНІ СПЕЦІАЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ ЯК ЗНАРЯДДЯ ПБРИДНОЇ ВІЙНИ (SPECIAL INFORMATIONAL AND PSYCHOLOGICAL OPERATIONS AS A TOOL OF HYBRID WARFARE).....	212
І. Берест, В. Патрицький (I. Berest, V. Patrytskyi) МІСЦЕ ДОКУМЕНТНИХ КОМУНІКАЦІЙ У ПРОЦЕСАХ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (THE ROLE OF DOCUMENT COMMUNICATIONS IN THE INSURANCE ACTIVITY PROCESSES).....	213
М. Олійник, О. Федоров (M. Oliinyk, O. Fedorov) ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА ОКТАВІАНА ТА АНТОНІЯ ЯК НАСТУПНИКІВ ЦЕЗАРЯ (INFORMATION POLICY OF OCTAVIAN AND MARK ANTONY AS CAESAR'S SUCCESSORS)	216
І. Захарова, Г. Поздняк (I. Zakharova, H. Pozdniak) ТИПИ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ СФЕРИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ (TYPES OF SOCIAL INSTITUTIONS IN THE INFORMATION SERVICES SPHERE)	218
В. Кудлай, Я. Левченко (V. Kudlai, Ya. Levchenko) ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ ТА ПОСЛУГИ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕЧНИХ УСТАНОВ (INFORMATION PRODUCTS AND SERVICES OF MODERN LIBRARY INSTITUTIONS)	220
К. Прокоф'єва, О. Решетілова (K. Prokofieva, O. Reshetilova) ЄВРОПЕЙСЬКЕ МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКИХ БІБЛІОТЕК, АРХІВІВ ТА МУЗЕЇВ (EUROPEAN FUTURE OF UKRAINIAN LIBRARIES, ARCHIVES AND MUSEUMS)	222
Л. Ткач, А. Мазепа (L. Tkach, A. Mazepa) ДІЄВНІ МЕТОДИ СУЧАСНИХ КОМУНІКАЦІЙ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ ЗА МЕЖАМИ КРАЇНИ В ЧАС ВІЙНИ. СИТУАТИВНІ ФАКТОРИ ВИБОРУ (EFFECTIVE METHODS OF MODERN COMMUNICATIONS IN TEACHING UKRAINIAN STUDENTS OUTSIDE THE COUNTRY DURING THE WAR. SITUATIONAL FACTORS OF CHOICE)	224
С. Савченко, Є. Подоляк (S. Savchenko, Ye. Podoliak) ДОКУМЕНТНО-ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА ЯК ОБ'ЄКТ ПІЗНАННЯ: МІСІЯ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ (DOCUMENT AND INFORMATION INFRASTRUCTURE OF SOCIETY AS AN OBJECT OF COGNITION: THE MISSION OF DOCUMENTARY SCIENTISTS).....	226
І. Захарова, А. Телепчук (I. Zakharova, A. Telepchuk) ВИЗНАННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ АКТАХ (RECOGNITION OF THE INFORMATION ACCESS RIGHT IN INTERNATIONAL LEGAL ACTS)	228
А. Карпюк (A. Karpiuk) ЦИФРОВИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ (DIGITAL DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES OF THE VOLYN REGION)	231
О. Вдовіна (O. Vdovina) ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ (DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL SPACE DURING WARTIME)	233
В. Брусенцев (V. Brusentsev) ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА НЕЙРОМЕРЕЖІ (ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND NEURAL NETWORKS).....	235

І. Побіженко (I. Pobizhenko) ВИКОРИСТАННЯ CHAT GPT ДЛЯ ПІДТРИМКИ ВИКЛАДАЧІВ У ЗВО: ЗАСТОСУВАННЯ ТА ПЕРЕВАГИ (USING CHAT GPT FOR TEACHER SUPPORT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: APPLICATION AND BENEFITS).....	237
О. Шемаєв (O. Shemaiev) ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГРОМАДСЬКОМУ ЗДОРОВ'І (INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN PUBLIC HEALTH).....	238
A. Shelestova (A. Шелестова) AI CAPABILITIES FOR VIDEO CONTENT CREATING: ELAI.IO (МОЖЛИВОСТІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ (ШІ) ДЛЯ СТВОРЕННЯ ВІДЕОКОНТЕНТУ: РІШЕННЯ ELAI.IO).....	239
О. Novikov, D. Nienova (O. Новіков, Д. Нєнова) ADVANTAGES OF USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES FOR LEARNING FOREIGN LANGUAGES FOR PROFESSIONAL PURPOSES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN UKRAINE (ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ).....	242
Н. Думанський (N. Dumanskyi) ПОШУК НАУКОВИХ СТАТЕЙ У БІБЛІОТЕЧНИХ ФОНДАХ (SEARCH FOR SCIENTIFIC ARTICLES IN LIBRARY COLLECTIONS).....	244
В. Гришин (V. Hryshyn) ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОГРАМИ «ЕЛЕКТРОННА УКРАЇНА» (INFORMATION AND COMMUNICATION SUPPORT OF THE “ELECTRONIC UKRAINE” PROGRAM).....	246
Л. Пугач (L. Puhach) ВЕБСАЙТ — ІНСТРУМЕНТ ДИСТАНЦІЙНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА КОМУНІКАЦІЇ (WEBSITE — REMOTE SERVICE AND COMMUNICATION TOOL).....	248
О. Татарчук (O. Tatarchuk) РОЗВИТОК АРХІВУ ЯК СУБ'ЄКТА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА (ARCHIVE DEVELOPMENT AS A SUBJECT OF THE INFORMATION SOCIETY).....	250
A. Попова (A. Popova) ІСТОРІЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ» (HISTORY AND MAIN ACTIVITIES OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE “KYIV-MOHYLA ACADEMY” NATIONAL UNIVERSITY).....	252
І. Даценко (I. Datsenko) ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ (PUBLIC ADMINISTRATION IN THE INFORMATION SPHERE).....	255
Д. Погрібний (D. Pohribnyi) АВТОМАТИЗОВАНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ (AUTOMATED MANAGEMENT SYSTEMS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: IMPORTANCE FOR THE EFFICIENT ACTIVITIES OF MODERN UNIVERSITIES).....	257
О. Гончаров (O. Honcharov) ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ БІБЛІОТЕК В УКРАЇНІ (INFORMATION AND COMMUNICATION INTERACTION OF LIBRARIES IN UKRAINE).....	259
A. Андрєєв (A. Andrieiev) ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ КОНТРОЛЮ ВЕРСІЙ ДЛЯ КОЛЕКТИВНОЇ РОБОТИ НАД ДОКУМЕНТАЦІЄЮ (EXPEDIENCY OF USING VERSION CONTROL SYSTEMS FOR COLLECTIVE WORK ON DOCUMENTATION).....	260
Я. Бидльовська (Ya. Bydlovska) ПРОБЛЕМА ВИКРИВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ В СУЧАСНИХ ЗМІ В ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ (THE PROBLEM OF MISREPRESENTATION OF INFORMATION IN THE MODERN MEDIA DURING THE WAR IN UKRAINE).....	262

М. Сняданко (M. Sniadanko)	
ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ТА ОСОБИСТА БЕЗПЕКА В МЕРЕЖІ (INFORMATION WARFARE AND PERSONAL SECURITY ON THE INTERNET).....	263
М. Zameta (M. Замера)	
SOCIAL NETWORKS AS AN INTEGRAL PART OF OUR MODERN LIFE (СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА НАШОГО СУЧАСНОГО ЖИТТЯ).....	265
Я. Марильченко (Ya. Marylchenko)	
СУЧАСНИЙ СТАН ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗБЕРЕЖЕННЯ АРХІВНИХ ДЖЕРЕЛ В УКРАЇНІ (CURRENT STATE OF DIGITIZATION OF ARCHIVED SOURCES PRESERVATION IN UKRAINE).....	266
М. Панасюк (M. Panasiuk)	
ЗНАЧЕННЯ ТА СТРУКТУРА WEB-САЙТУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ (IMPORTANCE AND STRUCTURE OF THE WEBSITE OF A GENERAL EDUCATION INSTITUTION).....	268

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

Відповідальність за редагування та достовірність інформації
несе автор роботи

**Культурологія та соціальні комунікації:
інноваційні стратегії розвитку**

Матеріали міжнародної наукової конференції
(22–23 листопада 2023 року)

Cultural Studies and Social Communications:
Innovation Strategies of Development

Proceedings of the International Scientific Conference
(November 22–23, 2023)

У 2 частинах

Частина 1

Відповідальна за випуск

Н. О. Рябуха

Редактори:

А. А. Троян

Г. С. Положий

Комп'ютерна верстка:

І. Г. Колесник

Підписано до друку 20.11.2023. Формат 60x84/16.

Гарнітура «Times». Папір для мн. ап.

Ум. друк. арк. 16,5. Обл.-вид. арк. 26,8.

Наклад 300 пр. Зам. №

Адреса редакції і видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4

тел. (057) 731-27-83. e-mail: rvv2000k@ukr.net.

Свідоцтво про держреєстрацію ДК №3274 від 04.09.2008 р.

Віддруковано в ПП Озеров Г. В.

м. Харків, вул. Університетська, 3, кв. 9.

Свідоцтво про реєстрацію: № 818604 від 02.03.2000.